

***ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО
ГОСПОДАРСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ***

(26-28 травня 2015 року)

***МАТЕРІАЛИ IV МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ***

Харків - 2015

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

МІНІСТЕРСТВО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ, БУДІВНИЦТВА ТА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО
ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКА МІСЬКА РАДА

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА РАДА

FACULTY OF ECONOMICS
VŠB-TECHNICAL UNIVERSITY OF OSTRAVA

DEPARTMENT OF ECONOMICS AND BUSINESS UNIVERSITY OF PAVIA

DEPARTMENT OF ECONOMICS
INSUBRIA UNIVERSITY

ПІВНІЧНО-СХІДНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР НАН І МОН УКРАЇНИ

АЗЕРБАЙДЖАНСЬКИЙ АРХІТЕКТУРНО-БУДІВЕЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ, М.БАКУ,
АЗЕРБАЙДЖАН

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
ІМЕНІ О.М. БЕКЕТОВА

МАТЕРІАЛИ

**IV МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

***ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО
ГОСПОДАРСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ***

Харків – 2015

УДК 658.115.31(063)
ББК 65.441.1я431
Е45

Редакційна колегія:

Димченко О. В. – д-р. екон. наук, професор кафедри економіки підприємств, бізнес-адміністрування та регіонального розвитку Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова;

Бубенко П. Т. – д-р. екон. наук, професор кафедри економіки підприємств, бізнес-адміністрування та регіонального розвитку Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова;

Бурак О. М. – канд., екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств, бізнес-адміністрування та регіонального розвитку Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова;

Єсіна В. О. – канд., екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств, бізнес-адміністрування та регіонального розвитку Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі: матеріали IV міжнародної наук.-практ. конф., Харків, 26-28 травня 2015 року/ редкол.: О. В. Димченко, П. Т. Бубенко, О. М. Бурак, В. О. Єсіна; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 218 с.

ISBN 978-966-695-365-3

У збірнику надруковані матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі», яка проходила з 26 травня по 28 травня 2015 року в Харківському національному університеті міського господарства імені О. М. Бекетова. Розглядалися питання та здійснювалась розробка рекомендацій з вирішення економічних проблем та розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі.

УДК 658.115.31(063)
ББК 65.441.1я431

© Колектив авторів, 2015

© Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, 2015

ISBN 978-966-695-365-3

СЕКЦІЯ 1

ПРОБЛЕМИ, СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА БУДІВНИЦТВА

Керівник секції - д-р.екон.наук, професор Димченко О.В.
Секретар секції - асистент Дріль Н.В.

ЯКІСНИЙ РОЗВИТОК СИСТЕМИ ЖКГ: СИСТЕМНИЙ ПІДХІД

В.М.БАБАЄВ, д-р.наук з держ.упр., професор
*Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
babaev@kname.edu.ua*

Галузь житлово-комунального господарства не обділена увагою дослідників, які розглядають у тому числі й такі питання як галузева структура, монопольний характер виробництва, тарифна політика. В останні роки увага науковців зміщується на питання адаптації підприємств галузі до ринкових умов, переймання досвіду організації та функціонування ЖКГ за кордоном, інноваційного розвитку, енерго-, ресурсозбереження і реформ в економічних відносинах та перебудови систем управління на принципах інформатизації, ефективного використання інтелектуального капіталу, оновлення структури управління.

Особливо значним аспектом розвитку ЖКГ є забезпечення належної якості послуг в системі ЖКГ. При чому категорія «якість» за нових умов цікавить дослідників не тільки з позицій матеріальних носіїв послуги (якість води, газу, електроенергії), а і в більш широкому плані – якість (надійність) виробничого процесу, стабільність надання послуг, доступності до сфери послуг ЖКГ, культури обслуговування і багато іншого. Звідси можна зробити методологічний висновок, що якість в системі ЖКГ має кореневі витоки не тільки в техніці і технології, але й в економіці, управлінні, у відносинах зі споживачами, культурі надання послуг.

З розвитком соціально-економічної природи ЖКГ і підвищенням його ролі в життєзабезпеченні населення трансформуються і погляди на ЖКГ як об'єкт дослідження з позицій методології розуміння категорії «якість». А це, на наш погляд, означає, що і такий значимий об'єкт як ЖКГ повинен досліджуватись і формуватись на принципах аналізу якісно-функціональних характеристик – складної структури об'єкту як динамічного соціально-економічного середовища. Доцільно пов'язувати зміни якості ЖКГ на краще в її системному варіанті і з інституційним процесом. Тобто є основи здійснювати дослідження ЖКГ як «інституту якості послуг». Аналіз значного обсягу наукових робіт

показує, що в ЖКГ поки що недостатньо досліджуються зміни в інституційному полі відносин, але вони мають місце, а саме: перехідний процес започаткував різноманіття експериментів, в т.ч. нормативно-організаційного характеру; аналізуються нерівномірності і особливості регіонів, регіональної політики; здійснюються накопичення досвіду включення суб'єктів в інноваційний процес; зростає рівень готовності до впровадження інновацій; «поставлена» на дослідження перед науковцями та громадськістю проблема «доступності до послуг ЖКГ»; нерівномірно, але йде розвиток конкурентних умов; зростає зацікавленість в суспільстві і бізнесі до діяльності ЖКГ.

За таких умов, дослідження проблеми якості ЖКГ, як цілісної системи, повинно враховувати наступні особливості:

1. Якість ЖКГ як системи в цілому – мається на увазі якість виконання місії і функцій (надійність, ефективність, безаварійність, доступність).
2. Якість послуг, що надаються – у безперервному режимі (безперебійно), з необхідним рівнем сервісу, відповідно до потреб і норм.
3. Якість продукту – (вода, тепло, газ, електроенергія), у відповідності зі стандартами і прогресивними нормативами.
4. Якість у динаміці – необхідність постійного зростання (покращення) показників якості.

Таким чином, поступово руйнується інерційність «консервативних стартових умов» і набувають активності інноваційні ініціативи, що і включає завдання розбудови механізму інституційного забезпечення галузі та якісного її розвитку. Але, як показали наші дослідження, у методичному плані в ЖКГ недоопрацьовані питання розвитку таких важливих сучасних функцій, як: аудит (технологічний, енергетичний, управлінський, тарифної політики, системи керування якістю й ін.); менеджмент (фінансового стану, середовища споживачів, взаємовідносин між підгалузями всередині ЖКГ); організація постійної роботи в галузі ресурсозбереження: антивитратна стратегія і механізм зниження втрат.

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ

В. М. БАБАЄВ, д-р наук з держ. упр., професор
В. І. ТОРКАТЮК, д-р техн. наук, професор
Є. А. ЯКОВЛЕВ, канд. техн. наук, доцент
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
mire2005@ukr.net*

З розвитком конкуренції на ринку та зниженням норми прибутку перспективи розвитку житлово-комунального комплексу значною мірою

залежать від поведінки витрат та управління ними. Вміння планомірно і раціонально керувати витратами в періоди погіршення кон'юнктури ринку підвищує шанси на виживання. Також за сприятливих економічних умов важливою стає задача оптимального розподілу ресурсів між поточною та інвестиційною діяльністю. Це можливо зробити, якщо в житлово-комунальному комплексі діє продумана система управління витратами.

Управління витратами на сьогоднішній день – це процес цілеспрямованого формування витрат за їх видами, місцями й носіями та постійного контролю рівня витрачання ресурсів і стимулювання економії. Встановлено, що від рівня операційних витрат істотно залежать ефективність функціонування житлово-комунального комплексу та його конкурентоспроможність. Тому управління витратами є важливою функцією економічного механізму кожного житлово-комунального комплексу.

Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», витратами звітного періоду признаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу житлово-комунального комплексу, за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

Витрати поділяються на дві основні категорії:

1. Виробничі витрати, пов'язані з виробничою діяльністю житлово-комунального комплексу.

2. Невиробничі витрати (експлуатаційні) або загальнофірмові витрати.

Для досягнення своєї основної мети – максимізації прибутку – житлово-комунальний комплекс має понести певну суму витрат. Ці витрати спрямовуються на формування та використання всіх видів ресурсів, для покращення надання комунальних послуг населенню та іншим підприємствам.

Витрати є комплексним показником, в якому при плануванні повинна бути відображена велика кількість чинників, що впливають на його рівень. Усі фактори діляться на зовнішні та внутрішні. До основних зовнішніх факторів належить зміна:

- цін на ресурси, які житлово-комунальний комплекс одержує від постачальників;

- розмірів мінімальної заробітної плати та обов'язкових платежів.

Основними внутрішніми факторами є зміна:

- покращення якості надання комунальних послуг;

- трудомісткості та матеріаломісткості цих послуг.

Залежно від ролі, яку витрати відіграють у процесі відтворення, їх поділяють на три групи:

1. Витрати, пов'язані з основною діяльністю житлово-комунального комплексу. Це витрати на виробництво або реалізацію комунальних послуг, так звані поточні витрати, які відшкодовуються за рахунок виручки від реалізації цих послуг.

2. Витрати, пов'язані з інвестиційною діяльністю, тобто на розширення та оновлення виробництва. Одноразові витрати на просте та розширене

відтворення основних фондів, приріст оборотних коштів та формування додаткової робочої сили для формування нових більш якісних послуг. Джерелами фінансування цих витрат є амортизаційні відрахування, прибуток, емісія цінних паперів, кредити тощо.

3. Витрати на соціальний розвиток колективу, соціально-культурні, оздоровчі, житлово-побутові та інші потреби. Ці витрати не пов'язані з процесом виробництва і надання комунальних послуг, а тому джерелом їх фінансування є прибуток.

Показником, який характеризує діяльність підприємств житлово-комунального комплексу є собівартість виробництва цих послуг – це основний якісний показник його роботи. Її рівень відбиває досягнення та недоліки роботи житлово-комунального комплексу в цілому, а також кожного його структурного підрозділу.

До собівартості комунальних послуг (водо- і теплозабезпечення населення і установ) належать усі його витрати на їх виробництво. Собівартість реалізованих послуг дорівнює собівартості товарних послуг плюс виробнича собівартість послуг, реалізованих із залишків минулого періоду.

Основним завданням управління витратами є пошук шляхів найбільш ефективного використання наявних обмежених ресурсів за допомогою планування, обліку і контролю витрат внутрішньовиробничої діяльності. Оскільки за сучасних умов господарювання мінімізація витрат є не завжди доступним й доцільним варіантом їх зниження, тому ставиться акцент на оптимізації витрат. Оптимізація витрат житлово-комунального комплексу має спрямовуватись на вирішення питань:

- оцінки обґрунтованості абсолютної величини витрат;
- її відповідності плановим величинам;
- оцінки факторів формування величини та структури витрат;
- своєчасне виявлення резервів зменшення витрат;
- виявлення та обґрунтування механізмів мобілізації таких резервів.

Отже, управління витратами – це вміння економити ресурси і максимізувати віддачу від них. Удосконалення системи управління витратами націлене на постійний пошук і виявлення резервів і економії ресурсів, нормування їх витрат, планування, облік та аналіз витрат за їх видами, стимулювання ресурсозбереження і зниження витрат з метою підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності житлово-комунального комплексу. Тому подальший розвиток ринкових відносин робить неможливим та неперспективним його існування на ринку без акцентування напряму стратегії на тотальному управлінні витратами.

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО ВЛАСНИКА ЖИТЛА У КОНТЕКСТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЖИТЛОВОГО ФОНДУ КРАЇНИ

Г. В.СТАДНИК, канд. екон. наук, професор
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12*
DAVID SLAVATA, Ph.D., Ing., Bc.,
*Department of Public Economics, Faculty of Economics
VŠB- Technical University of Ostrava
mire2005@ukr.net*

Для подолання гострої кризової ситуації, в якій перебуває Україна, напевно чи існують однозначні рішення, тому, до різноманітності думок вчених і політиків щодо шляхів економічного розвитку, необхідно ставитися як до закономірної реальності.

Перебуваючи в кризі, весь світ шукає вирішення цього питання, спираючись на історію, науку, досвід, антикризові заходи і моделі. З цих позицій проблема формування ефективного власника житла у контексті збереження житлового фонду країни є актуальною, оскільки саме ЖКГ повинно за будь-яких умов забезпечити життєвий рівень населення. Обраний напрям досліджень має основні зв'язки з тематикою реформ, і з усім комплексом питань забезпечення якості життя населення.

Однією з вирішальних умов успішної реалізації соціально-економічних перетворень житлово-комунального комплексу, є посилення ролі власників у формуванні та реалізації ефективної системи управління житловим фондом. У світі розроблено й апробовано велику кількість різноманітних форм і методів виконання й надання послуг, варіантів устрою й діяльності підприємств ЖКГ та їх зв'язку із споживачами та державними установами. Одним із головних напрямів реформування житлової сфери є підтримка і розвиток ОСББ. На сьогодні, лише у 20 % багатоквартирних будинків в Україні створено та функціонують ОСББ, що на 50,5 % менше, ніж було заплановано.

Для досягнення запланованих результатів, проектом ЗУ «Про загальнодержавну програму реформування і розвитку ЖКГ на 2014 – 2020 рр.» визначено комплекс заходів інституціонального, нормативно-правового, науково-технічного, організаційного та фінансового характеру.

Ціла низка проблемних питань щодо створення і функціонування ОСББ буде врегульовано прикінцевими положеннями законопроекту «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» якими передбачено внесення змін до Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку».

Мінрегіоном розроблено закони України та підзаконні акти направлені на удосконалення інституту ефективного власника житла:

- схвалено Концепцію реформування житлової сфери, що надає можливість самостійно обирати форму управління та приймати спільні рішення щодо утримання та управління спільним майном;
- розроблено проект Закону України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку», який передбачає:
 - відповідальність співвласників за спільне майно;
 - удосконалення механізмів розпорядження спільною власністю;
 - можливість вільного вибору форм та способів управління спільним майном;
 - прийняття узгоджених рішень щодо управління багатоквартирним будинком.
- розроблено проект Закону України «Про комерційний облік теплової енергії, води та водовідведення у сфері комунальних послуг» направлений на раціональне споживання ресурсів;
- розроблено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів з метою вдосконалення відносин у сфері житлово-комунальних послуг».

Таким чином, необхідно орієнтуватися на те, що головним напрямком реформування житла повинно стати не підвищення квартплати, а зміна структури власності.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ УПРАВЛІННЯ БАГАТОКВАРТИРНИМ ЖИТЛОВИМ ФОНДОМ

Н. І. ОЛІЙНИК, д-р.наук з держ.упр., професор
Національна академія державного
управління при Президентіві України
nataliyao888@gmail.com

Нині в Україні функціонує 17387 об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (далі – ОСББ) і це при 95 % рівні приватизації квартир в Україні. ОСББ на сьогодні наявні лише у 20 % багатоквартирних будинках.

Існуючий стан житлового фонду вимагає негайних рішень щодо його ефективного утримання та управління. Оскільки, згідно зі статтею 369 ЦКУ володіння, користування і розпорядження майном, що перебуває у спільній сумісній власності, здійснюється за згодою всіх співвласників. Тобто для прийняття спільних рішень необхідно отримати 100% згоду всіх співвласників.

Проект закону «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» передбачає надання всім співвласникам багатоквартирних будинків, незалежно від того, чи об'єдналися вони в ОСББ, можливості приймати спільні рішення більшістю голосів. Так, згідно з законопроектом, у будь-якому багатоквартирному будинку ініціативна група з трьох співвласників зможе ініціювати розгляд питань про форму управління

будинком (самостійно чи через управителя), обрання чи зміну управителя, проведення капітального ремонту будинку, порядку користування спільним майном тощо. Ці питання розглядатимуться на зборах співвласників, скликаних ініціативною групою, а в разі, коли на зборах не буде набрано достатньої кількості голосів ні за ні проти запропонованого рішення – додатково на письмовому опитуванні співвласників.

Законопроект також передбачає, що кількість голосів у кожного зі співвласників визначається пропорційно до площі приміщень, які йому належать у будинку. Однак для недопущення можливих зловживань крупних власників закон містить застереження, що в разі, коли одній особі належить більше половини загальної площі квартир або нежитлових приміщень багатоквартирного будинку, то кожен співвласник має один голос.

Крім цього, законопроект передбачає:

- чітке визначення не тільки прав, а й обов'язків та відповідальності співвласників багатоквартирного будинку;
- включення до переліку спільного майна в багатоквартирному будинку прав на земельну ділянку, на якій розташований багатоквартирний будинок та його прибудинкова територія;
- пряму заборону поділу та виділу в натурі частки спільного майна в багатоквартирному будинку;
- надання кожному співвласнику права вільного доступу до проектної документації на багатоквартирний будинок, і обов'язок органів місцевого самоврядування зберігати таку документацію та відновити її в разі, якщо вона була втрачена;
- у разі продажу квартири – перехід до нового власника всіх прав і обов'язків попереднього власника як співвласника багатоквартирного будинку;
- пряму вказівку на право співвласників самостійно управляти своїм будинком;
- можливість залучити управителя на договірній основі.

Отже, можна сказати, що запропоновані нововведення дадуть можливість співвласникам абсолютно всіх багатоквартирних будинків стати дійсними господарями свого дому – на практиці, а не лише на папері, - і без додаткових формальних дій, як-от створення ОСББ.

Таким чином буде забезпечено демонополізацію попиту та свободу вибору між формами управління, що дасть змогу приймати рішення більшістю голосів власникам квартир, не об'єднаних в ОСББ. Дасть можливість демонополізувати пропозицію та створить умови вільного входу на ринок з управління багатоквартирним будинком.

Однак слід розуміти, що надані законопроектом можливості аж ніяк не заперечують доцільності створення ОСББ. Адже саме в об'єднанні співвласники багатоквартирного будинку зможуть найбільш ефективно управляти своїм майном – обравши власне правління, сформувавши власний ремонтний фонд тощо.

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЖИТЛОВИМ ФОНДОМ

І. В. АЛЕКСЄЄВ, д-р екон. наук, професор

Н. В. МОРОЗ, ст. викладач

Національний університет «Львівська політехніка»

79013 Україна, м. Львів, вул. Степана Бандери, 12

moroz.n.v@mail.ru

Здійснений аналіз досліджень і публікацій [1-3], які стосуються стану та проблемних питань галузі житлово-комунального господарства в цілому та житлового господарства зокрема показав, що на сьогодні єдиної класифікації проблем управління галуззю так і не сформовано.

Пропонуємо стосовно сфери житлового господарства поділяти проблеми на такі чотири групи: економічні, технічні, соціальні та інституційно-організаційні.

Основною та найбільш значимою групою проблем, на наш погляд є економічні, які ми пропонуємо поділяти на такі різновиди:

- ринкові: монополізація попиту та пропозиції на ринку послуг з управління та утримання житлового фонду, неспроможність підприємств діяти в ринкових умовах, обмежена конкуренція на ринку послуг з управління житловим фондом, відсутність мотивацій для бізнесу, неефективна система управління житловим фондом тощо;
- економіко-інвестиційні: недосконалість тарифної політики, низький рівень капіталовкладень у галузь, зростання обсягів дебіторської заборгованості, збитковість підприємств, заборгованість за енергоресурси та з виплати заробітної плати, недостатність фінансових ресурсів для поточної діяльності, неможливість самостійного здійснення технічного переоснащення галузі, значний обсяг потрібних інвестицій тощо.

Щодо інших груп проблем, то на нашу думку до них належать:

- технічні: безнадійно застаріла матеріально-технічна база житлового господарства, незадовільний технічний стан житлового фонду та його низька енергоефективність, значні втрати ресурсів у житлових будинках (електроенергії, теплової енергії, води), зниження ринкової вартості квартир та житлового фонду в цілому тощо;
- соціальні: недосконалість системи соціального захисту населення, низький рівень якості послуг з утримання житлового фонду, низька платоспроможність населення, незадовільна платіжна дисципліна споживачів, погіршення комфортності і безпечності умов проживання тощо;
- інституційно-організаційні: недосконалість нормативно-правового забезпечення діяльності галузі, недосконалість відносин між суб'єктами у сфері житлово-комунального господарства, відсутність системного контролю за якістю послуг, неефективність державних програм реформування галузі, непривабливий інвестиційний клімат у галузі, недосконалість системи

управління кадрами, неефективність господарської діяльності підприємств галузі тощо.

Отже, сучасний стан системи управління житловим господарством в цілому та житловим фондом зокрема характеризується сукупністю взаємопов'язаних проблем, вирішення яких, на нашу думку, можливе лише за умови здійснення комплексу заходів щодо її вдосконалення.

Список літератури:

1. Мельниченко О.А. Реформування вітчизняного житлово-комунального господарства: класифікація проблем та роль держави у їх вирішенні / О.А. Мельниченко, В.О. Ващенко [http://www.dbuara.dp.ua/zbirnik/2012-01\(7\)/12moardv.pdf](http://www.dbuara.dp.ua/zbirnik/2012-01(7)/12moardv.pdf).
2. Утвенко В.В. Управління житлово-комунальною сферою міст України в контексті діяльності органів місцевого самоврядування / В.В. Утвенко // Наукові праці МАУП. - 2014. - Вип. 1. - С. 155-161.
3. Бубенко П. Т. Шляхи вирішення проблемних питань кадрової політики ЖКГ за умов реформування / Павло Бубенко, Олена Димченко, Валентина Прасол, Сергій Дворкін // Бізнесінформ. – 2013. – №3. – С. 212–217.

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ УПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ЗМІН НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Є.В. ПРОХОРОВА, канд.екон.наук, доцент
*ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*
03680, Україна, Київ, просп. Перемоги, 54/1
prokhorova_sun@ukr.net

Реформування підприємств житлово-комунального господарства потребує впровадження стратегічних змін, тобто змін в усіх сферах діяльності підприємств, пов'язаних із впровадженням нової стратегії. Включають зміни в організаційній структурі управління підприємством, зміни організаційної культури, кадрові, зміни системи заохочення працівників, процесів та процедур.

Найбільш відомі підходи до визначення послідовності впровадження стратегії підприємства сформулювали С. Серто та А. Пітер [1], Дж.Д. Хангер та Т.Л. Вілен [2], Л.Дж. Гребін'як [3], автори моделі 7 «S» [4]. Ґрунтуючись на вказаних розробках, вважаємо, що впровадження стратегічних змін на підприємстві має відбуватися в такій послідовності:

1. Ідентифікація рівня стратегічних змін [1].
2. Визначення складових змін на підприємстві за умов впровадження різних рівнів стратегічних змін.
3. Аналіз відповідності кожної складової стратегічних змін на підприємстві стратегії, що впроваджується.
4. Визначення необхідних змін по кожній із складових для відповідності та сприяння впровадженню стратегії підприємства.

Зміна системи заохочення та контролю включає зміну показників діяльності, за які відбувається заохочення працівників, та які контролюються. Кадрові зміни можливі наступні: набір додаткового персоналу з навичками та досвідом роботи, які необхідні для функціонування та розвитку підприємства; набір та/або призначення управлінців для різних стратегічних напрямів діяльності та для координації різних видів діяльності; скорочення або оптимізація управлінських посад, які дублюються; призначення нових управлінців для забезпечення досягнення цілей підприємства.

Зміни організаційної структури управління підприємством пов'язані зі створенням нових стратегічних напрямів діяльності (підрозділів) підприємства; запровадженням централізованого управління новоствореним об'єднанням підприємств; створенням об'єднання підприємств з органом координації діяльності; ліквідацією певних стратегічних напрямів діяльності (підрозділів); переглядом та впорядкуванням оргструктури управління підприємством.

Можливі зміни організаційної культури підприємства: формування культури, спрямованої на зростання та координацію діяльності; подолання конфлікту різних організаційних культур учасників об'єднання; формування інтегрованої культури об'єднання підприємств; формування культури, спрямованої на економію витрат та оптимізацію процесів.

5. Розробка плану впровадження стратегічних змін на підприємстві, який містить такі розділи: зміни системи заохочення та контролю на підприємстві; зміни в наборі, навчанні та призначенні персоналу; зміни організаційної структури управління підприємством; зміни в організаційній культурі підприємства.

Запропонована послідовність упровадження стратегічних змін на підприємстві дозволить охопити всі сфери діяльності та управління, зробити процес керованим та узгодженим.

Список літератури:

1. Certo S. C., Peter A. Strategic Management: Concept and Applications, Random House Business Division, 1988.
2. Thomas L. Wheelen, J. David Hunger, Strategic Management and Business Policy, 4th ed., Prentice Hall, 1992.
3. Гребиньяк Лоуренс Дж. Как заставить работать вашу стратегию / Пер. с англ. - М.: Баланс Бизнес Букс, 2006. – 352 с.
4. Robert H. Waterman, Jr., Thomas J. Peters, and Julien R. Phillips. Structure is not Organization. - Business Horizons, 1980. [Електронний ресурс]. – Джерело доступу: // http://www.tompeters.com/docs/Structure_Is_Not_Organization.pdf

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЖКГ

М. К. СУХОНОС, д-р. екон. наук, професор
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
sukhonos.maria@mail.ru*

У комунальній складовій галузі ЖКГ виробництво і послуги невіддільні і здійснюються, як правило, однією організацією. Ця організаційно-технологічна й економічна унікальність та багатопрофільність задоволення набору потреб міської агломерації вимагає системного розгляду всіх структурних функцій ЖКГ у масштабах міської території, міської економіки, територіального процесу життєзабезпечення населення, роботи промисловості та бюджетних організацій тощо.

Сам об'єкт ЖКГ в його організаційній цілісності на рівні регіонів реально включений в їх економіку і соціум, здійснює вплив на всі складові територіального устрою, в т.ч. на екологію і демографію, формує базові характеристики виробничого потенціалу і умови життя громади. В його дослідженні не можна віддати перевагу внутрішнім чи зовнішнім проблемам, бо і ті, і інші практично зникають на регіональному рівні. За історією розвитку ЖКГ до нашого часу цей об'єкт постійно був в полі зору вчених, практичних фахівців, політиків. З їх практично досвіду і наукових пошуків маємо достатньо розгалужену систему знань про ЖКГ але час змінює і самі ситуації, і стан підприємств ЖКГ, і відношення до них. Тому нові покоління повинні продовжувати знову і знову кропітку аналітичну і прогностичну роботу, переоцінювати фактори впливу, здійснювати нові оцінки і розрахунки та постійно тримати в полі зору проблеми якості.

Об'єктами управління якістю продукції є всі елементи, що утворюють петлю якості. Під петлею якості, відповідно до міжнародних стандартів ISO, розуміють замкнутий, у вигляді кільця, життєвий цикл продукції, що включає наступні основні етапи: маркетинг; проектування і розробку технічних вимог, розробку продукції; матеріально-технічне постачання; підготовку виробництва і розробку технології та виробничих процесів; виробництво; контроль, випробування і обстеження; упакування і зберігання; реалізацію і розподіл продукції; монтаж; експлуатацію; технічну допомогу і обслуговування; утилізацію. Однак для галузі ЖКГ основні етапи, що утворюють цілісність процесів управління якістю будуть мати специфічні особливості. Наприклад, послуги ЖКГ не мають потреби у використанні маркетингових технологій з погляду реалізації продукції (послуг). При цьому на етапі оплати населенням послуг ЖКГ, з метою підвищення її рівня, вони стають актуальними і необхідними. Етапи пакування і зберігання в галузі ЖКГ можуть бути використані частково (наприклад, у водопостачанні у вигляді резервуарів для зберігання води для форс-мажорних обставин). Більшість же галузей не мають можливості зберігати житлові, транспортні й інші види послуг.

Що стосується використання циклу Демінга для управління якістю послуг ЖКГ, то послідовність етапів, які включають планування, організацію, мотивацію і контроль, вже задіяна в даній сфері. Однак останній етап, пов'язаний з управлінським впливом на систему в цілому, з огляду на неякісну інформаційну базу та низький ступінь впливу споживачів на якість послуг, використовується недостатньо. В дослідженні приймається аксіома, що у процесі управління якістю, з метою забезпечення системності цього процесу, необхідно об'єднати петлю якості із циклом Демінга, що буде відображати ступінь комплексності процесу управління якістю в окремих підгалузях ЖКГ у відповідності зі специфікою їх видів послуг.

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ЖКГ

О. В. ДИМЧЕНКО, д-р. екон. наук, професор
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
dymchenkoov@gmail.com*

З актуальних досліджень нового напрямку в сфері соціальних, гуманітарних і економічних наук, значної уваги потребує комплекс знань інноваційної теорії і практики. І ця нагальна потреба в останні десятиріччя знаходить свою реалізацію, про що свідчить досвід передових країн.

В сучасних умовах модернізаційний процес підприємств ЖКГ необхідно проводити із використанням інновацій. Інноватика в широкому розумінні реально включається практично в різноманітні соціальні процеси, такі як конкурентна боротьба, інтелектуалізація, інформатизація та інші. Таким чином на даний час економічна наука зіткнулася з досить складним явищем, що породжене новим етапом і новою якістю трансформаційного процесу знань і досвіду і, водночас, це явище як раз і формує еволюційну траєкторію трансформаційного процесу. В значній мірі інноваційна діяльність стає головною силою розвитку соціуму в цілому, а не тільки економіки.

Підходячи до питання особливості ЖКГ, як об'єкту інноваційної політики, важливо підкреслити, що ця галузь, незалежно від рівня розвитку в цілому ринкової економіки (який до того ж, в Україні невисокий), не може бути віднесена до галузей «класичного» комерційного типу, скоріш вона ще довго буде залишатися «напівкомерційною», тобто з обмеженнями свобод і зі значним впливом державного і місцевого регулювання.

У зв'язку з цим ті положення інноваційності і інноваційного розвитку, які в центр уваги ставлять комерціалізацію наукових ідей і технологій, в сфері ЖКГ малокорисні. Дійсно, галузь значно відстає в сфері реформ ринкової направленості, але це не може бути приводом до супротиву в ній інноваційним процесам, які реально мають місце. Цей супротив складають декілька бар'єрних факторів:

- монопольна організація комунальних підприємств;
- нереальність фінансового задоволення розрахункових потреб в переоснащенні підприємств галузі (ні власних, ні бюджетних коштів на це не вистачить);
- наукова точка зору, що орієнтує інноваційні процеси тільки на високі або проривні технології (інновації в моделі управління, в інтелектуальний капітал, модернізаційний процес не менш доцільні і своєчасні);
- соціально-психологічна і управлінська неготовність до масштабного впровадження інновацій.

Є ще одна бар'єрна причина, яка на відміну від наведених вище, може бути ліквідована в короткі терміни і з незначними витратами. Ця причина – недосконалість знань щодо наявного на підприємствах економічного і інноваційного потенціалу. Для самої системи ЖКГ оцінювання інноваційного потенціалу і база даних оцінок є надійною платформою забезпечення процесу розвитку. Одним з етапів вирішення поставленого завдання є визначення потенціалу комунальних підприємств і його інноваційних складових. Як відомо, поняття «потенціал» містить у собі джерела, можливості, кошти, запаси, які можуть бути використані фізичними і юридичними особами, у тому числі підприємствами, організаціями, адміністративно-територіальними утвореннями, державою для рішення завдань, досягнення цілей у певній області.

Якщо замінити, нехай тимчасово, слово «конкурентоспроможність», на його найважливішу складову частину – висока якість при доступних цінах, то шлях для інноваційної діяльності в ЖКГ не тільки широко відкритий, але й необхідний, неминучий, вкрай актуальний. Тому, що якість у ЖКГ і доступність до послуг ЖКГ – є першими похідними від функції інноваційного розвитку. У сформованих умовах говорити про масштабне і задовольняюче всіх впровадження інновацій у ЖКГ не доводиться. Але це проблема не тільки ЖКГ, тим більше, що вона пов'язана з відсутністю достатніх ресурсів, досвіду, готовності всієї економічної системи. Проте потреба в нових технологіях у ЖКГ набагато вище, ніж в інших галузях.

МОНОПОЛІЗМ В ЖКГ: ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ

О. В. ДИМЧЕНКО, д-р. екон. наук, професор

Д. О. ШАПОВАЛЕНКО, ст. викладач

Харківський національний університет

міського господарства імені О.М. Бекетова

61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12

dymchenkoov@gmail.com

І.О.СВИРИДОВА канд. техн. наук, провідний соціолог,

Національний технічний університет

"Київський політехнічний інститут",

Науково-дослідницький центр

прикладної соціології «СоціоПлюс»

inneska@list.ru

Тема монопольного статусу суб'єктів виробництва і ринкових відносин існує в економіці вже давно, але, маючи значні напрацювання в науковому арсеналі, продовжує бути актуальною і в наш час. Згадку про монополію знаходимо вже у старогрецького філософа Аристотеля. Він відносить її до “мистецтва наживати майно”, зазначаючи, що “вигідно в розумінні наживання майна, якщо хтось зуміє захопити будь-яку монополію”.

З початком реформ в Україні позиція монопольного статусу в підгалузях ЖКГ дещо змінилася і з'явився конкурентний ринок, започатковано процес демонополізації. Цей ринок включає послуги, зв'язані з технічним і санітарним обслуговуванням житлового фонду і такі комунальні послуги, як вивіз сміття, експлуатація ліфтів, прибирання території, поточний ремонт житлового фонду, дезінфекція і дератизація. У всіх цих напрямках мають місце окремі інноваційні розробки. Але системного характеру процес оновлення не набрав, у зв'язку з чим відстеження позитивних результатів теж не здійснюється в повній мірі: бракує інтеграційних моделей управління ЖКГ і дійової практичної організації їх реалізації. Не підготовлено і наукове забезпечення стратегії демонополізації і просування до ринку, не говорячи про те, що для цих зрушень і змін не сформований відповідний організаційно-економічний механізм.

Що стосується діяльності природних монополій у сфері ЖКГ в Україні, то ключові аспекти як негативних, так і позитивних рис в значній мірі відповідають аналогам світової практики. Останніми роками капітальний ремонт практично не здійснювався, на технічне обслуговування витрачалося 5 – 10 % загальних витрат на обслуговування замість необхідних 30 – 35 %, в той час як витрати на аварійний ремонт складали 30 – 40 % відсотків витрат на обслуговування замість звичайних 10 %.

Регулювання природних монополій повинне бути гнучким і відповідати технологічним змінам. Прийнято виділяти чотири етапи розвитку галузей, що надають комунальні і суспільні послуги, які в основному і є природними монополіями. Як правило, першим називають період народження галузі, на другому етапі має місце швидкий ріст, третій етап – це період стабільності і зрілості галузі. На четвертому етапі відбувається зрушення убік конкуренції.

Природна монополія є тільки на перших трьох етапах, на четвертому – проходять трансформаційні процеси. На перших двох етапах регулювання сприяє розвитку галузі, на третьому та четвертому етапах – державне регулювання часто намагається захистити підприємство-монополіста від можливої конкуренції, тому його вплив має бути обмеженим. У цьому випадку і виникає потреба в дерегулюванні. Модернізаційний процес відбувається постійно і на всіх етапах, змінюючи масштаби та темпи оновлення.

У. Шепард виділяє наступні критерії, яким має відповідати галузь, як об'єкт регулювання: 1. Наявність значної зростаючої віддачі від масштабу, що, властиво, і створює природну монополію. 2. Істотні відмінності в еластичності попиту різних груп споживачів, причому попит однієї або декількох груп повинен бути низькоеластичним. 3. Регулярні зміни обсягів виробництва, що приводить до коливань витрат на виробництво в часі. 4. Фізичний зв'язок постачальників зі споживачами, які не можуть швидко і відносно дешево змінити постачальника. Постачальники можуть контролювати використання своїх товарів (послуг) споживачами і здатні запобігти перепродажу цих товарів (послуг).

На наш погляд, ці «класичні критерії» монополізму в ЖКГ відходять на другий план. На перший план виходять інші чотири критерії: пробуксовки реформ, нерозвинутості ринку послуг, відсутність інноваційних стратегій, обмаль інвестицій. Якщо деякі з цих критеріїв не діють, то регулювання може бути ослаблене або зняте. З іншого боку, навіть виконання перших чотирьох умов одночасно не повинне приводити до автоматичного введення регулюючих процедур - потрібне уважне вивчення кожного конкретного випадку регулювання.

ОБГРУНТУВАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ПІДХОДУ ДО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ

О. В. ДИМЧЕНКО, д-р екон. наук, професор
В. І. ТОРКАТЮК, д-р техн. наук, професор
Л. М. ШУТЕНКО, д-р техн. наук, професор
Г. В. СТАДНИК, канд. екон. наук, професор
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
mire2005@ukr.net*

Структурна перебудова господарства України привела до корінних змін у житлово-комунальному господарстві країни, перетворивши його в інвестиційно-житлово-комунальний комплекс. За останні роки відбулося посилення впливу основних економічних факторів зовнішнього середовища на діяльність житлово-комунальних структур. Особливої актуальності набувають

теоретичні положення формування підходів до управління розвитком житлово-комунальних комплексів, характеризуючи комплексний взаємозв'язок економічних категорій – «розвиток» та «система управління». Це свідчить про важливу роль системного підходу як способу реалізації системного дослідження в обґрунтуванні методологічних положень концепції управління розвитком житлово-комунального комплексу.

В основі обґрунтування концептуального підходу до управління розвитком житлово-комунального комплексу нами розглядається комплексний взаємозв'язок таких економічних категорій, як «взаємодія», «закономірності», «зміни» і «розвиток» з позиції розкриття системної характеристики:

- процесу взаємодії житлово-комунального комплексу з зовнішнім середовищем, що визначає умови адаптації, стійкого функціонування, росту і розвитку як системи, що розглядається не стільки з позиції соціально-економічної системи, а переважно як концептуальної моделі еколого-соціо-економічної системи;

- процесу взаємодії житлово-комунального комплексу з зовнішнім середовищем, що відображає вияв дії закону функціонування, в тому числі його зростання і розвитку (якщо процеси функціонування, росту і розвитку відображають зміни його станів як еколого-соціо-економічної системи, то закони функціонування – це правила, за якими виробляються такі зміни; знаючи початковий стан і закон функціонування керованої системи, можна передбачити майбутні її зміни);

- взаємодії процесів життєдіяльності; росту і розвитку житлово-комунального комплексу в їх взаємозв'язку, яким властиво властивість цілісності (зміни, що виникають на стадії будь-якого процесу, позначаються на інших процесах, що обумовлює затребуваність системного підходу до управління його економічним зростанням і розвитком).

Ключовими умовами для розкриття методологічних положень формування концептуального підходу до управління розвитком житлово-комунального комплексу є взаємозв'язки економічних категорій «взаємодії із зовнішнім середовищем» і «система управління розвитком», що дозволяють виявити і уточнити комплекс управлінських процесів і явищ, а також зв'язків між ним та зовнішнім середовищем. Процеси життєдіяльності, росту і розвитку житлово-комунального комплексу направляються в ринковому середовищі переважно законами попиту та пропозиції, законами ринкової конкуренції, державним втручанням в економіку, ефективністю менеджменту житлово-комунального комплексу. Для забезпечення сталого його функціонування, росту і розвитку в умовах мінливого зовнішнього середовища воно повинно змінити певний потенціал адаптації розвитку значущих чинників, бути чутливим до реалізації системного підходу до управління процесом своєї життєдіяльності як універсальної методології аналізу, яка застосовувана:

- для обґрунтування системних ознак його розвитку;
- для виявлення ступеня впливу економічних законів на процеси його життєдіяльності, росту і розвитку.

Все це свідчить про важливу роль системного підходу як способу реалізації системного дослідження в обґрунтуванні методологічних положень концепції управління розвитком житлово-комунального комплексу. Особливості характеристики прояву ключових системних ознак в управлінні процесами росту і розвитку окремих структур і житлово-комунального комплексу в цілому, обумовлених змінами зовнішнього і внутрішнього середовища, визначаються в нашому розумінні:

- системним характером прояву комплексного взаємозв'язку процесів життєдіяльності, економічного зростання та розвитку житлово-комунального комплексу, що залежать від зміни зовнішнього середовища і закономірності його функціонування, визначальною зміною внутрішнього середовища житлово-комунального комплексу;

- системним характером взаємозв'язку управління його економічним і соціальним розвитком, що реалізовується при розробці та реалізації стратегічного управління його розвитком;

- взаємозв'язком процесу управління економічним зростанням і розвитком житлово-комунального комплексу з управлінням процесом виявлення, нарощування і використання потенціалу економічного його зростання та розвитку;

- системним характером взаємозв'язку, взаємодії та взаємозалежності управління економічним зростанням і розвитком житлово-комунального комплексу в комплексному взаємозв'язку з екологічними процесами, що дозволяє переорієнтувати управління його розвитком в напрямку переходу від традиційного підходу до житлово-комунального комплексу як соціально-економічної системи, до реалізації концептуального підходу до його розвитку як еколого-соціо-економічної системи;

- сукупністю взаємозв'язку процесів нарощування потенціалу економічного і соціального розвитку житлово-комунального комплексу з розробкою і реалізацією цільової стратегічної програми його розвитку;

- виділенням системи управління економічним ростом і розвитком житлово-комунального комплексу в якості підсистеми загального його менеджменту, що дозволяє провести структуризацію виділюваної підсистеми, виявити механізм її функціонування і впливати на неї у потрібному напрямі;

- системним характером здійснення спільної оптимізації процесів управління розвитком житлово-комунального комплексу і процесів управління ним в цілому;

- взаємозв'язком управління розвитком житлово-комунального комплексу із застосуванням сучасних методів управління, зокрема програмно-цільового методу до планування і управління процесами його економічного зростання і розвитку, а також давати оцінку необхідних ресурсів для здійснення поставлених цілей;

- взаємозв'язком процесів економічного зростання і розвитку житлово-комунального комплексу з реалізацією його інвестиційно-інноваційного потенціалу з розвитку своєї виробничої бази;

- взаємозв'язком стратегічного управління розвитком житлово-комунального комплексу з тенденцією розвитку ринків надання комунальних послуг (ринку робочої сили, ринку інвестицій, ринку допоміжних структур, ринку нерухомості, фінансового ринку та ін.) і розвитком житлово-комунального комплексу (проектно-вишукувальних організацій, підрядних організацій, підприємств з виробництва виробів і конструкцій для покращення процесу надання комунальних послуг);

- взаємозв'язком можливості в нарощуванні потенціалу економічного зростання та розвитку житлово-комунального комплексу з рівнем інвестиційної активності в регіоні, рівнем соціально-економічного розвитку регіону і країни в цілому, циклами ділової активності на ринку надання комунальних послуг населенню.

Таким чином, слідування даного концептуального підходу дозволяє цілеспрямовано формувати систему управління розвитком житлово-комунального комплексу і його структурних підрозділів.

МЕТОДИ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНО- ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

О. Б. КАЙДАННИК, аспірант
О. В. ДИМЧЕНКО, д-р екон. наук, професор
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
matu300089@mail.ru*

Досвід передових країн світу свідчить про широке залучення приватного сектору до модернізації інфраструктурних об'єктів, зокрема комунальних підприємств, на засадах державно-приватного партнерства. При цьому важливе значення має оцінка інвестиційної привабливості комунальних підприємств.

Інвестиційна привабливість комунального підприємства є інтегральним показником, рівень якого формується залежно від оцінки майнового стану підприємства та динаміки його змін, результатів аналізу фінансового стану підприємства, ділової активності, фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності, ефективної діяльності підприємства.

Підходи до оцінки інвестиційної привабливості, які використовуються в Україні, переважно базуються на застосуванні методу експертних оцінок. Проведення експертних оцінок інвестиційної привабливості спрямоване на виявлення існуючих закономірностей, врахування яких може бути використане для розробки рекомендацій в області змін інвестиційного клімату в країні. Ця методика на сьогоднішній день досить активно застосовується українськими експертами при складанні рейтингів інвестиційної привабливості вітчизняних компаній. Однак вона, на наш погляд, може застосовуватися для складання

загального звіту про діяльність вітчизняних компаній за певний період часу, оскільки носить переважно суб'єктивний характер.

Крім експертних оцінок, в Україні поширені наступні методи: інтегральної оцінки, комплексної оцінки, рейтингової оцінки та метод узагальнюючих групових коефіцієнтів. В таблиці 1 наведено порівняльний аналіз методів оцінки інвестиційної привабливості комунальних підприємств.

Таблиця 1 – Порівняльний аналіз методів оцінки інвестиційної привабливості підприємств

№ п/п	Фактор, що враховується	Метод інтегральної оцінки			Метод комплексної оцінки			Метод рейтингової оцінки			Метод експертної оцінки			Метод узагальнюючих групових коефіцієнтів		
		+	±	-	+	±	-	+	±	-	+	±	-	+	±	-
1	Врахування фактору часу			X			X			X		X		X		
2	Врахування питомої ваги показників		X			X				X	X				X	
3	Повнота (розгорнутість) висновків		X			X			X		X			X		
4	Великий обсяг інформації		X			X			X		X				X	
5	Незалежність від експертів		X			X		X					X		X	
6	Визначення межі коливання узагальнюючого показника			X		X				X	X			X		
7	Врахування особливостей окремих показників			X			X			X		X		X		
8	Визначеність складу показників, що аналізуються		X			X				X	X			X		

Примітка. Оцінка «+» свідчить те, що наведена характеристика властива даній методиці і підвищує адекватність розрахунків, які здійснюються на її основі.

Оцінка «±» показує, що певні особливості методики мають як позитивні, так і негативні сторони.

Оцінка «-» свідчить про наявність недоліків у методиці оцінки інвестиційної привабливості підприємств.

Аналіз методик оцінки інвестиційної привабливості підприємств показав, що найбільше переваг має оцінка, яка здійснюється методом узагальнюючих групових коефіцієнтів. Цей метод є найбільш прийнятним через повноту висновків, які можна зробити на базі узагальнюючого показника і узагальнюючих групових коефіцієнтів, які мають чіткі межі коливання. Крім того, цей метод, на відміну від інших, враховує фактор часу, а також особливості окремих показників.

ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ У СФЕРУ ЖКГ ТА СУЧАСНА ТАРИФНА ПОЛІТИКА ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

А. В.ЗОЛОЧЕВСЬКА, магістрант факультету ЕіП
О. В.ДИМЧЕНКО, д-р.екон.наук, професор
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
anastasiyazolochavska@gmail.com*

На сьогоднішній день галузь теплопостачання має чимало проблемних питань, які потребують негайного розв'язання. Однак, розуміючи те, що вони в своїй більшості є наслідком нестачі грошових коштів або нездатності їх вчасного отримання, тому перш за все необхідно звертати увагу на процес тарифоутворення.

Житлово-комунальне господарство залишається однією із найбільш слабких ланок в економіці України і є одним з основних середовищ соціальної напруги. Головна причина цього полягає в тому, що галузь безнадійно відстала у впровадженні ринкових відносин та оновленні основних фондів і технологій. Тут і дотепер переважають державні і комунальні підприємства, що монополізували сферу надання послуг.

Тариф є інструментом, що має враховувати інтереси споживачів в поставках недорогої та якісної теплової енергії, та інтереси виробників теплової енергії і послуги з її передачі для того, аби компенсувати їм понесені витрати, а також надати можливість отримувати нормований прибуток від своєї діяльності.

Зараз є доцільним і раціональним застосуванням методу RAB (регульована база капіталу). Це система довгострокового регулювання тарифів природних монополій йде на зміну старого механізму тарифоутворення «витрати плюс».

Темпи росту тарифів за методом RAB є нижчими темпів росту тарифів за отриманих на основі діючою методикою, а через 20 років зниження тарифів, визначених за методом доходності інвестованого капіталу, по відношенню до рівня тарифів, розрахованих у відповідність с діючою методикою може скласти більше 50%.

В Україні на даний час відсутні умови для впровадження розрахунку тарифів методом RAB, тому перш за все необхідно вдосконалити законодавчу базу в напрямку тарифоутворення, в даному випадку, в сфері теплопостачання та розробити наступні нормативні документи: Порядок узгодження переходу на регулювання методом доходності інвестованого капіталу; Методичні вказівки з регулювання з застосуванням методу RAB в т.ч.: Правила визначення вартості активів і розміру інвестованого капіталу, Правила розрахунку норми доходності інвестованого капіталу та ін.

Необхідно проводити щорічний постійний аудиторський контроль за використанням інвестиційних коштів згідно їх цільового призначення та у

відповідному законодавчому порядку карати енергетичні компанії за невиконання взятих на себе зобов'язань (дисциплінарна та кримінальні відповідальність); має бути створена окрема комісія, яка б займалася моніторингом (моніторинг документації в напрямку рішень про встановлення тарифів на теплову енергію, а також на послуги з передачі теплової енергії; моніторинг інформації про фактичні витрати та обсяги споживання за звітний період та т.п.).

Лише за таких умов стане можливим використання методу RAB на комунальних підприємствах, що дасть можливість у майбутньому залучити до галузі теплоенергетики додаткові інвестиції і як наслідок – надавати безперебійний грошовий потік підприємству, повернення інвестованого капіталу та доходу на нього – інвесторам, якісні послуги – споживачам.

Отже, введення даного методу в Україні стане позитивною новиною для національних розподільчих компаній, оскільки допоможе зробити акції даних компаній більш привабливими для інвестицій, що позитивно вплине на оцінку вартості самих організацій. Адже, інвестори купують дохідні акції корпорацій теплопостачання, бо впевнені, що їхня вартість з часом буде тільки зростати, це пояснюється тим, що такі компанії потрібні завжди, працюють стабільно і повинні мати добре прогнозовані доходи. Саме RAB дозволить правильно оцінити бізнес мереж і можливості інвестування в нього та стане поштовхом до запуску процесу інвестування у розподільчий комплекс без кратного росту тарифів.

Система RAB – достатньо прогресивний метод для вітчизняної економіки, який дозволить у довгостроковій перспективі зменшити витрати в теплоенергетиці та відповідно позитивно вплине на тариф, а залучення в галузь інвестицій, і перш за все приватних, є однією з цілей реформування даної галузі. Оскільки, енергетична галузь країни, як одна з системоутворюючих галузей економіки України, яка має важливе значення в системі національної безпеки, є і однією з найбільш технічно відсталих та економічно малоефективних, енергетичні потужності майже не оновлювались, навіть на програмному рівні не вирішене питання заміщення потужностей, що відпрацювали або відпрацьовують свій ресурс.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

О. Б. ЖИХОР, д-р. екон. наук, професор
Д. І. УКРАЇНЦЕВА, студентка факультету ЕіП
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
olenazet@mail.ru
ukrainceva.92@mail.ru*

Актуальність формування ефективної інноваційної політики розвитку регіонів обумовлюється насамперед тим, що саме вона покликана сприяти людському розвитку в регіонах, активному формуванню соціальної сфери як в їх межах, так і в державі загалом.

Незважаючи на низку послідовних заходів, впроваджених державними структурами і спрямованих на підвищення ефективності інноваційної політики в Україні, очевидно, що вона залишається недосконалою. Надзвичайно важливо в найближчий час внести зміни в українське законодавство для розмежування повноважень органів виконавчої влади, які здійснюють управління інноваційним процесом. Необхідно сконцентрувати зусилля на створенні умов для організації функціонування реального ринку об'єктів права інтелектуальної власності. При цьому, не менш важливо розв'язати питання законодавчого захисту прав інтелектуальної власності. Необхідно організувати моніторинг діяльності всіх структур Держінвестицій для розробки обґрунтованих рекомендацій щодо підвищення взаємоузгодженості їх функціонування.

Формування і реалізація інноваційної політики на національному, регіональному й внутрішньо регіональному рівні вимагає здійснення оцінки просторового потенціалу інноваційного розвитку регіону з метою виявлення найкращих точок у просторі для впровадження інновацій. Для здійснення такої оцінки важливо розробити методику, застосування якої дасть змогу провести комплексне дослідження просторового потенціалу інноваційного розвитку регіону, результат якого б у повній мірі відображав наявний стан речей у регіоні і забезпечував достатньою інформацією для розробки заходів ефективної інноваційної політики розвитку регіонів. Важливе значення має оцінка наявного та використовуваного інноваційного потенціалу регіону, а також виявлення його резервів.

Ефективна інноваційна політика в Україні вимагає здійснення цілеспрямованої, виваженої й адекватної завданням національного господарського комплексу наукової політики держави, одним із завдань якої є налагодження нерозривного ланцюга: наукова розробка – зразок її впровадження у виробництво – власне виробництво. Для того, щоб наукові розробки були сучасними і відповідали вимогам виробництва та населення, наука повинна бути забезпечена належним чином основними засобами організацій, їх фондозабезпеченістю та технічним оснащенням. На жаль,

українська наука забезпечена основними засобами вкрай незадовільно. Ось чому це питання слід всебічно вивчати з метою виявлення найгостріших проблем і визначення напрямків пошуків їх розв'язання.

Особливо високою є актуальність розвитку міжнародної співпраці наукових організацій в сфері інноваційної діяльності. Адже, вона є своєрідним лакмусовим папірцем особливостей функціонування інноваційної інфраструктури країни та ефективності здійснення інноваційної політики.

Важливо акцентувати увагу на тому, що низка питань, пов'язаних з якістю управлінського персоналу, здатного впроваджувати інновації, залишається невирішеною.

Подолання сучасної фінансової кризи в значній мірі залежить від визначення таких місць впровадження інновацій в структурі регіональної інноваційної системи, які сприятимуть отриманню в перспективі максимальних прибутків. Розв'язання такого завдання вимагає здійснення ґрунтовної діагностики просторових особливостей розвитку компонентів регіональної суспільної системи як осередків впровадження інновацій визначається, насамперед, її структурними та ієрархічними особливостями. В той же час, з огляду на необхідність формування і реалізації ефективної регіональної інноваційної політики, надзвичайно важливо знати, які осередки інновацій зможуть стати рушіями подальшого розвитку усієї регіональної системи. Для того, щоб відповісти на це питання, важливо встановити, як зв'язки між структурою економіки регіону і його соціально-економічним зростанням впливають на темпи соціально-економічного зростання країни загалом. Отже, очевидно, що низка проблем, яка пов'язана з інноваційною діяльністю та інноваційною політикою в Україні та її регіонах, залишається невирішеною.

ОБОРОТНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ І СТРУКТУРА

Т. В. СТАРОКОНЬ, студентка факультету ЕіП
О. Б. ЖИХОР, д-р.екон.наук, професор
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М.Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
tanya199417@rambler.ru
olenazet@mail.ru*

Оборотні кошти є однією зі складових частин майна будь-якого підприємства. Стан і ефективність їх використання – одне з головних умов успішної діяльності суб'єкта господарювання. На сьогоднішній день саме розвиток ринкових відносин визначає нові умови організації оборотних коштів. Прогресуючі останнім часом негативні зовнішні фактори в українській економіці, такі як гіперінфляція, валютний курс, заборгованості по платежах та інші кризові явища змушують підприємства змінювати свою політику стосовно

оборотних коштів, шукати нові джерела поповнення, вивчати проблему ефективності та раціональності їх використання. Особливості управління оборотним капіталом визначаються структурною належністю господарюючих суб'єктів. Якщо у торгових організацій висока питома вага товарів, у промислових підприємств - сировини та матеріалів, то у фінансових корпорацій переважають грошові кошти та їх еквіваленти. Однією з умов безперервності виробництва є постійне поновлення його матеріальної основи – засобів виробництва.

Оборотний капітал безпосередньо бере участь у створенні нової вартості, функціонуючи в процесі кругообігу всього капіталу. При цьому співвідношення основного і оборотного капіталу впливає на величину отриманого прибутку. Оборотний капітал обертається швидше, ніж основний капітал. Тому зі збільшенням частки оборотного капіталу в загальній сумі авансованого капіталу час обороту всього капіталу скорочується, а отже, збільшується можливість зростання нової вартості, тобто прибутку.

У практиці економічної роботи для вивчення складу і структури оборотні кошти класифікуються за кількома ознаками [2, с. 7]: 1. За сферами обігу (за економічним змістом): оборотні виробничі фонди (сфера виробництва) і фонди обігу (сфера обігу). 2. За охопленням нормуванням: нормовані (установлені мінімальні розміри) і ненормовані (контролюється за фактичними даними). 3. За джерелами формування: власні і позикові.

Наявність власних і позикових коштів в обороті пояснюється особливостями організації виробничого процесу. Перед кожним підприємством стоїть завдання підтримання оптимальної пропорції між власними і позиковими коштами, що характеризує фінансову стійкість підприємства. Вважається, що постійна мінімальна сума коштів для фінансування потреб виробництва забезпечується власними оборотними засобами. Тимчасова потреба в коштах, що виникла під впливом залежних і не залежних від підприємства причин, покривається за рахунок позикових коштів [3, с.133].

Під структурою оборотних коштів розуміється співвідношення їх окремих елементів у всій сукупності. Вона залежить від галузевої приналежності підприємства, від рівня спеціалізації і кооперування, від якості і конкурентоспроможності виробленої продукції, тривалості виробничого циклу, темпів науково-технічного розвитку підприємства. Аналіз структури оборотних коштів на підприємстві має велике значення, оскільки вона є свого роду дзеркалом, в якому відображається фінансовий стан підприємства [4, с.134].

Організація оборотних коштів на підприємстві включає визначення потреби в оборотних коштах, їх структури, джерел формування оборотних коштів і управління використанням оборотних коштів (підвищення їх оборотності).

Таким чином, в результаті проведеного аналізу, можна зробити наступні висновки: оборотні кошти є важливою складовою частиною капіталу підприємства і забезпечують безперебійне функціонування виробничого процесу. Вони постійно перебувають у русі, послідовно проходячи стадії

кругообігу і змінюючи свою форму; основою раціонального використання оборотних коштів прийнято вважати їх нормування – визначення мінімально необхідної, але достатньої для безперебійного процесу виробництва величини.

Список літератури:

1. Електронний ресурс. – Режим доступу <http://center-yf.ru/data/Buhgalteru/Oborotnyi-kapital.php>
2. Стоянова Е.С. Быкова Е.В., Бланк И.А Управление оборотным капиталом / Учебник. М.: Перспектива, 2000. – 128 с.
3. Г.В.Савицкая. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Учеб. пособие. – М.: Новое знание, 2006. – 325с.
4. Болюх М. А., Бурчевская В.З. Экономический анализ. – М.: Инфра-М, 2008. – 222 с.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Д. І. УКРАЇНЦЕВА, студентка факультету ЕіП
О. Б. ЖИХОР, д-р.ekon.наук, професор
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
olenazet@mail.ru
ukrainceva.92@mail.ru*

Сучасне кризове становище країни спонукає будівельні підприємства орієнтувати свою діяльність на досягнення стратегічних і тактичних цілей, які дозволяють завоювати стійкі конкурентні позиції й забезпечити зростання своєї конкурентоспроможності. У сформованих умовах особливо важливо правильно оцінити ринкову ситуацію для того, щоб вибрати ефективні методи конкурентної боротьби. Аналіз періодичних та монографічних видань, навчальної літератури дозволяє зазначити, що проблема визначення шляхів підвищення конкурентоспроможності будівельних підприємств є актуальною та недостатньо опрацьованою [5, с.23-24].

У сучасних ринкових умовах «високий рівень конкурентоспроможності – це основна умова розвитку і життєдіяльності підприємства» [1, с.4]. Розуміння цього вимагає від вітчизняних підприємств постійних зусиль з підвищення власної конкурентоспроможності через найбільш повне задоволення потреб споживачів, оптимізацію співвідношення якості та ціни продукції, впровадження нових технологічних процесів і модернізацію обладнання, що дозволить забезпечити отримання максимального прибутку з одночасним збільшенням обсягів і розширенням ринків збуту продукції.

Дослідженнями та питаннями підвищення конкурентоспроможності займалися іноземні та вітчизняні вчені: М. Портер, І. Ансофф, А. Градов, Н. Кизим, Р. Фатхутдінов, А. Юданов, Тіщенко О.М. та ін. Великий внесок у вивчення конкурентоспроможності підприємства як узагальненого показника

результативності підприємства в умовах ринкової економіки внесли такі великі консалтингові групи, як ADL, BCG, McKinsey та ін. В економічній літературі поняття «конкурентоспроможність» має різні інтерпретації і залежить від того, до якого об'єкту застосовується. В загальному розумінні, конкурентоспроможність організації - це її здатність вести успішну конкурентну боротьбу, протистояти їй [2, с.416].

Конкурентоспроможність будівельного підприємства – це здатність конкретної будівельної організації задовольняти потреби обраних цільових сегментів ринку житла, принаймні не гірше, ніж це роблять інші будівельні організації, що працюють у тому ж сегменті та які пропонують будівельну продукцію або послуги високої якості для задоволення тих же самих потреб [7, с. 88-91]. Аналіз періодичних та монографічних видань, навчальної літератури, практичних досліджень дозволяє зазначити, що проблема визначення шляхів підвищення конкурентоспроможності будівельних підприємств є актуальною та недостатньо опрацьованою.

Конкурентоспроможність будівельної організації визначають її порівняльні конкурентні переваги по відношенню до інших підприємств, що діють на інвестиційно-будівельному ринку. Конкурентоспроможність будівельної організації передбачає наявність у неї індивідуального набору конкурентних переваг, що визначають її ключові фактори успіху, що забезпечують її стабільне і надійне функціонування. До числа таких конкурентних переваг може відноситися: висока якість будівельно-монтажних робіт, швидкі терміни реалізації інвестиційних проектів, обґрунтована вартість продукції, професіоналізм працівників, репутація організації, досвід роботи в будівництві, сучасний рівень управління та організаційного розвитку і т.п. [6, с.32–36].

Для підвищення конкурентоспроможності організації важливе значення має виявлення обумовлюють її чинників і резервів, їх обґрунтування і класифікація.

Чинники, які залежать від будівельної організації називаються зовнішніми, а залежні – внутрішніми. До числа зовнішніх можна віднести: умови інвестування в галузі, регіоні, країні; тенденції технічного розвитку; рівень конкуренції на будівельному ринку; ресурсозабезпеченість та ін.. Під внутрішніми факторами розуміються: впровадження у виробництво нової техніки, прогресивної технології, дієвих економічних стимулів; підвищення кваліфікаційного рівня працівників; формування системи конкурентних відносин в діяльності персоналу і т.п. [3, с.704].

Отже, вимоги сучасного ринкового середовища, що характеризується підвищенням конкурентної боротьби в умовах глобалізації економічного простору ставлять перед будь-яким підприємством завдання зміцнення власного потенціалу та розробки шляхів підвищення своєї конкурентоспроможності. Таким чином, основними критеріями шляхів підвищення ринкового успіху будівельного підприємства є якість будівельної продукції, термін реалізації інвестиційного проекту, ефективність

маркетингових заходів будівельної організації та оновлення матеріально-технічної бази. Впливаючи на всі ці фактори можна підвищити рівень конкурентоспроможності будівельного підприємства.

Список літератури:

1. Азоев Г.Л., Челенков А.П. Конкурентные преимущества фирмы. - М.: ОАО "Типография "НОВОСТИ"", 2000. – 256 с.
2. Ансофф И., Макдоннелл Э.Дж. Новая корпоративная стратегия / Пер. с англ. – СПб.: Питер Ком, 1999. – 416 с.
3. Борисенко З.М. Основи конкурентної політики: Підручник. - К.: Таксон, 2004. – 704 с.
4. Кныш М. И. Конкурентные стратегии: Учеб. пособие. — СПб.: Б. и., 2000. – 284 с.
5. Петрова И. Е. «Бизнес-резерв карта» - современная методика оценки конкурентоспособности строительных организаций/ И. Е. Петрова // Современные аспекты экономики. – 2006. – №15. – С. 23–34.
6. Тищенко А. Н. Оценка конкурентоспособности предприятий строительного кластера / А. Н. Тищенко, Ю. А. Тараруев // Бизнес Информ. – 2009. – №3. – С. 32–36.
7. Россіхіна О.Є. Вплив конкурентоспроможності продукції на конкурентоспроможність будівельного підприємства. // Економіка підприємства та управління виробництвом. – 2010. – С. 88–91.

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МІСЬКОГО ЕЛЕКТРИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

С. В. ТЕЛЯТНИК, асистент
С. М. ГАЙДЕНКО, асистент
В. В. КНЯЖЕЧЕНКО, ст. викладач
*Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
telyatniks@yandex.ru*

Сьогодні міський електричний транспорт (МЕТ) відіграє значну роль у житті кожного українського міста. Стабільна робота підприємств міського електричного транспорту є вагомим умовою ефективного функціонування економіки України. Зазначимо, що наразі фінансово-економічне становище підприємств електричного транспорту значно погіршилося. Зниження комфортності пасажирських перевезень, зменшення транспортної роботи МЕТ (машино(вагоно)- днів у русі, кількості перевезених пасажирів), обумовлює зниження рівня конкурентоспроможності підприємств міського електричного транспорту на ринку міських пасажирських перевезень. Високий рівень вибуття основних фондів галузі призводить до невідповідності технічного та технологічного рівня міського електротранспорту європейським вимогам.

Таким чином, основними напрямками подальшого розвитку підприємств МЕТ України є: підвищення конкурентоспроможності аналізованих підприємств на ринку міських пасажирських перевезень; пристосування підприємств галузі до роботи в ринкових умовах; пошук фінансових джерел

оновлення рухомого складу; подальший розвиток електротранспортної інфраструктури.

Розглянемо ефективність фінансово-господарської діяльності підприємств міського електричного транспорту на прикладі КП «Жовтнєве трамвайне депо» м. Харкова (таблиця 2).

Таблиця 2 –Динаміка техніко-економічних показників КП «Жовтнєве трамвайне депо»

Показники	2012 р.	2013 р.	2014 р.
1. Інвентарна кількість вагонів на початок року, од.	153	132	129
2. Інвентарна кількість вагонів на кінець року, од.	132	129	143
3. Середньорічна інвентарна кількість рухомого складу, од.	132	133	142
4. Коефіцієнт використання рухомого складу з випуску	0,664	0,580	0,574
5. Вагоно-дні в русі, ваг.-дн.	32069	28151	29737
6. Середньодобова тривалість перебування 1-го вагона на лінії, год.	11,1	11,4	12,4
7. Вагоно-години в русі, тис. ваг-год.	356,7	322,1	367,69
8. Середня експлуатаційна швидкість, км / год.	13,89	13,69	13,70
9. Натуральний пробіг рухомого складу, тис. км.	4953,0	4409,1	5038,1
10. Навантаження пасажирів на 1 ваг-км, пас. / ваг.-км.	9,0	8,0	8,0
11. Кількість перевезених пасажирів, тис. чол.	42606,7	34577,2	41734,5
11. Чистий дохід від надання послуг, тис. грн.	29984	34219	36976
12. Собівартість наданих послуг, тис. грн.	29640	33689	46919
13. Чистий прибуток від надання послуг, тис. грн.	245	-3655	-9541

Представлені дані в табл. 2 показують, що на підприємстві негативні тенденції зміни основних техніко-економічних показників. За 2012-2014 рр. на підприємстві зменшується кількість вагоно-днів в русі рухомого складу з 32069 ваг.-дн. в 2012 р. до 29737 ваг.-дн. в 2014 р. Кількість перевезених пасажирів зменшується до 41734,5 тис. чол. в 2014 р., що на 2,05 % менше в порівнянні з 2012 р. На підприємстві спостерігається тенденція до збільшення величини чистого збитку від надання послуг, його величина в 2013 р. становить 3655,0 тис. грн., а в 2014 р. – 9541,0 тис. грн. Саме тому підприємству доцільно звернути увагу на розробку заходів щодо виходу на прибутковий рівень.

Таким чином, аналіз основних техніко-економічних показників роботи підприємств МЕТ свідчить про те, що їх стан є доволі критичним.

Таблиця 2 –Динаміка техніко-економічних показників КП «Жовтнєве трамвайне депо»

ПОВЫШЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНЫХ КОМПЛЕКСОВ В СОВРЕМЕННЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ УСЛОВИЯХ

В. И. ТОРКАТЮК, д-р техн. наук, профессор
Е. В. КУХТИН, О. В. ПАРАМОНОВА
А.С. ВЫШЕТРАВСКАЯ, В.Т. КУЛИК
*Харьковский национальный университет
городского хозяйства имени А.Н. Бекетова
61002 Украина, г. Харьков, ул. Революции, 12
mire2005@ukr.net*

Конкурентоспособность является критерием, наиболее полно отражающим эффективность деятельности экономического субъекта. Практика показывает, что решение задачи повышения конкурентоспособности вызывает значительные затруднения, а для многих жилищно-коммунальных комплексов в сегодняшних экономических условиях оно стало проблемой вследствие отсутствия в организации четкой стратегии, финансово-экономических целей и критериев.

Отсутствие понимания целей, сложность ориентации в современных условиях приводят к тому, что решение проблемы повышения конкурентоспособности отодвигается на второй план, неизбежно уступая место решению текущих вопросов. Кроме того, существующие форма и содержание информации о конкурентной позиции жилищно-коммунального комплекса и оперативность ее представления часто не позволяют использовать последнюю для целей управления.

Следует отметить, что достижение устойчивой конкурентоспособности жилищно-коммунальных комплексов обеспечивается, как правило, не за счет преимущества в одном из ее детерминантов, а в силу приоритета в нескольких факторах конкурентоспособности. Это, с одной стороны, позволяет нивелировать недостатки прочих детерминантов конкурентоспособности, с другой – снизить зависимость от конъюнктурных колебаний факторов конкурентоспособности. Кроме того, исследователи сходятся в том, что повышение конкурентоспособности жилищно-коммунальных комплексов не может быть достигнуто одновременно, краткосрочно.

Рост эффективности предоставления услуг населению – основа повышения прибыльности жилищно-коммунальных комплексов в условиях конкурентной борьбы – должен стать приоритетной целью внутрикорпоративного управления. В долгосрочном плане главным фактором улучшения коммунальных услуг являются инновационные изменения в технике и организации функционирования жилищно-коммунального комплекса, ведущие к снижению его издержек.

Для отдельного жилищно-коммунального комплекса необходимо различать потенциальную и реальную, действительную эффективность предоставления услуг. Если уровень потенциальной эффективности зависит от

внешних условий хозяйственной деятельности (наличия трудовых, сырьевых, энергетических ресурсов и т.п.) и прежде всего от общего уровня инновационного развития экономической системы, то реальное повышение качества услуг определяется в первую очередь уровнем управления и организации функционирования жилищно-коммунального комплекса. Данный показатель может расти не только в результате снижения издержек производства за счет организационных или технических нововведений. Значительным резервом реальной эффективности производства является осведомленность, информированность руководства жилищно-коммунального комплекса относительно новой техники или методов организации труда.

Следующий фактор – совершенствование структуры предоставления услуг, постоянное ее обновление, оптимизация и диверсификация структуры используемых в производстве ресурсов.

Другим фактором роста конкурентоспособности жилищно-коммунальных комплексов может выступать концентрация функционирования, экономия на эффекте масштаба. Но для того, чтобы эта возможность была реализована на практике, управляющие компании должны увеличить инвестиции в инновационное развитие, произвести перестановку трудовых ресурсов и т.д. Иными словами, концентрация процесса предоставления услуг есть лишь иное выражение влияния инновационного развития на эффективность, и выделить самостоятельное влияние ее как фактора, отделив от воздействия инноваций, затруднительно.

Важность роста качества предоставления услуг для повышения конкурентоспособности жилищно-коммунальных комплексов в настоящее время глубоко осознана деловыми кругами всех стран мира. Так, многие компании начали внедрение и реализацию программ предоставления коммунальных услуг. Такие программы призваны решить следующие задачи:

- повысить производительность имеющихся в наличии производственных ресурсов за счет изменений в организации производства;
- создать необходимые управленческие и организационные предпосылки для успешного внедрения в производство новой техники и технологий и обеспечения на этой основе долговременного устойчивого роста качества предоставления коммунальных услуг.

Инновационный фактор также уменьшает издержки на макроуровне. В современных условиях инновационное развитие жилищно-коммунальных комплексов позволяет формировать такую структуру производства, при которой темпы роста национального дохода в совокупном общественном продукте превышали бы темпы роста потребления материальных ресурсов. На первое место в интенсификации предоставления коммунальных услуг сейчас выходит сокращение затрат сырья, материалов, топлива, т.е. снижение затрат на предоставление коммунальных услуг. Исходя из сложившейся структуры затрат можно считать, что снижение затрат прошлого труда на один пункт по своему абсолютному значению в 5-6 раз превосходит соответствующую экономию живого труда. При этом особенно большое значение приобретает

економія сировини. Витрати сировини, матеріалів, палива значно зменшуються при впровадженні безвідходної і маловідходної технології. Велике значення має також повне використання вторинних матеріальних ресурсів.

Оцінка конкурентоспроможності житлово-комунального комплексу повинна забезпечувати максимальну достовірність отримуваних результатів в порівнянні з пофакторною оцінкою конкурентоспроможності, яка в силу помилок в оцінках окремих факторів, а також умовності і суб'єктивності ряду, використовуваних в розрахунках показників, зазвичай є некоректною. Методика повинна полегшувати задачу збору необхідної для оцінки конкурентоспроможності житлово-комунального комплексу інформації і бути універсальною, дозволяючи в залежності від цілей аналізу і наявності вихідних даних формувати будь-якого обсягу і складу вибіркової сукупності підприємств-конкурентів. Універсальність має особливе значення в тих випадках, коли складно визначити географічні і товарні межі того або іншого ринку, встановити коло конкурентів, а також в ситуаціях, коли інформація про них недоступна.

Крім того, методика оцінки конкурентоспроможності повинна мати в своїй основі чітко виражений математичний апарат, що дає не оціночну і в багатьох умовах умовну залежність визначеного показника від факторів конкурентоспроможності, а жорстку функціональну зв'язь. Вказане обставина обумовить можливість широкого математичного обробки показників конкурентоспроможності житлово-комунального комплексу.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОВГОСТРОКОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ

В. І. ТОРКАТЮК, д-р техн. наук, професор
Т. В. МОМОТ, д-р екон. наук, професор
М. В. ГРИЦАНЕНКО, Л. П. ВОРОНОВСЬКА
Н. С. КЛУНЬКО, О. Ю. АЛЕКСАНДРОВА
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
mire2005@ukr.net*

Трансформаційні процеси в економіці України, прискорення змін та нестабільність економічного середовища, зростання рівня конкуренції, насичення вітчизняного ринку високотехнологічною і наукомісткою продукцією зумовлюють об'єктивну необхідність створення умов для поступального розвитку та забезпечення стійкого функціонування вітчизняного виробництва. Динамічне довгострокове забезпечення економічної стійкості підприємств житлово-комунального комплексу в цілому можливе лише за

рахунок цілеспрямованих, усвідомлених дій, що мають довгостроковий стратегічний і програмний характер.

Основна проблема економічної стійкості цих підприємств полягає в нестабільності економіки України, що тільки намагається вийти на шлях сталого розвитку. На цьому етапі потрібно звернути увагу на діагностику економічної стійкості функціонування підприємств житлово-комунального комплексу, щоб вони працювали ефективно й не банкрутували.

Аналіз роботи підприємств житлово-комунального комплексу показав, що одним з перших завдань, що доводиться розв'язувати в умовах ринкових відносин, є проблема забезпечення життєздатності і конкурентоспроможності протягом життєвого циклу їх функціонування. При цьому особливу важливість набуває створення дієвого організаційно-економічного механізму управління довгостроковою економічною стійкістю. Організаційно-економічний механізм забезпечення довгострокової економічної стійкості цих підприємств є система складної взаємодії внутрішніх і зовнішніх факторів.

Враховуючи фактори, що впливають на виробничо-господарську діяльність підприємства, можна виділити внутрішню, зовнішню і загальну стійкість. Внутрішня стійкість підприємства – це такий стан матеріально-речовинної і вартісної структури виробництва і реалізації будівельної продукції й така її динаміка, за якої забезпечується стабільно високий результат функціонування підприємства протягом життєвого циклу. В основі досягнення внутрішньої стійкості лежить принцип активного управління внутрішніми факторами. Зовнішня, стосовно підприємства, стійкість визначається стабільністю економічного середовища, в межах якої здійснюється виробничо-господарська діяльність підприємства.

Забезпечення економічної стійкості підприємства – це постійний циклічний процес управління функціональними складовими економічної стійкості з метою зведення до мінімального рівня впливу негативних факторів.

Проблема економічної стійкості підприємств визначається, з одного боку, зовнішніми, а з іншого – внутрішніми факторами. При цьому, як показує аналіз роботи підприємств житлово-комунального комплексу Харківської області, внутрішні фактори найбільшою мірою забезпечують економічну стійкість. Тому головна мета формування механізму забезпечення стійкої роботи конкретного підприємства, на наш погляд, – використання внутрішніх і частково зовнішніх факторів для стабільного функціонування і розвитку підприємства в гармонійному взаємозв'язку з соціально-економічним, технологічним і природним середовищем.

Під стійкістю роботи підприємства пропонуємо розуміти таку організацію його виробничо-господарської діяльності, що дозволяє забезпечити стабільну довгострокову рентабельність на всіх етапах життєвого циклу функціонування підприємств.

Нами пропонується розглядати економічну стійкість підприємства як здатність підприємства в умовах нестабільного економічного середовища забезпечити довгострокову ефективність функціонування підприємства. Таке

розуміння економічної стійкості підприємства виходить зі стратегічної мети його функціонування: забезпечення довгострокової конкурентоспроможності та ефективності.

Формалізація поняття «організаційно-економічна стійкість» і управління цим процесом – основна задача будь-якого підприємства, пов'язана з дослідженням інтеграції процесів планування, діагностики і контролю усіх функціональних підсистем. Економічну стійкість можна визначити як властивість підприємства, що забезпечує його стабільне функціонування та інноваційно-інвестиційну модель розвитку в умовах виникнення різних видів негативних зовнішніх і внутрішніх факторів. Тобто, це така властивість системи, яка дає змогу звести до мінімуму, а в кращому випадку повністю виключити негативний вплив різних зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів. Виходячи з цього економічну стійкість підприємства можна розглядати як кількісний і якісний його стан, що забезпечує здатність підприємства до функціонування і розвитку в умовах негативного впливу непередбачуваних і складно прогнозованих зовнішніх та внутрішніх факторів, що ми, на жаль, спостерігаємо в Україні. Для визначення рівня економічної стійкості функціонування підприємств необхідна оцінка його продуктивності, фінансової стійкості, рентабельності, реальних і потенційних резервів виробництва, дієвості організаційно-економічного механізму, рівня інноваційно-інвестиційного розвитку.

Методи і прийоми механізму управління обираються залежно від поставлених цілей і стратегій їх досягнення. Основними цілями управління економічною стійкістю підприємств є: а) довгострокові (забезпечення довгострокової рентабельності, конкурентоспроможності та інноваційно-інвестиційної моделі розвитку процесу надання комунальних послуг; б) середньострокові (досягнення необхідного рівня рентабельності, продуктивності, ритмічності виробництва, раціонального використання фонду календарного і робочого часу, використання потенційних резервів виробництва); в) короткострокові (оптимальне використання ресурсів, реальних резервів виробництва).

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ СОВРЕМЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНОГО КОМПЛЕКСА

В. И. ТОРКАТЮК, д-р техн. наук, профессор
Н. А. ОЛЕЙНИКОВА, Е. В. МУРАЕВ
Н. И. ИГНАТОВА, Т.Е. БУТЕНКО

*Харьковский национальный университет
городского хозяйства имени А.Н. Бекетова
61002 Украина, г. Харьков, ул. Революции, 12
mire2005@ukr.net*

Инновационный менеджмент стал самым эффективным методом механизма рыночного хозяйства, особенно в Украине. Хотя и считается, что у нас уже функционирует рыночная экономика, но фактически сегодня работает транзитивная, т.е. переходная экономика, когда происходит переход от «жесткого» администрирования и директивно-командного управления к гибкой системе управления хозяйственным процессом.

Существует статистика, по которой 40% новинок среди товаров широкого потребления терпят провал. Это фактически половина нововведений, которые выходят на стадию коммерциализации и имеют кривую провала. И если для крупных диверсифицированных компаний с широкой номенклатурой провал одной товарной категории означает лишь некоторые убытки и, возможно, никак не скажется на имидже корпоративного бренда, то для малого бизнеса провал единственного продукта превращается в крах фирмы в целом.

Среди товаров промышленного назначения 20% новинок терпят провал. Данный показатель достаточно высок, так как рынок характеризуется ограниченным количеством клиентов, доступных в рамках прямого маркетинга, и часто предлагаемая продукция уже заранее ориентирована на какого-то определенного клиента. Наконец, статистика провалов новинок в сфере услуг такова, что 18% новых услуг тоже терпят провал. Что еще более удивительно, поскольку коммерциализация услуги есть не что иное, как точка во времени, когда услуга «реализовывается», и если нет спроса, то и услуги не будет.

Данные цифры демонстрируют высокую степень риска осуществления инновационной деятельности. Потери компаний при провале новой продукции могут быть очень чувствительны для их бюджета. При такой статистике провалов, при серьезных затратах компаний на инновации, при таких потерях, которые несут компании, встает вопрос: почему большинство крупных компаний, все большее количество мелких и средних фирм выбирают курс на постоянные инновации?

Результатом успешной инновации является уникальное конкурентное преимущество – новизна. Новизна, особенно начиная с 90-х годов, становится важнейшим фактором конкурентоспособности компании. Имидж инновативности становится одним из важнейших в позиционировании корпоративного бренда. Однако быть первым и быть успешным не вполне

синонимичные понятия. При одинаковых затратах, одинаковом профессиональном уровне маркетинга, практически одинаковом по технической новизне продукте – у одной компании это успех, у другой – провал.

Возможно, речь идет о не совсем научных или экономических факторах, а скорее о факторах субъективных, которые не поддаются никаким правилам. Во-первых, нужно обладать определенным предпринимательским инновативным чутьем для определения нужной точки во времени, когда инновация должна быть выпущена на рынок. Во-вторых, для достижения успеха необходима определенная доля везения, фортуна, которая не прогнозируема.

И, наконец, предприниматель должен чувствовать происходящие вокруг изменения. Современная внешняя среда характеризуется совершенно новыми аспектами. Первый из них – это высокая подвижность, турбулентность факторов внешней среды. Скорбеть изменения во внешней среде очень сильно повысилась, время на принятие управленческих решений колоссальным образом сокращается.

Современные условия диктуют компаниям совершенно новые принципы и подходы к управленческой деятельности. Если новый продукт в начале 90-х годов в традиционных отраслях «жил» в среднем 5-6 лет, теперь жизненный цикл нового продукта измеряется месяцами. С другой стороны, существует тесная и все усиливающаяся взаимосвязь между факторами внешней среды.

Изменение одного или нескольких факторов макросреды тут же ведет изменению всех остальных факторов макросреды, что в свою очередь принципиально меняет микросреду компании. Третье – это непредсказуемость изменений во внешней среде.

Смысл реализации инновационной политики жилищно-коммунальных комплексов заключается не только в усилении трансфера новых знаний в сферу предпринимательства, что позволяет приобретать конкурентные преимущества на мировом рынке, но и в получении экономического роста, который практически недостижим при отсутствии сочетания предпринимательской деятельности с инновационной.

Для отражения таких аспектов деятельности компаний, как инновационная активность, внутрифирменные хозяйственные процессы, удовлетворенность клиента, меры по улучшению финансовых результатов, используется сбалансированная система стоимостных и не стоимостных показателей.

Оптимизировать процесс реализации инновационных решений можно путем использования интегральной (матричной) формы организаций, в основе которого лежит проектное управление. Для реализации инновационного проекта назначается руководитель проекта, под которого формируется проектно-целевая группа. В эту группу набираются специалисты из различных функциональных подразделений: маркетинг, производство, финансы и т.д. Продолжая номинально оставаться в штате своего отделения, они фактически начинают работать только по данному проекту.

Матричная структура в основе своей использует несколько принципов управления, которые действительно помогают повышать эффективность инноваций. Во-первых, это коллективное принятие решения, плюрализм мнений и солидарная ответственность за результат. Второй принцип – это привлечение в целевые группы независимых экспертов, сторонних наблюдателей, которые могут дать объективную оценку тому или иному процессу.

Проведенные исследования говорят об очень серьезных плюсах матричной формы организации инновационных процессов. Во-первых, сокращаются сроки реализации проектов. Во-вторых, компания становится более гибкой и имеет возможность одновременной реализации достаточно большого количества проектов в рамках существующих ресурсов. И, наконец, в матричных структурах существует полная интеграция всех функциональных областей управления, что отражается на общей эффективности инновационной деятельности на предприятиях жилищно-коммунального комплекса.

МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНЫМ КОМПЛЕКСОМ

В. И. ТОРКАТЮК, д-р техн. наук, профессор
Н. П. ПАН, канд. техн. наук, профессор
Н. В. ДРИЛЬ, И. Л. ЖЕЛЕЗНЯКОВА, О. Ю. ПРЫЖКОВА
*Харьковский национальный университет
городского хозяйства имени А.Н. Бекетова
61002 Украина, г. Харьков, ул. Революции, 12
mire2005@ukr.net*

Переход на новые методы хозяйствования в условиях рынка, безусловно, способствовал повышению эффективности функционирования жилищно-коммунальных комплексов. В то же время, в своей деятельности им пришлось столкнуться с новыми проблемами: неплатежеспособность заказчиков, высокий уровень налогов, недостаточно эффективная амортизационная политика, высокая стоимость материальных ресурсов. Кроме того, замедлилось обновление специальной техники и технологического оборудования, стареют основные фонды, технический уровень большинства жилищно-коммунальных комплексов Украины значительно отстает от современных требований.

Стабильное устойчивое развитие отрасли, усиление конкурентоспособности жилищно-коммунальных комплексов возможно лишь при значительном повышении инвестиционной активности, обновления его производственного потенциала и материально-технической базы.

Развитие рыночных отношений в отрасли требует повышения экономической эффективности жилищно-коммунальных комплексов и выдвигает на первый план задачу совершенствования организационных форм и методов управления на предприятиях жилищно-коммунального комплекса,

повышения эффективности использования их производственного потенциала.

Развитие рыночных отношений, в том числе и в жилищно-коммунальной отрасли, привело к радикальным изменениям в системе управления им, особенно в области стратегического управления.

Структура и состояние производственного потенциала жилищно-коммунальных комплексов являются важными показателями, характеризующими эффективность использования ресурсов структурными подразделениями жилищно-коммунального комплекса.

Однако, существующие подходы к оценке этих показателей, с использованием экономических, физических и материальных характеристик, по нашему мнению, реально не раскрывают производственного потенциала, которым обладает предприятие жилищно-коммунального комплекса.

На наш взгляд, оценку состояния производственного потенциала этих предприятий необходимо проводить (в разрезе составляющих) по трем направлениям: анализ движения, анализ текущего состояния и анализ эффективности использования составляющих его производственного потенциала.

Все организационно-технические мероприятия, способствующие повышению эффективности функционирования жилищно-коммунального комплекса, группируют по различным признакам:

1) с учетом профиля предприятия жилищно-коммунального комплекса (общие и специализированные);

2) по направлениям инновационной политики предприятия жилищно-коммунального комплекса: мероприятия по повышению уровня предоставления коммунальных услуг; повышению уровня механизации и автоматизации производственных процессов; внедрению передовых технологий; применению новых материалов, элементов, деталей; экспериментальному и эталонному виду предоставления коммунальных услуг; совершенствованию организации труда, заработной платы и закреплению кадров; совершенствованию методов охраны труда; совершенствованию снабжения, сбыта и хранения; улучшению использования оборудования и механизмов, совершенствованию организационно-управленческой структуры жилищно-коммунального предприятия, развитию производственных мощностей; внедрению новых проектных решений; улучшению качества предоставления услуг;

3) по инвестиционному обеспечению: не требующие дополнительных инвестиций; за счет собственных средств; за счет сторонних инвестиций;

4) по видам эффекта, обеспечивающие: количественный эффект; качественный эффект; прямой эффект; косвенный эффект;

5) по форме проявления эффективности: сокращение затрат труда; снижение себестоимости;

6) по полноте реализации эффекта: мероприятия с полной реализацией эффекта; с частичной.

Обычно эффекты организационно-технических мероприятий определяют

по снижению себестоимости жилищно-коммунальных услуг (приросту прибыли) и росту производительности труда.

Для оценки уровня производственного потенциала предприятий жилищно-коммунального комплекса Украины нами были выбраны следующие показатели и экспертным путем определены их пороговые значения:

- износ основных фондов;
- соотношение коэффициентов обновления и выбытия основных фондов;
- фондоотдача;
- доля переменных затрат в себестоимости продукции;
- соотношение изменения цен на сырье;
- материалы и изменения цен на коммунальные услуги (естественно, не такие драконовские, как при правительстве А.Яценюка);
- материалоотдача;
- соотношение коэффициента оборота по приему и коэффициента оборота по выбытию работников;
- профессиональный состав кадров;
- изменение выработки на одного работающего.

По результатам проведенного анализа уровня производственного потенциала предприятия жилищно-коммунального комплекса можно классифицировать следующим образом:

- высокий уровень производственного потенциала предприятия жилищно-коммунального комплекса (предприятие находится в состоянии абсолютного равновесия по всем составляющим в соответствии со всеми критериями оценки);

- средний уровень производственного потенциала (предприятие успешно существует в бизнесе, а имеющиеся трудности – преодолеваются, т.к. работают механизмы адаптации);

- низкий уровень производственного потенциала (предполагает наличие хронических нарушений большинства параметров всех функциональных составляющих: проблемы с обеспечением предприятия основными производственными фондами, сырьем, материалами, трудовыми ресурсами, а также неэффективное их использование).

Предложенная методика обладает такими преимуществами, как простота в использовании при расчете состояния производственного потенциала жилищно-коммунального комплекса, возможность четкого определения проблемных составляющих его производственного потенциала. В то же время методика имеет определенные недостатки, наиболее значительным из которых является присущая ей определенная субъективность, так как она базируется на методе экспертных оценок.

БАЗОВІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ

В. І. ТОРКАТЮК, д-р техн. наук, професор
Т. І. СВІТЛИЧНА, доцент, Н. Г. РУСЛАНОВА
В. В. СОСОННА, Ю. Ю. БУТНІК, Л. В. СИНЕЛЬНИК
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, г. Харків, ул. Революції, 12
mire2005@ukr.net*

Інноваційна діяльність житлово-комунального комплексу у всіх її формах не може зводитися до задоволення тільки поточних потреб, обумовлених необхідністю заміни активів, що вибувають, чи їхнього приросту у зв'язку зі змінами обсягу та структури господарської діяльності. На сучасному етапі розвитку економіки все більше підприємств усвідомлюють необхідність свідомого та перспективного управління їх інвестиційною діяльністю на основі наукової методології. Ефективним інструментом такого управління на основі реалізації загальних цілей його розвитку в умовах істотних змін макроекономічних показників, що відбуваються, у системі державного регулювання ринкових процесів, кон'юнктури інвестиційного ринку і пов'язаної з цим невизначеністю, виступає інвестиційна стратегія.

Житлово-комунальний комплекс як об'єкт стратегічного інвестиційного управління є відкрита комплексна система, що інтегрує всі напрямки і форми інвестиційної діяльності різних структурних господарських його підрозділів.

Інвестиційна стратегія стратегічної зони господарювання виступає звичайно як самостійний (відносно автономний) блок у загальній системі стратегічного інвестиційного управління підприємством.

Стратегічний інвестиційний центр є самостійною структурною одиницею житлово-комунального комплексу, який спеціалізується на виконанні окремих функцій чи напрямків інвестиційної діяльності, що забезпечує ефективну господарську діяльність окремих стратегічних зон господарювання і підприємства в цілому. Інвестиційна стратегія таких центрів обмежена функціональними напрямками їхньої діяльності і підлегла задачам загального стратегічного інвестиційного управління житлово-комунальним комплексом.

Інвестиційна стратегія є системою довгострокових цілей інвестиційної діяльності житлово-комунального комплексу, обумовлених загальними задачами його розвитку й інвестиційною ідеологією, а також вибір найбільш ефективних шляхів їхнього досягнення.

Інвестиційну стратегію можна представити як генеральний план дій у сфері інвестиційної діяльності житлово-комунального комплексу, що визначає пріоритети її напрямків і форм, характер формування інвестиційних ресурсів і послідовність етапів реалізації довгострокових інвестиційних цілей, що забезпечують передбачений загальний розвиток житлово-комунального комплексу.

Інвестиційну стратегію житлово-комунального комплексу можна охарактеризувати також як систему формалізованих критеріїв, за якими він оцінює і реалізує свої інвестиційні можливості, моделює свою перспективну інвестиційну позицію і забезпечує її досягнення. Резюмуючи викладене вище, можна констатувати, що інвестиційна стратегія є системною концепцією, що пов'язує напрям і розвиток інвестиційної діяльності житлово-комунального комплексу.

Розуміння взаємозв'язку інвестиційної стратегії з іншими найважливішими елементами стратегічного вибору житлово-комунального комплексу дозволяє більш ефективно будувати процес її розробки.

Розробка інвестиційної стратегії є великим творчим процесом, що включає постановку цілей інвестиційної діяльності, визначення її пріоритетних напрямків і форм, оптимізацію структури формованих інвестиційних ресурсів і їхнього розподілу, вироблення інвестиційної політики за найбільш важливими аспектами інвестиційної діяльності, підтримка взаємин із зовнішнім інвестиційним середовищем.

Процес розробки інвестиційної стратегії є найважливішою складовою загальної системи стратегічного вибору житлово-комунального комплексу, основними елементами якого є місія, загальні стратегічні цілі розвитку, система функціональних стратегій у розрізі окремих видів діяльності, способи формування і розподілу ресурсів. При цьому інвестиційна стратегія знаходиться у визначеній співпідпорядкованості з іншими елементами стратегічного вибору житлово-комунального комплексу.

Актуальність розробки інвестиційної стратегії житлово-комунального комплексу визначається безліччю умов. Найважливішою з таких умов є інтенсивність змін факторів зовнішнього інвестиційного середовища. Висока динаміка основних макроекономічних показників, пов'язаних з інвестиційною активністю підприємств, темпи технологічного прогресу, часті коливання кон'юнктури інвестиційного ринку, мінливість державної інвестиційної політики і форм регулювання інвестиційної діяльності не дозволяють ефективно керувати інвестиціями підприємства на основі лише раніше накопиченого досвіду і традиційних методів інвестиційного менеджменту. У цих умовах відсутність розробленої інвестиційної стратегії, адаптованої до можливих змін факторів зовнішнього інвестиційного середовища, може призвести до того, що інвестиційні рішення окремих структурних підрозділів підприємства будуть носити різноманітний характер, призводити до виникнення протиріч і зниження ефективності інвестиційної діяльності в цілому.

Однією з умов, що визначають актуальність розробки інвестиційної стратегії житлово-комунального комплексу є його майбутній перехід до нової стадії життєвого циклу. Кожній стадії життєвого циклу житлово-комунального комплексу притаманні характерні йому рівень інвестиційної активності, напрямки і форми інвестиційної діяльності, особливості формування інвестиційних ресурсів. Розроблювана інвестиційна стратегія дозволяє завчасно

адаптувати інвестиційну діяльність житлово-комунального комплексу до майбутніх кардинальних змін і можливостей його економічного розвитку.

АНАЛИЗ ФАКТОРОВ И УСЛОВИЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИННОВАЦИОННОЙ СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНЫХ КОМПЛЕКСОВ

В. И. ТОРКАТЮК, д-р техн. наук, профессор
А. Е. ЧЕРКАСОВ, д-р экон. наук, профессор
А. А. РЯБЕВ, А. В. БОРАКОВСКИЙ
*Харьковский национальный университет
городского хозяйства имени А.Н. Бекетова
61002 Украина, г. Харьков, ул. Революции, 12
mire2005@ukr.net*

В настоящее время особую актуальность получает рассмотрение факторов и условий эффективности инновационной стратегии жилищно-коммунальных комплексов. От правильного выбора его инновационной стратегии зависит и успех его в целом. Однако, сам процесс выбора инновационной стратегии жилищно-коммунального комплекса является нелегким.

Процесс выбора наиболее рациональной инновационной стратегии в конкретных хозяйственных условиях всегда основывается на результатах оценки всех форм инновационной деятельности, проявляющихся в нововведениях различных новых элементов.

Первая цель инновационной стратегии предполагает совершенствование самих коммунальных услуг и технологий их производства, освоение новых видов услуг и процессов, что позволяет, как минимум, не снижать финансовые результаты основной деятельности и сохранять его рыночные позиции в случае изменения состояния сферы бизнеса.

Вторая цель основывается на необходимости рационализации производственных, обслуживающих, управленческих процессов на базе совершенствования функциональных и производственных структур, повышения эффективности использования кадровых, информационных, финансовых, материальных ресурсов, обновления производственно-технической и инженерной базы.

Третья цель требует наличия научно-технического задела, обеспечивающего высокий уровень конкурентоспособности предоставления коммунальных услуг не только в Украине, но и на мировом рынке и, соответственно, широкий потребительский спрос.

Указанные аспекты основной деятельности жилищно-коммунальных комплексов в той или иной степени проявляются в рамках инновационного процесса. Поэтому их можно рассматривать в качестве своеобразных объектов менеджмента при разработке инновационной стратегии.

В практике управления нововведениями используются различные приемы и методы выбора стратегии развития жилищно-коммунального комплекса. Наиболее рациональным является системный подход. Основные положения инновационной стратегии отражаются в соответствующей целевой программе. В ней традиционно выделяются цели, задачи и этапы реализации на перспективу, взаимосвязанные по срокам, ресурсам и исполнителям.

Предпосылками успешности инновационной стратегии служат конкретные условия, в которых она разрабатывается и реализуется, состояние научно-исследовательского сектора, производственных процессов, маркетинга, инвестиционной деятельности, стратегического планирования и их взаимосвязь как основных производственных элементов, общая стратегия организации, организационная структура управления. Практика показывает, что наиболее важными факторами эффективности инновационной стратегии являются:

- весь накопленный опыт и потенциал, дифференцированные и специфические компетенции, которые определяют направления и масштабы возможных и потенциально эффективных нововведений;
- гибкие организационные формы, позволяющие сочетать децентрализацию управления, необходимую для эффективного освоения нововведений, и централизацию, необходимую для применения коллективных технологий и постоянного пересмотра организации и функций соответствующих подразделений жилищно-коммунального комплекса;
- процессы обучения, обеспечивающие накопление специфических компетенций в результате опыта, анализа внешних факторов и явлений, ассимиляции новых технологий, методов формирования услуг и управления;
- методы размещения ресурсов, отвечающие потребностям прибыльных капитальных вложений в данный момент, и создание возможностей для таковых в будущем.

Сущность указанных факторов заключается в следующем. Любые организации вовсе не свободны в выборе инновационной стратегии в прямом смысле. Их «свобода выбора» ограничивается ранее накопленным опытом инновационной деятельности, результатами использования существующих приемов и методов выбора стратегии в целом и отдельных инновационных проектов, профессионализмом менеджеров, отвечающих за принятие решений в инновационном менеджменте, потребителями и возможностями практического применения результатов предполагаемых проектов.

Поэтому для реализации целей инновационной стратегии необходима специализированная организация, способная интегрировать и координировать деятельность функциональных и производственных подразделений в инновационном процессе. Следует также проводить постоянный анализ адекватности и целесообразности существующей структуры рынков, функций, задач, квалификационного уровня персонала в конкретной хозяйственной ситуации, что очень важно для выработки реальных долгосрочных перспектив развития жилищно-коммунального комплекса в этот сложный для Украины период.

ДІАГНОСТУВАННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ

В. І. ТОРКАТЮК, д-р техн. наук, професор
А. С. ШИЛО, **Д. В. БУТНІК**
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
mire2005@ukr.net*

Перед сучасними суб'єктами господарювання постає досить багато проблем у всіх сферах їхньої діяльності. Реалії функціонування житлово-комунальних комплексів вимагають впровадження такої системи управління, яка б змогла точно визначати проблеми, швидко їх вирішувати, а також передбачати і запобігати ситуаціям, які негативно впливатимуть на подальшу господарську діяльність. Оптимальне вирішення проблем є важливою складовою успішної підприємницької діяльності, але не менш важливим є вчасне їх виявлення. Для дослідження суб'єктів господарювання сучасна економічна наука розробила різні системи. На сьогодні найбільш популярною і виправданою є діагностична. Саме використання діагностичного підходу спроможне виявити проблеми діяльності, тобто поставити точний «діагноз», а також на базі отриманої інформації розробити ефективний шлях їх подолання.

Для функціонуючої бізнес-одиниці надзвичайно важливо володіти інформацією, яка характеризуватиме середовище функціонування, приносить користь не тільки в поточній діяльності, а й буде прийнятною для вирішення стратегічних завдань на шляху досягнення поставлених цілей. Високі темпи змін зовнішнього середовища, до яких має пристосуватись житлово-комунальний комплекс, найчастіше пов'язують з економічною ситуацією в країні; мірою державного регулювання; галузевим конкурентним середовищем; розвитком науки та техніки, інформаційних технологій, тобто з тими факторами, на які організації або взагалі не мають ніякого впливу, або впливають частково.

Однією з головних проблем при дослідженні процесу надання комунальних послуг є те, що його структуроутворюючі елементи функціонують одночасно. Під час трансформації вихідних виробничих ресурсів і перетворення їх в готову продукцію надання послуг виробнича складова загального потенціалу житлово-комунального комплексу набуває властивостей не лише забезпечення реалізації виробничої функції житлово-комунального комплексу, а й підприємницької, тобто отримання прибутку і задоволення попиту. На даному етапі виробничий потенціал доцільно визначати як виробничі можливості надавати комунальні послуги, що відповідатимуть потребам ринку.

Трактування виробничого потенціалу за ресурсною складовою на етапах використання вже сформованого виробничого потенціалу втрачає сенс, оскільки виробнича система, починає функціонувати з орієнтацією на клієнта

(потенційного споживача продукції). Проте ресурсна і клієнтоорієнтовна концепції тісно пов'язані між собою, оскільки потенціал будь-якого типу виникає як результат взаємодії ресурсів, що його формують, та підприємницької компетенції щодо задоволення ринкового попиту. Таким чином, вважаємо, що виробничий потенціал підприємства потрібно розглядати з двох позицій: перша – етап формування (ресурсна концепція); друга – етап використання (клієнтоорієнтовна).

Оскільки виробничий потенціал характеризується поліструктурністю, то для визначення його стану найкраще підходить використання комплексної діагностики. Аналіз практики господарювання сучасних суб'єктів підприємницької діяльності дозволив виявити, що всі вони поділяються на дві категорії: ті, які формують мінімум діагностичних показників (експрес-діагностика), і ті, які формують максимальну їх кількість (поглиблена діагностика). Аналіз вітчизняної літератури, присвяченій досліджуваній тематиці, дозволив сформувати систему показників, що відображає процес формування і використання виробничого потенціалу.

Визначена система є дворівневою. Перший рівень безпосередньо відображає значення виробничого потенціалу за ресурсною концепцією. Розрахункові показники формуються за наступними напрямками: аналіз виробничих потужностей, дослідження матеріальної і кадрової складових. Другий рівень вимагає оцінки використання виробничого потенціалу за результатами діяльності підприємства стосовно виготовлення продукції та її реалізації. На визначеному рівні доцільно розраховувати показники щодо використання основних засобів, використання матеріальної складової та ефективності діяльності кадрової складової. Дослідження виробничих можливостей підприємства за такою схемою дає можливість не тільки визначити забезпечення підприємства виробничими ресурсами, а й визначити, на скільки орієнтоване виробництво на споживача.

Аналіз виробничого потенціалу за даною системою повинен виявити проблеми щодо його формування і використання. Якщо всі розрахункові значення відповідають визначеним вимогам – робимо висновок, що виробничий потенціал сформований на достатньому рівні, а його використання забезпечує досягнення поставлених цілей діяльності. Якщо виявляються деякі розбіжності з нормативними значеннями визначених показників, але відхилення не є критичними – виробничий потенціал має посередній рівень формування. Третій рівень формування і використання виробничого потенціалу визначається як критичним (низьким). Така ситуація характеризується проявом невідповідності бажаним значенням визначених показників і неможливості забезпечення подальшого розвитку виробничо-господарської діяльності житлово-комунального комплексу.

Таким чином, одним з важливих завдань проведення діагностики виробничого потенціалу є формування системи оціночних показників і характеристик, які б дали змогу не тільки встановити минулий і поточний стан наявного потенціалу виробництва, але й дали б можливість визначити його

відповідність обраному шляху розвитку підприємства. Варто наголосити, що діагностичні показники відповідності виробничого потенціалу кожне підприємство, залежно від особливостей діяльності, може формувати самостійно. Проте, основна мета в розроблюваних методиках – знаходження невідповідностей стану виробничого потенціалу з визначеними цілями розвитку господарської діяльності, виявлення причин цих невідповідностей та розробка заходів для їх подолання.

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ

В. І. ТОРКАТЮК, д-р техн. наук, професор
Ф. Т. ШУМАКОВ, провідний інженер
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12*
О. І. ВАЙНБЕРГ, д-р техн. наук, професор
С. В. БУТНІК, канд. техн. наук, доцент
*Харківський національний університет
будівництва та архітектури
mire2005@ukr.net*

Загострення конкурентної боротьби на внутрішньому та зовнішньому ринках, мінливість та непередбачуваність зовнішньоекономічного середовища, динамічність науково-технічного прогресу, економічна та політична незбалансованість та інші фактори зосереджують увагу на необхідності забезпечення економічної стабільності житлово-комунальних комплексів.

Переважає більшість наукових праць, у яких досліджується питання економічної стабільності на підприємстві, концентрують основну увагу на сутності та складових економічної стабільності підприємств житлово-комунального комплексу та етапах процесів її забезпечення, проте не розроблено її комплексного механізму.

Основною метою забезпечення економічної стабільності функціонування підприємств житлово-комунального комплексу є підвищення фінансової результативності підприємства, вдосконалення управління в умовах мінливості внутрішнього та зовнішнього середовища.

Механізм забезпечення економічної стабільності функціонування підприємств житлово-комунального комплексу – це сукупність принципів, методів, засобів, функцій та управлінських рішень, необхідних для забезпечення їх економічної стабільності. Він охоплює три стадії: підготовчу, проектну та заключну. Підготовча стадія спрямована на вивчення середовища функціонування підприємства житлово-комунального комплексу та діагностику його стану, збір усіх необхідних даних з метою виявлення проблемних ділянок. Якісно пройдена підготовча стадія формуватиме ефективну основу для проектної, що є найгрозоміздкішою і передбачає поетапну

організацію процесу формування та впровадження стабілізаційних заходів. Підсумковим етапом механізму забезпечення економічної стабільності є заключна стадія, що полягає в оцінюванні результативності та доцільності впроваджених стабілізаційних заходів і, як наслідок, – ефективності реалізації двох попередніх стадій.

В процесі аналізу наведених етапів вважаємо за доцільне детальніше зупинитись на деяких з них. Так, формування відповідної інформаційної бази механізму забезпечення економічної стабільності (етап 1) полягає в зборі, обробленні, структуризації та підготовці до використання інформації, необхідної для реалізації кожного з етапів.

Оцінювання слабких сторін підприємства, ринкових загроз та ідентифікація проблемних зон підприємства відображають превентивну функцію механізму – оцінювання ситуації з метою попередження настання кризового стану.

Проектна стадія розпочинається з етапу, на якому відбувається формування основних стабілізаційних цілей та завдань. Після того, як на попередніх етапах було визначено наявний стан підприємства житлово-комунального комплексу, стабільності та виокремлено основну проблемну ділянку, доцільно сформулювати відповідні цілі. Вони повинні відповідати таким критеріям: бути досяжними та водночас вирішувати складні завдання для підприємства, конкретними і підлягати вимірюванню, перспективними та взаємодоповнювальними, не суперечити одна одній, а також формуватись з врахування впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища. На основі досліджень розроблено класифікацію стабілізаційних цілей підприємства за такими істотними та незалежними ознаками: рівень взаємопов'язаності, тривалість досягнення, характер дії, рівень важливості, середовище впливу, рівень сприйняття працівниками, рівень досяжності, чисельність розробників, сфера охоплення, рівень доступу. Окрім формування стабілізаційних цілей, на цьому етапі розроблятимуть відповідні їм завдання, тобто способи та шляхи досягнення поставлених цілей.

Проектна стадія процесу забезпечення економічної стабільності підприємства житлово-комунального комплексу реалізовуватиметься на основі тих самих загальних та специфічних принципів, що і підготовча стадія. На цій стадії інформативна функція забезпечення економічної стабільності підприємства полягатиме у поширенні даних, а також інформуванні керівництва та відповідних працівників стосовно: формування стабілізаційних цілей, планових показників, прийнятих рішень щодо обрання конкретних інструментів забезпечення економічної стабільності цих підприємств. Прогностична функція пояснюється тим, що керівники підприємства матимуть змогу оцінити подальші перспективи розвитку організації. Соціальна функція полягатиме у формуванні матеріальних стимулів для працівників, залучених до реалізації стабілізаційних заходів. Координаційна функція передбачає контролювання керівництвом процесу розподілу обов'язків між працівниками стосовно реалізації стабілізаційних заходів.

Після завершення проектної стадії, що полягала у розробленні та впровадженні стабілізаційних заходів, переходимо до заключної, що розпочинається з етапу, на якому оцінюють доцільність та ефективність впроваджених стабілізаційних заходів. Інструментами для реалізації цього етапу можуть бути: експертне оцінювання, порівняння з попередніми періодами чи аналогічними ситуаціями, обчислення відхилень, між плановими та фактичними показниками, спеціально розроблена методика тощо.

За малої ефективності впроваджених заходів процес повертається до етапу, на котрому переглядатимуть та коректуватимуть відібрані проблемні зони. У разі ефективності впроваджених стабілізаційних заходів надалі перманентно здійснюватимуть оцінювання рівня економічної стабільності житлово-комунального комплексу; якщо результуючий показник буде незадовільним – процес спрямовуватиметься на початкову стадію.

Заключна стадія процесу забезпечення економічної стабільності підприємства реалізовуватиметься на основі тих самих загальних та специфічних принципів, що і попередні стадії. На заключній стадії інформативна функція забезпечення економічної стабільності підприємства полягатиме у поширенні даних стосовно ефективності та доцільності впроваджених заходів, що слугуватиме основою для порівняння під час формування стабілізаційних програм у майбутньому. Прогностична функція передбачає виявлення подальших перспектив розвитку підприємств житлово-комунального комплексу. Соціальна функція полягатиме у застосуванні мотиваційних інструментів та відповідних санкцій. Координаційна функція передбачає контроль за виконанням працівниками їх посадових функцій. Превентивна функція механізму полягає в систематичному оцінюванні рівня економічної стабільності підприємства та вживанні відповідних заходів, у разі незадовільного результуючого показника.

Підсумовуючи, слід зазначити, що окрім позитивних наслідків процесу забезпечення економічної стабільності житлово-комунального комплексу, що передбачають формування та нагромадження благ, необхідних для покращання функціонування підприємств, його розвитку, можливі також і негативні результати. Негативні наслідки проявляються, насамперед, у наступних факторах: відмову від певного (недостатньо прибуткового) виду діяльності, простій нового обладнання (через неправильні розрахунки майбутніх ринкових потреб), скорочення штату працівників, загострення конфліктів та погіршення корпоративної атмосфери тощо.

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ

В. І. ТОРКАТЮК, д-р техн. наук, професор
НІКБІН ФАРХАД, О. С. САЛТАНОВА
О. О. МЕЛЬНИК, Л. В. КУРИЛКО
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
mire2005@ukr.net*

В сучасних ринкових умовах основним завданням вітчизняних житлово-комунальних комплексів залишається збереження та посилення своїх конкурентних позицій, чого неможливо досягти без злагодженої взаємодії всіх підсистем менеджменту підприємства. Для цього на підприємстві здійснюється стратегічне управління та стратегічне планування, розробляються різноманітні програми розвитку, спрямовані на забезпечення довготривалого стійкого функціонування підприємства в зовнішньому середовищі.

Під впливом зростаючої внутрішньої і зовнішньої конкуренції інвестиції та інновації стають найважливішим елементом управління в житлово-комунальній сфері. Нові ідеї і комунальні послуги, прогресивні технології та організаційні рішення все більшою мірою визначають успіх підприємницької діяльності, забезпечують виживання і фінансову стабільність житлово-комунальних комплексів. Тому надзвичайно важливого значення набуває системне управління інноваційно-інвестиційною діяльністю житлово-комунальних комплексів, орієнтоване на довготривалу перспективу та стратегічний успіх.

Сьогодні багато вчених говорять про значну роль інноваційно-інвестиційної стратегії підприємства у формуванні його конкурентних переваг. Для економіки України концепція інноваційно-інвестиційної стратегії формування конкурентних переваг житлово-комунальних послуг, яка забезпечує ефективні господарські зв'язки між учасниками інвестиційного процесу і в максимально націлена «на результат», є відносно новою. В такому розрізі інноваційно-інвестиційну стратегію підприємства трактують як програмований результат інтелектуальної праці суб'єкта управління, оснований на принципах та розбитий на етапи процес його отримання; результатом інтелектуальної діяльності є інновації, які визнаються інтелектуальною власністю фізичної чи юридичної особи.

Ознакою інноваційно-інвестиційної стратегії в житлово-комунальному комплексі є комплексна організація інвестиційного процесу, що містить організацію фінансування та здійснення проекту (програми) силами менеджменту в задані строки і в межах відповідних бюджетних обмежень з метою отримання комерційної вигоди. Інноваційно-інвестиційна стратегія є тим

сплавом рішень, сукупна дія яких на інвестиційний процес приводить до значного зростання її ефективності.

Зміст інноваційно-інвестиційних процесів на основі конкурентної моделі необхідно діагностувати у двох аспектах: зовнішньому (функціонування інноваційно-інвестиційних процесів у зовнішньому середовищі, тобто економічний, соціальний, правовий, екологічний аспекти аналізу досліджуваних процесів) і внутрішньому (саморегулювання, що включає здійснення інноваційного розширеного відтворення з використанням як збереженого виробничо-технічного потенціалу, так і на базі новоствореного ефективного, що максимально втілює у собі інтелектуальний продукт і, отже, дозволяє досягти конкурентних переваг виробництва).

Розробка інноваційно-інноваційної стратегії відіграє значну роль у забезпеченні конкурентного розвитку житлово-комунального комплексу. Ця роль полягає в наступному:

1. Розроблена стратегія забезпечує механізм реалізації довгострокових загальних і інвестиційних цілей майбутнього економічного і соціального розвитку житлово-комунального комплексу в цілому і окремих його структурних одиниць.
2. Вона дозволяє реально оцінити інвестиційні можливості житлово-комунального комплексу, забезпечити максимальне використання його внутрішнього інвестиційного потенціалу і можливість активного маневрування інвестиційними ресурсами.
3. Забезпечує можливість швидкої реалізації нових перспективних інвестиційних можливостей, що виникають у процесі динамічних змін факторів зовнішнього інвестиційного середовища.
4. Спрямована на виявлення стратегічного спектра можливостей інноваційного розвитку житлово-комунального комплексу, використання яких дасть змогу забезпечити стабільне конкурентне становище на ринку.
5. Розробка стратегії враховує заздалегідь можливі варіації розвитку неконтрольованих житлово-комунальним комплексом факторів зовнішнього середовища і дозволяє звести до мінімуму їхні негативні наслідки для діяльності структурних елементів житлово-комунального комплексу.
6. Відбиває порівняльні переваги житлово-комунального комплексу в інвестиційній та інноваційній діяльності в зіставленні з його конкурентами.
7. Наявність інноваційно-інвестиційної стратегії забезпечує чіткий взаємозв'язок стратегічного, поточного й оперативного управління інноваційною та інвестиційною діяльністю житлово-комунального комплексу.
8. В системі інвестиційної стратегії формується значення основних критеріальних оцінок вибору реальних інвестиційних проектів і фінансових інструментів інвестування.
9. Розроблена інноваційно-інвестиційна стратегія є однією з базисних передумов стратегічних змін загальної організаційної структури управління й організаційної культури житлово-комунального комплексу.

Таким чином, було встановлено, що інноваційно-інвестиційна стратегія займає провідне місце та відіграє значну роль у процесі розвитку структурних елементів і житлово-комунального комплексу в цілому, який, у свою чергу, створює сприятливі умови для довготривалої, систематичної, ефективної та прибуткової діяльності вітчизняних житлово-комунальних комплексів. Так, необхідність розробки інноваційно-інвестиційної стратегії житлово-комунального комплексу визначається змінами умов зовнішнього і внутрішнього середовища. При застосуванні цієї стратегії в житлово-комунальному комплексі спостерігається така ситуація: інтелектуалізація надання комунальних послуг; організація нових видів послуг на основі нових технологій, тобто здійснення структурної перебудови, яка не може обійтись без інвестицій; максимально повне та ефективне використання ресурсів; розвиток науки управління житлово-комунальним комплексом; формування науково обґрунтованих теорій, концепцій, рекомендацій інноваційного функціонування житлово-комунального комплексу і його окремих підрозділів та елементів.

Інноваційний потенціал є основою для розробки інноваційних стратегій розвитку регіонів. Тому ефективна оцінка й реалізація інноваційного потенціалу є важливою складовою процесу формування та розвитку інноваційного середовища регіону.

Для активізації інноваційного розвитку та формування інноваційного середовища в регіонах також необхідно проаналізувати правове забезпечення, фінансування, рівень розвитку та взаємодії наукових організацій з промисловими підприємствами та органами державної влади в регіоні.

ПРОБЛЕМЫ, СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНОГО ХОЗЯЙСТВА

Н. В. БИБИК канд.экон.наук, доцент
Д. А. ЕФИМЕНКО, студент факультета ЭиП
*Харьковский национальный университет
городского хозяйства имени А.Н. Бекетова
61002 Украина, г. Харьков, ул. Революции, 12
dmiefimenk@rambler.ru*

Сегодня жилищно-коммунальное хозяйство (ЖКХ) Украины, несмотря на достаточно длительное и широкое обсуждение ситуации на всех уровнях, является одной из наиболее неэффективных сфер национальной экономики, которую почти не затронули процессы реформирования - и это в условиях, когда в Украине уже девятый год подряд реализуется Общегосударственная программа реформирования и развития жилищно-коммунального хозяйства.

На данный момент каждый четвертый гражданин живет в помещениях, исчерпавших свой эксплуатационный ресурс. В стране сохраняется тенденция к увеличению аварийного и ветхого жилищного фонда (на уровне 0,7%). Централизованными системами водоотведения обеспечено лишь 5,6%

населенных пунктов Украины. Изношенность основных фондов в системе водоснабжения составляет свыше 62%, 25% водопроводных очистных сооружений нуждаются в восстановлении, каждая пятая насосная станция отработала нормативный срок амортизации.

Особую обеспокоенность вызывает постоянно ухудшающееся финансово-экономическое состояние предприятий ЖКХ. По данным отраслевой отчетности за 2013 г. предприятия ЖКХ получили убытки в сумме 5023,0 млн. гривен. Наибольшие убытки получили предприятия коммунальной теплоэнергетики - 3595600000 грн. и водопроводно-канализационного хозяйства - 1141700000 гривен. Такая ситуация объясняется, с одной стороны, существенным ростом тарифов на ЖКУ за последние годы, с другой - недостаточной урегулированностью вопроса ответственности за неуплату (несвоевременную оплату) полученных услуг.

Важно отметить, что характерной чертой современного ЖКХ Украины является то, что ни рост тарифов на ЖКУ, ни увеличение объемов бюджетного субсидирования на их возмещение, ни усилия соответствующих органов власти практически не сказываются на качестве предоставленных услуг и финансово-экономическом состоянии предприятий ЖКХ.

Наоборот, несмотря на такие усилия, мы наблюдаем, с одной стороны, недовольство населения качеством и надежностью услуг и нагнетание социального напряжения из-за постоянного увеличения их стоимости, с другой - рост финансовой нагрузки на бюджеты, ухудшение финансовых возможностей предприятий ЖКХ, невозможность развивать жилищный фонд и коммунальную инфраструктуру.

В жилищном хозяйстве наблюдается существенное углубление дифференциации тарифов. Перспективным и правильным является постепенная индивидуализация квартирной платы при заключении договоров на обслуживание жилья.

Перспективным при определении тарифов на услуги коммунальных предприятий в ближайшее время, очевидно, будет дальнейшая их дифференциация, в том числе в зависимости от объемов потребления, а для рекреационных зон - в зависимости от сезона. Для коммунальных предприятий (в первую очередь - водоканалов и тепловых сетей) остается незадействованной политика ценовых скидок, что в свою очередь также желательно практиковать при определении платы за услуги.

ТАРИФОУТВОРЕННЯ ЯК ОСНОВА ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА МІСЬКОГО ПАСАЖИРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

А. В. ЄВДОКИМОВА, магістрант факультету ЕіП

В. В. ВЕЛИЧКО, канд. екон. наук, доцент

*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова*

61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12

nika.velni@mail.ru

Підприємства міського пасажирського транспорту (МПТ) як один із основних інфраструктурних елементів міста мають суттєвий вплив на якість життя населення, тому їх функціонування повинно бути стабільним. Для цього підприємства МПТ вирішують проблему раціональної організації фінансової діяльності для подальшого розвитку, підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами, забезпечення стійкого фінансового стану як в короткостроковій, так і довгостроковій перспективі.

Фінансово стабільним вважається підприємство, яке забезпечує самофінансування відтворювальних витрат і платоспроможність, тому питанням формування доходів і раціонального використання оборотних коштів підприємства МПТ повинні приділяти велику увагу. В сучасних економіко-правових умовах існують суттєві недоліки у процесі формування доходів підприємств МПТ, оскільки їх тарифна політика забезпечує відразу функцію міста в перевезенні пасажирів через встановлення тарифів на соціальному рівні, та покриття витрат на забезпечення цих перевезень. Однак фінансові можливості міст не дозволяють повноцінно фінансувати свої функції, в тому числі й покривати витрати на перевезення пільгових пасажирів. Підприємства МПТ мають свою специфіку формування тарифів - розрахунок рівня тарифів базується на визначенні розміру планових витрат на перевезення одного пасажирів або пасажиро-кілометра. В результаті недосконалої тарифної політики на підприємствах МПТ і виникають суттєві проблеми: достатньо великий знос рухомого складу та несвоєчасне його оновлення; велика кількість умовно оплаченого пільгового контингенту; зменшення кількості перевезених пасажирів; недостатня забезпеченість, а іноді і відсутність кондукторів; невідповідність ціни якості наданих послуг. Для вирішення даних проблем в першу чергу потрібно вдосконалення тарифної системи і безпосередньо її економічне обґрунтування. Тариф є формою ціни, тому означає кількість грошей, за яку продавець згоден продати, а покупець готовий придбати одиницю послуги. При цьому тариф на перевезення в МПТ не є економічно обґрунтованим, хоча й розраховується витратним методом, оскільки за одиницю роботи використовують кількість перевезених пасажирів підрахунок яких є недосконалим, отже виникають протиріччя між основними елементами ціни та не враховується привабливість тарифу для пасажирів, фактичні обсяги перевезень, сукупні витрати і прибутки при розрахунку.

З врахуванням практики реалізації існуючої тарифної політики найбільш відповідним є метод формування цільового тарифу, який поєднує витратні і ринкові фактори, що дозволить врахувати сукупні витрати, завантаження виробничих потужностей і планований обсяг перевезень. Але використання цього методу в класичному вигляді неможливо, оскільки він не враховує зміну попиту пасажирів на перевезення, а також переваги пасажирів, тому слід розглянути новий комбінований метод, який дозволить внести в формування тарифу інструменти прогнозування пасажиропотоку. Такий метод дозволить здійснити перехід від адміністративної моделі управління до сучасної, та сприятиме формуванню обґрунтованого тарифу, підвищенню попиту на перевезення МПТ і, отже, збільшення прибутку підприємств, що дасть можливість оновлення рухомого складу, підвищення комфортності поїздки і, як наслідок, підвищення якості життя населення сучасного міста.

БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК СТИМУЛЮЮЧИЙ ЕЛЕМЕНТ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

В. В. ВЕЛИЧКО, канд. екон. наук, доцент
Д. С. КАБАНКІН, магістрант факультету ЕіП
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
nika.velni@mail.ru*

Будівельна галузь України є однією з найважливіших галузей народного господарства, від якої залежить ефективність розвитку економіки країни. В сучасних економічних умовах підприємства галузі мають повільний розвиток через відсутність джерел фінансування будівництва (значне скорочення обсягів державних централізованих капітальних вкладень, зменшення інвестиційних можливостей домінуючої частини суб'єктів господарювання, зниження купівельної спроможності значної кількості людей); високий ступінь зносу основних засобів, їх занедбаність через відсутність інвестиційного попиту; практична ліквідація великих будівельних підрозділів, здатних виконувати багатомільйонні проекти; недосконала система ціноутворення; бюрократичні перешкоди на шляху реалізації інвестиційних проектів; відсутність рівних правових умов діяльності всім учасникам інвестиційного процесу; недосконала система механізмів нормативно-правового регулювання економічних, соціальних і правових відносин у житловій сфері.

Існує багато зовнішніх і внутрішніх факторів, які негативно впливають на діяльність підприємств, на які керівництво підприємства або взагалі не можуть впливати (економічна криза, інфляція, податки, різке падіння попиту і т.д.), або мають обмежений вплив (збільшення витрат, зміна цін на сировину, поява нових товарів). Одним з інструментів вирішення фінансових проблем будівельної галузі може стати бюджетування як основа планування та

прогнозування фінансового стану підприємства, ресурсів, доходів і витрат. Бюджетування - є найважливішим стимулюючим елементом системи оперативного управління за центрами фінансової відповідальності через бюджети та є одним з найбільш ефективних і сучасних інструментів контролю стану підприємства. Як і будь-яка інша система управління підприємством, бюджетування спрямоване на досягнення стратегічних і тактичних цілей шляхом найбільш ефективного використання ресурсів. Бюджетування представляється не тільки як найважливіше завдання в галузі управління фінансами підприємства, але і як спосіб ведення бізнесу, як інструмент контролю над діяльністю підприємства на різних рівнях управління: як підприємства в цілому, так і окремих підрозділів. При цьому реалізація стратегії виповнюється через формулювання, аналіз та прийняття рішень на базі різних ініціатив, які після цього реалізуються у вигляді вкладів (інвестицій) або ж подій. Бюджет підприємства відображає віддачу реалізації ініціатив, для цього ж і виповнюється бюджетування з урахуванням різних сценаріїв становлення. Добре спланована система бюджетування дає змогу управляючій особі підприємства оцінити, як ситуацію в цілому, так і як складаються справи в різних підрозділах.

Сучасне економічне оточення підприємств будівельної галузі диктує особливий підхід до методики бюджетування: планування проводиться не від передбачуваного обсягу продажів (як зазвичай відбувається в торгівлі і виробництві), а від намічених обсягів будівництва (від витрат), оскільки вкрай важливим фактором є отримання площ під забудову і затвердження початково-дозвільної та кошторисної документації.

Правильно поставлене, повноцінне бюджетування дозволить вирішити проблеми оптимізації фінансових потоків, збалансованості джерел надходження грошових коштів та їх використання, визначити обсяги і форми, умови і терміни зовнішнього фінансування і сформулювати напрями розвитку підприємства.

СИСТЕМА ЗБАЛАНСОВАНИХ ПОКАЗНИКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

О. І. НЕГУЛЯЄВА, магістрант факультету ЕіП
В. В. ВЕЛИЧКО, канд. екон. наук, доцент
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
nika.velni@mail.ru*

Зв'язок зі світовою економікою докорінно змінив умови функціонування вітчизняних підприємств, що спричинило виникнення потреби в пошуку нових інструментів управління підприємством. Керування виробництвом в сучасних економічних умовах вимагає від керівника підприємства розробки та впровадження нової стратегії, і одночасно проведення заходів щодо

адаптування чинної діяльності стратегічним цілям, пошуку нових підходів оцінки ефективності функціонування системи управління. Все більше підприємств в Україні намагаються вибудувати свою діяльність на пріоритетах, розроблених у своїх стратегічних планах. Але поки що спостерігається несаможиттєвість підприємств в спробах втілити це, особливо підприємства житлово-комунального господарства. У сформованих умовах, підприємства активно цікавляться і застосовують досягнення зарубіжних фахівців. Тенденції такі, що оцінка ефективності стратегії все частіше здійснюється за рахунок системи збалансованих показників(СЗП). Застосування СЗП явище досить нове, однак даний підхід міцно і цілком закономірно починає користуватися популярністю серед вітчизняних фахівців. Отже, питання і проблеми застосування системи збалансованих показників (СЗП) у вітчизняній практиці є досить актуальними і мають велику практичну і теоретичну роль.

СЗП - механізм реалізації стратегії; інструмент, який націлює на підприємстві стратегію довгострокового успіху, який переводить бачення та стратегії в набір взаємозалежних збалансованих показників, що оцінюють критичні фактори не тільки поточного періоду, але й майбутнього розвитку підприємства.

В перше СЗП на початку 1990-х почали формувати Роберт Каплан і консультант з Бостона Дейвід Нортон, які відзначали чотири основні проєкції СЗП: фінанси, маркетинг, персонал, бізнес-процеси. Усі аспекти мають містити: інформацію про мету, до якої наближається підприємство; коефіцієнт, за яким можливо вимірювати успішність досягнення мети; цільові значення, які свідчать про здійснення поставленої мети; стратегічну пропозицію - спрямовану на удосконалення між фактичними значеннями показників та їх плановими значеннями. При цьому кожна проєкція має бути забезпечена необхідною кількістю ресурсів - трудовими, грошовими, технічними.

Стратегічні ініціативи визначені для кожного показника сприяють досягненню плану, оскільки відповідні ініціативи породжують результат, а реалізація здійснюється шляхом здійснення ініціатив. Структурно фінансова складова - забезпечує прибутковість, маркетингова - сегменти споживчого ринку, трудова - навчанням робітників, а остання - визначає види діяльності. Поширенню СЗП на підприємствах ЖКГ перешкоджають інвестиційні ризики, дефіцит висококваліфікованих управлінців, низький рівень автоматизації, відсутності досвіду з впровадження СЗП і корпоративної культури, націленої на формування та реалізацію стратегії розвитку. Позитивним буде використання СЗП для перебудови організації діяльності підприємств житлово-комунального господарства, завданням якої є встановлення пріоритетів у чотирьох групах показників, а також забезпечення підтримки прийняття рішень в умовах невизначеності за стандартами, які можуть стати надійним орієнтиром щодо визначення змісту основної складової стратегії підприємства.

УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

О. С. ВОРОНІНА, канд. екон. наук, асистент
Т. О. МАРУТІНА, студентка факультету ЕіП
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
Olga.Voronina@kname.edu.ua*

В умовах ринкової економіки стають особливо актуальними питання раціональної та ефективної організації процесів управління і контролю за рухом матеріальних і фінансових потоків на підприємстві з метою підвищення ефективності матеріально-технічного постачання самого підприємства і збуту виробленої ним готової продукції. Це необхідно для оптимізації рівня запасів і ефективного їх використання, зменшення їх рівня в компанії, а також мінімізації оборотних коштів, вкладених в ці запаси. Запаси займають одне з провідних місць у системі як окремої організації, так і економіки в цілому. Забезпечення єдиного і безперервного процесу постачання всіх систем виробничого процесу необхідними запасами в оптимальній кількості і заданої якості – найважливіша гарантія ефективного функціонування підприємств.

Ефективне управління запасами дозволяє знизити тривалість виробничого та всього операційного циклу, зменшити рівень поточних витрат на їх зберігання, знизити рівень трансакційних витрат з їх закупівлі, визволити з поточного господарського обороту частину фінансових засобів, реінвестуючи їх в інші активи.

Політика управління запасами представляє собою частину загальної політики управління оборотними активами підприємства, що полягає в оптимізації загального розміру і структури запасів товарно-матеріальних цінностей, мінімізації витрат з їх обслуговування та забезпечення ефективного контролю за їх рухом.

Недолік виробничих запасів на підприємстві призводить до порушення ритмічності його виробництва, зниження продуктивності праці, перевитрати матеріальних ресурсів через вимушені нераціональні заміни і підвищення собівартості продукції, що випускається. Недолік збутових запасів не дозволяє забезпечити безперебійний процес відвантаження готової продукції, відповідно це зменшує обсяги її реалізації, знижує розмір одержуваного прибутку і втрату потенційної клієнтури споживачів продукції, що випускається підприємством. У той же час наявність невикористаних запасів сповільнює оборотність оборотних коштів, відволікає з обороту матеріальні ресурси і знижує темпи відтворення і веде до великих витрат з утримання самих запасів. Функціонування промислового підприємства при відносно високому рівні у нього запасів буде абсолютно не ефективним.

Тому в умовах ринкової економіки менеджер підприємства, керівництво і співробітники його служб постачання і збуту, планової та фінансової служб повинні прагнути до ефективного управління рухом матеріальних і фінансових

ресурсів – управління процесами постачання і збуту, запасами і оборотними коштами, вкладеними в ці запаси. Вони повинні своєчасно попереджати про наявність і появу дефіцитних позицій товарно-матеріальних цінностей на підприємстві, які загрожують порушити безперебійність організації процесу виробництва, виявляти зайві запаси матеріальних ресурсів з метою визначення можливості їх реалізації. Наявність оптимальних запасів на підприємстві, яке можна забезпечити шляхом організації управління і контролю за потоками матеріальних і фінансових ресурсів, за станом і рівнем запасів дозволяє підприємству безперебійно функціонувати при малому обсязі матеріальних ресурсів і невеликих розмірах абстрактних оборотних коштів, вкладених в ці запаси. Це дозволить виявити зайві запаси, реалізація яких дасть можливість знизити витрати за змістом самих запасів і відповідно підвищити ефективність виробництва.

МЕНЕДЖМЕНТ БУДІВНИЦТВА І ЕНЕРГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ - ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСТА

О. В. ПОСПЄЛОВ, канд.екон.наук, доцент
*Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12*

Науково-технічна програма, що є основним критерієм розвитку міста, дозволить провести якісну діяльність підприємств та вплинути на енергозберігаючі технології, та при цьому вирішити питання:

- якісний підхід до підготовки спеціалістів, діяльність яких зосереджені на проблемах міста;
- розвиток і будівництво міста виконуються за програмою розбудови міста і корегуються й контролюються спеціалістами державних устроїв, діяльність яких обговорюється суспільством міста;
- інвестиційна політика міста, що активізує діяльність промислових і господарчих структур, є прозорою, контролюється суспільством міста і захищає інтереси міста;
- діяльність промислових і господарчих структур має сталий розвиток і дозволяє здійснювати економічно-господарські зв'язки з іншими регіонами країни, та інших держав, що сприяють розвитку міста;
- трудовий потенціал міста має умови підготовки кадрів по всіх напрямках діяльності промислових та господарчих структур міста не тільки вищої освіти, а і по робочим містам;
- діяльність в розвитку менеджменту міста повинна бути направлена на застосування ресурсо- і енергозберігаючих технологій навіть в умовах конкурентної боротьби;
- таких досягнень, як зменшення витрат умовного палива на 40% у європейських державах, повинні стати нормою, але для цього потрібні

сучасні технологічно-наукові розробки і це повинна робити енергетична галузь, але вона перебуває в приватному підпорядкуванні і це власників не турбує, бо знову йдеться про підвищення тарифів для населення. Для цього навіть використовують вимоги міжнародного валютного фонду;

- діяльність підприємств забезпечуючих енергоносіями місто повинна корегуватись і контролюватись державними службами. Бути підконтрольною суспільству міста;
- виключити можливість постійної передачі енергетичних підприємств з одного підпорядкування в інше, що тільки гальмує їх розвиток;
- виключити монополію енергозабезпечуючих підприємств міста;
- диверсифікація енергозабезпечення міста повинна бути прерогативою розвитку міста, особливо нових будівель;
- іпотечна діяльність банків де рівень відсоткової ставки є європейською нормою і зловживання кредитами буде виключене, сприяє розвитку сучасного рівня ринковим відносинам і виключає діяльність монополій;
- тарифна політика енергетичних підприємств, а енергозберігаючі технології підприємств міста пов'язані між собою і мають тверду основу політики енергозбереження населення і можливість населення нести фінансовий тягар;

Системний підхід до розробки концепції та моделі економічного розвитку регіону і міста забезпечує наукове визначення перспективних напрямів менеджменту підприємств.

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ КОНЦЕСІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ В УКРАЇНІ

О. І. СЛАВУТА, ст. викладач
*Харківський національний університет міського
господарства імені О.М.Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
boderad@ukr.net*
О. В. КУРМАЗ
*КСП «Шляхрембуд»
61004 м. Харків, вул. Жовтневої Революції, 20
dor-kadr@mail.ru*

Незадовільний стан вітчизняних автодоріг і системи фінансування цієї галузі на тлі зростання обсягів транзитних перевезень внаслідок розвитку торговельно-економічних відносин України з країнами-партнерами (Туреччина, Словаччина, Фінляндія, Польща, Румунія, Вірменія, Греція, Грузія, Болгарія) вимагає пошуку нових підходів в організації та фінансуванні оновлення автотранспортної системи України.

Загальні витрати на будівництво, реконструкцію, капітальний та поточний ремонт об'єктів дорожньо-мостового господарства у 2014 р. склали майже 2,0 млрд. гривень. На 2015 р. кошти на будівництво, реконструкцію, ремонт та

утримання доріг комунальної власності в населених пунктах у державному бюджеті не передбачено[1]. Тому необхідно розвивати форми залучення приватних інвесторів у дорожню галузь.

Однією з найбільш поширених у світі форм партнерства держави і бізнесу для розбудови мережі автодоріг виступає така форма державно-приватного партнерства (ДПП) як концесія. Така форма співпраці дозволяє досить швидко будувати (ремонтувати) автомобільні дороги з максимальною якістю за прийнятною ціною. Концесійна форма ДПП у дорожній сфері країн Європи є найбільш розповсюдженою серед інших секторів економіки. За період з 1990 по 2009 рр. за участю приватного капіталу у 82 країнах, що розвиваються, та країнах з перехідною економікою було реалізовано понад 1190 проектів у галузі транспорту. Загальна сума інвестицій становила близько 253,2 млрд. дол. США, а найбільша частка в структурі інвестицій – майже 53% – припадала на концесійні форми ДПП[2].

Концесійна форма ДПП має довгостроковий характер, що дозволяє сторонам здійснювати стратегічне прогнозування та планування своєї діяльності, надає можливість ефективно управляти ризиками, розподіливши їх між сторонами. Бізнес має високий рівень свободи у прийнятті інвестиційних, адміністративно-господарських та управлінських рішень. Регулююча функція залишається за державним партнером.

В Україні у 2014 р. планується провести концесійний конкурс за пілотним проектом будівництва та експлуатації нової автомобільної дороги першої категорії «Львів – Краковець» протяжністю – 84,4 км, що покликаний розвинути транзитний потенціал міжнародного транспортного коридору №3 «Берлін/Дрезден – Вроцлав – Львів – Київ», створити додаткові економічні вигоди та розвантажити м. Львів шляхом будівництва північної частини обходу міста, поліпшити екологічну ситуацію, зменшити соціальну напругу, а також поліпшити безпеку руху на зазначеному напрямі.

Концесіонер забезпечуватиме проектування, фінансування, будівництво, експлуатаційне утримання автомобільної дороги, організацію справляння плати за проїзд з користувачів. Джерелами доходу концесіонера передбачаються: плата за експлуатаційну готовність автомобільної дороги, що сплачується концесієдавцем за рахунок коштів спеціального фонду Державного бюджету України, а також плата за експлуатацію об'єктів дорожнього сервісу, збудованих концесіонером.

Список літератури:

1. Аналіз стану сфери дорожньо-мостового господарства за 2014 рік[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/zhkh/Blahoustri-terytoriy/analiz-stanu-sferi-dorozhno-mostovogo-gospodarstva-za-2014-rik--285575/>
2. Публічно-приватне партнерство: міжнародна практика та український досвід/ Є.Л. Черевиков [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://svitppt.com.ua/politika/publichnoprivatne-partnerstvo-mizhnarodna-praktika-ta-ukrainskiy-dosvid0.html>

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У МОДЕРНІЗАЦІЮ ІНФРАСТРУКТУРИ ВКГ УКРАЇНИ

О. І. СЛАВУТА, ст.викладач

Д. І. ПОПОВА

*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М.Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
dasha120394@yandex.ru*

Водопровідна система України доволі складний інженерний комплекс. Значна частина споруд цього комплексу відпрацювала нормативний термін і потребує оновлення. Незадовільний технічний стан системи водопостачання загалом та водопровідної мережі зокрема негативно позначаються на якості очищеної води і є причиною вторинного її забруднення.

Технічний стан розподільних систем водопостачання, який досі залишився найскладнішим елементом в системах питного водопостачання, у багатьох областях України продовжує погіршуватися. До 10 % мереж, які потребують невідкладної заміни, були лише у 5 областях: Рівненська – 4,3 %; Вінницька – 5,7 %; Хмельницька – 7,2 %; Кіровоградська – 8,6 % та Херсонська – 10,4 %. Відновлення ефективної працездатності водопровідної мережі вимагає майже 76 % коштів, необхідних для відновлення системи водопостачання в цілому.

З погіршенням технічного стану водопровідних систем помітно знижується ефективність їх роботи та зростають нераціональні втрати води, витоки. Показник втрат води у міських мережах є надто високим і знаходиться в межах 0,4-3,0 м³/км, в порівнянні з показниками у Західній Європі, які становлять 0,1-0,4 м³/км. Найменше значення показника відношення обсягів втраченої води до піднятої (у відсотках) було досягнуто у Рівненській області – трохи більше 11 % та у м. Києві – біля 15 %.

Найбільші витоки та невраховані витрати води у 2013 році мали місце у Луганській (60,7%); Донецькій (49 %); Закарпатській (44,4 %) та Дніпропетровській (42,9 %) областях. Причинами цього, як і у попередні роки, були критичний стан розподільних водопровідних мереж, відповідного обладнання та арматури.

У дослідженнях Світового банку першочергові потреби підприємств ВКГ України до 2012 р. були оцінені у 500 млрд.грн. Для їх залучення були запропоновані можливі фінансові схеми, взяті із зарубіжного досвіду і розглянуті з позицій прийнятності для фінансових структур.

Реалізація проектів модернізації комунальної інфраструктури є досить популярної у світі - як у розвинутих країнах, так і у тих, що розвиваються. За даними Українського центру сприяння розвитку публічно-приватного партнерства, за останні 20 років у світі було реалізовано більш 730 проектів у сфері водопостачання та водовідведення на загальну суму 65,5 млрд. дол.

Мінрегіонбудом України ведуться роботи із залучення коштів Міжнародних фінансових організацій. Результатами співпраці є впровадження спільних проектів:

1. Проект Світового банку «Розвиток міської інфраструктури» (2008-2014 роки). Його загальна вартість становить 140 млн. дол. США. Головною метою є підтримка комунальних підприємств ВКГ, надання ними надійних послуг кращої якості та зменшення операційних витрат.

2. Проект «Розвиток міської інфраструктури-2». У 2013 році Мінрегіонбуд України ініціював залучення кредитних ресурсів Світового банку у розмірі до 300 млн. дол. США. Метою проекту є: підвищення якості та надійності послуг комунальних підприємств, ефективність використання енергії, інвестицій у відновлення та заміну пошкоджених систем.

3. «Розвиток системи водопостачання та водовідведення в м. Миколаєві». Загальна вартість проекту 31,08 млн. євро. Метою проекту є: екологічна безпека, відповідність національним нормам щодо очищення стоків та скиду їх до водних об'єктів.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ БІЗНЕС ПРОЦЕСІВ У СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Ю. О. ТАРАРУЄВ, канд. екон. наук, доцент
*Харківський національний Університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків. вул. Революції, 12
artyur@gmail.com*

В умовах ринкової економіки досягнення успіху в конкурентній боротьбі залежить від якості управління, а ефективне вирішення стратегічних і тактичних завдань потребує пошуку нових більш ефективних методів стратегічного управління, що розроблені на основі системного підходу і передбачають широке застосування інформаційних технологій для систематизації та наочного представлення інформації, що необхідна для ухвалення управлінських рішень.

Одним з таких методів є застосування бізнес-процесів у стратегічному управлінні підприємством. Це дозволить значно розширити можливості менеджерів підприємств щодо вчасного передбачення та нейтралізації можливих проблем, які досить часто виникають на етапі реалізації стратегії.

Ключовою умовою застосування бізнес-процесів у системі стратегічного управління підприємства є перехід від управління за цілями або результатами до управління на основі бізнес-процесів.

Традиційно, управління за цілями використовувалося за умов встановлення цілей на усіх рівнях управління при одночасному їх досягненні виконавцями; тоді як управління за результатами передбачає встановлення

критеріїв якості управління за допомогою системи показників для різних підрозділів, відділів, бізнес-одиниць або конкретних виконавців.

Описані підходи є досить розповсюдженими, але у разі впровадження стратегічного управління на основі бізнес-процесів необхідне реформування системи управління з урахуванням таких особливостей:

1. Бізнес-процеси можуть бути об'єктом управління (стратегічного або тактичного) лише за умов чіткого розподілу обов'язків та повноважень у структурі управління та персональної відповідальності за результати та наслідки тих чи інших бізнес-процесів.

2. Якщо керівництво якого має уявлення про поточні бізнес-процеси, виникає необхідність уявлення майбутніх бізнес-процесів, з урахуванням можливості їх реінжинірингу. З урахуванням того, що бізнес-процеси здебільшого використовують, як інструмент тактичного управління, таке завдання є досить складним.

3. Бізнес-процеси традиційно використовуються для опису руху інформації з урахуванням її джерел, призначення, змісту та інших важливих характеристик. В умовах перетворення інформації на ключовий економічний ресурс, вказана особливість є надзвичайно важливою.

Переходячи до перспектив застосування бізнес процесів у стратегічному управлінні, доцільно звернути увагу на те, що будь який бізнес-процес можна розглядати як спосіб перетворення ресурсів у результати. Саме через це бізнес-процеси доцільно використовувати як інструменти реалізації стратегічних цілей підприємства, що належать до різних рівнів (рис. 1).

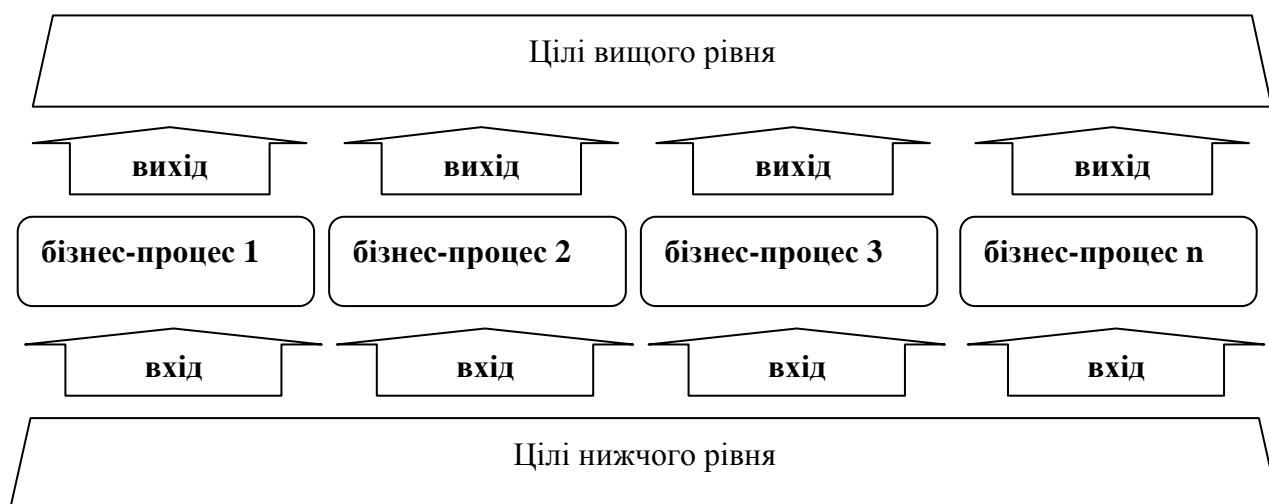

Рисунок 1.- Роль бізнес-процесів у системі стратегічного управління

Застосування бізнес-процесів у стратегічному управлінні пов'язане з такими позитивними наслідками:

По-перше, бізнес-процеси, розглядаються як об'єкти довгострокового планування, що у свою чергу передбачає визначення необхідних ресурсів та оцінку очікуваних результатів для кожного з них, з урахуванням зв'язків між бізнес-процесами.

По-друге, бізнес-процеси у даному випадку виступають інструментами досягнення цілей. Їх використання дозволяє врахувати можливі наслідки реалізації стратегії підприємства. При цьому, ключове значення має встановлення персональної відповідальності менеджерів за успішність реалізації бізнес-процесів, що можуть бути об'єднані залежно від видів продукції, напрямів діяльності, ринків або способів реалізації продукції та ін.

По-третє, орієнтація на впровадження бізнес-процесів в системі стратегічного управління підприємством дозволить менеджменту значно підвищити рівень контролю реалізації стратегії, бо завдяки реінжинірингу бізнес-процесів така система буде характеризуватися гнучкістю, динамічністю та високим рівнем інформаційного, матеріального та фінансового забезпечення процесів обґрунтування та реалізації управлінських рішень.

УМОВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В СФЕРІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

В. В. ТІТЯЄВ, канд. екон. наук, доцент
В. В. ДОВБІЙ, магістрант факультету ЕіП
*Харківський національний університет міського
господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
v.tityev@gmail.com*

В умовах ринку більшість проблем розвитку ЖКГ вимагають активного втручання держави в економічні процеси та відповідного опрацювання комплексу ефективних заходів, що дозволяють регулювати економічні відносини. Державне регулювання ринкових механізмів має вирішити гострі соціально-економічні проблеми постіндустріального суспільства.

Як показує практика, державні методи не завжди виправдовують очікування населення країни. Реформування та модернізація житлово-комунального господарства в країні є основоположним аспектом соціальної та економічної політики держави на сучасному етапі розвитку. Модернізація передбачає поліпшення стану житлового фонду, якості обслуговування населення, захист законних прав та інтересів власників, підвищення ефективності галузі в цілому.

Сучасне житлово-комунальне господарство – це багатогалузевий комплекс, який включає в себе взаємозалежні, але в той же час і досить автономні підприємства та організації виробничої сфери, сектор економіки якої безпосередньо задовольняє потреби населення в створенні комфортних умов для проживання та життєдіяльності громадян. Система житлово-комунального господарства являє собою важливу сферу життєдіяльності людського суспільства. Без її ефективного функціонування неможливе забезпечення нормальних умов існування. Житлово-комунальне господарство повинно

працювати злагоджено, постійно і з урахуванням вимог населення, а саме власника приміщень.

Зміст державного регулювання житлово-комунального господарства визначено цілями, що стоять перед державою, а також засобами, інструментами, інститутами якими володіє держава. Незважаючи на вжиті в останні роки заходи, проблема відтворення основних фондів житлово-комунального господарства не вирішена. В галузі витрати на виробництво комунальних послуг вище нормативних. Планово-попереджувальний ремонт комунальних мереж і обладнань повністю поступився місцем аварійно-відновлювальним роботам, одиничні витрати на проведення яких вище, ніж витрати на плановий ремонт таких же об'єктів.

Все це свідчить про необхідність невідкладної реалізації системи заходів, спрямованих на забезпечення модернізації сфери житлово-комунального господарства.

Найважливішою умовою модернізації економічної політики держави у сфері житлово-комунального господарства є визначення економічної та соціальної доцільності пріоритетних напрямків його розвитку, послідовності їх реалізації з урахуванням можливостей фінансування програмних заходів на регіональному або місцевому рівнях.

Запропоновані умови забезпечення модернізації житлово-комунального господарства з урахуванням процесу формування нових взаємодій між учасниками економічних відносин даної сфери, а також за допомогою прийнятих адекватних рішень економічної політики дозволить вивести на інший рівень добробут власника приміщень за його активної участі.

ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ – КЛЮЧОВА СТРАТЕГІЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

В. В. ТІТЯЄВ, канд. екон. наук, доцент
А. О. МОРЯ, студентка факультету ЕіП
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
v.tityev@gmail.com*

Підприємства міського господарства є найважливішою сферою економіки, що забезпечує функціонування міського населення і міста в цілому, обслуговуючи міську інфраструктуру. Управління підприємствами міського господарства та системами їх забезпечення – завдання виняткової складності. Розвиток ринку та ринкових відносин змінили механізм управління науково-технічним прогресом, вплинули на темпи і характер науково-дослідницьких, дослідно-конструкторських і проектно-пошукових робіт, а також на розробку і впровадження інновацій як основи економічного зростання. Цілком очевидно, що однією з основних умов формування стратегічної перспективи підприємств

міського господарства може стати їх інноваційна активність. Саме тому проблема впровадження нових технологій на підприємствах міського господарства актуальна і надзвичайно значуща.

В сучасних умовах для підвищення ефективності роботи підприємств необхідно впроваджувати інформаційні технології, зокрема хмарні. Звичайно, впровадження хмарних технологій досить дороге задоволення для підприємства. Але варто розуміти, що сьогодні це основний тренд і невід'ємна частина роботи великого і все частіше середнього бізнесу в Україні.

При використанні хмарних обчислень споживачі інформаційних технологій можуть істотно знизити капітальні витрати – на побудову центрів обробки даних, закупівлю серверного та мережевого обладнання, апаратних і програмних рішень щодо забезпечення безперервності і працездатності, тому що ці витрати поглинаються провайдером хмарних послуг. Крім того, тривалий час побудови та введення в експлуатацію великих об'єктів інфраструктури інформаційних технологій і висока їх початкова вартість обмежують спроможність споживачів гнучко реагувати на вимоги ринку, тоді як хмарні технології забезпечують можливість практично миттєво реагувати на збільшення попиту на обчислювальні потужності. Також, важливим моментом у сфері хмарних послуг є безпека. Актуальною в цьому питанні залишається саме приватна хмара, сильною стороною якої і є високий рівень безпеки, який забезпечується тим, що споживачем сервісу є одна єдина організація, тому вся інфраструктура може бути оптимально налаштована під існуючі вимоги до захисту даних. У деяких країнах існує заборона на обробку персональних даних громадян за межами країни, так що для тих бізнесів, які оперують персональними даними, звернення до послуг міжнародних провайдерів з дата-центрами за кордоном є вкрай складним процесом.

Впроваджуючи приватну хмару, комунальна організація може також знизити поточні витрати, здешевити свої звичайні, рутинні операції. Приватна хмара дозволяє більш ефективно перерозподіляти ресурси, щоб задовольнити корпоративні вимоги, і здатна зменшити капітальні витрати на обладнання. Інфраструктурні проблеми, брак електроживлення, місця для розміщення обладнання, персоналу для обслуговування великого ІТ - парку, впровадження зручної основи для розміщення середовища розробки і тестування бізнес-додатків – ось проблеми, які допомагає вирішити приватна хмара. І можна сміливо стверджувати, що розвиток підприємств міського господарства стоїть за приватними хмарними технологіями.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВ КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

В. В. ШЕВЧУК, канд.екон.наук., доцент
Д. П. БАЙСТРЮЧЕНКО, магістрант факультету ЕіП
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002, м. Харків, вул. Революції, 12
violettamy@i.ua*

Економічна ситуація в Україні стає все більш залежною від стану інфраструктурних галузей, які забезпечують умови нормальної життєдіяльності населення, особливе місце серед яких займає галузь водопостачання та водовідведення. Кризовий стан цієї сфери зумовлений неефективною системою управління, дотаційністю, її незадовільним фінансовим станом, високими витратами на виробництво, відсутністю економічних стимулів щодо зниження витрат, пов'язаних з наданням послуг, нерозвиненістю конкурентних відносин у галузі і, як наслідок, неефективною роботою підприємств, великими втратами енергії. Вирішенням зазначених проблем є модернізації основних фондів, що є процесом який підлягає ґрунтовному аналізу та опрацюванню майбутніх технологічних, економічних та екологічних результатів впровадження нового обладнання.

Послуги споживачам з централізованого водопостачання та водовідведення в Харківській області надають 78 комунальних підприємств, найбільше з них - КП «Харківводоканал». Система водовідведення Харківської області і м. Харкова складалася протягом 85 років і на сьогоднішній день є однією з найбільших в Україні.

Подачу води забезпечують 265 водопровідних насосних станцій. За підсумками 2013 року майже 26% насосного обладнання, яке використовується для перекачки води потребує заміни.

Актуальною проблемою для водопровідних підприємств області є питання зменшення відсотка витоку та неврахованих витрат води. Втрати питної води при транспортуванні в середньому по області склали 98,1 млн. м³ що становить 38,8% від загального обсягу подачі води. Однією з причин значних витрат води є наявність аварійних та ветхих мереж. Загальна протяжність водопровідних мереж в області 8198,0 км, з них 39,2% – ветхих та аварійних. Система водопостачання регіону є енергоємним господарством. Питомі витрати електричної енергії на подачу 1 куб.м. питної води складають в середньому по області 1,31 кВт.год./м³.

Централізованими системами водовідведення забезпечено 16 міст або 94,1%, 36 селищ міського типу або 64% та 47 сільських населених пункти або 3,1%. З метою зменшення споживання електричної енергії підприємствами водопровідно-каналізаційного господарства області проводиться заміна насосного обладнання. Так, в 2013-2014 роках здійснено заміну насосного обладнання на об'єктах підприємств водопровідно-каналізаційного

господарства Вовчанського, Золочівського, Кегичівського, Коломацького, Харківського районів, м. Люботин та КП «Харківводоканал» Харківської міської ради. Але значну економію енергоресурсів дадуть заходи, впроваджені на КП «Харківводоканал».

У минулому році завершено реалізацію інвестиційного проекту КП «Харківводоканал» – «Модернізація 24-х каналізаційних насосних станцій м. Харкова та Головної каналізаційної насосної станції з впровадженням енергозберігаючого насосного обладнання», який фінансується за рахунок кредитних коштів Міжнародного банку реконструкції та розвитку.

Підвищення аварійності на об'єктах водопроводу, збільшення питомих і непродуктивних витрат і матеріальних й енергетичних ресурсів, пов'язаних з незадовільним технічним станом споруд та обладнання, негативно впливає на рівень якості послуг з централізованого водопостачання та їх вартість. Тому тільки модернізації основних фондів є впливовим важелем для вирішення зазначених проблем. Аналіз діяльності КП «Харківводоканал» реально відображає можливість отримання позабюджетних коштів на цільове використання та вирішення нагальних проблем галузі.

КОНКУРЕНТНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК СИСТЕМНИЙ ЕЛЕМЕНТ РОЗВИТКУ РИНКОВИХ ВІДНОСИН В ЖКГ

С.Ю. ЮР'ЄВА, канд.екон.наук, доцент
К.В. КУХТІН, асистент
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М.Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
mire2005@ukr.net*

Сьогодні перед ЖКГ стоїть задача удосконалення технології надання послуг, підвищення їх якості та ефективності діяльності задля отримання конкурентної переваги.

Невід'ємним елементом ринкової економіки є конкуренція, саме тому формування конкурентного середовища в ЖКГ стало одним з першочергових завдань. Сформувавши конкурентне середовище означає створити такі умови для об'єктів, що хазяйнують, коли їх суперництво ефективно обмежує можливості кожного з них односторонньо впливати на загальні умови обороту товарів і надання послуг на відповідному ринку.

Специфіка ЖКГ полягає у тому, що нерозвинутість конкурентних відносин у цій галузі спричинена у багатьох випадках суб'єктивними причинами, які склалися ще у адміністративній системі управління економікою країни.

Відповідно до моделі, запропонованої М.Портером, стан і природу конкуренції можна охарактеризувати п'ятьма конкурентними силами: суперництвом між продавцями усередині галузі, погрозою появи нових товарів-

замінників, погрозою появи нових конкурентів, конкурентною системою постачальників, конкурентною системою покупців.

Привабливість галузі значною мірою залежить від інтегральної дії на ринок усіх п'яти умов. На прикладі ЖКГ можна дати оцінку рівня конкуренції на ринку житлових послуг (табл.3).

Подальшому розвитку конкурентного середовища в ЖКГ сприятиме подальше впровадження менеджменту житлово-комунальних послуг (ЖКП), який характеризується виконанням основних функцій: планування, організація, мотивація, управління, контроль.

Таблиця 3 – Порівняння конкурентного середовища ЖКГ за ознаками

Ознаки конкуренції	Конкурентне середовище ЖКГ		
	<i>Керуючих компаній</i>	<i>Підрядних організацій</i>	<i>Ресурсопостачаючих організацій</i>
1.Суперництво між продавцями	Слабке	Досить високе	Слабке
2. Погроза появи нових сервісних послуг	Слабка	Стійка	Слабка
3.Конкурентна система постачальників	Відсутня	Висока	Відсутня
4.Погроза появи нових конкурентів	Слабка	Висока	Слабка
5. Конкурентна сила покупців	Слабка	Наростаюча	Слабка

(запропоновано авторами)

На наш погляд, для подальшого проведення реформування галузі, особливу увагу треба приділити посиленню функції управління, створивши при цьому ефективну систему управління, яка дозволить:

- сформувати діючі суб'єкти житлово-комунального ринку та строго розподілити функції між ними;
- сформувати ринок професійних управляючих компаній;
- здійснювати конкурсний відбір підрядників та залучення приватного бізнесу в житлово-комунальну сферу;
- забезпечити повний охоплення договірними відносинами всіх суб'єктів житлово-комунального ринку, що дозволить оптимізувати взаємовідносини між поставщиками та споживачами житлово-комунальних послуг;
- створити єдину інформаційну базу про інвестиційні проекти в ЖКГ для потенційних інвесторів;
- забезпечити прозорість процедур формування та зміни тарифів;
- продовжувати модернізацію житлового фонду та комунальної інфраструктури.

Все вище перелічене сприятиме становленню ефективної системи надання житлово-комунальних послуг населенню.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІСЬКОГО ЕЛЕКТРОТРАНСПОРТУ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Ю.В.СИДОРЕНКО, канд. екон. наук
*Харківський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету
Україна, м. Харків, пров. О. Яроша, 8
b_u05@mail.ru*

Сьогоднішня соціально-економічна ситуація в Україні є безпрецедентною за всю історію існування країни. Так, наявна гостра фінансово-економічна криза обумовлена сьогодні не лише дією об'єктивних циклічних процесів в економіці, але також підкріплюється гострими соціально-політичними протиріччями суспільних груп, які важко піддаються не тільки управлінню, але і прогнозуванню. Тож умови, в яких приходиться працювати вітчизняним суб'єктам господарювання, можна охарактеризувати як екстремально кризові.

Ті самі процеси економічного спаду, які характеризують системну динаміку розвитку економічної системи України, притаманні і сучасним тенденціям розвитку стратегічно важливої в будь-які часи сфері житлово-комунального господарства та його підгалузі – міського електричного транспорту. Функціонування міського електротранспорту, якому в розвинених країнах надається пріоритет над іншими видами транспорту, державне фінансування, в Україні в докризовий період демонстрував спадний вектор розвитку, а з початком кризи виявився на грані фолу.

Основні проблеми міського електротранспорту – критичний рівень зносу рухомого складу, його висока енергоємність, падіння якості транспортних послуг, невпорядкованість законодавства щодо пільгового проїзду – вимагали значних фінансових інвестицій для розв'язання. В сучасних умовах господарювання вишукування резервів для фінансування розвитку міського електротранспорту стало ще більш складною задачею для держави. Однак, нехтування проблемами міського електротранспорту в перспективі може призвести до його зникнення, адже знос рухомого складу невпинно прагне на 100 %, та до виникнення в мегаполісах транспортного колапсу, адже на долю міського електротранспорту припадає значна доля доступних за ціною міських перевезень.

Водночас, було б помилкою вважати кризу перешкодою розвитку бізнесу та економіки в цілому, саме кризу вважають рушійною силою оптимізації соціально-економічних систем. Сам термін «криза» в китайській мові недарма позначається двома ієрогліфами, один з яких означає «занепад», а інший «можливість, шанс». Дійсно, в умовах кризи стають явними протиріччя, які мають бути усунені для виживання.

Сучасним економічним трендом в українському способі господарювання в умовах падіння курсу національної валюти та енергоносіїв є, цілком логічно, переорієнтація на власне виробництво товарів та їх складових поруч із

підвищенням енергоефективності виробництва. Така можливість сьогодні є і у підприємств міського електротранспорту, адже в м. Харків функціонує вагоноремонтний завод, який може запропонувати капітальні ремонти рухомого складу за конкурентними цінами в сукупності із застосуванням на відремонтованому рухомому складі двигунів із підвищеними показниками енергоефективності.

Криза постає періодом пошуку шляхів виходу на нові траєкторії розвитку, одним із яких може стати застосування бенчмаркінгу, вивчення і адаптація найкращого зарубіжного досвіду розвитку міського електротранспорту, який, зважаючи на максимальну екологічність, поширений та активно розвивається в багатьох країнах в усьому світі.

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ПЕРЕХОДУ ДО АЛЬТЕРНАТИВНОГО ВИДУ ОПАЛЕННЯ ЯК ШЛЯХ ДО ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ

М.С. ВЛАДИМИРОВА, канд.екон. наук
М.О. БУГАЙОВ, магістрант факультету ЕіП
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
mire2005@ukr.net*

В сучасних умовах економічної нестабільності та необхідності до побудови нової стратегії розвитку енергетики України особливої актуальності набувають тенденції до енергоефективності та енергозбереження. Така стратегія вимагає комплексного підходу щодо аналізу кожного з елементів такої стратегії з урахуванням особливостей кожного регіону. Одним з таких елементів в рамках реалізації програми енергозбереження виступає процес переходу населення з централізованого типу опалення на індивідуальне. Особливої уваги цьому питанню почали приділяти після суттєвого підвищення тарифу на природний газ для населення на початку 2015 року.

Одними з переваг переходу на індивідуальне опалення є відносно низька ціна та гнучкість у використанні. Низька ціна, яка є основним джерелом привабливості цього виду опалення пояснюється тим, що наразі ціна на газ для індивідуального споживання суттєво менша за ціну для підприємств теплопостачання. Тому, не дивлячись на високу вартість переходу до індивідуального виду опалення через зручність та низьку вартість у подальшому споживанні, цей процес став досить частим у регіонах України. Проте, цей процес має і негативні сторони, і їх наслідки роблять цей вид опалення не досить привабливим.

Представники Мінрегіону і незалежні експерти вбачають в індивідуальному опаленні квартир не лише стабільне тепло для мешканців, а й низку проблем. В першу чергу - це питання екології та загальної безпеки

громадян. Цей аспект стосується, в більшості випадків, жителів багатоквартирних будинків. Через те, що більшість багатоквартирних будинків міста Харкова не розраховані на встановлення у кожній квартирі окремого котла, це створює загрозу для здоров'я та життя жителів дома, у якому використовується даний вид опалення. За даними Міністерства з питань надзвичайних ситуацій, лише за січень-березень 2015 року через порушення техніки безпеки газовими приладами постраждала 121 людина.

По-друге, через соціальну нерівномірність в наслідок переходу лише окремих жителів будинку на альтернативний вид опалення деякі люди залишилися і без центрального, і без власного опалення. Таким чином перехід багатоквартирного будинку по такому виду опалення та відповідне відключення від централізованого опалення повинні проходити лише за згодою та готовністю усіх жителів будинку.

Також необхідно відзначити, що окреме відключення від централізованого опалення розбалансує теплові мережі в багатоквартирних будинках. Окрім цього, руйнується система централізованого опалення, яка створювалася десятиріччями та постає потреба переоснащення газопровідної системи. Усі ці явища ведуть до збільшення витрат з боку держави.

Проте усі перераховані недоліки та загрози існують лише за умов використання альтернативного виду опалення у багатоквартирних будинках.

Провідні фахівці зауважують, що у розвинених державах, зокрема в ЄС, близько 80% помешкань отримують централізоване теплопостачання від котелень, які виробляють і тепло, і струм. Відтак, в умовах необхідності розвитку та розробки більш ефективних методів використання енергетики у Харківському регіоні необхідно зберігати та модернізувати централізоване опалення у місцях із великою щільністю населення. У містах, де населення більш розосереджене постає необхідність використовувати один спільний котел на багатоквартирний будинок і лише у приватних садибах оптимальним є використання індивідуального опалення.

ИННОВАЦИИ В СТРОИТЕЛЬСТВЕ

О.С. ВОРОНИНА, канд. экон. наук, ассистент
Е.С. КУЛЕШОВА, студентка факультета ЭиП
*Харьковский национальный университет
городского хозяйства имени А.Н. Бекетова
61002 Украина, г. Харьков, ул. Революции, 12
Olga.Voronina@kname.edu.ua*

«В наши дни мир движется столь быстро, что человека, сказавшего, будто этого не может быть никогда, обгонит тот, кто сделает это». Эти слова Гарри Эмерсона Фосдика – чистейшая правда, особенно если речь идет об инновациях в строительстве. Каждый день появляются новые инновации в строительстве, постоянно открываются новые технические решения, которые смогут сделать

жизнь людей комфортной и безопасной.

Отрасль строительства относится к числу наиболее консервативных отраслей современной экономики, темпы внедрения в которой различных технологических инноваций, а равно и роста производительности труда существенно отстают от средних темпов, демонстрируемых мировой экономикой в целом. Одной из ключевых тенденций ближайших десятилетий в строительной индустрии должен стать ускоренный переход от традиционных технологий возведения домов непосредственно на стройплощадках (on-site manufacturing) к сборно-модульному (офсайтному) домостроению и, далее, к практически конвейерному производству домов из унифицированных панельных или модульных компонентов.

Относительно низкая эффективность стройиндустрии на фоне большинства остальных отраслей во многом объясняется тем, что она является многосоставной отраслью, различные сегменты которой обладают большой автономией по отношению друг к другу, тогда как общий уровень системной интеграции этих составляющих, особенно – в подотрасли жилищного строительства, весьма незначителен, этим объясняется и тот факт, что инновации в жилищном строительстве, как правило, внедряются с заметным отставанием по времени по сравнению с коммерческим сегментом.

Драйверами спроса на новые материалы в большей степени выступают продвинутые конечные пользователи, которым необходимо жилье и коммерческая недвижимость с улучшенными экологическими, энергоэффективными свойствами, повышающими качество жизни в целом. Инновационный спрос со стороны пользователей активно поддерживается проектными и архитектурными организациями. Для продвижения новых материалов исключительно важным является законодательное и нормативное давление государства на строительную отрасль в целом, а также реализация за счет инновационных технологий крупных государственных проектов. Выпуск инновационных материалов все объемнее происходит на территории самой Украины, прежде всего за счет налаживания их производства крупными зарубежными компаниями – мировыми отраслевыми и технологическими лидерами. К настоящему времени предложение строительной продукции на украинском рынке не уступает по разнообразию зарубежным странам. Но кроме экстенсивного роста рынка, требуется его качественное обновление за счет преодоления инерции и сопротивления инновациям со стороны главных потребителей материалов – девелоперов, строительных организаций.

Таким образом, противоречивость ситуации в Украине часто состоит в том, что высокие качества новых продуктов (долговечность, экологичность, защитные свойства и т.п.) рассчитаны на долговременного пользователя помещений, а он далеко не всегда принимает участие в выборе материалов. Строителю, который принимает основные решения в этом выборе, более важны ценовая шкала и, возможно, технологичность монтажа. Причем, он зачастую готов идти на замену нового материала, предусмотренного проектировщиком, на дешевый аналог низкого качества.

ДО ПИТАННЯ ПРО НЕОБХІДНІСТЬ РОЗРОБКИ ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ З ВРЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГАЛУЗІ

Ю.Г. ІЛ'ЯШЕНКО, ст. лаборант
*Харківський національний університет міського
господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
juliya-ilyashenko@yandex.ua*

На даному етапі економічного розвитку проблема підвищення ефективності організації руху грошових потоків сфери ЖКГ набуває все більшої актуальності. Зміни, пов'язані із залученням в галузь приватного бізнесу, перехід на самофінансування, розширення процесів приватизації, привели до трансформації галузі, але не привели до поліпшення нестійкого фінансового та технічного стану підприємств. Така ситуація склалася, в тому числі й через недосконалість законодавчої підтримки процесу ефективного управління грошовими потоками, який повинен супроводжувати кожен з названих змін в процесі функціонування підприємств.

Кошти приватних інвесторів, які приймають участь в проектах державно-приватного партнерства, повинні бути одним з провідних фінансових джерел для проведення реформи галузі. В свою чергу, однією з центральних проблем, що негативно впливають на рішення потенційних інвесторів щодо інвестування підприємств ЖКГ є відсутність законодавчо закріплених гарантій повернення інвестицій інвестора. Також одним із шляхів вирішення проблеми, може бути впровадження механізмів форфейтинга. Однак поширення цього механізму на об'єкти сфери муніципального господарства України так само ускладнено недосконалістю нормативно-правової бази, яка знаходиться в даний час у стадії становлення. Таким чином, виникає необхідність проведення заходів щодо вдосконалення нормативно-правової бази в контексті підвищення інвестиційної привабливості сфери ЖКГ.

Треба відзначити, що приватного інвестора, в-першу чергу, цікавить ймовірність повернення і окупність інвестицій, а підприємства галузі зацікавлені в отриманні додаткових інвестиційних ресурсів для реалізації інноваційних проектів, впровадження яких дозволить вивільнити певні кошти, які, в свою чергу, можуть бути спрямовані на збалансування дефіцитних грошових потоків підприємств. Необхідність проведення заходів саме за цими напрямками підтверджує той факт, що після прийняття Верховною Радою ЗУ «Про особливості передачі в оренду та концесію об'єктів централізованого водо-, теплопостачання і водовідведення, що перебувають у комунальній власності» в 2010 році, який, виходячи з аналізу Всеукраїнської асоціації приватних інвесторів ЖКГ України, не вирішував проблем забезпечення захисту як самих інвестицій, так і інвестора, не відбулося суттєвих зрушень щодо удосконалення законодавчої бази в даному напрямку.

Таким чином, розробка чітких механізмів інвестування приватними інвесторами коштів у ЖКГ, за умови надання певних гарантій отримання ними

відповідного прибутку, виступає необхідною умовою стимулювання залучення приватного інвестора в галузі. Тому для активізації інвестиційної діяльності в галузі, необхідно поглибити дослідження вдосконалення обліку руху грошових потоків підприємств ЖКГ та розробити заходи щодо оптимізації цих грошових потоків на рівні міста за належної законодавчої підтримки.

НЕОБХІДНІСТЬ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ПІДХОДІВ ДО ОПЛАТИ ПОСЛУГ ПІДПРИЄМСТВ КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ СТІМКОГО ЗРОСТАННЯ ТАРИФІВ

В.В. КНЯЖЕЧЕНКО, ст. викладач
С. В. ТЕЛЯТНИК, асистент
*Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
k2752d@ ukr.net
telyatniks@yandex.ru*

Сучасний розвиток підприємств комунального господарства характеризується стрімким зростанням тарифів на їх послуги при одночасному скороченні доходів споживачів. При цьому зростання комунальних тарифів не є разовим явищем, а буде постійно відбуватися у найближчі роки в межах тарифної політики, що проводить уряд держави. Вона спрямована на доведення тарифів до економічно обґрунтованого рівня. Вочевидь, що це істотно впливатиме на забезпечення якісного рівня життя населення, функціонування населених пунктів та діяльність підприємств, що розташовані в них. Проведенню реформування економічних відносин у галузі у відповідності до ринкових умов господарювання і раніше приділялась значна увага. Детально основні завдання, що стоять перед підприємствами галузі у зв'язку з цим, були сформульовані у Програмі реформування і розвитку ЖКГ на 2002-2005 роки та на період до 2010 року. Нажаль зараз труднощі в цьому процесі значно посилились за рахунок економічної кризи. Держава прискорила перекладання тягару фінансування послуг комунальних підприємств на плечі споживачів.

Фінансовою основою реформ є реформування тарифної політики. Безумовно, що без наявності коштів на розвиток підприємства галузі будуть і надалі не в змозі забезпечити підвищення якості обслуговування і ефективності своєї діяльності. У цій ситуації треба усвідомлювати, що стрімке зростання тарифів призведе до прискоренню встановлення приладів індивідуального обліку отриманих споживачами послуг і скороченню фактичного обсягу споживання, насамперед, підприємств водо та теплопостачання та водовідведення. Це у свою чергу призведе до зменшення прибутку (збільшенню збитків) комунальних підприємств за рахунок скорочення обсягів реалізації і підвищення рівня неефективних втрат і витрат,

які і зараз значні (в середньому втрати і витрати води досягають 40%) та обмежить можливості підприємств з підвищення рівня якості послуг, що дуже актуально. Достатньо сказати, що у 2012 році стовідсоткове забезпечення послугами цілодобового водопостачання існувало лише у Волинській, Харківській областях та м. Київ. У 5 областях та м. Севастополь він знаходився в межах від 90 до 100. У 6 областях забезпеченість цілодобовим водопостачанням становила - 60-90 %; ще у 6 областях - 25-50 % та у 3 областях - 5-20 %. Загальна протяжність мереж у 2012 р. в цілому зменшилась на 593 км. до 135958 км. Але з них потребувало заміни 51855 км. або 38,1%, а замінено протягом року лише 999 км. або 1,9%.

Таким чином, у ситуації що склалася необхідно забезпечити, насамперед, наявність технічної можливості надання послуг. Недопустити руйнування систем тепло- водо постачання, водовідведення та енергопостачання. Для цього необхідно на усіх без винятку підприємствах комунального господарства ввести оплату послуг за двоставковим тарифом у якому одна частина платежів буде забезпечувати потенційну можливість отримання споживачем послуг незалежно від їх обсягу, інша - буде залежити від обсягів споживання. Систематизація підходів до оплати послуг потребує також і вдосконалення підходів до боржників, що накопичили значну заборгованість за спожиті комунальні послуги (станом на 01.01.2015р. у розмірі 13 млрд. грн. при середньому рахунку за послуги ЖКГ у 695,2 грн.). Необхідно контролювати: по-перше, наявність боргу перед усіма комунальними підприємствами одночасно; по-друге, насамперед, добиватися відсутності боргу за першою складовою двоставкового тарифу.

УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ЖКГ

Ю.В. СИДОРЕНКО, аспірант
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
sydorenko_yy@mail.ru*

В умовах сьогодення Україна знаходиться в складній ситуації через необхідність закупки енергоносіїв за кордоном. Актуальність вирішення питання вразливості державної промислово-економічної політики щодо забезпечення енергоресурсами набуває вирішального значення, адже ця проблема стосується усіх сфер, враховуючи житлово-комунальне господарство, як основу цивілізованої й розвинутої держави.

Важливою умовою енергетичної безпеки України є перебудова економіки на засадах імплементації політики енергоефективності та створення стійкого й діючого економічного механізму енергозбереження.

Формування економічного механізму енергозбереження житловими підприємствами є надзвичайно актуальним та передбачає застосування нетрадиційних (альтернативних) та відновлюваних джерел енергії (НВДЕ).

Нетрадиційне (альтернативне) та відновлюване джерело енергії – спосіб, пристрій чи споруда, що дозволяє одержувати електричну енергію, замінюючи традиційні джерела. До альтернативної енергетики відносяться: геліоенергетика, вітроенергетика, альтернативна гідроенергетика (приливні, хвильові електростанції, використання енергії малих рік), використання енергії біомаси, геотермальна енергетика.

Розвиток нетрадиційної енергетики передбачає значні капіталовкладення. Це свідчить про необхідність державної підтримки масштабних енергетичних проектів. Розвинуті країни світу приділяють значну увагу НВДЕ в своїй енергетичній політиці.

У Китаї до 2050 року може сформуватися енергосистема, в якій будуть домінувати поновлювані джерела енергії (досягнуть 60% в енергобалансі). Данія має намір до 2050 року повністю перейти на невичерпні енергоносії, а Німеччина - збільшити їх частку в структурі енергоспоживання до 60%. Коста-Ріка повністю перейшла на поновлювані джерела енергії. Варто відзначити, що Коста-Ріка не стала першою країною в світі, яка на 100% забезпечує себе відновлюваною енергією: такого показника досяг острів Бонер, заморська територія Нідерландів в Карибському регіоні.

Україна має значний технічно досяжний енергетичний потенціал відновлюваних джерел енергії, який, за даними Інституту відновлюваної енергетики НАН України, становить близько 50% загального енергоспоживання в Україні. Для успішної реалізації Національного плану дій з відновлюваної енергетики до 2020 потрібно близько € 17 млрд. Щоб залучити приватних інвесторів вкладати кошти у відновлювану енергетику, з липня 2014 уряд прийняв цілий ряд стимулюючих законодавчих актів.

Отже, проведений аналіз ситуації на українському ринку альтернативної енергетики свідчить про необхідність удосконалення економічних механізмів енергозбереження на усіх рівнях функціонування, акцентуючи увагу на житлово-комунальній галузі, як одній з найбільш неефективних користувачів ресурсів. Це визначає необхідність більш глибокого осмислення сутності поняття «механізм», удосконалення існуючого законодавства у напрямку запровадження механізмів стимулювання компаній, що працюють на відновлювальних джерелах енергії, розробки та впровадження економічних механізмів енергозбереження, враховуючи міжнародний досвід застосування альтернативних енергетичних джерел.

ДО ПИТАННЯ ІНТЕРЕСІВ ВИРОБНИКІВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Є.В. ГАВРИЛИЧЕНКО, аспірант
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
evg0802@gmail.com*

Сучасне житлово-комунальне господарство України, незважаючи на багаторічні перетворення, досі залишається галуззю національної економіки, де існує велика кількість невирішених проблем, та потребує подальшого реформування.

Згідно дорожньої карти Стратегії України 2020 реформування житлово-комунального господарства відноситься до першочергових пріоритетів її реалізації за вектором розвитку. Конкретні кроки Стратегії висвітлені у Плані відновлення України (стратегічний документ 2015-2017), за яким в рамках відновлення інфраструктури знову передбачено реформування житлово-комунального господарства та визначені ключові реформаторські кроки: формування ефективного власника житлового фонду; децентралізація управління; посилення енергозбереження в галузі; перехід до економічно обґрунтованих тарифів; розвиток державно-приватного партнерства в галузі; забезпечення сталого функціонування та розвитку підприємств ЖКГ.

Підприємства-виробники житлово-комунальних послуг, є однією із сторін взаємовідносин у житлово-комунальному господарстві, окрім держави, регіональних органів управління та споживачів, тому врахування їхніх інтересів вкрай важливе при реформуванні галузі. До кінця 2014 року в якості основного документу реформування галузі була Програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009–2014 роки. Внаслідок довготривалих перетворень державі не тільки не вдалося створити необхідні умови щодо розвитку галузі, але і профінансувати заходи програми у неповному обсязі, в результаті підприємства житлово-комунального господарства дедалі залишаються у кризовому стані. Так, обсяги збитків підприємств галузі тільки у 2013 року у порівнянні з 2009 роком зросли на 3,1 млрд. грн. і склали 5 млрд. грн.; кредиторська заборгованість у 2013 році складала 24,22 млн. грн., а заборгованість споживачів за послуги – 13,62 млн. грн. Підприємства продовжують використовувати у своїй діяльності вкрай зношене обладнання через брак фінансових ресурсів. За окремими оцінками в цілому вказана програма була профінансована державою на 4,6 млрд. грн., або 20% від запланованих обсягів.

Основні інтереси підприємств-виробників житлово-комунальних послуг зводяться до максимізації фінансових результатів в процесі господарської діяльності. В нормальних умовах функціонування, житлово-комунальні підприємства повинні мати і додаткові інтереси, які проявляються у прагненні зниження собівартості продукції, забезпечення конкурентоздатності

підприємства і збільшення частки ринку. Сьогодні більшість підприємств житлово-комунального господарства знаходяться у комунальній власності, що обумовлює фінансову залежність від муніципальної влади. Тому інтереси підприємств-виробників житлово-комунальних послуг не реалізуються в повному обсязі. Це відбувається також і через відсутність стимулювання розвитку з боку держави, в галузі спостерігається високий рівень корупції, непрозорість проходження фінансових потоків, застосування недосконалих методів управління ресурсами та застарілих технологій. Тому найголовнішим завданням, яке потрібно зараз вирішити, є пошук ефективних шляхів залучення приватного бізнесу до управління підприємствами житлово-комунального господарства, що якнайкраще можуть застосовувати на сучасному етапі. Слід додати і те, що для досягнення поставленої мети, задекларовані ключові завдання реформування ЖКГ повинні бути підкріплені детальним аналізом реальної ситуації в галузі, а також набором прогнозних показників з урахуванням ризиків, оцінкою результатів й обсягів фінансування заходів.

ОЦІНКА ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ЖИТЛОВОЇ СФЕРИ

І. Л. ЖЕЛЕЗНЯКОВА, асистент
Харківський національний університет
міського господарства, імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
zheleznyakovairyna@gmail.com

Суттєву роль у функціонуванні житлового комплексу країни та реалізації завдань житлової політики відіграє житлове будівництво. Житлове будівництво як складова житлового комплексу – одна із найбільш пріоритетних галузей національної економіки.

Світова криза внесла негативний вплив на інвестиційну діяльність взагалі. І як наслідок, в будівництві відбувається скорочення обсягів виконання будівельних робіт і рентабельність будівельних підприємств набула від'ємного значення: 2010р. – (-1,5%), 2011р. – 0,2%, 2012р. – (-0,1%), 2013р. – (-0,4%). Незадовільні показники кількості незавершених житлових будівель: станом на 1 січня 2008р. – 4954од., 2009р. – 4645од., 2010р. – 4356од., 2011р. – 4089од., 2012р. – 3785од., 2013р. – 3731од., 2014р. – 4225од.

Більша частка житла у країні до 1990р. будувалась за рахунок державних коштів. Щорічно вводилось в експлуатацію від 17,3млн.м² (1980р.) до 19,1млн.м² (1985р.) житла, тобто 18,4 млн.м² у середньому щороку, в 1986 – 1990р.р. – у середньому 19,9 млн.м², у тому числі 17,4 млн.м² у 1990р. Починаючи з 1990р. держава зменшує фінансування житлового будівництва, внаслідок чого скорочуються його обсяги: у 2000р. площа прийнятого в експлуатацію житла складає лише 30% від обсягів 1985р. Питома вага державного фінансування капітальних інвестицій поступово знижується (таблиця 4).

Таблиця 4 - Джерела фінансування капітальних інвестицій, %

Джерела фінансування	2006 р.	2007р.	2011р.	2012р.	2013р.	2014, 3кв.
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
у т.ч. за рахунок:	6,5	2,6	7,1	5,8	2,4	0,6
- коштів державного бюджету						
- коштів місцевих бюджетів	4,5	2,2	3,4	3,1	2,7	1,5
- власних коштів підприємств та організацій	59,8	62,8	58,6	59,7	63,8	71,8
- інших джерел фінансування	29,2	32,4	30,9	31,4	31,1	26,1

За 2012 р. лише 8,9 % інвестицій в основний капітал профінансовано з державного та місцевих бюджетів, а в тому ж році цей показник складав: Азербайджан – 44,5%, Білорусь – 16,1%. Вірменія – 17,7%, Казахстан – 20,8%, Киргизстан – 5,2%, Молдова – 10,7%, Росія 17,9%, Таджикистан – 46,1%. Перехід до ринкових відносин змінює джерела фінансування будівництва житла. За 2013р. житловий фонд країни поповнився за рахунок нового будівництва на 17,4% кількості квартир або 28,3% загальної площі, в тому числі 18,3% кількості квартир у новобудовах або 11,4 загальної площі куплено населенням. Зараз загострилась проблема державної соціальної політики житлового будівництва: житлова потреба задовольняється для певної платоспроможної частини населення країни.

За рівнем забезпеченості населення житлом Україна значно відстає від європейських стандартів: на даний час у європейських країнах на кожного мешканця в середньому припадає 30-45 кв. м. житла, а в США – 64 кв. м. Низькою залишається якість житлового фонду. Із 19,4 млн. од. житла 10,8 млн. – однокімнатне або двокімнатне житло. Лише 63,5% мають опалення, 60,4% – водопостачання, 58,4% – каналізацію. Особливо низьким є рівень комфортності сільського житлового фонду. У структурі житлового фонду України значною є частка будинків, що входять до складу застарілого та аварійного житлового фонду.

Важливою проблемою відтворення житла, є проблема фінансування та обґрунтування вибору методу відтворення.

ПРОБЛЕМИ ТАРИФНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ЇХ ВИРІШЕННЯ В ГАЛУЗІ ЦЕНТРАЛІЗОВАНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ (НА ПРИКЛАДІ КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ»)

Є.С.ЛІСІЧКІН, здобувач
Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна
61022, Україна, м.Харків, пл. Свободи, 4
genialisichkin@gmail.com

Комплексні проблеми тарифної політики в галузі централізованого водопостачання та водовідведення, фактори, які на неї впливають та заважають вести беззбиткову діяльність, на прикладі КП «Харківводоканал»:

1) 71-72% основних засобів підприємства (насамперед, водопровідно-каналізаційні мережі) знаходяться в аварійному, зношеному стані, в результаті чого в водопровідних мережах відбуваються великі втрати води – в 2014 році показник склав 42,2%. В 2013 році показник втрат води в водопровідних мережах дорівнював 46,2%. В Україні є міста, де цей показник дорівнює 65-70%;

2) висока електроенергетична залежність КП «Харківводоканал», через що підприємство стає дуже чутливим до підвищення рівня тарифу на електроенергію. В структурі собівартості послуги водопостачання частка електроенергії складає 43% (середньозважений показник по країні – 36,1%), до 1 травня 2015 року – 45,3%.. В структурі собівартості послуги водовідведення частка електроенергії складає 27,9% (середньозважений показник по країні – 33,3%), до 1 травня 2015 року – 24,4%. На 01.10.2014р. кредиторська заборгованість КП «Харківводоканал» за електроенергію складає 380407,1 тис.грн.;

3) в тарифі на послугу з централізованого водопостачання не закладена інвестиційна складова. В тарифі на послугу водовідведення інвестиційна складова дорівнює 2%;

4) метод тарифного регулювання, який використовується в галузі по всій країні і на КП "Харківводоканал" в тому числі («витрати плюс») стимулює не зниження, а навпаки зростання витрат на надання послуг з централізованого водопостачання та водовідведення;

5) непрозора для громадськості процедура встановлення (погодження) НКРЕКП (Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг) тарифів на послуги. Причина - відсутність чіткого нормативного припису з боку регулятора і комерційна таємниця, на яку посиляються монополії. Структуру тарифу варто відкривати, адже у природних монополістів не може бути комерційної таємниці;

6) дотаційність підприємств галузі, в тому числі і КП «Харківводоканал». Дотаційність підприємства дуже ризикована, оскільки держава дуже часто несвоєчасно компенсує різницю в тарифах (взаєморахунками за електроенергію), через що в свою чергу у підприємства виникають борги перед постачальниками електроенергії, паливно-мастильних матеріалів. За минулі

періоди держава на 01.10.2014р. не повернула взаєморахунками підприємству близько 239 мільйонів гривень;

7) наявність протиріч в законодавстві у сфері питного водопостачання та водовідведення як на державному, так і на місцевому рівні, в тому числі тих, які забезпечують фінансово-кредитну рівновагу у співпраці з підприємствами, що працюють у ринкових умовах;

8) політичні спекуляції навколо рішень, що впливають на тарифну політику в галузі централізованого водопостачання і водовідведення;

9) відсутність обігових коштів у підприємства для проведення заміни основних засобів, які потребують цього;

10) монопольне становище підприємства, яке не мотивує КП «Харківводоканал» зменшувати операційні та адміністративні витрати;

11) застосування в виробничому процесі застарілих технологій та обладнання на підприємстві;

12) низька платоспроможність споживачів послуг, що викликає збільшення дебіторської заборгованості КП «Харківводоканал». Дебіторська заборгованість за послуги водопостачання та водовідведення станом на 01.10.2014 р. склала – 430878,0 тис грн., в тому числі населення – 184102,5 тис грн.;

13) нестабільна політична ситуація в країні, слабшає науково-технічний прогрес в галузі.

Більшість з наведених проблем виникли в галузі із-за використання лише розподільчої та вимірювальної функцій тарифу і практично повного нехтування стимулюючою функцією тарифу в галузі ВКГ.

Проблеми, які були вирішені в галузі за останній час (2014-2015рр.):

1) в галузі ВКГ (водопровідно-каналізаційне господарство) більше не використовують для збалансування тарифної політики підприємств перехресне субсидування (в багатьох містах України, в тому числі і на КП «Харківводоканал» до 1 липня 2014 року тариф на послуги з централізованого водопостачання та водовідведення був для населення в 2-3 рази нижчим, аніж для інших категорій споживачів);

2) на державному рівні вирішено відмовитись від дотацій підприємств галузі та перейти до більш адресного методу регулювання тарифної політики – субсидії. Дотація – це допомога всім, навіть найбагатшим споживачам, в той час, як субсидія спрямована на допомогу тим, кому ця допомога найбільш потрібна;

3) НКРЕКП ще 1 липня 2014 року затвердила економічно обґрунтовані тарифи для КП «Харківводоканал», а з 1 травня 2015 року скорегувала їх, бо підвищилися тарифи на електроенергію та в тариф заклали сплату по валютним кредитам Світовому банку, яка значно збільшилася через девальвацію національної валюти. На 01.10.2014р. тариф на послугу водопостачання складав 101,4% від собівартості, а на послугу водовідведення – 120,5% від собівартості.

Основними пропозиціями щодо вирішення сформованих комплексних проблем, на мій погляд, є:

1) повернути з центрального рівня (НКРЕКП) право органам місцевого самоврядування встановлювати тарифи на послуги з централізованого водопостачання та водовідведення. Не є зрозумілим, як регулятор у складі 70 осіб може перевірити обґрунтованість тарифних показників понад 500 підприємств-ліцензіатів;

2) запровадження прозорого механізму формування тарифів на послуги централізованого водопостачання та водовідведення з залученням представників громадськості до роботи НКРЕКП або органу місцевого самоврядування;

3) впровадження методу тарифного регулювання на стимулюючих принципах (РАВ-регулювання) в галузі ВКГ;

4) забезпечення, за рахунок пільгового кредитування Світовим банком, початку процесу модернізації основних виробничих фондів підприємства, а саме заміни, що не підлягають ремонту водопровідно-каналізаційних мереж;

5) впровадження енергозберігаючих та ресурсозберігаючих технологій на підприємстві, фінансування, яких також можливо за програмами пільгового кредитування підприємства Світовим банком;

6) вдосконалення законодавства, які забороняють постачальникам енергоносіїв стягувати з підприємств галузі штрафні санкції, пеню, якщо борг утворився не з вини підприємства галузі ВКГ;

7) забезпечення всіх категорій споживачів приладами обліку, що дасть можливість скоротити невраховані втрати води;

8) звільнення підприємств ВКГ від сплати екологічного податку на законодавчому рівні.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

А. І. КОНОНЕНКО, студентка факультету ЕіП

Н. В. ДРІЛЬ, асистент

Харківський національний університет

міського господарства імені О.М. Бекетова

61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12

Ndril@mail.ru

Роль підприємництва на сучасному етапі розвитку економіки неможливо переоцінити. Воно забезпечує зайнятість населення, породжує здорову конкуренцію, сприяє розвитку інноваційної діяльності серед підприємців, дає змогу їм самореалізуватися, насичує ринок новими товарами і послугами, забезпечує потреби великих підприємств та збільшує обсяги ВВП країни.

Малий бізнес – дуже важливий елемент в ринковому господарстві. У нього є свої переваги, такі як гнучкість, динамізм, пристосування до мінливостей технології, здатність упроваджувати науково-технічні прориви, забезпечення соціальної стабільності, насичення ринку праці новими робочими

місцями, що дасть змогу збільшувати чисельність середнього класу в Україні, відкритість доступу та легкість входження до цього сектора економіки.

Аналізуючи стан малих підприємств, слід зазначити, що ця форма є переважаючою в Україні. Так у 2013р. питома вага великих підприємств в загальній кількості підприємств України складала 0,2%, середніх – 4,8%, малих – 95% [2]. Така структура відповідає рівню розвинутих країн світу. В Україні в малому і середньому підприємстві у 2013 році було зайнято 5,2 млн. осіб, що становить лише 25 відсотків економічно активного населення працездатного віку. При цьому в країнах Європейського Союзу такий показник становить більш як 50 відсотків, а в Японії - близько 80 відсотків. У країнах Європейського Союзу малі і середні підприємства створюють 50-70 відсотків внутрішнього валового продукту, в Україні такий показник майже в чотири рази нижчий [3]. Тому особливу увагу слід приділити створенню ефективних та дієвих механізмів підтримки та захисту саме малого підприємства з боку держави та стимулювати його розвиток. Для цього необхідно зменшувати податкове навантаження та надавати пільгові кредити.

Щорічний рейтинг «Ведення бізнесу – 2014. Аналіз регулювання діяльності малих і середніх підприємств» в якому проаналізовано національні законодавства 189 країн світу за 10-ма групами показників на предмет умов ведення бізнесу, показав, що Україна посідає 112 місце [1].

Основними причинами, що перешкоджають розвиткові малого і середнього підприємства, є: нестача внутрішніх фінансових ресурсів, складність доступу до зовнішніх джерел фінансування та залучення інвестицій; неналежний рівень розвитку інфраструктури підтримки малого і середнього підприємства; ускладнений порядок проходження дозвільних (погоджувальних) процедур і, як наслідок, їх висока витратність; недосконалість процедур здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності; нестабільність законодавства у сфері розвитку малого і середнього підприємства, що не дає можливості суб'єктам підприємства планувати свою діяльність на тривалий період; низький рівень відповідальності посадових осіб дозвільних органів та обізнаності підприємців про правові механізми їх захисту; недосконалість механізму партнерства між державою та малим і середнім підприємством; низький рівень активності суб'єктів малого і середнього підприємства щодо захисту власних інтересів; неналежний рівень інформаційного, консультативного та методичного забезпечення підприємницької діяльності, у тому числі з питань сертифікації продукції та послуг, а також впровадження систем управління якістю; недосконалість системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для суб'єктів малого і середнього підприємства; низький рівень залучення молоді та сільського населення до малого і середнього підприємства [3].

Також до перешкод розвитку малого підприємства слід віднести й нестабільність економічного та політичного стану в Україні, високий рівень інфляції, неготовність населення накопичувати кошти для розвитку своєї справи і нерішучість як страх ризику. Тобто нестача кадрів – людей, які здатні

розпочати свою справу. Пов'язано це, на думку авторів, з переважаючою психологією бідного люду.

Отже, для подолання цих перешкод необхідно удосконалити роботу навчальних центрів з підготовки та перепідготовки спеціалістів для малих підприємств, формування економічних знань, підприємницької культури, набуття практичних навичок роботи в умовах підприємницького середовища, що дозволить підприємцям отримувати більшу усвідомленість в здійсненні підприємницької діяльності. Також слід конструювати механізми пільгового кредитування, оподатковування, різного роду преференцій, включаючи і пов'язані із зовнішньоекономічною діяльністю. Необхідно впровадити розгортання інформаційного та консультативного забезпечення підприємців; зруйнування стереотипів негативного сприйняття образу підприємця; формування належної законодавчої бази, сприятливої для розвитку малого бізнесу. Таким чином, вирішення існуючих проблем у секторі малого бізнесу дасть змогу вийти на новий рівень економічного зростання в Україні.

Список літератури:

1. Група Всемирного Банка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://russian.doingbusiness.org/rankings>
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.ua
3. Концепція Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014-2024 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/641-2013-%D1%80>

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

Х.І. ІВАНІВ, студентка факультету ЕіП
Н.В. ДРІЛЬ, асистент

*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
NdriI@mail.ru*

Потреба у житлі є однією з найважливіших потреб людини. Саме від ступеня розвитку будівельної галузі залежить добробут економіки країни, так як з покращенням житлово-будівельної галузі розвиваються і інші підгалузі: виробництво будівельних матеріалів і відповідного обладнання, машинобудівна галузь, металургія та металообробка, нафтохімія, виробництво скла, деревообробна промисловість, транспорт, енергетика, крім цього розвивається малий і середній бізнес тощо. Розвиток житлового будівництва є дуже актуальним питанням, який вирішує ряд соціально-економічних проблем: створюється велика кількість робочих місць; використовується продукція багатьох галузей народного господарства; створюються можливості для

активного залучення сімей, які потребують поліпшення житлових умов і мають відповідний рівень доходів, до вирішення власних житлових проблем.

Аналізуючи стан будівництва за 2014р. бачимо, що в Україні прийнято в експлуатацію 9741,3 тис.м² загальної площі житла, яка порівняно з 2013р. зменшилась на 2,1%, а в порівнянні з 1990 р. майже вдвічі, коли було прийнято в експлуатацію 17447 тис. м². Загальна площа прийнятого в експлуатацію житла у міських поселеннях становила 6644,7 тис.м², у сільській місцевості – 3096,6 тис.м². У середньому забезпеченість житлом в Україні на 2014р. складає 23 кв. м. порівняно з іншими країнами 35 кв. м., що свідчить про низьку забезпеченість житлом в Україні.

Основними джерелами фінансування житлового будівництва залишаються кошти населення та кошти підприємств, установ і організацій, але при середній заробітній платі в Україні 3500 грн. населення не в змозі придбати житло, вартість якого в діапазоні від 400 до 800 \$ за м². Тому важливим є створення механізмів залучення у будівництво коштів населення та надання пільг з іпотечного кредитування.

На сьогодні житлове будівництво в Україні знаходиться в кризовому стані, основними причинами якого є: нестабільна політична ситуація в країні та бойові дії; низька платоспроможність; подорожчання енергоносіїв і будівельних матеріалів; високий рівень інфляції, зростання собівартості будівництва; згортання програм інвестування проектів іноземними інвесторами; високі ставки по іпотечним кредитам; високий корупційний стан; велика кількість незавершеного будівництва, (2014р. - 16380 од.); зменшення бюджетного фінансування будівництва; дефіцит оборотних коштів; порушення строків виконання робіт.

Майбутньому розвитку будівельної галузі може сприяти зменшення ціни на житло, зниження ставок на кредити, відновлення кредитів забудовникам з боку банків під заставу майнових прав; покращення технічного обладнання, що пришвидшить завершеність будівництва і покращить якість. Також потрібна підтримка з боку держави, яка повинна здійснювати регулювання у сфері житлового будівництва виважено з позиції структурних реформ в економіці та реальних потреб населення. Заходи економічного регулювання повинні створити більш доступну, конкурентну та ефективну структуру. Це сприятиме інвестуванню у нові технології, збільшенню продуктивності та зменшенню витрат. У такий спосіб вдосконалиться не тільки якість житла, але й знизяться ціни, що збільшить попит на житло у малозабезпечених верств населення та підтримає критично важливу необхідність технологічної модернізації будівельної галузі.

Таким чином, вирішення зазначених проблем в будівельній галузі дасть можливість розвитку суміжних галузей, появи нових робочих місць, збільшенню добробуту населення, зниженню соціальної напруги у суспільстві та збільшенню надходжень до державних та місцевих бюджетів, а поліпшення умов іпотечного кредитування банками зможе збільшити попит на житлову нерухомість, та сприятиме забезпеченню населення житлом.

СЕКЦІЯ 2

РЕГІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ

Керівник секції – д-р.ekon.наук, професор Бубенко П.Т.
Секретар секції – канд.ekon.наук Владимірова М.С.

НЕОБХІДНІСТЬ ТА НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

В. П.РЕШЕТИЛО, д-р екон. наук, професор
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова*
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
reshetil@rambler.ru

В останні роки розходження регіонів за рівнем соціально-економічного розвитку в Україні значно посилилися, що ускладнює процес реформування економіки, а також призводить до соціальних конфліктів та екологічних катастроф. Фундаментом регіонального розвитку є самостійність регіонів у визначенні перспективних цілей та можливості фінансувати заходи для їх реалізації, перш за все за рахунок власних джерел та залучених інвестицій. *Модель стимулювання розвитку регіонів та депресивних територій в Україні* має наступні завдання: сконцентрувати обмежені державні ресурси на розв'язанні регіональних проблем з урахуванням пріоритетів просторового розвитку держави та завдань регіонального розвитку, що формулюються місцевими органами влади; забезпечити стабільність відносин між місцевими і центральними органами виконавчої влади щодо питань регіонального розвитку; запровадити принцип додатковості, коли державні ресурси для вирішення регіональних проблем розвитку розглядаються як додаткові до ресурсів, що акумулюються регіоном самостійно; встановити правову відповідальність як центрального уряду, так і місцевих органів влади за виконання взятих ними зобов'язань щодо регіонального розвитку; запровадити партнерські, рівноправні відносини між центральним урядом та місцевими органами самоврядування у справі спільного вирішення завдань регіонального розвитку; здійснювати стимулювання регіональних органів влади для ефективного використання коштів з метою розвитку місцевих бюджетів; скоординувати діяльність центральних і місцевих органів влади з вирішення проблем регіонального розвитку; сформулювати принципи визначення територій, яким надається статус депресивних, опрацювати порядок надання такого статусу, інструменти державної та регіональної підтримки розвитку цих територій; визначити фінансовий механізм стимулювання регіонального розвитку в умовах жорстких бюджетних обмежень.

З метою стимулювання розвитку регіонів необхідно впроваджувати *контрактну систему* відносин між центральним урядом та органами самоврядування регіонального рівня. Контракт передбачає визначення заходів, які мають державний пріоритет і фінансуються з державного бюджету. Органи самоврядування визначають свої зобов'язання з участі в цих заходах. Те саме стосується і заходів регіонального розвитку, що формулюються регіональною владою. Для виконання контракту центральний уряд може делегувати ряд власних повноважень на регіональний рівень.

Різноманіття інструментів регіонального розвитку, що застосовуються в європейських країнах, зокрема, агентства регіонального розвитку, контрактна форма взаємовідносин між центральним урядом та регіональною владою, є потужним джерелом досвіду для України. Його треба адаптувати до сучасних умов здійснення реформ. Суть останніх полягає в поступовому наближенні внутрішніх структур і механізмів до норм і стандартів ЄС з метою конвергенції економіки України до європейського господарського простору.

Державна регіональна політика має будуватися з урахуванням процесів, що відбуваються у світовому вимірі. Глобалізація, інноваційна спрямованість розвитку, посилення конкуренції в залученні капіталу стосуються не тільки країн: на світовій арені дійовими особами стають окремі міста й регіони. У даному контексті економічне відродження регіонів може відбутися лише шляхом концентрації зусиль бізнесу, управлінської еліти, місцевого самоврядування, організованої громадськості і не повинно зводитися до забезпечення автономії регіону від держави.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯМ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

М. С. ВЛАДИМИРОВА, канд. екон. наук
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
proinfostatus@mail.ru*

Сучасний стан виробничого споживання ресурсів в Україні характеризується їх високими питомими витратами щодо економічно розвинених країн. Дефіцит багатьох видів ресурсів, значне подорожчання імпортованих видів ресурсів, низький рівень використання вторинних ресурсів та відновлюваних джерел енергії в умовах незадовільного екологічного середовища викликає підвищення значущості ресурсозбереження.

Аналіз механізму ресурсозбереження дозволяє виділити наступні його принципові особливості, характерні для регіонального рівня господарювання.

По-перше, метою регіонального розвитку (на відміну від будь-якого окремого господарюючого суб'єкта) є забезпечення пропорційного і динамічного розвитку території, а не отримання прибутку. Отримання

прибутку на регіональному рівні може бути тільки інструментом досягнення мети. Тобто пріоритетом ресурсозберігаючої діяльності для кожного окремого підприємства є економічний результат, в той час як підсумковим пріоритетом ресурсозбереження в регіоні стає соціальний аспект розвитку.

По-друге, в процесі формування механізму ресурсозбереження в регіоні слід виходити з необхідності забезпечення довгострокової ефективності господарювання, а не тільки з міркувань поточної економії ресурсів. В окремі періоди часу не виключається і збільшення витрат ресурсів у зв'язку з необхідністю вирішення великомасштабних соціальних проблем, глобальною реконструкцією наукової та виробничої основи господарського комплексу регіону і т. д. У цьому випадку слід враховувати можливості впровадження економічних і нетрадиційних видів матеріалів та джерел енергії, виявляти найбільш перспективні резерви приросту обсягів конкретних видів ресурсів і підвищення ефективності їх використання.

По-третє, при формуванні стратегії ресурсозбереження на регіональному рівні не можна орієнтуватися тільки на результати, отримані в рамках окремих господарських систем, так як економія ресурсів в одних елементах господарського комплексу може бути досягнута за рахунок підвищеного ресурсоспоживання в інших. Іншими словами, регіональним результатом ресурсозбереження буде той його рівень, досягнення якого не підвищує показник ресурсоємності окремих ланок господарського комплексу.

Ці особливості механізму ресурсозбереження тісно пов'язані з підходом до регіонального розвитку, заснованому на кластерах.

До переваг кластерного підходу в галузі розвитку ресурсозбереження в регіоні можна віднести: ефективний ланцюг реалізації інноваційних ідей від його створення до знаходження конкретного споживача, високі конкурентні переваги підприємств, що входять в кластер за рахунок внутрішньої спеціалізації та можливостей мінімізації витрат на впровадження інновацій. Цінність концепції регіональної кластеризації полягає в її здатності представляти систему регіональної економіки як систему єдиного взаємопов'язаного комплексу, що представляє можливість прийняття управлінських рішень.

Функціонування цієї системи сприятиме довгостроковій ефективності господарювання шляхом економії споживання ресурсів у всьому господарському комплексі, сприятиме динамічному і пропорційному розвитку території кластеру.

МОНІТОРІНГ ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Г. Г. СОБОЛЄВА, канд. екон. наук, доцент
Д. С. ЛІСКОВСЬКИЙ, магістрант факультету ЕіП
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
olga.soboleva.2002@mail.ru*

Моніторинг ефективності організаційного забезпечення розвитку регіону потребує обґрунтування власного інструментарію. Для одержання всебічної картини рівня організації стимулювання регіонального розвитку й обґрунтування пріоритетних напрямків важливо забезпечити здійснення оцінки рівня організації процесів стимулювання регіонального розвитку.

Побудова такої оцінки повинна здійснюватися з обліком трьох рівнів факторів регіонального розвитку: факторів макrorівня, факторів мезорівня й факторів мікрорівня.

Фактори макrorівня характеризують зовнішні умови забезпечення організації регіонального розвитку й відбивають дію загальнодержавної системи управління на розвиток регіону. До них слід віднести рівень фінансування регіонального розвитку через інструментарій міжбюджетних трансфертів і цільових програм, формування ефективного нормативно-правового середовища, інформаційно-ідеологічне забезпечення, адміністративна підтримка. Оцінка дії таких факторів припускає зіставлення планових і фактичних показників фінансування програм регіонального розвитку. Важливим організаційним аспектом є рівень ритмічності фінансування пріоритетів регіонального розвитку протягом року.

Фактори мезорівня характеризують ефективність організаційно-адміністративного впливу системи регіонального управління. До них відносяться рівень фінансування пріоритетів регіонального розвитку за рахунок власних джерел регіону (у першу чергу, бюджетних коштів), залучення інвестицій, реалізація заходів регіонального маркетингу та ін.

Організаційні фактори мікрорівня визначають рівень еластичності реалізації пріоритетів відносно до витрат на їхню реалізацію, а також рівень оцінки й сприйняття регіональної політики її цільовими суб'єктами: територіальною громадою, всіма видами бізнесу в регіоні.

При цьому, у відповідності із запропонованим методичним підходом, рівень організаційного забезпечення стимулювання регіонального розвитку може бути визначений за базовою методологією SWOT аналізу, що передбачає розгляд сильних та слабких сторін організаційного забезпечення системи стратегічного управління в регіоні, а також його умов та можливостей. Що стосується розгляду сильних та слабких сторін то вони в першу чергу окреслені чинниками мікро і мезорівня. Умови та можливості регіонального розвитку визначаються чинниками макrorівня.

Для оцінки ефективності організаційного забезпечення реалізації стратегії регіонального розвитку доцільно розглянути рівень забезпеченні фінансування програм регіонального розвитку, що характеризує загальний фактичний рівень їх забезпечення ресурсами порівняно з плановими показниками. А також рівень ритмічності фінансування програм регіонального розвитку, що характеризує рівномірність організації виконання конкретних заходів. За умови нерівномірного фінансування унеможливується формування ефективної системи організаційного забезпечення стратегічного управління регіональним розвитком.

Саме такий принцип побудови структури управління регіональним розвитком передбачає залучення всіх суб'єктів до означених процесів, а отже формує структуру, яка буде влаштовувати всіх регіональних суб'єктів управління і адекватно мотивувати їх діяльність.

ГОТЕЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

П. Т. БУБЕНКО, д-р. екон. наук, професор
А. О. РЕШЕТИЛО, студентка 5 курсу факультету ЕіП
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова*
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
office.nesc@nas.gov.ua

Готельне господарство є частиною господарського комплексу України, яке робить вагомий внесок у підвищення економічного потенціалу країни, у зміцнення міжнародного співробітництва та займає чільне місце на ринку послуг з формування готельного продукту. При цьому, на відміну від інших послуг, послуги готельних комплексів вимагають значних капіталовкладень, визначення яких залежить від факторів, які впливають на попит готельного продукту.

Готельне господарство в сучасних умовах дуже швидко розвивається і є високоприбутковою галуззю, залишаючись при цьому найважливішим сегментом ринку послуг.

Економічні перетворення, які відбуваються в Україні, істотно змінюють умови функціонування майже усіх галузей господарського комплексу, і особливо сфери послуг, складовою якої є готельний комплекс.

Аналіз закордонної та вітчизняної практики свідчить, що розвиток світової індустрії готельних послуг визначається наступними факторами:

- деталізацією та сегментацією ринків готельних послуг, що обумовлюється диференціацією попиту різних категорій споживачів;
- збільшенням попиту на готельні послуги, що надають заздалегідь погоджений асортимент послуг;
- розширенням присутності провідних готельних компаній на українському ринку послуг;

- зростанням готельно-ресторанних ланцюжків за рахунок збільшення франчайзингових угод і контрактів на управління.

Головна риса готельного господарства - підвищення попиту на готельні послуги через створення взаємовигідних відносин між клієнтом (відвідувачем) і підприємством готельного господарства, в яких визначальними стають функціональні якості гостинності. Що ж стосується поняття «готельне господарство», то його можна розглядати в широкому і вузькому сенсі слова. У широкому сенсі під готельним господарством слід розуміти індустрію гостинності, яка передбачає проживання, харчування та інші додаткові послуги, що надаються підприємствами готельного господарства. У вузькому сенсі слова готельне господарство - це тільки проживання.

Визначення поняття «підприємство готельного господарства» законодавчо не закріплено, тому що на сьогодні не існує єдиного законодавчого акту, який регламентує фінансову і господарську діяльність сфери послуг. Тому, пропонується авторське визначення поняття підприємства готельного господарства, під яким слід розуміти особливий вид підприємства будь-якої організаційно-правової форми, призначеного для надання комплексу готельних послуг, залежно від їх типу, призначення, місця розташування, кількості зірок і т.п.

Існує кілька точок зору з приводу того, які ж із засобів розміщення варто відносити до підприємств готельного господарства. Так, на думку фахівців в готельній галузі Л.І. Нечаюк, Н.А. Телеш, готельна діяльність охоплює діяльність готелів, кемпінгів, мотелів, туристичних баз, котеджів і т.п. При цьому будинки відпочинку, санаторії, пансіонати, дитячі табори відпочинку, профілакторії не належать до підприємств готельного господарства, тому що це не є їх основною діяльністю, а ціна послуг, як правило, перевищує їх собівартість.

За класифікацією готельних підприємств, рекомендує СОТ, до них відносяться готелі, пансіонати, пляжні готелі, клуби з номерами, гостьові будинки та інші аналогічні підприємства. Окремо виділяються ще три групи засобів розміщення: комерційні та соціальні засоби розміщення: туристичні бази, бунгало, підприємства соціального туризму та ін., Спеціалізовані засоби розміщення: табори праці та відпочинку, ботелі, флотелі та ін., а також приватні засоби розміщення: власне житло, орендовані кімнати і приміщення тощо.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ФІНАНСУВАННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Т. Д. ТАУКЕШЕВА, канд. екон. наук, доцент
*Департамент бюджету і фінансів
Харківської міської ради
61200, Україна, м. Харків, майдан Конституції, 7
pustovaroffa@mail.ru*

Підґрунтям підвищення фінансової самодостатності територіальних громад в умовах реформування місцевих бюджетів виступає розмежування повноважень, перерозподіл доходів і видатків, застосування вертикального та горизонтального бюджетного вирівнювання.

Трансформація податкового та бюджетного законодавства передбачає підвищення рівня фінансової забезпеченості на реалізацію повноважень органів місцевого самоврядування.

Особливого значення набуває впровадження інноваційних підходів для надання якісних житлово-комунальних послуг мешканцям територіальної громади, що обумовлено необхідністю забезпечення комфортності житла та надійністю функціонування комунальної інфраструктури.

Ключовою проблемою функціонування житлово-комунальних підприємств є їх фінансовий стан (за підсумками роботи за 2014 рік 46,7% підприємств житлово-комунальної сфери міста Харкова мають від'ємний результат).

На забезпечення рентабельності підприємств цього сектору економіки спрямовано прийняття економічно обґрунтованих тарифів на житлово-комунальні послуги.

Проте стабільність розвитку житлово-комунального господарства та його подальше реформування потребує державного регулювання.

Відповідно до змін, що внесені до Бюджетного кодексу України, видатки на реалізацію місцевих програм розвитку житлово-комунального господарства та благоустрою населених пунктів, транспорт, дорожнє господарство, будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання доріг місцевого значення та комунальної власності в населених пунктах можуть проводитися за рахунок усіх місцевих бюджетів.

Також за рахунок коштів усіх місцевих бюджетів можуть фінансуватися програми природоохоронних заходів місцевого значення, заходи в сфері житлово-комунального господарства з будівництва та реконструкції водопровідних і каналізаційних очисних споруд, доочищення питної води, модернізації систем теплозабезпечення, заміни природного газу альтернативними видами палива, модернізації та ремонту ліфтового господарства, реконструкції та ремонту житла, оснащення житлового фонду будинковими засобами обліку енергоносіїв і споживання води, капітального ремонту, реконструкції, будівництва мереж зовнішнього освітлення вулиць,

капітального ремонту, реконструкції гуртожитків, які передаються до комунальної власності територіальних громад, впровадження енергозберігаючих технологій.

Поряд з цим, здобутком бюджетної децентралізації виступає закріплення за місцевими бюджетами (згідно змін податкового законодавства) 5% акцизу з тютюнових виробів, алкогольних напоїв та нафтопродуктів, кошти якого можуть направлятися на дорожнє господарство. Новопризначена система дозволяє органам місцевого самоврядування отримувати кошти акцизу (замість субвенції з державного бюджету на будівництво, ремонт та утримання доріг комунальної власності) та на власний розсуд їх використовувати.

Враховуючи значний рівень зношеності основних фондів місцевої інфраструктури житлово-комунального призначення (в місті Харкові потребує капітального або поточного ремонту 58,6% житлового фонду, 63,0% мереж теплопостачання, 53,4% водопровідних и 79,2% каналізаційних комунікацій) бюджетним законодавством передбачено фінансування інвестиційної діяльності, спрямованої на технічну та технологічну модернізацію, за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку (на умовах спрямування на таку мету частини коштів місцевих бюджетів).

Одним із кроків розвитку міської інфраструктури виступає практика використання комунальними підприємствами житлово-комунальної сфери позик, що надаються Україні Міжнародним банком реконструкції та розвитку (діючим в якості виконавця від імені Фонду чистих технологій), під державні гарантії.

За рахунок кредитування державного бюджету в місті Харкові здійснюється реалізація інвестиційних проектів комунальних підприємств «Харківські теплові мережі», «Харківводоканал», «Муніципальна компанія поводження з відходами».

Таким чином, інноваційні зміни головних фінансового та податкового документів передбачають оптимізацію фінансування багатогалузевої структури житлово-комунального господарства.

ПРОБЛЕМНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЗДІЙСНЕННЯ ІННОВАЦІЙ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

*О. В. ВАСИЛЬЄВ, д-р. екон. наук, професор
Харківський національний університет міського
господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
oleksy77@mail.ru*

У сучасних умовах соціально-економічного розвитку регіонів України відбувається поглиблення їх диференціації, що обумовлює нерівномірність розміщення та розвитку промислового та наукового потенціалу. Останній

розглядається як базова складова забезпечення конкурентоспроможності інших складових регіональних інноваційних систем.

Таким чином, у системі здійснення інновацій можна виділити такі основні проблемні фактори впливу економічних відносин регіону:

- 1) при забезпеченні інноваційних потреб регіонального виробничого сектору та адаптації наукового сектору до нових умов функціонування відбуваються значні структурні зміни в науковому потенціалі за рахунок скорочення попиту на інноваційні види діяльності;
- 2) існує дисбаланс між потенційними можливостями результатів наукових досліджень та регіональними потребами в них;
- 3) наявні обмеженість власних можливостей до наукових досліджень міжнародного рівня та незначний попит на вітчизняні розробки з боку міжнародних споживачів;
- 4) недостатній ступінь наукомісткості валового регіонального продукту та ефективності вітчизняної економіки в цілому обумовлений повільною динамікою розвитку інноваційного підприємництва, який суперечить вимогам конкурентного середовища на внутрішньому та зовнішньому ринках;
- 5) значне скорочення традиційних джерел фінансування інноваційних досліджень та розробок (державних коштів) призводить до суттєвого зниження рівня розвитку наявного наукового потенціалу, а подальше розширення інноваційної діяльності відбувається переважно за рахунок обмежених за розміром власних коштів;
- 6) відсутня належна ринкова інфраструктура, що забезпечує комерціалізацію наукового продукту та інноваційний процес у цілому.

Безумовно, різниця розвитку наукового потенціалу в окремих регіонах є об'єктивною, але доцільним є утримання цього явища в економічно оптимальних і соціально прийнятних межах. З одного боку, це дозволить попередити втрату існуючого наукового потенціалу зі збереженням і підвищенням його продуктивності та конкурентоспроможності, а з іншого – забезпечить подальший самостійний розвиток окремих регіонів.

Сучасний регіональний науковий сектор, який існує в Україні, ще здатний забезпечувати науковий супровід глобальних стратегічних напрямків розвитку регіонів, але це вимагає відповідної підтримки та стимулювання з боку державного управління різного рівня та збільшення попиту з боку потенційних споживачів інноваційного продукту. Отже необхідною мірою є оновлення концептуальних основ та механізмів розробки і впровадження державної науково-технічної політики, формування більш сучасних принципів організації регіональної науки та інноваційної політики.

РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ

Г. Г. СОБОЛЄВА, канд. екон. наук, доцент
Ю. Г. ІВАНОВА, студентка факультету ЕіП
Н. В. ЧУХЛАТА, студентка факультету ЕіП
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова*
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
olga.soboleva.2002@mail.ru

Економічні інтереси різних груп регіональної соціально-економічної системи мають бути відбиті в якісних, глобальних цілях і в своєму взаємозв'язку надавати ідеальну картину про майбутній бажаний стан об'єкта дослідження регіону – на створення якого і мають бути спрямовані всі зусилля.

Під час розробки стратегій соціально-економічного розвитку використовують певні законодавчі акти, укази Президента України і Кабінету Міністрів України, нормативні акти відповідних органів регіональної і місцевої виконавчої влади, органа місцевого самоуправління. Таким чином, розпочати дослідження цілей регіональних стратегій доцільно з їх аналізу в окремих нормативних актах.

На державному рівні визначено, що громади та створені ними структури управління на місцях мають нести відповідальність за соціально-економічний стан перед населенням регіону та державою, на рівні регіону це позначається як принцип «відповідальної регіоналізації».

Метою регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів, поглиблення процесів ринкової трансформації, підвищення рівня життя населення, забезпечення гарантованих державою соціальних стандартів для кожного її громадянина.

Виходячи з основної мети, необхідно окреслити основні завдання регіональної політики, а саме:

- створення і зміцнення єдиного економічного простору та забезпечення економічних, соціальних, правових і організаційних основ державності;
- відносне вирівнювання умов соціально-економічного розвитку регіонів;
- ефективне використання потенціалу регіонів;
- комплексний екологічний захист регіонів.

Головною метою регіональної політики є і залишається створення таких умов, які б дозволяли регіонам реалізовувати їх наявний потенціал, максимально збільшувати їх внесок у програми розвитку економіки країн з метою загального підвищення добробуту населення. При цьому кожна країна використовує найрізноманітніші методи та заходи для реалізації поставленої мети. З кожним роком цілі і завдання регіональної політики змінюються відповідно до нових тенденцій світового економічного розвитку та процесів

міжнародної глобалізації й інтеграції, незмінною залишається головна мета регіональної політики – сталий розвиток та підвищення конкурентоспроможності регіонів як на світовому, так і на національному рівнях.

Місією (основною метою) регіонального управління економічними процесами є підвищення якості життя населення і забезпечення відтворення природних систем на базі ефективного комплексного економічного і соціального розвитку регіону, що досягається завдяки раціональній організації територіального господарства.

Таким чином регіональне управління економічними процесами має задовольняти і вирішувати цілі різних рівнів: оптимальний територіальний розподіл праці та виробництво необхідних видів продукції і бажаних обсягів у регіональному і загальнодержавному аспектах та задоволення інтересів мешканців регіону шляхом реалізації ефективних управлінських рішень.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ РЕФОРМАЦІЙНИМ ПРОЦЕСОМ ЖКГ ТА КРИТЕРІЇВ ВИБОРУ ПРОЕКТІВ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ РЕФОРМ

Я. В.ДРАПЕЗА, аспірант

*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
ariadna713@yandex.ua*

Наукове забезпечення процесу розвитку ЖКГ не є самодостатнім для практики проведення реформ. Воно має бути включеним в механізм програмно-проектного управління самим процесом реформ.

Основні зусилля вчених в цьому напрямку спрямовані на такі проблеми: розробка програм економічного розвитку; вивчення зарубіжного досвіду; вплив реформ; ціноутворення (тарифи) і політика забезпечення ЖКГ; рівень монетизації пільг.

Не викликає сумніву актуальність дослідження цих проблем, але слід підкреслити і неповноту спектра напрямків наукової уваги. На наш погляд, недостатньо уваги приділяється реорганізації систем управління, залученню в галузь інвестицій, входженню в ринкове середовище і вирішенню завдань енергозбереження. Недостатньо досліджені і питання використання програмно-проектного інструментарію у забезпеченні реформ. У програмно-проектній методології прискорення реформ, ми пропонуємо заходи практичного здійснення рангової класифікації проектів, які планується включити в забезпечення процесу реформ.

В такій методології ранжування проектів пропонується:

- Сформувати пакет: проблемних завдань і ситуацій, локалізованих блоків ЖКГ в територіальному розрізі, набору проектів, можливих ресурсів для їх вирішення.
- Провести поглиблені дослідження наявних і необхідних ресурсів для розробки і впровадження проектів, оцінити в цілому готовність підприємств ЖКГ до проведення реформ.
- Виконати позадачно (поелементно) економічні розрахунки, соціальні і екологічні оцінки і на базі цих розрахунків розробити організаційно-економічну модель проведення реформ з прогнозуванням їх наслідків та можливого синергетичного ефекту.
- Визначити вірогідні (і бажані) строки виконання проектів та заходів і розмістити їх за пріоритетами в часі.
- Провести маркетингові дослідження джерел фінансування.

Формуючи механізм управління реформаційним процесом в сфері ЖКГ на інструментарії управління проектами, слід використовувати полікритеріальний підхід.

Критерії вибору і ранжування проектів для проведення реформ наведено в таблиці 5.

Таблиця 5 - Характеристика критеріїв вибору і ранжування проектів

Ранг значимості та часової пріоритетності проектів	Фактори оцінки критеріального значення	Критерії відбору і ранжування проектів
1	Проекти для модернізації (технічного оновлення) систем, що знаходяться в зоні найбільшого і досить вірогідного ризику техногенної катастрофи	Критерій системної надійності. Проект реалізується за рахунок любых джерел фінансування
2	Проекти (заходи) з найбільшим позитивним впливом на здоров'я населення і екологію території	Критерій екологічної безпеки і здоров'я людини. Питна вода, санітарія.
3	Проекти (заходи) високої економічної ефективності	Критерій економічної ефективності і безпеки.
4	Системорегулюючі проекти, в т. ч. з проблем якості послуг та зниження соціальної напруги	Критерій керованості, техніко-економічної оптимальності і організаційно-виробничої надійності
5	Проекти зниження собівартості виробництва та тарифного навантаження на споживачів	Критерій – економія всіх видів ресурсів. Підвищення доступності до сфери послуг. Демоніполізація.
6	Проекти забезпечення розвитку території, підвищення рівня сервісу та корпоративної культури ЖКГ	Критерій – забезпечення саморозвитку Залучення приватних інвесторів

РОЗВИТОК ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Н. В. ВОДКА, асистент
А. В. РОМАНОВСЬКА, студентка факультету ЕіП
А. Р. СОБКО, студентка факультету ЕіП
*Харківський національний університет міського
господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
nvvodka@mail.com*

Харківщина стала єдиним з індустріальних регіонів України, якому вдалося змінити свій тип економіки згідно європейських тенденцій. Це підтверджується глибокими змінами в структурі валового регіонального продукту. Разом із тим, сформувався динамічний ринок послуг, істотно посилені сервісні функції обласного центру.

За досвідом економічно розвинутих держав стратегічними напрямками розвитку господарського комплексу міст Харківського регіону стали інноваційні високотехнологічні і наукоємні галузі в авіаційній і космічній промисловості, енергетичному машинобудуванні, фармацевтичній промисловості, нано- і біотехнології. Саме Харків і Харківська область мають науково-дослідницьку, освітньо-конструкторську базу та, саме головне, спеціалістів науковців для проведення відповідних розробок. Перші позитивні результати, підтримані бюджетним фінансуванням, мають підвищити конкурентоспроможність як самих підприємств, так і їх оновленої продукції. Заходи щодо покращення життя населення Харківського регіону потребують значних коштів, залучення від іноземних та вітчизняних інвесторів, зменшення власних витрат, які мають базуватися на збереженні існуючого ефективного попиту роботу та впровадження новітніх ресурсозберігаючих технологій.

Пріоритетами при стратегії розвитку Харківського регіону є: поглиблення наукоємної і спеціалізації при збереженні унікальних особливостей; набуття нових якостей метрополітенського регіону і лідерських функцій у забезпеченні конкурентоспроможності та економічного згуртування України в євроінтеграційному векторі; досягнення збалансованості розвитку агломерації; модернізації та підвищення доступності основних інфраструктурних підсистем і життєвих благ; забезпечення енергобезпеки, енергонезалежності України; високотехнологічне та наукоємне машинобудування, авіабудування; технологічне оновлення паливно-енергетичного, агропромислового комплексу, транспортної інфраструктури та водозабезпечення.

Наразі Україна поставлена перед необхідністю проведення реформ під час проведення антитерористичної операції. Враховуючи прикордонний статус області та усталену протягом багатьох десятиріч переважну орієнтацію промислового комплексу регіону на ринок Росії, для Харківщини соціально-економічні виклики, пов'язані з бойовими діями на Донбасі, мають особливу гостроту. Це вимагає впровадження масштабних програм реінтеграції із залученням міжнародної допомоги. Підприємства регіону стикнулися з втратою

ринків Донецької, Луганської областей та Криму, розривом господарських зв'язків та істотним скороченням товарообороту з Росією. Невирішені проблем міських комплексів перетинаються з недостатнім фінансуванням галузі в боку держави, та відсутністю достатніх коштів у населення. Метою міста, що стійко розвивається, повинно стати вирішення кожної проблеми, яке забезпечує одночасне вирішення багатьох інших проблем і не створює нових. Цей системний підхід не тільки враховує приховані причинні зв'язки, але й пропонує варіанти перетворення можливості на реальні дії. Тому, сучасний стан елементів господарчого комплексу міст Харківського регіону має позитивно змінюватися, потребуючи активізації інноваційно-інвестиційної складової розвитку і додаткової бюджетної підтримки та змін в законодавстві для надання більшої самостійності.

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Г. А. ЖОВТЯК, канд. екон. наук
*Харківський національний університет міського
господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
anna-77@inbox.ru*

Для України, яка є частиною європейського континенту, найважливішим завданням є створення цілісної та збалансованої системи транспортних комунікацій, орієнтованої на взаємовигідне співробітництво держав.

У рамках проведення державної політики повинен бути вибраний шлях на формування ефективної транспортної системи, з одного боку, як основного елементу інфраструктури сьогодення і майбутнього зростання економіки, з іншого боку, як чинника міжнародних інтеграційних зв'язків країни.

Проведене дослідження дозволило сформулювати наступні завдання розвитку транспортного комплексу регіонів України на середню і довгострокову перспективу, а також шляхи їх вирішення в частині розвитку та вдосконалення транспортної системи в цілому і пасажирської транспортної системи зокрема.

Важливим завданням є підвищення якості транспортного обслуговування населення та забезпечення транспортної доступності всіх регіонів країни. Необхідно передбачити розробку мінімальних соціальних стандартів для всіх верств населення щодо доступності послуг транспорту.

Другим завданням є розвиток виробництва сучасних транспортних засобів і нових видів транспорту. Однією з основних проблем громадського транспорту є сильна зношеність і недостатні темпи оновлення рухомого складу. Очевидно, що для розробки і виробництва якісних автомобілів потрібен імпорту технологій та поетапна локалізація передових розробок. Необхідно залучити кращих закордонних виробників для відкриття в регіонах країни сучасних підприємств та пунктів сервісного обслуговування техніки.

Третє завдання – створення сучасної транспортної інфраструктури. Важливим є ще на етапі проектування та будівництва транспортних споруд розробити систему стимулювання до впровадження прогресивних, економічно ефективних рішень. Ключовими завданнями інновацій в транспортному будівництві повинні стати підвищення довговічності транспортних споруд.

Четверте завдання - застосування нових технологій в управлінні транспортним комплексом. Сюди включається створення інтелектуальних транспортних систем, перехід до сучасних інформаційних технологій управління та впровадження електронних послуг на транспорті, що надасть значний економічний ефект, дозволить скоротити втрати часу і послужить стимулом для розвитку соціальної сфери. Для активізації наукових досліджень і комерційного виробництва нових транспортних засобів і технологій будівництва необхідно створення мережі науково-освітніх центрів в регіонах, що дозволить сформулювати сучасне бачення розвитку транспорту та інфраструктури.

П'яте завдання – стимулювання попиту на послуги громадського транспорту у населення. До методів стимулювання попиту можна віднести наступні: стимулювання попиту пропозицією; підвищення якісних характеристик обслуговування; цінові методи стимулювання; підвищення привабливості за рахунок зручності використання; рекламні та пропагандистські акції; надання супутніх послуг і т.п.

Таким чином, у роботі було обґрунтовано стратегічні пріоритети розвитку транспортного комплексу регіонів України, які мають враховувати завдання транспортної галузі на середню та довгострокову перспективу, а також шляхи їх вирішення в частині розвитку та вдосконалення транспортної системи в цілому і пасажирської транспортної системи зокрема. Сумарний ефект від реалізації перерахованих вище заходів і напрямків буде стимулювати багато суміжних секторів господарства; призведе до зниження енергоспоживання і зростання продуктивності праці, а головне, результатом розвитку стане поліпшення умов та якості життя населення регіонів країни.

ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ВОДОКАНАЛІЗАЦІЙНОГО ГОСПОДАРСТВА

П. Т. БУБЕНКО, д-р. екон. наук, професор
Т. А. ПАСЕКА, магістрант факультету ЕіП
*Харківський національний університет міського
господарства імені О.М. Бекетова*
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
office.nesc@nas.gov.ua

Важливою складовою запровадження на підприємствах водоканалізаційного господарства (ВКГ) інноваційних важелів управління є належне інформаційне забезпечення. Як показує аналіз, на підприємствах цієї галузі вельми звужений спектр використовуваних видів інформації. На

сьогоднішній день основу інформаційного масиву становить саме виробнича інформація, в т.ч. планова, оперативна, звітна - до 65%. Другим за величиною є блок довідково-нормативної інформації - до 25%. Решта 10% становить інформація щодо кадрового складу, матеріального та науково-технічного забезпечення, транспортного обслуговування та ін.

Такий набір «стандартної структури інформації» в складних і мінливих умовах перебігу економічних процесів нинішнього часу не дозволяє підприємствам ВКГ якісно і своєчасно реагувати на виклики зовнішнього середовища. Головні джерела інформації на підприємстві – бухгалтерський облік та фінансова звітність - показують загальні результати господарської діяльності, але з наведених у них даних неможливо виділити ту частину, яка пов'язана з інноваціями. Тому підприємства ВКГ не можуть провести повноцінний аналіз корисності інновацій для себе. На переконання авторів, для вирішення інформаційних проблем забезпечення аналітики інноваційного процесу, прийняття зважених рішень та прогнозування наслідків інноваційної діяльності на підприємствах ВКГ необхідно спроектувати інформаційну систему нового типу, а саме:

- включити новий розділ «Інноватика» в управлінський облік;
- включити в існуючу систему управління блок «Інформаційно-комунікаційні технології»;
- організувати на підприємствах реалізацію функцій інноваційного маркетингу та менеджменту;
- задіяти програму стимулювання інноваційної діяльності;
- сформувати спеціальну систему навчання персоналу для підвищення рівня готовності підприємств до інноваційної діяльності;
- сформувати в інформаційному масиві спеціальний блок даних і управлінських технологій активації персоналу в питаннях забезпечення стійкого розвитку системи ВКГ.

Виконуючи різні практичні завдання організованої діяльності, інформація повинна і здатна виконати і більш важливе завдання - поступово сформувати належний рівень комунікацій на виробництві та у сфері послуг, а також зміцнити інтелектуальний рівень людського фактору. У ВКГ людський фактор охоплює норми технологічної дисципліни, відповідальності, творчого підходу, сприйняття необхідних змін, проте ще важливіше забезпечити бажання фахівця і працівника брати активну участь в інноваційних процесах.

Завдання ефективної системи ВКГ - створити нову інформаційну технологію, в якій рекомендується виділити декілька головних елементів. По-перше, банк даних, де значну питому вагу повинні мати відомості про інноваційні розробки та проекти, маркетингова інформація (стан ринків, ціни, потреби, замовники) інституційні правила взаємодій, показники управлінського обліку. По-друге, надійні та стійкі комунікаційні зв'язки і потоки інформації щодо них; оперативний режим обміну інформацією; технології, що забезпечують швидке рішення передачі знань, тобто передачі, зберігання, доступу та захисту, оновлення інформації. Потреба в такій системі дуже висока:

зараз постійно збільшується швидкість виробничих та економічних процесів, що призводить до дефіциту часу для прийняття рішень; жорсткість конкуренції вимагає постійного аналізу і відстеження стану ринку, нерівномірність розподілу інформації у внутрішній структурі підприємства призводить не тільки до збоїв в оперативній роботі, але й до низької якості зворотної інфраструктури, що поступає з первинного рівня в центр. А це, в свою чергу, приводить до помилок в стратегії стійкого розвитку.

Отже, інформаційний супровід діяльності підприємств ВКГ треба ставити на новий якісний рівень, включаючи в нього інформаційне програмування очікувань і поведінки суб'єктів економічної діяльності. Не можна скидати з рахунків і той факт, що на арені конкурентних відносин все в більшому масштабі поширюються «інформаційні війни» між конкурентами, і фірми, більш підготовлені до опору цьому негативному явищу, матимуть більше шансів для збереження своїх позицій на ринку і свого стійкого фінансового стану. Інноваційно активним організаціям і підприємствам слід не чекати загострення проблемних ситуацій, а цілеспрямовано працювати з інформацією, як найважливішим ресурсом зростання, що забезпечує високі ділові та конкурентні результати. Має сенс постійно досліджувати і діючий ринок інформаційних продуктів, водночас сам процес інформатизації повинен здійснюватися в економному режимі, досягаючи максимуму результату при мінімумі витрат.

Отже, у формуванні умов підвищеної готовності системи ВКГ до переходу на нові механізми управління розвитком своїх підприємств значну роль відіграють такі чинники:

- тісний зв'язок підприємств ВКГ з замовниками і користувачами його послуг; для України працівники цієї сфери діяльності мають стратегічне значення і їх завдання полягає у використанні інноваційних програм, оскільки тільки на цьому шляху може бути забезпечено реальне інноваційне зростання, чого вкрай потребує національна економіка;
- основні рушійні сили позитивних змін підприємств ВКГ сконцентровані не тільки в фінансових, а і в людських ресурсах, де завдяки новим системам управління можливо оптимізувати систему інноваційних заходів при обмежених інвестиційних ресурсах.

ПРОБЛЕМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Ю. Б. ІВАНОВ, д-р. екон. наук, професор
Т. М. ЧЕЧЕТОВА-ТЕРАШВІЛІ, канд. екон. наук, доцент
*Науково-дослідний центр індустріальних
проблем розвитку Національної академії наук України
Україна, м. Харків, пл. Свободи, 5
yuriy.ivanov.ua@gmail.com*

Дерегулювання економіки є одним з провідних напрямів економічних реформ в Україні, незважаючи на те, що робота з цієї проблематики знаходиться в полі зору держави починаючи з середини 90-х років минулого століття.

Серед пріоритетних напрямів «Стратегії реформ – 2020», яка була представлена Президентом України, важливе місце займає дерегуляція, розвиток підприємництва та подальша популяризація України з метою вступу до Європейського Союзу (далі – ЄС) в найближчому майбутньому. Крім того, дерегуляція та зменшення кількості точок дотику бізнесу та держави є другим за пріоритетністю напрямом Програми діяльності Кабінету Міністрів України після політики безпеки. А Коаліційна угода між основними політичними партіями України має на меті забезпечити створення сприятливого бізнес-середовища, в тому числі для розвитку малого і середнього бізнесу, та залучення додаткових інвестицій. Але обов'язковою умовою реалізації цих стратегічних планів є відповідний прогрес позицій держави у міжнародних рейтингах.

За підсумками рейтингу «Ведення бізнесу 2015» у порівнянні з 2014 р. Україна поліпшила свої позиції на 28 пунктів, що говорить про певний прогрес у сфері дерегуляції економіки. Разом з тим, наявність позитивної динаміки, хоча й є бажаним результатом, але не є проривом.

Проведений аналіз свідчить про необхідність якісного повороту в реалізації політики дерегулювання в сторону децентралізації, що обумовлено двома основними обставинами: по-перше, дії щодо дерегулювання економіки та надання адміністративних послуг на місцевому рівні мають, порівняно з центральним, значно більший рівень транспарентності, що дозволяє зменшити корупційні ризики; по-друге передача основних функцій з дерегулювання економіки на місцевий рівень забезпечує більш високу ефективність надання відповідних послуг виходячи з пріоритетів розвитку конкретного регіону та територіальної громади.

Основними проблемами в сфері децентралізації політики дерегулювання є такі: невизначеність обсягів та глибини децентралізації, тобто масштабів передачі відповідних функцій державної влади на місцевий рівень; відсутність законодавчого та нормативного забезпечення децентралізації; опір центральних органів влади та їх незацікавленість в процесах децентралізації.

Вирішення цих проблем створить передумови для динамічного регіонального розвитку, поліпшення інвестиційного клімату, забезпечення ефективності процесів дерегуляції та зменшення корупційних ризиків.

СКЛАДОВІ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

П. Т. БУБЕНКО, д-р. екон. наук, професор
Північно-Східний науковий центр НАН і МОН України,
М.С. ВЛАДИМИРОВА, канд. екон. наук
Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
office.nesc@nas.gov.ua
proinfostatus@mail.ru

Словосполучення «Інноваційна система» – відносно нове, воно з'явилося у 80-ті роки минулого сторіччя і отримало розвиток в роботах К. Фрімана, Р. Нельсона, Б.-А. Лундвалла. Інноваційний процес, як необхідна умова поступального розвитку людства, властивий будь-якому суспільству у всі його часи. У цьому процесі, завдяки появі чисельних локальних інновацій, відбувається відбір і закріплення найкращих їх різновидів, вдосконалення господарських відносин і форм, які знаходять своє відображення у законодавстві, формальних і неформальних нормах поведінки суб'єктів господарювання. Таким чином і формується відповідна національна інноваційна система (НІС), яка продукує і обслуговує інноваційні процеси, одночасно модифікуючись під їхнім впливом.

Особливостями процесу формування НІС України є:

- традиційно вирішальна роль держави у визначенні напрямів наукових досліджень, їх фінансуванні і розвитку науково-технічного потенціалу. Перехід до ринкової економіки не зменшив цієї ролі, а навпаки підвищив її. Це пов'язано, перш за все, зі зменшенням ємності попиту промисловості на інноваційну продукцію, обумовленої згортанням виробництва в Україні та невпевненістю нових власників у стабільності свого становища;

- вкрай низький рівень бюджетного (0,3% ВВП) і сумарного (0,7%) фінансування процесу відтворення знань і організаційно-технічної підтримки науково-технічної діяльності;

- відсутність ефективної інфраструктури трансферу інноваційних продуктів, науково-інформаційного обміну та незалежного фінансування наукових досліджень та інноваційного виробництва.

Виходячи з цього, метою модернізації господарського комплексу України є побудова ефективного механізму функціонування НІС, який би забезпечував створення конкурентоспроможної маловитратної інноваційної економіки країни.

Звідси впливають основні напрямки дій:

- формування інноваційної свідомості українського суспільства, як однієї

з основних складових об'єднуючої національної ідеї, що об'єктивно призведе до збільшення ємності внутрішнього інноваційного ринку та освоєння світового ринку високих технологій;

- збільшення рівня фінансування інноваційного процесу і організації активної інтеграції НІС України у світовий інноваційний простір, зокрема через міжнародні науково-технічні та освітні програми і гранти, а також встановлення прямих коопераційних зв'язків українських НДІ, університетів і дослідницьких компаній зі світовими лідерами високих технологій;

- організація проведення форсайтних досліджень перспектив долучення вітчизняних інноваційних ресурсів, технологічних розробок до ринків розвинених країн з визначенням можливих місця і ролі української науки у цих процесах;

- оцінка потреб української економіки в інноваційних продуктах та формування забезпечення реальними ресурсами державних програм;

- визначення експортного потенціалу НІС України та забезпечення державної підтримки українських експортерів інноваційного продукту;

- створення цілісної системи державного та корпоративного фінансування досліджень, розробок і комерціалізації інноваційної продукції через різного роду фонди при забезпеченні незалежної висококваліфікованої експертизи науково-дослідних та інноваційних проектів;

Для реалізації цих напрямків доцільно:

1. Створити при Кабінеті міністрів України Комітет інноваційного розвитку на чолі з одним із віце-прем'єрів, з покладанням на нього функцій розробки Національної науково-інноваційної стратегії, формування і реалізації державної науково-технічної та інноваційної політики, координації діяльності Національної академії наук, Міністерства освіти і науки та інших міністерств у галузі науково-технічного та інноваційного розвитку.

2. Забезпечити розвиток мережі інноваційних фондів, які мають фінансувати науково-технічні, інноваційні, освітні та інфраструктурні програми і проекти. При цьому фінансові ресурси фондів можуть формуватися не тільки за рахунок державних бюджетних та позабюджетних коштів, але і за рахунок корпорацій та міжнародних організацій при забезпеченні їм вільного допуску до результатів досліджень і розробок.

3. У регіонах України, що володіють значним науково-технічним та інноваційним потенціалом, можуть створюватися Координаційні ради Комітету інноваційного розвитку та філії фондів. Це впливає з неоднорідності інноваційного розвитку регіонів України, що обумовлено відмінностями в рівнях економічного розвитку, їх інтеграції у світовий економічний простір, різним ступенем розвиненості регіональних інноваційних систем та ефективності їх функціонування. Так, на Сході України показники рівня науково-технічної сфери, окремі показники комерціалізації науково-технічних розробок в кілька разів перевищують аналогічні показники західних областей України. Тому створення таких регіональних підрозділів повинно не копіювати адміністративно-територіальний устрій України, а здійснюватися пропорційно

науково-технічному і виробничому потенціалу регіонів за типом існуючих регіональних наукових центрів НАН України.

СТИМУЛИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

В. И. ТОРКАТЮК, д-р техн. наук, профессор
Н. В. КАДНИЧАНСКИЙ, канд. экон. наук, доцент
Ю. Ю. БУТНИК, С. В. КРАВЦОВА

*Харьковский национальный университет
городского хозяйства имени А.Н. Бекетова,
61002 Украина, г. Харьков, ул. Революции, 12
mire2005@ukr.net*

Комплекс государственных инициатив, направленных на стимулирование инновационных процессов для осуществления эффективных инноваций, носит достаточно точечный характер и не получает широкого распространения во многих регионах Украины. Это связано как с неразвитостью теоретико-методологической базы, так и с отсутствием взаимодействия между участниками инновационного процесса. Речь идет об оторванности разработчиков инновационных продуктов, высших учебных учреждений и научно-исследовательских институтов от реальных хозяйствующих субъектов. Утрачена действующая в бывшем Советском Союзе система организации и проведения производственных практик на базе современных производств. Связи между участниками инновационного процесса часто носят стихийный характер и не отвечают требованиям оптимизации.

Управленческие решения, принимаемые органами региональной власти, направленные на регулирующее воздействие на инновационные процессы, не создают благоприятных условий для их полноценного развития, поскольку в должной мере не отвечают потребностям формируемой инновационной среды.

Инновационная деятельность определяется целым комплексом потребностей общества и рынка, обуславливаемых достигнутым передовым мировым уровнем развития производительных сил и производственных отношений, повышением качества жизни населения. Эффективность функционирования региональной инновационной системы определяется оптимальным использованием имеющихся ресурсов, в первую очередь инвестиционных и инфраструктурных.

Одна из наиболее существенных проблем здесь связана, на наш взгляд, с отсутствием соответствующего инвестиционного обеспечения инновационных процессов. Недостаток инвестиционного сопровождения высокотехнологичных инновационных проектов вызывает целый спектр серьезных проблем, сдерживающих процессы инновационного развития, поскольку новшество может трансформироваться в технологию только при наличии соответствующих инвестиционных ресурсов.

Стимулирование инновационного развития предполагает комплексное решение задачи оптимизации взаимосвязи всех субъектов инновационной деятельности (потенциальных инвесторов, представителей власти, бизнеса, образования, финансовые институты и научно-исследовательские организации), адаптированной к условиям и особенностям конкретного региона. Построение подобных моделей, включающих институциональные взаимосвязи и инвестиционные потоки для множественной совокупности единовременно реализуемых инновационных циклов – основная задача инновационного развития и важнейшее условие формирования регионального инновационного поля. Формирование рыночных институтов в нашей стране осложняется целым рядом проблем, имеющих как объективный, так и субъективный характер. Прежде всего, речь идет о значительной социально-экономической дифференциации и асимметричности ее элементов. Причем, для институциональной среды Украины характерны специфические особенности: «попадая в среду, любые формальные институты сразу же прорастают неформальными отношениями и личными связями».

Достаточно проблематичен и импорт институтов. «Импорт институтов эффективен лишь при определенных условиях – в случае конгруэнтности – при наличии общих тенденций развития, господствующих в обществе неформальных и импортируемых формальных норм, то есть в ситуации» когда институциональная структура уже развивается по общей траектории, но недостаточно быстро», иначе конфликт институтов замедляет развитие.

На данный момент инновационная инфраструктура в Украине нежизнеспособна, не отвечает потребностям инновационных процессов и носит зачастую чисто формальный характер. Сегодня усиленный акцент при формировании инновационной инфраструктуры делается на венчурные фонды. Тем ни менее на практике уже созданные венчурные компании и венчурные фонды избегают связей с высокотехнологичным бизнесом, венчурный капитал уходит в другие сферы применения. А низкая плотность предложений перспективных интеллектуальных инновационных продуктов на рынке не позволяет венчурным компаниям сформировать портфель потенциальных проектов. Венчурный бизнес в Украине фактически не выполняет своих инновационных функций, привлекательное название «венчурный фонд» присваивается, по сути» инвестиционной фирме, выполняющей свои обычные функции.

Важно отметить, что наличие инвестиционных институтов само по себе не решает проблемы стимулирования инновационных процессов, поскольку наполненность региональным инвестиционными потоками в регионах зависит от инициативности региональных властей и проводимой ими инвестиционной политики, направленной на привлечение в регион потенциальных инвесторов. Возникает жесткая конкурентная борьба между регионами за потенциальных инвесторов на рынке инноваций, которая требует создания устойчивых условий для производства и продвижения инновационной продукции.

Показателем деформованості інвестиційних потоків і невідповідності їх вимогам інноваційного розвитку є низьке представництво на ринку високотехнологічної продукції виробництва. Кризове положення, склалося в інвестиційній сфері, являється основним джерелом інноваційного розвитку, обумовлено, цілим рядом причин, серед яких можна виділити загальний криза національної економіки; високий рівень інвестиційного ризику; незрілість ринкової інфраструктури і ще цілий ряд проблем, які потребують швидкого рішення.

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

П. Т. БУБЕНКО, д-р. екон. наук, професор

А. Д. КАШПУР, канд. екон. наук

Північно-Східний науковий центр НАН і МОН України

Україна, м. Харків, вул. Фрунзе, 7

В. О. КАСЬЯНЕНКО, канд. екон. наук

Сумський державний університет МОН України

Україна, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2

office.nesc@nas.gov.ua

Сучасний період розвитку національної економіки має свої складності і потребує наукової підтримки в декількох напрямках. Серед них – проведення реформ, залучення інвестицій, розвиток сфери послуг, перегляд регіональної політики. На даний час ситуація в регіонах України досить нерівноважна, особливо з урахуванням обмежених можливостей вкладу в економіку України східних регіонів.

Отже, актуалізується завдання уточнення оцінок економічного потенціалу України в цілому і її регіонів.

У проведеному дослідженні визначені енергетичні витрати регіонів, рангові місця розподілу регіонів за інноваційним потенціалом, завдання прискорення реформаційного процесу.

Розроблено концептуальну модель управління розвитком національної економіки в сучасних умовах, що враховує економічну ефективність економічного розвитку країни та роль інновацій у забезпеченні її конкурентоспроможності. Визначено та охарактеризовано основні складові цієї моделі (мета, задачі, об'єкти та суб'єкти, принципи реалізації, напрями впливу, критерії оцінювання ефективності управління, механізми забезпечення) у залежності від типу розвитку національної економіки та ролі інновацій. Виділено основні моделі управління розвитком ІПНЕ: модель екстенсивного типу (вплив інновацій на рівень конкурентоспроможності країн становить 5%); модель інтенсивного типу (вплив інновацій на рівень конкурентоспроможності країн становить 5% - 10%); модель інноваційного типу (вплив інновацій

становить відповідно 30%). Обґрунтовано, що кожній моделі притаманна певна комбінація механізмів, інструментів та заходів.

В роботі обґрунтовано, що підвищення конкурентоспроможності національної економіки вимагає формування ефективних організаційних, фінансових та технологічних механізмів трансформації інновацій в реальні інноваційні проекти та виробництво інноваційних товарів та послуг, при цьому має бути сформована відповідна інституційна та інформаційна інфраструктура, а ринок – бути здатним абсорбувати продукцію інноваційного підприємництва.

Беручи до уваги значну кількість чинників формування та використання ІПНЕ, а також складність прогнозування напрямку та кінцевого результату їх впливу на зростання ВВП, оцінювання ефективності інноваційного потенціалу автори пропонують проводити, базуючись на постулатах концепції інтервально-ймовірнісної невизначеності, яка орієнтована на визначення граничних точок можливого діапазону впливу. Отже, для оцінювання ефективності використання ІП особливий інтерес становлять ті інгібітори та каталізатори управлінського впливу, зв'язок яких з рівнем ВВП набуває граничних значень – мінімального та максимального. В якості ключового індикатору ефективності запропоновано використовувати показник втрачених можливостей управлінського впливу (LOI), який автори пропонують побудувати за логікою критерію песимізму-оптимізму Гурвіца як співвідношення нормалізованих кількісних оцінок граничних інгібітору та каталізатору.

У контексті УР ІІІ регіонів особливої актуальності набуває визначення їх здатності до самостійної організації повного циклу інноваційної діяльності та продуктивного освоєння отриманих фінансових ресурсів, яку автори пропонують визначати як рівень інноваційної автономії регіону. Саме достатність власних інноваційних ресурсів, дієвість механізмів їх трансформації та акумуляції, сформованість умов для абсорбції та продуктивного використання інновацій у відповідному регіоні слугує передумовою ефективної реалізації регіональних програм інноваційного розвитку. Рівень інноваційної автономії регіону запропоновано визначати як співвідношення згенерованого відповідним регіоном інноваційного ефекту (визначеного на основі множення поточного рівня фінансування на рівень інноваційної результативності регіону) з максимальним рівнем фінансування інноваційної діяльності в поточному періоді. На рівні держави рейтингування регіонів країни за рівнем їх інноваційної автономії може слугувати основою для визначення територіальних пріоритетів при розподілі державних інвестицій на фінансування програм інноваційного розвитку, а також основою вибору інструментів управління розвитком ІП на регіональному рівні.

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

В. І. ТОРКАТЮК, д-р техн. наук, професор
Г. Ю. ШТЕРН, канд. екон. наук
Н. І. ПИСАРЕВСЬКИЙ, О. В. ШАХОВА
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
mire2005@ukr.net*

Докорінна зміна соціально-економічних умов виробництва продукції та життя населення на основі науково-технічного прогресу є одним з найбільш важливих завдань розвитку суспільства і підвищення конкурентоспроможності підприємств. Саме інновації створюють умови підвищення продуктивності праці й основних засобів виробництва. Завдяки використанню нових фізико-технічних і хіміко-біологічних якостей продукції кінцевого споживання і технологічного використання створюється можливість переходу вітчизняної економіки з переважним обсягом виробництв низьких технологічних укладів до створення продуктів і технологій високого рівня.

Цей перехід, взагалі розвиток суспільства, гальмують відсталі галузеві технологічні структури, низький рівень технічної бази виробництва, великий знос основних засобів, брак фінансових ресурсів тощо. На застарілій структурно-виробничій основі та витратно-ціновій конкурентоспроможності не може зростати товарообіг із зовнішнім світом. Тому інноваційна стратегія розвитку України має стати головною умовою підвищення конкурентоспроможності господарства і фундаментом значного прогресу в житті населення.

Науковці виділяють чотири типи фірм-новаторів: віоленти, комутанти, патієнти та експлеренти. Віолентна стратегія характерна для підприємств великого стандартизованого виробництва, яке масово випускає якісну продукцію за низькими цінами. Патієнтна (нішова) стратегія передбачає вузьку спеціалізацію виробництва для малого кола споживачів. Ця продукція (за ціною «дорога») випускається для тих споживачів, кого не влаштовує звичайна продукція. Комутантна (з'єднуюча) стратегія виробництва задовольняє потреби у новій продукції звичайних бізнесових суб'єктів місцевого масштабу. Перевагою цієї стратегії є краще пристосування виробника для задоволення незначних за обсягом потреб конкурентного споживача. Експлерентна (первісна) стратегія пов'язана з модернізацією старих сегментів ринку, є найбільш ризиковою, оскільки вирішує два завдання одночасно – створення нового продукту значно кращої якості та зменшення витрат на його виробництво.

Харківський регіон є великим господарським центром. Але регіон, як і Україна в цілому, не має надлишкових природних ресурсів, які можна було б

експортувати з метою послаблення кризового стану та поліпшення малоефективного національного господарства.

Стратегія інноваційного використання ресурсів на основі розробки нових продуктів і технологій стає важливим інструментом реалізації досягнень науково-технічного сектора економіки, модернізації процесів створення конкурентних продуктів інтелектуального потенціалу суспільства. Одним із необхідних заходів для організації і підтримки конкурентного інноваційного розвитку економіки стає розширення підготовки і підвищення кваліфікації менеджерів інноваційного проектування і економістів з комерціалізації науково-технічних розробок (продуктів), створення венчурних та інжинірингових фірм. Вкрай назріла необхідність структурної перебудови господарства області у напрямку суттєвого збільшення підприємств будівельної галузі, систематизації роботи щодо економії сировинних та інших матеріальних ресурсів, підвищення ефективності використання робочого часу і нематеріальних благ.

Аналіз питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів на одиницю окремих видів будівельної продукції свідчить про їх зростання в останні роки, що висуває завдання суттєвих змін технологій виробництва та впровадження інноваційних процесів, які в декілька разів зменшують матеріало- та енергоємність виробленої продукції.

Безумовно, базовими ресурсами виробництва є основний капітал і праця найманих робітників. Збільшення цих факторів не привело до позитивного результату виробництва, тому що основні засоби на підприємствах області зношені на 63,4% і має місце недостатньо ефективне їх використання.

Інноваційна стратегія розвитку господарства регіону потребує зміни технологій виробництва, впровадження інноваційних процесів, створення нових робочих місць, випуску нових продуктів, залучення інвестицій в оновлення основного капіталу й охорону навколишнього середовища. Місцевим органам влади необхідно розробити стратегічну програму розвитку економіки на основі науково-технічного прогресу, раціональних форм господарювання і мобілізації невикористаних резервів.

ЗМІНА ПОКАЗНИКІВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ НА ТЕРИТОРІЇ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ У 2014-2015 РОКАХ

*В. В. ЖВАН, канд. техн. наук, доцент
Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
zhvan@list.ru*

Регіональні особливості будівельної галузі Харківської області у 2014-2015 рр. зумовлені низкою факторів, а саме:

– прикордонне розташування регіону;

- близькість зони бойових дій на частині територій Донецької та Луганської областей;
- переселення населення із зони бойових дій;
- переміщення частини промислових виробництв із зони бойових дій тощо.

Прикордонне розташування Харківської області щодо Російської Федерації протягом пострадянського періоду зумовлювало тісні економічні зв'язки як двох держав, так і прикордонних регіонів: Харківської та Білгородської і Ростовської областей Російської Федерації. Окрім торговельних та виробничих зв'язків спостерігалися також потоки інвестицій в обидва боки, що, у свою чергу, відбивалося на будівельній галузі.

У зв'язку із геополітичною ситуацією та бойовими діями всередині країни на частині територій Донецької та Луганської областей попередні зв'язки із сусідньою країною та сусідніми областями були частково розірвані, що негативно вплинуло на динаміку будівництва.

Крім того, регіон став мало привабливим для іноземних інвесторів через збільшення ризиків інвестування.

Проте, постала необхідність реконструкції існуючих будівель на території Харківської області та будівництва нових з метою розташування перенесених виробництв, зведення фортифікаційних споруд на кордоні з Російською Федерацією, реконструкції частини нежитлових будівель під житлові, капітального ремонту існуючих житлових будівель для розміщення тимчасово переміщених осіб.

У січні-березні 2015р. підприємствами України виконано будівельних робіт на суму 8,3 млрд. грн. Індекс будівельної продукції у січні-березні 2015 р. порівняно з відповідним періодом 2014 р. становив 68,7%.

Нове будівництво, реконструкція та технічне переозброєння склали 86,4% від загального обсягу виконаних будівельних робіт, капітальний і поточний ремонт – 6,3% та 7,3% відповідно.

При цьому початку 2015 року спостерігається зростання середньої заробітної плати у будівництві після її різкого падіння наприкінці 2014 р.

За індексом будівельної продукції Харківська область поступається Чернігівській, Хмельницькій, Тернопільській, Сумській, Рівненській, Полтавській, Одеській, Миколаївській, Львівській, Закарпатській, Дніпропетровській, Вінницькій областям, тобто посідала 13-те місце.

У Харківській області за 2015 рік виконано будівельних робіт на суму 836,5 млн. грн., що становить 10 % від загального обсягу та є другим показником після Дніпропетровської області.

Таким чином, не дивлячись на те, що Харківська область межує із зоною бойових дій та є прикордонним регіоном, за обсягами освоєних коштів на будівельних виконаних робіт у 2015 році посідає друге місце в Україні.

ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИКИ РЕГИОНА НА ОСНОВЕ АКТИВИЗАЦИИ ИНВЕСТИЦИОННОГО ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНОГО КОМПЛЕКСА

В. И. ТОРКАТЮК, д-р техн. наук, профессор
В. В. КОНЕНКО, канд. экон. наук, доцент
И. Л. ПОЛЧАНИНОВА, А. А. БЕЗЦЕННЫЙ, Д. В. СОКОЛОВ
*Харьковский национальный университет
городского хозяйства имени А.Н. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
mire2005@ukr.net*

Основой для формирования и осуществления стратегии инновационного прорыва, без которого в настоящее время невозможно существование цивилизованного конкурентоспособного государства, является инновационно-технологическое переоснащение отраслей народного хозяйства. Скорость и эффективность развития сферы инноваций зависят от проводимой инвестиционной политики, благодаря которой должны обеспечиваться условия, способствующие инновационному развитию. Создание инфраструктуры, благоприятной для функционирования инновационной сферы, может быть наилучшим способом стимулирования инноваций.

Предоставление жилищно-коммунальных услуг населению и предприятиям – одна из самых приоритетных, так как решает основные проблемы, связанные с аспектом воспроизводства экономики и предоставления коммунальных услуг. От состояния жилищно-коммунального комплекса зависят перспективы модернизации экономики, технического перевооружения отраслей, возможности экономического развития. Несмотря на то, что за годы реформ жилищно-коммунальный комплекс стал одним из немногих динамично развивающихся в экономике, произошёл разрыв хозяйственных связей между участниками комплекса. Согласно имеющимся в США оценкам на 1 доллар, вложенный в НИОКР, приходится 9 долларов роста ВВП, поэтому фундаментальные достижения в науке официально признаны в качестве основы экономического развития.

Инновационная способность для процветания на мировой арене играет доминирующую, а порой, и решающую роль. Для компаний инновации создают стратегические преимущества в наиболее конкурентных областях, для стран – способность эффективно использовать инновации не только для достижения национальных целей (национальная безопасность, здравоохранение и защита окружающей среды), но и для повышения производительности труда и привлечения международных инвестиций, ключ к постоянному улучшению уровня и качества жизни. Единственный способ восстановления и развития экономического потенциала страны – переход к экономике инновационного типа, развитие инновационной активности. Необходимо извлечь из опыта стран с инновационной экономикой высокую инновационную активность экономики, достигаемой ведущей ролью государства на научно-техническом рынке (определение национальных приоритетов) и активным воздействием

государства на процесс инновационного развития посредством системы экономического стимулирования.

Инвестиционный жилищно-коммунальный комплекс представляет по своей структуре совокупность организационно-экономических образований (организаций, предприятий, отраслей), а по функциям – методы хозяйствования, с помощью которых реализуются инвестиции. Названный комплекс рассматривается как фактор развития экономики региона. В его рамках осуществляется организационная, финансовая, экономическая, производственная, инновационная деятельность физических и юридических лиц по накоплению финансов с целью их эффективного использования в процессе воспроизводства основных фондов.

Улучшение или ухудшение условий для инвестиций, иностранных и национальных, непосредственно связано с инвестиционным жилищно-коммунальным комплексом. Структура комплекса в условиях перехода к инновационной экономике, действия государственным и региональных властей, решения руководства предприятий и организаций, пути инновационного развития, используемые для повышения конкурентоспособности комплекса на мировом рынке, имеют непосредственное влияние на увеличение или уменьшение инвестиций в экономику региона.

В настоящий момент основная проблема развития экономики страны и в том числе Украины – теоретическое обобщение разработки принципов развития инновационной экономики, на основе которых впоследствии можно будет строить инновационную политику. Для последующего результативного построения успешной целостной инновационной системы необходимо принятие ряда мер по следующим направлениям:

- формирование технико-технологической базы для разработки наукоемких технологий и высокотехнологичной продукции и внедрение их в производство в виде промышленных округов, технопарков и технополисов;
- объединение организационных структур и ресурсов, имеющих в Украине, их концентрация на основных направлениях развития сферы инноваций;
- использование частного капитала для финансирования проектов технологического переоснащения сфер производства, повышение уровня спроса на инновации;
- создание прогрессивного технологического строя и привлекательного инновационного пространства;
- региона с помощью создания инновационной инфраструктуры, осуществления ресурсно-кредитной, институциональной, тарифной, налогово-бюджетной и таможенной политики на государственном уровне;
- привлечения механизмов страховой защиты для сокращения рисков при реализации инновационных проектов, и другие меры по уменьшению транзакционных издержек инновационных процессов;
- использование научно-технического потенциала Украины в процессе инноваций.

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЖИТЛОВОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ СТУДЕНТСТВА У ХАРКІВСЬКОМУ РЕГІОНІ

Г. П. РЕКУН, канд. екон. наук, доцент

Ю. І. ПРУС, магістрант

*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
rekun_anna@mail.ru*

Світовій економіці і науці сьогодні притаманні нові риси – інтеграційність, динамізм, відкритість інформації, стрімкий розвиток інноваційних технологій. За таких умов ключовою суспільною інституцією стають вищі навчальні заклади – основні генератори, накопичувачі та поширювачі знань, інформації, досвіду і культурного багатства.

За даними Державної служби статистики Харківська область є одним з лідерів освітнього ринку України. У регіоні налічується 32 ВНЗ I-II рівнів акредитації (8,27% від загальної кількості ВНЗ України) та 36 ВНЗ III-IV рівнів акредитації (13,00% від загальної кількості ВНЗ України), у яких відповідно навчаються 20,5 та 169,6 тис. осіб.

Висока концентрація студентської молоді визначає не тільки вагоме значення Харкова для формування інтелектуальної та управлінської еліти держави, а й місце вузівського комплексу в економіці регіону. Так, за експертними оцінками, через вищі навчальні заклади в господарство міста Харкова щорічно надходить близько 2 млрд. грн.

Стратегічного значення у цьому контексті набуває залучення іноземних студентів у вищі навчальні заклади Харківщини. У 2013/2014 навчальному році налічувалося 18917 та 6588 студентів-іноземців на денній та заочній формі навчання відповідно, що становить 9,5% від загальної чисельності студентства Харківського регіону.

Для подальшого розвитку вищої освіти як повноцінної експортоорієнтованої галузі економіки області ключового значення набувають інфраструктурні складові вузівського комплексу.

Нагальною проблемою економічного розвитку вищої освіти регіону є організація житлового середовища для студентів, яка виражається у незадовільному стані житлово-комунального фонду, невідповідності умов організації побуту та дозвілля державним стандартам. У Харківській області місткість гуртожитків при різних вищих навчальних закладах дозволяє забезпечити житлом 60-85% студентів, тобто 15-40% змушені винаймати житло у приватних осіб, що суттєво впливає на розмір щомісячних витрат студентів.

Слід зазначити, що в одній кімнаті гуртожитку площею 20-25 м², як правило, мешкає чотири особи, на кожну з яких припадає 5-6 м², але відповідно до Державних будівельних норм України житлова площа на одну особу в гуртожитку повинна складати не менше 8м². Якщо ж примусити керівників студентських гуртожитків дотримуватися прийнятих норм, то кількість

студентів, які будуть забезпечені житлом, скоротиться до 45-50% від загальної кількості іногородніх та іноземних студентів.

Невтішною є ситуація у питаннях контролю за збереженням наявних на балансі гуртожитків меблів, що сприяє розвитку ситуації, коли фактичне умеблювання кімнат не має нічого спільного з тим, що значиться в них за інвентарними відомостями.

У незадовільному стані перебуває сфера фізичної культури, громадського харчування та організації культурного дозвілля студентів, у межах гуртожитків практично не діють бібліотеки і читальні зали.

К ПРОБЛЕМЕ РЕАЛИЗАЦИИ УСПЕШНЫХ РЕГУЛЯТОРНЫХ МЕХАНИЗМОВ ТРАНСФЕРА ТЕХНОЛОГИЙ

В. П. СОЛОВЬЕВ, д-р. экон.наук, профессор
зам. директора ЦИНТПИН им. Г.М.Доброва НАН Украины
Україна, м. Київ, бульвар Тараса Шевченко, 60
solovyov@nas.gov.ua

В настоящее время понятие «конкурентоспособный», как правило, отождествляют с понятиями «самый лучший», «передовой». Однако на самом деле это понятие означает всего лишь «свойство товара, услуги, субъекта рыночных отношений выступать на рынке наравне с присутствующими там аналогичными товарами, услугами или конкурирующими субъектами рыночных отношений». При этом оценка этого свойства чаще всего осуществляется в порядковой шкале и позволяет выделять лишь высокую, среднюю и низкую конкурентоспособность. При этом сравнительный уровень конкурентоспособности зависит не только от совершенства производственного процесса, но и, часто, от тенденций изменения структуры мирового рынка. Поэтому быть конкурентоспособным сегодня – это означает, в том числе, и понимать тенденции изменения структуры рынка.

Глобальная же тенденция изменения структуры рынка сегодня связана с уменьшением доли низкотехнологических товаров и услуг в пользу высокотехнологического сектора. Эксперты утверждают, что, если в настоящее время низкотехнологический сектор занимает около четверти финансового оборота рынка, то к 2020 году ожидается снижение этой доли до одной десятой части. Эти процессы и далее продолжают обостряться не только ввиду ограниченности ряда ресурсов, но и из-за все большего влияния на конкуренцию инноваций, основанных на современных научно-технических разработках. При этом в число инструментов, которыми товаропроизводители стремятся нарастить свои конкурентные преимущества входят, почти на равных, как чисто экономические, так и политические факторы. Очевидно, что было бы целесообразно строить политику трансфера технологий в Украине, в том числе, исходя и из этих тенденций.

Основой отечественной политики в сфере трансфера технологий "де юре" является Закон Украины «О государственном регулировании деятельности в сфере трансфера технологий», который, к сожалению, во многих случаях не стимулирует, а искусственно сдерживает как внутренний, так и международный трансфер технологий.

Прежде всего, следует отметить, что уже преамбула нового проекта Закона является перегруженной позициями, касающимися общих проблем создания и освоения инноваций, в которых не выделены позиции, которые затрагивают систему отношений именно в рамках обмена технологиями. Также перегруженным определением является первый раздел Закона. Так, например, непонятно, зачем было в Статье 1 Закона вводить термин «документация», который по сути практически не отличается от определения термина «документ», приведенного в ГОСТ 2392-94. Кроме того, термин «документация» определяется согласно ЕСКД, ЕСТД как «совокупность документов».

Вызывают недоумение формулировки положений Статьи 14 (Порядок и условия коммерциализации технологий, созданных научно-исследовательскими учреждениями и высшими учебными заведениями государственной и коммунальной формы собственности).

Во-первых, в этой статье, обязанности коммерциализации технологий изначально возлагаются только на научно-исследовательские учреждения и высшие учебные заведения государственной и коммунальной формы собственности. Но если имеются в виду технологии, которые созданы за счет государственного бюджета, то почему здесь не упоминаются частные предприятия? Создается впечатление, что частные предприятия могут использовать деньги государственного бюджета без какой-либо ответственности. Кроме того, если государство заказывает за государственные средства разработку технологий, то уже на этапе заказа должно быть определено место и способ использования результатов такой работы. А значит, если коммерциализация не происходит, то вина в этом, хотя бы частично, должна ложиться на государственного заказчика работ.

Во-вторых, в проекте Закона не определено, что такое «факт создания технологии». Без юридического определения такого события невозможно говорить о какой-либо ответственности за «своевременную» коммерциализацию технологии.

В-третьих, в этой Статье, при определенных условиях, предлагается передавать технологии государственному небанковскому финансово-кредитному учреждению «для их дальнейшей коммерциализации и трансфера». Если обратиться к положениям, определяющим правила функционирования таких учреждений, которые сформулированы в Законе Украины «Об инновационной деятельности» (Статьи 19 и 20), то мы убедимся, что в этих статьях не предусматривается выполнение каких-либо действий по трансферу технологий.

В-четвертых, в западной практике понятия коммерциализации технологий и трансфера технологий являются, как правило, синонимами. При этом именно трансфер технологий является одним из способов коммерциализации технологий, а не наоборот, как это представлено в предлагаемом проекте Закона.

Не вызывает сомнения, что государство заинтересовано в целесообразной организации трансфера технологий, поскольку от технологической структуры производственного комплекса в значительной степени зависит национальная безопасность любого государства. Очевидно также, что значительную угрозу для национальной безопасности Украины несет ввоз технологий, которые являются устаревшими и экологически опасными. Сюда надо было бы добавить и те технологии, которые ставят преграды разработке и применению отечественных технологий. В Статьях 21 и 22 проекта Закона, к сожалению, говорится только о приобретении технологий за государственный счет. В то же время, основное количество технологий, которые ввозятся в Украину, приобретаются за счет частных средств, и качество этих технологий, фактически, остается за пределами государственного контроля.

Следовало бы пересмотреть положения проекта модернизируемого Закона Украины, связанные с непосредственным контролем за трансфером технологий. Начиная со Статьи 9 (Задача и полномочия уполномоченного органа по вопросам реализации государственной политики в сфере трансфера технологий) в Законе подробно рассматриваются процедуры регистрации технологий разработанных при выполнении государственного заказа на их разработку. Вряд ли эта деятельность государственных органов соответствует современным тенденциям использования информации о результатах научно-исследовательских работ выполненных за государственные средства. Например, 22 февраля 2013 г. администрация Обамы опубликовала меморандум, предписывающий всем федеральным структурам США, финансирующим науку, потребовать от ученых-получателей такого финансирования размещения результатов своих исследований в интернете в свободном доступе. Ранее такой практики придерживалась лишь часть грантодателей, в частности, Национальный институт здравоохранения (NIH) начал применять ее более десяти лет назад. Теперь же практику открытия данных распространяют на все федеральные источники финансирования науки. При таком подходе вся информация о технологиях, которые в проекте Закона предлагается регистрировать, автоматически становится доступной всем, кто этими технологиями интересуется без всякой регистрации.

Трансфер технологий является лишь частью инновационного процесса, важность которого была осознана в период Второй мировой войны, когда в недрах военных структур технологии развивались параллельно с разработкой оружия, радаров, систем противовоздушной обороны. Тогда, на военные НИОКР США потратили огромные средства, получателями которых стали университеты. В частности, такого рода разработками в 1941-1945 гг. занималась секретная лаборатория Harvard Radio Research Lab, которую

возглавлял профессор Стэнфорда Фредрик Терман. Его иногда называют отцом Кремниевой долины, потому что после войны именно он рекомендовал выпускникам университетов и аспирантам создавать собственные компании, а профессорам — консультировать их. Например, Терман посоветовал своим студентам Уильяму Хьюлету и Дэвиду Пакарду основать компанию, известную теперь как Hewlett-Packard. Благодаря Терману заказы на государственные разработки передавались коммерческим компаниям. Анализируя содержание проекта Закона Украины, касающегося государственного регулирования в сфере трансфера технологий, мы можем не заметить, что здесь нет даже намека на заинтересованность государства в привлечении к технологическому развитию коммерческих структур.

Заинтересованность военного ведомства США в разработке новых технологий в определенной мере способствовало быстрому экономическому восстановлению послевоенной Японии. Во время войны между Северной и Южной Кореей в 1950-1953 гг. число программ по «электронным технологиям» в Стэнфорде удвоилось. Корея, по сути, стала полигоном для технологической войны между США и СССР с Китаем. А в выигрыше оказалась Япония: став союзником США, она получила значительную часть военных заказов, что спровоцировало экономический бум в этой стране.

Важно подчеркнуть, что трансфер технологий как автономная деятельность, оторванная от других этапов жизненного цикла инновационной деятельности, не может эффективно обеспечивать коммерциализацию интеллектуальной собственности. Здесь имеется в виду и необходимость естественной связи возникновения интеллектуальной собственности как следствия предшествующих фундаментальных исследований. Именно такого рода наблюдения явились причиной того, что профессор Ларри Саммерс, бывший министр финансов США (1999-2001 гг.) и директор Национального экономического совета США в 2009-2010 гг., утверждает, что вложения в науку в долгосрочной перспективе в три раза выгоднее, чем инвестиции в индустрию. Может быть, именно тот факт, что профессиональные и успешные финансисты США высоко оценивают роль науки в экономическом развитии и позволяет этой стране длительное время удерживать технологическое лидерство в мире без каких либо «регулирующих» воздействий со стороны государства на «сферу трансфера технологий».

СЕКЦІЯ 3

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА РІЗНИХ РІВНЯХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Керівник секції - канд.екон.наук, доцент Єсіна В.О.
Секретар секції - канд.екон.наук, доцент Матвєєва Н.М.

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ СКЛАДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

В. В. КНЯЖЕЧЕНКО, ст. викладач
В. О. ЄСІНА, канд.екон.наук, доцент
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
mire2005@ukr.net*

У період активного відновлення економіки, зокрема, діяльності підприємств, зростаючого інтересу до розвитку інфраструктури з більш широким спектром послуг (великі торгові та розважальні центри), виникає потреба в обґрунтуванні вибору стратегії розвитку бізнесу та прийнятих рішень. Швидка динаміка процесу реалізації проектів, складність отримання достовірних даних про можливості їх розвитку, що змінюється економічна ситуація – ці та інші чинники обумовлюють необхідність системного підходу до аналізу проекту та прогнозуванню його ефективності з урахуванням невизначеності і значного числа ризиків.

Інвестиційний проект – це комплекс дій, пов'язаних з прогнозом попиту на продукцію підприємства, обсягом виробництва, визначенням вартості основних фондів і оборотних коштів, витрат виробництва і реалізації продукції, введенням потужностей в експлуатацію, оцінкою результативності капіталовкладень. Виходячи із зазначеного визначення, інвестиційний проект можливо віднести до категорії складних економічних систем.

Для моделювання та дослідження діяльності складних економічних систем в даний час створена потужна база на основі досягнень сучасної математики, системного аналізу, теорії прийняття рішень. Основу класичного підходу до вирішення проблеми невизначеності та ризику становлять теорія ймовірностей і математична статистика.

Основна причина виникаючих проблем в тому, що для побудови ймовірнісної моделі економічних систем, так само як і для її верифікації, потрібні великі обсяги спостережень, які, в кінцевому рахунку, виявляються неповними, неточними і суперечливими. Справа, перш за все, в тому, що для їх отримання потрібно час, протягом якого економічна система і її навколишнє зовнішнє середовище помітно еволюціонують, ймовірнісні характеристики, які

повинні бути оцінені, істотно змінюються, а їх оцінки, природно, виявляються неадекватними.

Теорія нечітких множин, як апарат обробки даних і вирішення різних завдань в умовах невизначеності, на сьогоднішній день активно розвивається і впроваджується у всьому світі. Теорія нечітких множин та нечітка логіка складають альтернативу теорії ймовірностей, проте, вплив зовнішнього середовища на складні економічні системи за допомогою методів нечіткого моделювання враховувати складно. Особливої уваги заслуговує підхід, заснований на теорії компенсації, суть якого полягає в тому, що з його допомогою можна відновити баланс між показниками, що характеризують функціонування системи з урахуванням компенсації зовнішніх впливів.

Побудувати господарсько-економічну модель діяльності підприємства з використанням сучасних математичних методів не представляє складності. Більше того, така модель в найдрібніших деталях може відображати реальні фінансові операції підприємства і формувати прогнози на різні періоди часу. Побудувавши таку модель, без особливих складнощів можна розрахувати основні показники діяльності та ризиків, оптимальний план тощо.

Найбільшу проблему представляє невизначена інформація. Безумовно, можна використовувати сценарний підхід, однак ступінь невизначеності інформації обумовлена наявністю безлічі зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на реальні обсяги продажів підприємства. При цьому багато ключових факторів мають не кількісні, а якісну природу, що створюють складнощі при розрахунку прогнозних даних.

Тому для опису функціонування та розвитку складних економічних систем в умовах невизначеності з метою підвищення обґрунтованості прийнятих управлінських рішень положення теорії компенсації і підходів нечіткого моделювання можуть бути використані для оцінки і прогнозування ефективності інвестиційних проектів.

ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ В РЕГІОНАЛЬНОМУ АНАЛІЗІ

*О. М.БУРАК, канд. екон. наук, доцент
Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
ledanext@mail.ru*

Сучасний стан галузей благоустрою територій є слаборозвиненим і потребує додаткових досліджень з метою пошуку напрямків їх вдосконалення. Регіони і міста України прагнуть створити високий якісний рівень проживання людей у урбанізованому середовищі, тому вивчення питань систематизації даних в сфері озеленення і їх візуалізації є необхідним і важливим.

Метою роботи є дослідити можливості використання засобів візуалізації даних для потреб регіонального аналізу.

Розглянемо застосування даних карт для графічного представлення статистичних показників за регіонами України (станом на 01.01.2015 р.).

Для побудови карти інтегрального показника обрані наступні показники: загальна площа зелених насаджень, кількість зелених насаджень що припадають на 1 тис. жителів міст; площа зелених насаджень загального користування; кількість зелених насаджень загального користування, що припадають на 1 тис. жителів міст; відсоток зелених насаджень загального користування, охоплених доглядом; витрати на утримання зелених насаджень загального користування.

Для формування карт Коханена використана програма Deductor Academic 5.3 build 0.68.

На рис. 2 графічно представлено інтегральний показник сфери озеленення по кожному з регіонів. Кожен регіон при цьому має свої специфічні координати, які встановилися в залежності від значень вихідних даних. Крім того, були за кожним показником були побудовані аналогічні карти.

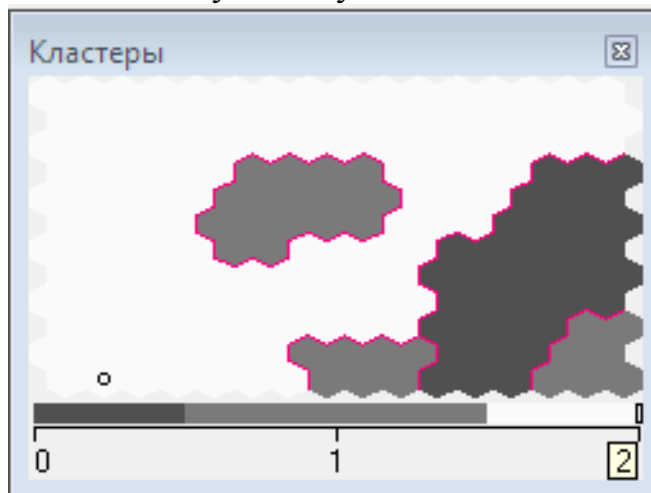

Рисунок 2 – Інтегральний показник забезпеченості регіонів зеленими насадженнями і доглядом за ними

Отже, в результаті дослідження виявлено, які самі регіони України є провідними за більшістю ключових показників. Проведено аналіз відхилення показників у розрізі карт, що дає змогу побачити диспропорції у розвитку сфери озеленення регіонів, а також первинну кластеризацію регіонів за вихідними показниками.

Тепер звернемося до вихідних даних, за яким в програмі були кодовані окремі осередки мережі, і визначимо складові кластерів: нульовий кластер (Дніпропетровська, Донецька, Харківська області); перший кластер (Луганська, Одеська, Полтавська, Хмельницька області); другий кластер (Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Львівська, Миколаївська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Херсонська, Черкаська, Чернігівська області).

Для прийняття управлінських рішень, що ґрунтуються на базі сформованих за певними напрямками каталогів карт Кохонена, органи місцевого самоврядування мають забезпечити: перегляд показників статистичної звітності по сфері озеленення; збір і систематизацію даних по сфері озеленення не тільки в розрізі регіонів, але і в розрізі окремих населених пунктів; побудову карт і формування їх в каталоги.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ІМІТАЦІЙНИХ МОДЕЛЕЙ РОЗВИТКУ КРАЇНИ

С. М. ГАЙДЕНКО, асистент
В. М. ТЮРІНА, канд. екон. наук, доцент
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революція, 12
alanserg@mail.ru*

У сучасних умовах постійно зростаюча складність соціально-економічних систем викликає труднощі в керуванні. Це обумовлено наявністю непередбачених зворотних зв'язків, більшим числом параметрів, випадковими факторами, а також обмеженістю в часі. Такі системи називають слабкоструктурованими. Потрібне детальне вивчення їхньої структури та прогнозування можливих наслідків прийняття рішень.

Одним з найбільш ефективних підходів в сучасних умовах до побудови систем підтримки прийняття рішень є імітаційне моделювання, при цьому воно у результаті багаторазових прогонів прогнозує різні варіанти розвитку досліджуваних систем. Перевагою цього підходу є можливість моделювання в часі об'єктів, реальні експерименти з якими неможливі. До них відносяться й соціально-економічні системи розвитку країни.

В імітаційному моделюванні виділяють декілька найпоширеніших підходів до побудови моделей: дискретно-подійного моделювання; агентне моделювання; системна динаміка. Підходи розрізняються за ступенем абстракції подання об'єкта дослідження та залежать від використовуваного модельного часу, тобто безперервні й дискретні.

Дискретно-подійне моделювання - побудова й дослідження імітаційної моделі, яка відображає послідовні зміни стану системи в певні, тобто дискретні моменти часу, при цьому система може мінятися тільки в визначену кількість моментів часу й у такі моменти відбуваються події, які можуть змінити стан системи. Безперервне моделювання - моделювання, при якому модельний час може приймати будь-яке значення в заданому проміжку, при цьому для якого можлива побудова математичної моделі, що використовується у вигляді сукупності алгебраїчних диференціальних рівнянь. Безперервні імітаційні моделі звичайно реалізуються засобами системної динаміки.

Системна динаміка - метод імітаційного моделювання, заснований на поданні системи на високому рівні абстракції як сукупності потоків і накопичувачів. У цій парадигмі моделювання для досліджуваної системи будуються графічні діаграми причинних зв'язків і впливів одних параметрів на інші в часі, а потім створена на основі цих діаграм модель імітується на комп'ютері. Такий вид моделювання в сучасних умовах більше всіх інших парадигм допомагає зрозуміти суть причинно-наслідкових зв'язків між об'єктами та явищами. Математично моделі системної динаміки представляють собою системи диференціальних рівнянь, які називають рівняннями стану: вектор станів; змінні стани; вектор входів; модельний час.

Суть третього підходу – агентного моделювання - не пов'язана з певним типом модельного часу, при цьому воно застосовується для дослідження децентралізованих систем, які представляються у вигляді сукупності об'єктів, що володіють певними правилами поведінки. Агентне моделювання дозволяє досліджувати складні системи, поведження яких визначається на низькому рівні абстракції.

Таким чином, кожний підхід має свої переваги й недоліки, але найбільш ефективним є такий, котрий сполучає всі види імітаційного моделювання в рамках єдиної моделі. Частина системи описується в термінах одного виду моделювання, а частина у термінах іншого. При моделюванні соціально-економічних систем розвитку країни найцінніші методології – агентна та системодинамічна.

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ СИСТЕМОЮ

В. О. ЄСІНА, канд.екон.наук, доцент
В. В. КОНОНОВА, студентка факультету ЕіП
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002, м. Харків, вул. Революції, 12
vayesina@gmail.com*

Важливим завданням вдосконалення виробничо-економічної системи є підвищення ефективності функціонування економічних об'єктів і досягнення високих кінцевих результатів діяльності підприємства на основі раціонального використання ресурсів. Для оцінки ефективності використання ресурсів, функціонування економічних систем та прийняття правильного управлінського рішення використовується ряд методів, серед яких ведучим є метод математичного моделювання. В цілому, побудова економіко-математичних моделей та їх аналіз є науковим методом, який дозволяє побачити сутність протікаючих економічних процесів, ефективно управляти цими процесами й аналізувати функціонування підприємства як економічної системи. При цьому під моделлю слід розуміти образ реального об'єкта або процесу в матеріальній

або ідеальній формі (тобто описаний знаковими засобами на будь-якій мові), що відображає істотні властивості модельованого об'єкта або процесу і заміщує його в ході дослідження та управління. Метод моделювання ґрунтується на принципі аналогії, тобто можливості вивчення реального об'єкта не безпосередньо, а через розгляд подібного йому більш доступного об'єкта, його моделі.

Метод математичного моделювання можна застосовувати у всіх галузях діяльності підприємства. Але як ми знаємо, вищою метою діяльності комерційних підприємств є отримання прибутку для свого розвитку і продовження подальшої діяльності. Таким чином, для побудови математичної моделі формування прибутку необхідно виявити фактори, які мають безпосередній на неї вплив.

Всі фактори можна розділити на дві групи – зовнішні та внутрішні.

До зовнішніх факторів належать:

- ринково-кон'юнктурні фактори (підвищення конкурентоспроможності у наданні послуг, організація ефективної реклами нових видів товарів);
- рівень розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, зміна тарифів і цін на продукцію та послуги, що поставляються в результаті інфляції;
- господарсько-правові та адміністративні чинники (оподаткування; правові акти, постанови та положення, що регламентують діяльність організації, державне регулювання тарифів і цін).

До внутрішніх факторів належать:

- матеріально-технічні (проведення модернізації та реконструкції матеріально-технічної бази підприємства);
- організаційно-управлінські (розробка стратегії і тактики діяльності та розвитку підприємства, інформаційне забезпечення процесу прийняття рішення);
- економічні фактори (фінансове планування діяльності підприємства, аналіз і пошук внутрішніх резервів зростання прибутку, податкове планування);
- соціальні фактори (підвищення кваліфікації працівників, поліпшення умов праці, організація оздоровлення і відпочинку працівників).

Таким чином, слід відмітити, що математичне моделювання діяльності підприємства є незамінним науковим методом, який дозволяє не тільки проаналізувати сучасний стан діяльності підприємства, але й побудувати прогностичні тенденції розвитку для різних сценаріїв впливу на господарську діяльність внутрішніх та зовнішніх факторів. Але даний метод має свої особливості. Слід, наприклад, мати на увазі, що далеко не у всіх випадках дані, отримані в результаті економіко-математичного моделювання, можуть використовуватися безпосередньо як готові управлінські рішення. Вони швидше можуть бути розглянуті як «консультуючі» засоби.

МОДЕЛЮВАННЯ І ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ДОХОДУ ПІДПРИЄМСТВ МІСЬКОГО ЕЛЕКТРИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

В. О. КОСТЮК, канд. екон. наук, доцент
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12.
mire2005@ukr.net*

Прискорення соціально-економічного розвитку національного господарства України, підвищення рівня ефективності бізнес-адміністрування економічних процесів і ринку, вимагають широкого застосування економіко-статистичних методів в аналітико-синтетичних дослідженнях та розробках. Це обумовлює необхідність використання системного підходу, який передбачає вивчення економіки як єдиного цілого, дає змогу урахувати різноманітні прямі та зворотні зв'язки, взаємодію між окремими структурними частинами, виявити роль кожної з них у загальному процесі функціонування економіки і, навпаки, простежувати вплив системи в цілому на окремі її складові.

Необхідною базою для цього є застосування статистичних моделей і факторного аналізу економічних процесів, які мають базуватися на принципах системного підходу, що є необхідною основою обґрунтування управлінських рішень. Вищенаведене в повній мірі відноситься до будь-якого об'єкта управління, у тому числі до підприємств міського електричного транспорту (МЕТ), на прикладі яких висвітлюється методика використання статистичних мультиплікативних моделей і детермінованого факторного аналізу в їх виробничо-експлуатаційній діяльності.

Одним з важливих фінансових показників, що характеризує господарську діяльність підприємств МЕТ, є обсяг реалізації транспортних послуг у вартісному вираженні, тобто величина їх доходів. У зв'язку з цим актуального значення набуває факторний аналіз цього показника, тобто визначення впливу на його зміну найважливіших чинників.

Враховуючи це, рекомендується при аналізі доходу трамвайно-тролейбусних підприємств використовувати аналітичні моделі цього показника, що містять в собі набір різних чинників. Для розрахунку впливу окремих чинників на зміну величини доходу пропонується здійснювати поетапний факторний аналіз, основою якого є індексна модифікація методу ланцюгових підстановок. Суть такого підходу полягає в тому, що послідовно виконується аналітичний розрахунок кількісного впливу на загальну зміну показника доходу спочатку, наприклад, двох факторів, потім трьох тощо. Кожна з таких часткових методик обчислення впливу окремих чинників органічно доповнює одна одну і у цілому являє собою загальну методику факторного аналізу доходу. Це дає змогу у кожному конкретному випадку досить оперативно і точно здійснити обчислення впливу на його зміну тільки тих чинників, які у даний момент часу з точки зору інтересів підприємства є найбільш значущими і актуальними.

На останньому етапі факторного аналізу доходу пропонується використати наступну його мультиплікативну багатфакторну модель, що являє собою добуток таких чинників: середньоінвентарна кількість рухомого складу, коефіцієнт випуску рухомого складу на лінію, планова кількість рейсів, що припадає на одиницю рухомого складу у русі, коефіцієнт виконання плану за загальною кількістю рейсів, коефіцієнт порейсової регулярності руху транспортних засобів, середня протяжність одного рейсу, кількість перевезених пасажирів, що припадає на один вагону (тролейбусо)-кілометр пробігу, середній тариф перевезення одного пасажирів.

Застосовуючи до цієї моделі метод ланцюгових підстановок, визначають роль кожного з наведених чинників у загальній зміні аналізованого показника. Дана методика факторного аналізу дозволяє розкласти синтетичний показник доходу на ряд аналітичних складових, представити у вигляді математичних детермінованих моделей, обчислити вплив найважливіших чинників на його зміну за будь-який період часу, дослідити закономірності такого впливу і обґрунтувати відповідні управлінські рішення.

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ТАКСОНОМІЇ В ОЦІНЦІ РІВНЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ РЕГІОНУ

Ю. І. МІЗІК, канд. екон. наук, доцент
А. Н. ЯРОШЕНКО, здобувач
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002, Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
mizik.yuliya@rambler.ru*

Електроенергетика – це одна з важливих та пріоритетних галузей національного господарського комплексу, що забезпечує життєдіяльність підприємств і безпеку населення та суттєво впливає на соціально-економічний розвиток регіонів країни. Антропогенне та техногенне навантаження на навколишнє середовище в кілька разів перевищує відповідні показники у розвинутих країнах світу та продовжує зростати. Так, основними антропогенними джерелами забруднення атмосфери в Україні є професійна (традиційна) і промислова енергетика (36,34%), промислові технології – добувні (21,61%) та переробні (35,36%). Збільшення кількості великих системних аварій в енергетичних системах світу вказує на необхідність приділення більшої уваги до забезпечення достатнього рівня енергетичної безпеки та надійності систем енергетики.

Для всебічної характеристики еколого-економічної безпеки (ЕЕБ) підприємств електроенергетики регіону, кількісної оцінки її рівня, важливе значення має виділення окремих її складових. Для опису окремих складових

ЕЕБ підприємств електропостачання окремих регіонів найголовнішим є формування системи специфічних показників.

Для формування комплексної оцінки рівня ЕЕБ підприємств електропостачання регіонів за великим числом ознак доцільно застосувати таксономічний метод, який дозволяє згорнути багатомірний статистичний матеріал, що характеризує явище в часі або в просторі, у єдиний інтегральний показник. Для побудови інтегрального показника взятий таксономічний показник рівня розвитку, запропонований З. Хельвігом, що представляє собою синтетичну величину, «рівнодіючу» всіх ознак, що характеризують об'єкти досліджуваної сукупності та дозволяють лінійно їх впорядковувати. При оцінці ЕЕБ підприємств електроенергетики регіонів необхідно визначити, так званий, еталонний рівень, характеристика якого залежить від класифікації ознак, що описують безпеку, на стимулятори та дестимулятори. Після цього необхідно зіставити значення рівнів ЕЕБ підприємств електроенергетики окремих регіонів з їх еталонним, а потім розрахувати значення інтегрального й модифікованого показника для кожного. Інтерпретується модифікований показник наступним чином: чим ближче значення показника інтегральної оцінки до одиниці, тим вищий рівень ЕЕБ мають підприємства електроенергетики окремо взятого регіону.

Таким чином, застосування таксономічного методу в комплексній оцінці дозволить здійснити диференціацію регіонів за рівнем еколого-економічної безпеки підприємств електроенергетики для визначення та аналізу загроз ЕЕБ з метою подальшого прогнозування рівня безпеки під дією цих загроз.

ВИКОРИСТАННЯ ФАКТОРНО-КРИТЕРІАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ДЛЯ ОЦІНКИ РІВНЯ МОТИВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ

В. О. МЕЛЬМАН, канд. техн. наук, доцент
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
melmanv@mail.ru*

Проблематика мотивації професійної діяльності в ході реалізації проектів міського та регіонального розвитку на сучасному етапі є важливим та актуальними питанням, вирішення якого обумовлює використання спеціального інструментарію для оцінки рівня мотивації персоналу організацій.

Дослідження мотивів професійної діяльності – надзвичайно важке завдання. По-перше, тому що складні види активності особистості викликані не одним, а декількома факторами (потребами), тобто професійна діяльність є полімотивованою, і чим більше мотивів формують діяльність, тим вище загальний рівень мотивації професійної діяльності. По-друге, складність

полягає в тому що мотиви можуть бути не тільки усвідомлюваними, але і несвідомими.

Розробка ефективної системи мотивації – складний, трудомісткий процес. Отже, необхідна ретельна проробка системи мотивації персоналу з урахуванням його індивідуальних особливостей і характеру діяльності організації. З одного боку, така система повинна стимулювати співробітників до ефективної професійної діяльності, а з іншого – бути економічно доцільною.

Для вирішення питань впровадження комплексної, дієвої системи мотивації персоналу пропонується факторно-критеріальна модель для оцінки рівня мотивації персоналу (таблиця). Для аналізу системи мотивації професійної діяльності персоналу виділяються п'ять складових: «самоактуалізація», «визнання у професійному оточенні», «організаційна культура», «безпека», «матеріальне стимулювання».

Кожний з цих факторів має відповідну вагу m . При цьому кожний з факторів оцінюється за певними критеріями, а критерії у свою чергу теж мають власну вагу (v). Критерій може оцінюватися як за одним показником, так і за декількома показниками. При цьому кожен з показників оцінюється коефіцієнтом відповідності, який дорівнює або 1, якщо це відповідає дійсності, або 0, якщо цього немає. Далі, якщо критерій включає один показник, його числове значення помножується на вагу цього критерію, а якщо критерій включає декілька показників, то їх числове значення підсумовується, і отримане число помножується на вагу цього критерію.

Далі отримані числові значення критеріїв, які відносяться до певного фактору, складається, і отримана сума помножується на вагу цього фактору. Отримані числові значення усіх факторів складаються, що дає змогу отримати числове значення оцінки, яке розподіляється у діапазоні від 0 до 1. При цьому рівень оцінки від 0 до 0,49 вважається недостатнім, рівень від 0,5 до 0,74 – достатнім, а рівень від 0,75 до 1 – високим рівнем системи мотивації персоналу.

Загальна оцінка мотивації професійної діяльності за факторно-критеріальною моделлю становитиме:

$$M_{St} = m_1\Phi_1 + m_2\Phi_2 + \dots + m_5\Phi_5, \text{ при цьому:}$$

$0 \leq M_{St} \leq 0,49$ – недостатній рівень навчальної мотивації;

$0,5 \leq M_{St} \leq 0,74$ – достатній рівень навчальної мотивації;

$0,75 \leq M_{St} \leq 1$ – оптимальний рівень навчальної мотивації.

Визначення та оцінка факторів, критеріїв, показників системи мотивації персоналу з урахуванням їх вагомості надасть можливість подальших досліджень у даному напрямі та сприятиме розробці рекомендацій щодо формування ефективної системи мотивації персоналу організацій у таблиці 6.

Таблиця 6 - Факторно-критеріальна модель оцінки рівня мотивації професійної діяльності персоналу

№	Фактори	Вагомість фактору	Критерії	Вагомість критерію у межах фактору	Показники (індикатори за критеріями)	Значення коефіцієнту за показником
1	2	3	4	5	6	7
1	Самоактуалізація $\Phi_1 = m_1(V_1K_1 + V_2K_2 + \dots + V_5K_5)$	$m_1 = 0,3$	1. Реалістичне ставлення до професійної діяльності	$V_1 = 0,2$	1. Високофункціональний рівень особистості 2. Високий рівень професійної компетентності	$K_1 = 1$ або 0 (при відсутності)
			2. Прийняття спеціалістом себе та інших співробітників	$V_2 = 0,1$	3. Професійна і особистісна рефлексія співробітника 4. Толерантне ставлення до членів колективу	$K_2 = 1$ або 0 (при відсутності)
			3. Високий рівень цілепокладання та комунікації	$V_3 = 0,3$	5. Вміння ставити особистісні цілі 6. Чітке визначення критеріїв досягнення цілей 7. Достатній рівень асертивності 8. Високий рівень професійної комунікації, спрямований на вирішення професійних завдань	$K_3 = 1$ або 0 (при відсутності)
			4. Автономність, незалежність у вирішенні професійних завдань	$V_4 = 0,3$	9. Автономія у професійній діяльності 10. Незалежність від професійного оточення 11. Постійне підвищення рівня кваліфікації	$K_4 = 1$ або 0 (при відсутності)
			5. Творче ставлення до професійної діяльності	$V_5 = 0,1$	12. Високий рівень креативності при вирішенні професійних завдань	$K_5 = 1$ або 0 (при відсутності)
2	Визнання у професійному оточенні $\Phi_2 = m_2(V_6K_6)$	$m_2 = 0,1$	6. Наявність системи побудови ділової кар'єри та професійного розвитку	$V_6 = 1$	13. Планування особистої кар'єри на рівні персоналу 14. Можливість просування в організації 15. Створення умов, які сприяють навчанню та розвитку персоналу	$K_6 = 1$ або 0 (при відсутності)
3	Організаційна культура $\Phi_3 = m_3(V_7K_7)$	$m_3 = 0,2$	7. Наявність організаційної культури високого рівня	$V_7 = 1$	16. Чітка система організаційних цінностей 17. Збіг особистісних та організаційних цінностей 18. Розробка єдиних, прозорих критеріїв оцінювання рівня виконання професійних завдань	$K_7 = 1$ або 0 (при відсутності)
4	Безпека $\Phi_4 = m_4(V_8K_8) + (V_9K_9)$	$m_4 = 0,2$	8. Можливість задоволення потреб у безпеці	$V_8 = 0,3$	19. Участь у соціальних проєктах, акціях, волонтерських рухах тощо 20. Діяльність психологічної служби організації (тренінги, семінари, консультації, вирішення особистісних питань тощо) 21. Інформація щодо діяльності організації у перспективі	$K_8 = 1$ або 0 (при відсутності)
			9. Корпоративні заходи	$V_9 = 0,3$	22. Організація відвідування виставок, вистав, концертів, кінотеатрів, зустрічей з творчими людьми 23. Організація спортивних та розважальних заходів, навчальних	$K_9 = 1$ або 0 (при відсутності)
5	Матеріальне стимулювання $\Phi_5 = m_5(V_{10}K_{10})$	$m_5 = 0,2$	10. Можливість задоволення матеріальних потреб	$V_{10} = 0,4$	24. Ступенева оплата праці, можливість преміювання 25. Організація оплачуваних стажувань, підвищень кваліфікації, спортивних заходів, харчування	$K_{10} = 1$ або 0 (при відсутності)

ФІНАНСОВЕ МОДЕЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ЯК ЧИННИК МОДЕРНІЗАЦІЇ ЖКГ УКРАЇНИ

I. А. ОСТРОВСЬКИЙ, канд. екон. наук, доцент
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова,
61002 Україна м. Харків, вул. Революції, 12
i.ostrovskiy@mail.ru*

Стимулювання розвитку публічно-приватного партнерства (ППП) у сфері ЖКГ є одним з важливих інституційних кроків реальної модернізації української економіки та європейського вектора її подальшого розвитку. Фінансове моделювання є ключовою частиною всіх проектів PPP, починаючи з етапу конкурсних торгів і закінчуючи етапом підведення фінансових підсумків по завершенні угоди. Привернення уваги до стратегічно важливих розрахунків для отримання точної і добре структурованої фінансової моделі є одним з головних завдань в процесі реалізації проекту публічно-приватного партнерства.

Фінансова модель проекту публічно-приватного партнерства повинна врахувати прийнятне число сценаріїв чутливості. Аналіз чутливості визначає фінансові наслідки різних рівнів фінансового та комерційного ризиків для проекту, який не забезпечує прогнозованих показників. Для кожного проекту PPP модель має свої особливості, які виникають у зв'язку зі специфікою діяльності в різних галузях. Треба враховувати також особливості впливу різних специфічних чинників. До таких чинників відносять політичні (що мають більш високий пріоритет перед іншими проектами, при помітно більш низькій або навіть негативній рентабельності), економічні, соціальні, технологічні та інші види.

Необхідно регулярно переглядати фінансову модель, а також при необхідності вносити зміни у первісно закладені вихідні дані і коригувати фінансові прогнози у разі внесення таких змін. Також модель повинна бути побудована так, щоб була можливість проведення аналізу чутливості результатів фінансових прогнозів до зміни всіх припущень моделі.

Ключовим аспектом фінансового моделювання є ризик-менеджмент, тому що ризик є невід'ємною частиною будь-якого проекту публічно-приватного партнерства. В сучасних економічних умовах визначають п'ять підходів до управління ризиками:

1. Уникнення, що веде до зміни параметрів і навіть до скасування проекту PPP.
2. Мінімізація, наприклад, страхування, передача субпідрядникам, отримання гарантій від інвесторів проекту PPP.
3. Перенесення ризику до партнера PPP, який буде найкращим чином контролювати ризик при найменших витратах. Це передбачає свободу партнера в прийнятті рішень щодо методів контролю за ризиком, якщо такий ризик він

на себе бере. Перенесення ризиків є ключовим аспектом максимізації критерію «ціна-якість».

4. Прийняття, що доцільно як для несуттєвих ризиків, так і для тих ризиків, якими приватний партнер не зможе ефективно управляти при прийнятному рівні премії за ризик.

5. Резервування, тобто створення резервних рахунків на ремонт або обслуговування боргу.

Процес управління ризиками на етапі розробки проекту може бути розбитий на наступні етапи:

1. Виявлення і докладний опис ризиків проекту.
2. Аналіз можливих наслідків ідентифікованих ризиків.
3. Оцінка ймовірності реалізації ризиків (тобто їхніх наслідків).
4. Оцінка, при можливості, в грошовому еквіваленті наслідків реалізації ризиків.
5. Розробка стратегій управління ризиками (механізми захисту).
6. Запис результатів цього процесу.

АДАПТИВНІ МОДЕЛІ ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

О. О. РУДАЧЕНКО, здобувач
Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
polkin87@ukr.net

На сучасному етапі розвитку економіки України підприємства житлово-комунального господарства (ЖКГ) представляють значний інтерес, оскільки житлово-комунальне господарство – це важлива соціальна галузь, яка забезпечує населення, підприємства, організації та установи необхідними житлово-комунальними послугами.

Стан ЖКГ впливає на рівень економічного розвитку країни у вигляді ВВП, що призводить до нестабільності та незбалансованості економічних процесів як в регіонах, так і в цілому по Україні. Тому важливим завданням є попередження кризового стану підприємств цієї сфери шляхом прогнозування діагностичних показників фінансового стану.

В затверджених Міністерством економіки України Методичних рекомендаціях щодо виявлення ознак неплатоспроможності, ознак фіктивного, приховуваного банкрутства та ознак доведення до банкрутства пропонується аналізувати фінансовий стан підприємства з точки зору чотирьох груп показників: загальних показників діяльності, показників ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності.

Для зменшення простору ознак і вибору в кожній групі одного показника для побудови моделі попередження кризового стану підприємств ЖКГ був

обраний метод центру тяжіння. Методи центру ваги має ряд переваг і дуже зручний у випадку, коли потрібно виділити найвпливовіший показник. Даний метод дозволяє виключити з первинної системи ознак ті, які дублюють інформацію, а також забезпечує вибір ознак, які найбільш повно відображають стан досліджуваних процесів.

В результаті розрахунку та визначення показників-репрезентантів були обрані такі діагностичні показники: X1 – частка виробничих фондів в обігових коштах; X2 – оборотність активів (коефіцієнт трансформації); X3 – коефіцієнт фінансової незалежності; X4 – коефіцієнт швидкої ліквідності; X5 – рентабельність капіталу.

Вихідними даними для прогнозування фінансової діяльності підприємств ЖКГ є показники Нововодолазького водопровідно-каналізаційного підприємства, представлені за період з 2012 по 2014 роки на рис 3.

Прогнозовані значення діагностичних показників фінансової діяльності підприємства ЖКГ на I півріччя 2015 р., за допомогою адаптивних моделей, представлені на рисунку 3.

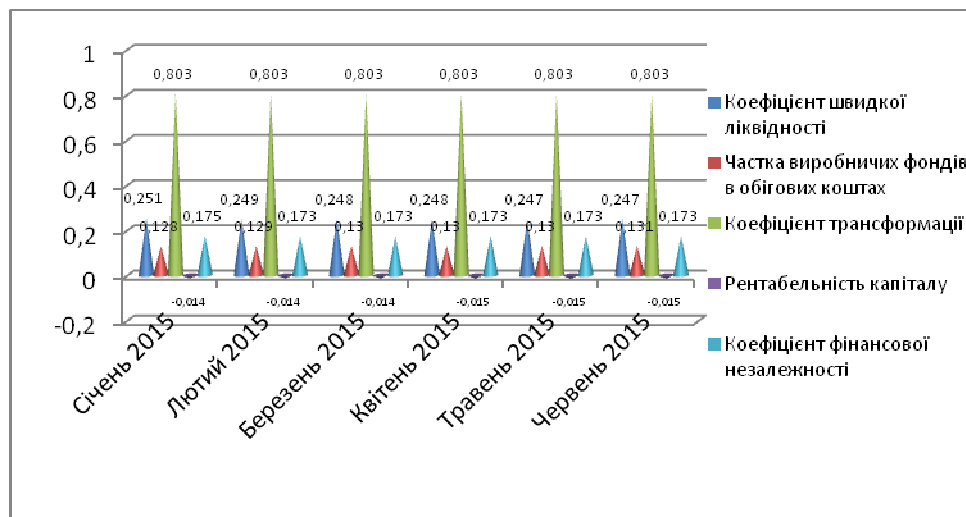

Рисунок 3.- Прогнозовані значення діагностичних показників Нововодолазького ВКП

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЦЕЛЕСООБРАЗНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ АУТСТАФФИНГА

Е. И. СЛАВУТА, ст. преподаватель
Харьковский национальный университет
городского хозяйства имени А.Н.Бекетова
61002 Украина, г. Харьков, ул. Революции, 12
boderad@ukr.net

Целью применения аутстаффинга является оптимизация бизнес-процессов, в том числе уменьшение налоговой нагрузки, снижение административных рисков. Аутстаффинг предусматривает собой такую модель

организации трудовых отношений, при которой осуществляется оформление сотрудников в штат Компании – посредника (кадровое агентство, посредническая компания), которое в дальнейшем занимается ведением всех кадровых процессов, перечислением налоговых платежей, выплатой заработной платы и соблюдением всех законодательных норм.

Услуга аутстаффинга регламентируется такими законодательными актами:

- Налоговый кодекс Украины – пункт 14.1.183;
- Гражданский кодекс Украины – статьи 3 и 64;
- Закон Украины «О занятости населения» – статьи 36, 37 и 39;
- Решение Хозяйственного суда Харьковской области от 4.02.2013 г. по делу № 5023/5802/12 касающегося толкования содержания договора аутстаффинга.

Аутстаффинг позволяет предприятию сократить денежные расходы и затраты времени при работе с наемным персоналом. Экономия расходов происходит за счет снижения отчислений по единому социальному взносу.

Работнику применение аутстаффинга выгодно за счёт разницы налогов и отчислений, выплачиваемых из полученного дохода. В случае, если работник является штатным сотрудником, то из полученного дохода он выплачивает: единый социальный взнос – 3,6 %, подоходный налог – 15%, военный сбор – 1,5 %. В случае, если работник зарегистрирован как частный предприниматель-физическое лицо, работающий по упрощённой системе налогообложения (1 группа), он выплачивает: единый налог – 10% от минимальной заработной платы и единый социальный взнос, минимальная величина которого составляет 34,7% от минимальной заработной платы.

Учитывая, что размер налогов и отчислений отличается не только величиной ставки, но и базой начисления, для работника экономическая целесообразность его перехода на условия аутстаффинга возможна при соблюдении данного соотношения:

$$S_n \left(\frac{R_i + R_s + R_m}{100\%} \right) - S_{\min} \left(\frac{R_{u1} + R_{s1}}{100\%} \right) > 0,$$

де S_n – номинальная заработная плата работника, грн.;

S_{\min} – минимальная заработная плата в Украине, грн.;

R_i – ставка подоходного налога, %;

R_s – ставка единого социального взноса, %;

R_m – ставка военного сбора, %;

R_{u1} – ставка единого налога для 1 группы упрощённой формы налогообложения, %;

R_{s1} – ставка единого социального взноса для 1 группы упрощённой формы налогообложения, %.

Кроме снижения расходов использование трудовых соглашений позволит создать конкурентные условия среди работников; повысить производительность труда и качество выполняемых работ.

ЗАСТОСУВАННЯ АНАЛІТИКО-СТАТИСТИЧНОГО МЕТОДУ «РЯДИ ДИНАМІКИ» В АНАЛІЗІ ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ПІДПРИЄМСТВ МІСЬКОГО ЕЛЕКТРИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

С. В. ТЕЛЯТНИК, асистент
*Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
telyatniks@yandex.ru*

Аналітико-статистичний метод «Ряди динаміки» є важливим прийомом аналізу діяльності підприємства, так як дає можливість виявити закономірності розвитку економічних процесів за ряд періодів і відтворити їх у цифровій формі. Відомо, що динамічний ряд – це послідовність чисел, які характеризують зміну економічного явища.

Прикладами розрахунків для застосування аналітико-статистичного методу «Ряди динаміки» в аналізі економічних показників підприємств міського електричного транспорту (МЕТ) слугуватимуть показники КП «Жовтневе трамвайне депо» м. Харкова за 2012-2014 рр. Проаналізуємо динаміку кількості перевезених пасажирів даним підприємством. Для цього доцільно використати відомий статистичний метод «Ряди динаміки» і на його основі обчислити та проаналізувати ряд показників: абсолютний приріст, темп зростання і темп приросту, абсолютне значення одного відсотка приросту.

Динаміка кількості перевезених пасажирів КП «Жовтневого трамвайного депо» представлена в табл. 7. На підставі даних табл. 7 зробимо висновок, що за 2012-2014 рр. кількість перевезених пасажирів підприємством зменшилась на 872,2 тис. чол. Про це також свідчать дані щодо базисних темпів росту цього показника. Так базисний темп росту кількості перевезених пасажирів в 2014 р. склав 97,95 %. Абсолютне значення одного відсотка приросту кількості перевезених пасажирів має тенденцію до зменшення. Що стосується середнього темпу росту кількості перевезених пасажирів, то за аналізований період її величина постійно зменшувалася в середньому на 1,03 %.

Таким чином, для підприємств МЕТ практичний інтерес має саме тенденція розвитку деяких явищ, що дозволяє передбачити зміни в майбутньому та реалізувати необхідні практичні заходи.

Таблиця 7- Динаміка кількості перевезених пасажирів

Показники	Формула розрахунку	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Кількість перевезених пасажирів, тис. чол.	—	42606,7	34577,2	41734,5
1. Абсолютний приріст, тис. чол.				
Ланцюговий	$P_K - P_{K-1}$	-	-8029,5	7157,3
Базисний	$P_K - P_1$	-	-8029,5	-872,2
2. Темп зростання, %				
Ланцюговий	$\frac{P_K}{P_{K-1}} 100$	-	81,15	120,70
Базисний	$\frac{P_K}{P_1} 100$	-	81,15	97,95
3. Темп приросту, %				
Ланцюговий	$\frac{P_K - P_{K-1}}{P_{K-1}} 100$	-	-18,85	20,70
Базисний	$\frac{P_K - P_1}{P_1} 100$	-	-18,85	-2,05
4. Абсолютне значення одного відсотка приросту, тис. чол.	$0,01 * P_{K-1}$	-	426,067	345,772
5. Середній рівень ряду, тис. чол.	$\sum_{i=1}^K \frac{P}{K}$	$(42606,7 + 34577,2 + 41734,5) / 3 = 39639,47$		
6. Середній темп зростання, %	$\sqrt[K-1]{\frac{P_K}{P_1}} * 100$	$\sqrt{\frac{41734,5}{42606,7}} \times 100\% = \sqrt{0,9795} * 100\% = 98,97\%$		
7. Середній темп приросту, %	$\sqrt[K-1]{\frac{P_K}{P_1}} * 100 - 100$	$98,97 - 100 = -1,03\%$		

ЗАСТОСУВАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ В ОЦІНЦІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ СТРУКТУР НА ПРИКЛАДІ КЛАСТЕРІВ

Ю. В. ФЕДОТОВА, канд.екон.наук, доцент
Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова,
61002, м.Харків, вул. Революції, 12
lektorin@mail.ru

Протягом останніх років домінуючим процесом у Європейському Союзі стала секторальна диференціація виробництва, у результаті чого з'явилися як інноваційні кластери (біотехнологічні, програмного забезпечення тощо), так і ті, що не мають тісного зв'язку з технологічними досягненнями (виноробство, міжнародний туризм).

Фахівці Європейської кластерної обсерваторії виокремили групи кластерів залежно від трьох найвагоміших індикаторів їх розвитку, запропонувавши за аналогією з «зірковістю» готелів відповідну

чотириступінчасту градацію – 0; 1*; 2*; 3*, в основі якої – три основних індикатори (рівень «0» визнається не всіма інституціями ЄС):

- *розмір*, який автори цієї методики пов'язують із співвідношенням зайнятості у кластері та в цілому в ЄС, відзначаючи, що найважливішою відмінністю має стати 10-відсоткове перевищення стандартизованого показника в регіонах – лідерах Європейського Союзу;
- *спеціалізація* визначається за умови, що регіон у межах європейського поділу праці виділяється специфічною кластерною категорією серед 10% успішних регіонів ЄС з високим рівнем зайнятості у відповідному виробництві;
- *фокус* враховується, якщо на кластер припадає більша частка у структурі зайнятості регіону, зокрема, якщо він входить до ТОП – 10 кластерів подібної категорії, для яких характерна найбільша питома вага зайнятості в цьому регіоні.

Питома вага «вищих» кластерів (3*) в економіці ЄС є незначною та оцінюється в межах 8% (при питомій вазі у потенціалі території – 1,58%). Натомість кластери 1* становлять абсолютну більшість – 66% (питома вага в потенціалі території – 13,65%). Кластери другої групи (2*) складають близько 26%. Експерти вважають, що «зірковість» з часом може змінюватися, отже, потрібний постійний моніторинг цього процесу.

За даними Європейської кластерної обсерваторії, на початку 2011 року понад 40% сукупної робочої сили ЄС було задіяно на підприємствах, що входили до одного з майже 10.000 існуючих тут кластерів. Регіональні відмінності між ними є доволі значними – від 50% в державах – лідерах до 25% у країнах – нових членах Європейського Союзу, що яскраво ілюструє наявність різних моделей кластеризації. Фахівці обсерваторії поділяють всі існуючі приклади кластерних структур на 38 торгових секторів.

Продовжуючи вищенаведені дослідження, слід зазначати, що окрім врахування господарської спрямованості кластерних структур, велике значення має склад та специфіка взаємодії між учасниками таких утворень. Кількість членів кластера зазвичай варіюється від декількох фірм до значної кількості представників різних напрямів господарювання. Тип моделі визначається не тільки складом її учасників, а й наявністю/відсутністю існуючих нормативно-правових, фінансових та інфраструктурних чинників формування кластерних утворень. Найвищий ступінь кластеризації – це об'єднання не тільки сфери бізнесу, фінансового сектору та державних органів управління, а й освітніх та наукових установ. Це найбільш складний тип кластероутворення, який реалізує механізм державно-приватного партнерства в межах певного регіону та країни в цілому.

МОДЕЛЮВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

В. В. ВЕЛИЧКО, канд. екон. наук, доцент
С. М. ГАЙДЕНКО, асистент
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
nika.velni@mail.ru*

Для забезпечення ефективності й результативності управління підприємствами житлово-комунального господарства (ЖКГ) особливо актуальними є питання оптимізації їх управління на основі позитивних структурних зрушень галузевої, просторової та функціональної систем, відновлення й зміцнення ефективного співробітництва регіонів, зменшення міжрегіональних та міжгалузевих диспропорцій, раціонального використання ресурсів, формування й використання виробничо-господарського потенціалу підприємств ЖКГ та ін. У контексті розробки та реалізації стратегії управління підприємствами необхідно зосередити увагу на моделювання відповідних показників і процесів, що відбуваються у ЖКГ та визначити можливості використання сценарного підходу розвитку представлених підприємств з визначенням напрямів пріоритетного розвитку. При цьому пропонується розробка й впровадження моделей управління підприємствами ЖКГ, визначення умов їх застосування, враховуючи аспекти негативного впливу наслідків фінансово-економічної кризи, технологія ведення бізнесу, особливості організаційної структури, організація праці робітників, напрями та схеми здійснення договірних відносин і взаємодії із зацікавленими особами.

Модель управління підприємствами ЖКГ формується на основі комбінуванні аглосаксонської, французької та німецької моделей, яка базується на принципах децентралізації повноважень, забезпечення дерегуляції, використання концесії, оренди, зростання конкуренції, впровадження системи договірно-правових відносин. У рамках моделі управління особливе значення має розробка, удосконалення та впровадження сучасних інформаційних технологій в системі ЖКГ на основі багаторівневих інформаційних систем, що дозволяють підвищити якість формування й використання інформаційних потоків, наданих послуг, реагування на негативні явища та ін. Економіко-математична модель вибору найкращого варіанта стратегічного управління розвитком підприємств житлово-комунального комплексу регіонів має загальний вигляд : $\sum_{i=1}^n O_i \times x_i \rightarrow \max$

$$\text{при обмеженнях } (\Omega): \sum_{i=1}^n c_i \times x_i \leq K$$

де i - номер варіанта стратегії розвитку; O_i - оцінка ефективності варіанта; x_i - визначений параметр i -го варіанта стратегії; c_i - питома витрата i -го ресурсів на одиницю параметра; K – гранично допустима витрата ресурсів.

Стосовно стратегічного розвитку підприємств ЖКГ, вибір раціональної стратегії їх поведінки може являти собою обґрунтування інтенсивного або екстенсивного напрямів розвитку. У цільовому блоці стратегії в більшості випадків доцільно використовувати концепцію підвищення якості й розширення асортименту наданих послуг, а також підвищення ефективності системи управління підприємств ЖКГ. В цілому для формування та реалізації стратегії розвитку підприємств ЖКГ пропонується застосування стратегічного інструментарію, використовуючи поліваріантний підхід, та враховуючи особливості й напрями функціонування підприємств ЖКГ.

УПРАВЛІННЯ АКТИВНІСТЮ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Н. В.ВОДКА, асистент
Н. М. МАТВЄЄВА, канд.екон.наук, доцент
А. Р. ЛЕЩЕНКО, магістрант факультету ЕіП
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
manana_79@inbox.ru*

Ефективне використання трудового потенціалу на підприємствах здійснюється через управління, яке включає в себе ділову активність.

Ділову активність підприємства необхідно розглядати як активність його персоналу. Управляти активністю персоналу можна за допомогою чинників, що впливають на неї. Оцінка таких чинників дозволить менеджерам визначити в якому підрозділі і на який чинник необхідно впливати, щоб підвищилася ділова активність всього підприємства.

Аналіз запропонованих методик і підходів дозволив визначити сім чинників, що не тільки роблять вплив на активність працівників підприємства, але і є «причиною» активності. Дані чинники, методи і показники їх оцінки представлені в таблиці 1. Використовуючи елементи теорії нечітких множин, можна визначити лінгвістичну оцінку і відповідно кількісні значення (нечіткі відповідності) кожної лінгвістичної змінної (чинника, що характеризує ділову активність). Результати оцінок відбиті в таблиці 2.

Оскільки для кожного підрозділу значущість чинників буде різною, то необхідно визначити вагу кожного чинника (w_i), зокрема:

$$\sum_{i=1}^n w_i = 1$$

Вагу можуть задавати експерти, або керівники підрозділу. Загальне значення визначається як результат множення оцінки (середньоарифметичного значення оцінки по підрозділу) і ваги, тобто

$$Ki = \prod_{i=1}^n X_i w_i$$

Розрахунок оцінки впливу чинників представлений в таблиці 8.

Таблиця 8 – Оцінка впливу чинників на ділову активність персоналу

№ п/п	Чинник	оцінка	вага	Загальне значення
1	Освіта	X_1	w_1	$K_1=X_1*w_1$
2	Здоров'я	X_2	w_2	$K_2=X_2*w_2$
3	Професійність	X_3	w_3	$K_3=X_3*w_3$
4	Особисті якості	X_4	w_4	$K_4=X_4*w_4$
5	Мотивація	X_5	w_5	$K_5=X_5*w_5$
6	Взаємовідносини у колективі	X_6	w_6	$K_6=X_6*w_6$
7	Умови праці	X_7	w_7	$K_7=X_7*w_7$
	Сума	-	1	$\sum_{i=1}^n K_i$

Порівнюючи три результативні показники $\sum_{i=1}^n K_i$ (вони повинні приймати значення від 0 до 1), відповідні виробничій, техніко-економічній і фінансово-господарській активності, можна визначити в якому підрозділі і на якій саме чинник необхідно впливати, щоб ділова активність даного підрозділу і відповідно ділова активність всього підприємства підвищилася (таблиця 9).

Таблиця 9 – Лінгвістична і кількісна оцінка чинників, що впливають на ділову активність персоналу підприємства

Оцінка Чинники	Великий позитивний результат	Позитивний результат	Невід'ємний результат	Непозитивний результат	Від'ємний результат	Великий від'ємний результат
	Кількісна оцінка 1	Кількісна оцінка 0,8	Кількісна оцінка 0,6	Кількісна оцінка 0,4	Кількісна оцінка 0,2	Кількісна оцінка 0
Освіта	Вища освіта і працівник підвищує кваліфікацію	Вища освіта і працівник не підвищує кваліфікацію	Середня професійна освіта і працівник підвищує кваліфікацію	Середня професійна освіта і працівник не підвищує кваліфікацію	Середня загальна освіта і працівник підвищує кваліфікацію	Середня загальна освіта і працівник не підвищує кваліфікацію
Здоров'я	Кількість лікарняних менш за 20 днів на рік	Кількість лікарняних від 20 до 40 днів на рік	Кількість лікарняних від 40 до 60 днів на рік	Кількість лікарняних від 60 до 80 днів на рік	Кількість лікарняних від 80 до 100 днів на рік	Кількість лікарняних більше ніж 100 днів на р.
Професійність	Стаж більше 10 років, працівник цікавиться новинками	Стаж більше 10 років, працівник не цікавиться новинками	Стаж від 1 року до 10 років, працівник цікавиться новинками	Стаж від 1 року до 10 років, працівник не цікавиться новинками	Стаж менше 1 року, працівник цікавиться новинками	Стаж менше 1 року, працівник цікавиться новинками
Особисті якості	Дуже значно виявляються позитивні якості	Виявляються позитивні якості	Виявляються більше позитивні якості ніж негативні	Виявляються більше негативні якості ніж позитивні	Виявляються негативні якості	Дуже значно виявляються негативні якості
Мотивація	Висока заробітна плата, використовується моральне стимулювання	Висока заробітна плата, не використовується моральне стимулювання	Середня заробітна плата, використовується моральне стимулювання	Середня заробітна плата, не використовується моральне стимулювання	Низька заробітна плата, використовується моральне стимулювання	Низька заробітна плата, не використовується моральне стимулювання
Взаємовідносини у колективі	Дуже гарні	Гарні	Скоріше гарні, ніж погані	Скоріше погані, ніж гарні	Погані	Дуже погані
Умови праці	Дуже гарні	Гарні	Скоріше гарні, ніж погані	Скоріше погані, ніж гарні	Погані	Дуже погані

МОДЕЛЮВАННЯ І ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ЕФЕКТУ ТА РІВНЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА

В. О. КОСТЮК, канд.екон.наук, доцент
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М.Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
mire2005@ukr.net*

Реформування економічних відносин на всіх рівнях управління в Україні спрямовано насамперед на підвищення ефективності виробництва. Обмеженість природних ресурсів і пов'язаних з цим подорожчанням витрат на виробництво продукції та надання послуг, а також зростанням конкуренції з боку вітчизняних і зарубіжних виробників обумовлює необхідність підвищення ефективності суспільного виробництва як основного чинника успішного функціонування економіки. Досягнення високої ефективності діяльності суб'єктів господарювання в усіх сферах економіки – важлива передумова забезпечення високих темпів економічного зростання, підвищення матеріального і культурного рівня життя народу.

З огляду на це найважливішим завданням статистики є визначення рівня і динаміки ефективності виробництва. Виробництво вважається ефективним лише тоді, коли результати виробництва перевищують витрати уречевленої і необхідної праці, тобто коли створюється корисний ефект. Для обґрунтування рішень щодо управління ефективністю економічного розвитку використовують різноманітні статистичні методи і моделі.

Науковообґрунтоване статистичне забезпечення управління має базуватися на комплексному використанні цих методів і моделей. Обґрунтування управлінських рішень щодо підвищення ефективності виробництва ґрунтується на повному комплексі статистичного забезпечення управління, починаючи від побудови моделей системи відповідних показників до їх факторного аналізу.

В зв'язку з цим актуальне значення має дослідження та узагальнення теоретичних підходів щодо методики моделювання і факторного аналізу економіко-статистичних показників ефекту та рівня ефективності виробництва. Система показників ефективності застосовується для постійного порівняння витрат з результатами праці. Ефективність необхідно підвищувати на всіх стадіях процесу відтворення - у виробництві, розподілі, обігу та споживанні.

Відомо, що розвиток економіки відбувається за рахунок двох груп чинників: залучення додаткових ресурсів (екстенсивний шлях) і раціонального використання наявних ресурсів завдяки технічному прогресу, організаційно-економічним та іншим чинникам (інтенсивний шлях). Тому у процесі моделювання показників ефективності слід застосовувати такі статистичні моделі, за допомогою яких виявляються можливості відносного зниження виробничих витрат, зокрема, енергії, сировини та матеріалів.

Поняття «економічна ефективність» являє собою відношення результату

економічної діяльності (ефекту) до витрат, пов'язаних із досягненням цього результату. В якості результату (ефекту) на макроекономічному рівні виступають: валовий внутрішній продукт, валовий національний дохід і т. ін., на регіональному рівні (окремих галузей і підприємств), дохід, прибуток. В свою чергу в якості витрат виступають поняття «ресурси» та «поточні витрати». Ресурси являють собою авансовані до початку виробництва затрати, це зокрема середні за досліджуваний період обсяги: вартості необоротних засобів, оборотних засобів та середньооблікової чисельності робочої сили.

При цьому слід зауважити, що у процесі розрахунку загального обсягу ресурсів постає питання вибору однакової одиниці вимірювання різних видів згаданих ресурсів з точки зору дотримання вимог порівняльності показників. З цією метою за різними методиками обчислення пропонується застосувати як трудові, так і вартісні одиниці виміру цих показників. Поточні витрати включають такі елементи: величину нарахованої амортизації, вартість спожитих на виробництво продукції сировини, матеріалів, палива, а також суму нарахованої заробітної плати.

На основі відповідних статистичних даних пропонується обчислювати систему показників економічної ефективності, яка включає в собі узагальнюючі показники (відношення ефекту до загального обсягу ресурсів або загальної величини поточних затрат) і часткові (відношення ефекту до величини кожного виду ресурсів або поточних витрат). Аналіз наведених показників свідчить про те, що головною метою підвищення економічної ефективності виробництва є отримання додаткового ефекту за рахунок економії ресурсів і поточних витрат. Для обчислення відносної економії окремих видів ресурсів і поточних витрат потрібно зіставити значення відповідних величин звітного періоду і базисного, скорегованих на індекс показника, який виступає в якості результативного (валовий внутрішній продукт, прибуток і т.п.).

Всі явища і процеси господарської діяльності підприємств знаходяться у взаємозв'язку і взаємозумовленості. Одні з них безпосередньо пов'язані між собою, інші побічно. Звідси важливим методологічним питанням в економічному аналізі є вивчення та вимірювання впливу факторів на величину досліджуваних економічних показників.

Кожен результативний показник залежить від численних і різноманітних факторів. Чим детальніше досліджується вплив факторів на величину результативного показника, тим точніше результати аналізу та оцінка якості роботи підприємств. Звідси важливим методологічним питанням в аналізі господарської діяльності є вивчення та вимірювання впливу факторів на величину досліджуваних економічних показників. Без глибокого і всебічного вивчення факторів не можна зробити обґрунтовані висновки про результати діяльності, виявити резерви виробництва, обґрунтувати плани й управлінські рішення.

У процесі факторного аналізу визначають, якою мірою на кінцевий результат виробництва (обсяг продукції, дохід, прибуток) впливають екстенсивні чинники (поточні витрати або ресурси) та інтенсивні (коефіцієнти

економічної ефективності). З цією метою рекомендується використати мультиплікативну модель досліджуваного результативного показника (ефекту), що представляє собою добуток останніх двох чинників (екстенсивного і інтенсивного).

Розрахунок впливу зазначених чинників на динаміку ефекту пропонується здійснювати за допомогою методу ланцюгових підстановок, зокрема, індексної його модифікації: вплив екстенсивного чинника визначається шляхом перемноження абсолютної величини ефекту (прибутку) базисного періоду і відносного приросту величини поточних витрат або ресурсів; вплив інтенсивного чинника розраховується шляхом перемноження величини ефекту базисного періоду, індексу екстенсивного чинника (поточних витрат або ресурсів) і відносного приросту відповідного коефіцієнта економічної ефективності.

При факторному аналізі динаміки ефективності рекомендується використовувати систему взаємопов'язаних індексів економічної ефективності змінного складу, фіксованого і структурних зрушень. Це обумовлено тим, що показник економічної ефективності являє собою середню величину, яка залежить, з одного боку, від рівня ефективності в окремих регіонах, галузях і підприємствах, а з другого – від питомої ваги (частки) кожної галузі (підприємства) в сукупних витратах досліджуваного об'єкту управління. Вплив першого чинника визначають за допомогою індексу ефективності фіксованого складу, а вплив другого чинника обчислюють на основі індексу ефективності структурних зрушень.

Пропонована методика моделювання і факторного аналізу є базою для розробки заходів щодо збільшення величини ефекту і підвищення рівня економічної ефективності виробництва на будь-якому досліджуваному об'єкті управління.

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ВІДМОВ ОБЛАДНАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ВКГ ТА ВИЗНАЧЕННЯ КОЕФІЦІЄНТУ СТАРІННЯ

І. В. ПОКУЦА, асистент
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
pokutsa@ukr.net*

Розглянемо основні положення відмов систем з послідовною і паралельною структурою. В системі з послідовною структурою відмова будь-якого компонента призводить до відмови системи в цілому. Система логічних рівнянь для послідовної системи буде наступною:

$$\begin{cases} y1 = x1 \\ y2 = y1 \wedge x2 \\ y3 = y2 \wedge x3 \end{cases}$$

де $y1, y2, y3, x1, x2, x3$ – елементи послідовної системи.

А вірогідність P_s безвідмовної роботи розраховується в цьому випадку як:

$$P_s = P1 * P2 * P3$$

В системі з паралельною структурою відмова системи в цілому відбувається тільки при відмові всіх елементів. Система логічних рівнянь для наведеної паралельної системи:

$$\begin{cases} y1 = x1 \\ y2 = x2 \\ y3 = x3 \end{cases}$$

А вірогідність P_s безвідмовної роботи розраховується:

$$P_s = 1 - (1 - P1) * (1 - P2) * (1 - P3)$$

Система водопостачання м. Харкова технічно відноситься до системи з різним набором послідовних і паралельних виробничих елементів, наприклад, насосне обладнання буде відноситись до паралельних елементів, а водогони різного типу – до послідовних елементів.

Математично описати таку систему досить складно, але вона буде мати тип системи n із k елементів. Ймовірність того, що в системі, що містить n елементів, k елементів будуть безвідмовно робити, можна розрахувати за формулою:

$$P_s = \left(\frac{n!}{k!(n-k)!} \right) * p(t)^k * q(t)^{n-k}, k=0,1,2 \dots n$$

де $p(t)$ – вірогідність успішної роботи окремого елемента системи

$q(t)$ визначається як $1-p(t)$.

Повертаючись до формули визначення k – коефіцієнту старіння, користуючись виразом (5) для визначення властивостей показника $x(t)$ – ймовірності відмов обладнання, можна зазначити, що ймовірність відмови обладнання буде мати не лінійний, а ступеневий функціональний зв'язок:

$$x(t) = x^q$$

Тому формула коефіцієнту старіння обладнання з урахуванням фактора надійності роботи обладнання, а також змішаного типу послідовно-паралельної виробничої системи, матиме вигляд:

$$k = \frac{x^q - x_0}{t}$$

Якщо початковим значенням інтенсивності відмов x_0 знехтувати, а тривалість проведення капітальних ремонтів буде щорічною ($t=1$), то коефіцієнт, що враховує старіння обладнання, зростатиме щорічно за ступеневим законом:

$$k = x^q$$

Користуючись значенням k по підприємству, нескладно порахувати, що якщо $k = 1.04^q$, ($q=1,2 \dots T$), то через лише 10 років інтенсивність відмов обладнання зросте на 48%, а через 20 років теж обладнання почне відмовляти майже в 2,2 частіше. Тому і суми фінансування доцільно б було коректувати на цей показник.

СЕКЦІЯ 4

ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ І НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ: ВПЛИВ ТА ВЗАЄМОДІЯ

Керівник секції - канд.екон.наук, доцент Бурак О.М.
Секретар секції - асистент Покуца І.В.

ПИТАННЯ ВЛАСНОСТІ, ЯК СУЧАСНА ОСНОВА ПРОЦЕСУ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

С. М. ГАЙДЕНКО, асистент
С. В. ТЕЛЯТНИК, асистент
*Харківський національний університет міського
господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революція, 12
alanserg@mail.ru*

В сучасних умовах господарювання процес розвитку тривалий та досить болісний для навколишнього середовища. Характерною рисою стратегії, яка намітилася є прагнення вирішити багато проблем за рахунок посилення навантаження на навколишнє середовище.

Сучасною основою становлення ринкових відносин служить перетворення відносин власності. Оскільки основні виробничі фонди ґрунтовно зношені, найбільш важливу роль як об'єкт власності здобувають ресурси, які виснажуються. Власник джерел сировини може бути впевнений у міцності свого положення не тільки всередині держави, але й на світовому ринку. В основі системи платежів за користування природними ресурсами повинні бути відносини власності й владно-господарюючі відносини з приводу використання природних ресурсів, при цьому необхідно домогтися однозначного трактування питань власності на природні ресурси.

Відносини власності - базові для будь-якої системи розподілу доходів, що є вторинною відносно них. Плата, яка вводиться без прив'язки до відносин власності або на ґрунті розмитих відносин власності, не має під собою достатньої аргументації. Права власності означають, що суб'єкт власності має наступні можливості щодо об'єкта власності: встановлювати правила його експлуатації; одержувати дохід від його експлуатації; передавати права розпорядження довіреній організації та ін.. Права власника не є абсолютними, і держава в особі законодавчої влади має можливість встановлювати різні обмеження на процес і характер використання природних ресурсів залежно від їхньої значимості з різних поглядів.

Обмеження пов'язані в основному з способом використання ресурсу, умовами його відтворення та ін.. Вони, як правило, не стосуються способів одержання доходів від їх експлуатації. У цьому випадку мова йде про розподіл рентного доходу. Права користування передаються компанії, яка займається

експлуатацією природного ресурсу, на умовах, спеціально створюваних власником або довіреною організацією, якій передані права розпорядження. Коли ми говорили про права власника, то мали на увазі одержувача доходу.

У цей час залучення первинних ресурсів у сферу господарської діяльності триває дуже активно. Але про збалансованість потреби в сировинних ресурсах і їх наявності поки говорити не доводиться, при цьому всі елементи навколишнього природного середовища споживаються з крайнім перевантаженням і ін.. Витрати на залучення природних ресурсів у господарський оборот і їх відтворення, як і раніше зростають, а символічні платежі за ресурси не створюють передумов для їхньої економії, при цьому справа не тільки в платежах, а й в кризовій ситуації в галузі природокористування, яка є наслідком цілого комплексу причин.

Для того щоб домогтися підвищення ефективності використання природних ресурсів, необхідно приборкати неефективний попит на природну сировину, знизивши навантаження, з одного боку, на ресурсний потенціал, а з іншого боку - на інвестиційний комплекс.

Отже, необхідно якомога швидше передавати всі ресурси в приватну власність або підвищувати ефективність адміністративного підходу. Безконтрольний процес приватизації природних ресурсів може привести до енергетичної кризи й гострого дефіциту сировини на внутрішньому ринку. З огляду на це, необхідно прагнути до того, щоб система відносин власності була інваріантна щодо політичних процесів.

RETHINKING NATURAL CAPITAL FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Patrizia Gazzola, Professor
Department of Economics, Insubria University
Via Ravasi, 2 , Varese, Italy
patrizia.gazzola@uninsubria.it
(corresponding author)

Piero Mella, Professor
Department of Economics and Business, University of Pavia
Via San Felice, 5, Pavia, Italy
piero.mella@unipv.it

The presented research aims to build a business model for the sustainable development. The study reports on research employing the Five Capitals model of sustainability to identify and facilitate the exploitation of opportunities for improved the actual business models.

Today's most dominant business models are not sustainable, to the extent that they encourages companies to relentlessly deplete the *natural capital*, which companies and communities require for their food, water, energy, and materials. Natural capital is made up of the resources and ecosystem services of the natural

world; it is any stock of matter or energy that yields valuable resources and services; it is the basis not only of production, but of life itself.

Today's business rules contribute directly or indirectly to systematic over-extraction and degradation of nature by physical means, such as deforestation, over-harvesting of fish stocks, and depletion of farm lands. Nature cannot regenerate itself fast enough to recover from this abuse. This corporate behavior is unsustainable economically and environmentally. Sustainable development must maintain or increase all productive capital stocks, including natural capital, which is currently often depleted through economic production.

Even if the maintenance of all five kinds of capital – manufacture, financial, social, human and natural – is essential for the sustainability of economic development, we mainly consider natural resources and environmental state that can be regarded as components of Natural Capital.

Some of the depletion of natural capital is already irreversible (i.e. rise of sea level, ocean acidification, species extinction) and thus measures have to be undertaken to stop its further depletion. Regulatory policies should be directed towards improving agricultural diversity and creating ecosystem buffers among other things. Green technologies (e.g. hydropower, solar cells and so on) and other resources that contribute to a low-carbon and low-fossil-fuel economy are essential in maintaining the Natural Capital.

For businesses to be viable in the long term the ecosystems and resources they depend on must be maintained, yet when it comes to the natural environment we are seeing a rapid depletion of capital. Economic invisibility has been a major reason for the neglect of natural capital.

The current business model creates significant environmental externalities that are not priced e.g., damages from climate change, pollution, land conversion and depletion of natural. Integrating natural capital in business decision making leads to better business decisions with the benefits of greater resilience, improved security of supply and ultimately a sustainable business model.

In the research we design a business model that it's possible to use as sustainability champions.

IN PROBLEMATIC SITUATIONS, “MANAGE CHANGE OR IT WILL MANAGE YOU”

Piero Mella, Professor
Department of Economics and Business, University of Pavia
Via San Felice, 5, Pavia, Italy
piero.mella@unipv.it
(corresponding author)

Patrizia Gazzola, Professor
Department of Economics, Insubria University
Via Ravasi, 2, Varese, Italy
patrizia.gazzola@uninsubria.it

“We live in a changing world. People grow, business conditions fluctuate, personal relationships develop, major industries come and go, population increases, water shortages worsen, and scientific discoveries increase. Our principal concerns arise from change – growth, decay, and fluctuation” (Jay Wright Forrester 1983, Foreword, p. IX).

In this situation of fluctuation and accelerated change, more and more frequently occur often irreversible and damaging changes affecting the economy and society. Traditional processes are abandoned while other processes are added, spurred on by the new technologies, which change the way social units and economic organizations operate. Not only do the cultural bases of individuals, societies and organizations change, but the social and economic units also evolve through modification of their structures, processes and output, in the attempt to loosen the old restraints while setting new objectives and rewriting the programs for their achievement. Without going too far back into economic history, we can observe that social units and structures, organizations in particular, must deal with change in their environment. Business organizations, in particular, must operate in a more competitive context of heightened change and growing globalization.

Thus, in order to survive in a dynamic and changing world, social units and organizations must develop their ability to quickly understand change and react to unfavorable triggers, developing an intelligent behavior; that is, they must transform themselves into learning organizations by adapting or innovating their own structures and, above all, their own cultures. So, policy makers and managers in social systems and organizations today face a challenge: the environmental contexts in which social systems exist are changing at an accelerating rate towards increasing complexity.

“Manage change or it will manage you” (Luedke, 2004).

A change management process becomes physiological, for individuals, social groups, or organizations, and it represents the natural approach for dealing with change both at the individual and organizational levels for all types of organization. Apart from the general “method of the three steps” proposed by Kurt Lewin (Lewin 1947), different strategies have been presented to direct the fulfillment of these steps – the ADKAR model (Hiatt 2006), the McKinsey “7S” model (Waterman et al. 1980), Kotter’s model (Kottler 1996) as well as many others.

Our study, by embracing the *systems thinking approach* (Mella 2012) aims to propose a straightforward, and powerful model of change in organizations and social

groups in general, that Piero Mella named as the PSC Model (Processes, Structures, Culture) (Mella 2014). The model takes into account the three fundamental “wheels of change”, which act at different speeds but with a power of change inversely proportional to the speed itself.

1. the “wheel of change” in the *internal operational programs*, understood also as norms, regulations, instructions, etc.;
2. the “wheel of change” in the *structures* of systems that is, in the organization of the organs and individuals;
3. the “wheel of change” in the *culture*; that is, in the cognitive and behavioral models of the individuals or groups that participate in the social and organizational structure.

The three paths of change are interconnected, like wheels of an inexorable process of change as shown in the PSC Model in the following figure 4.

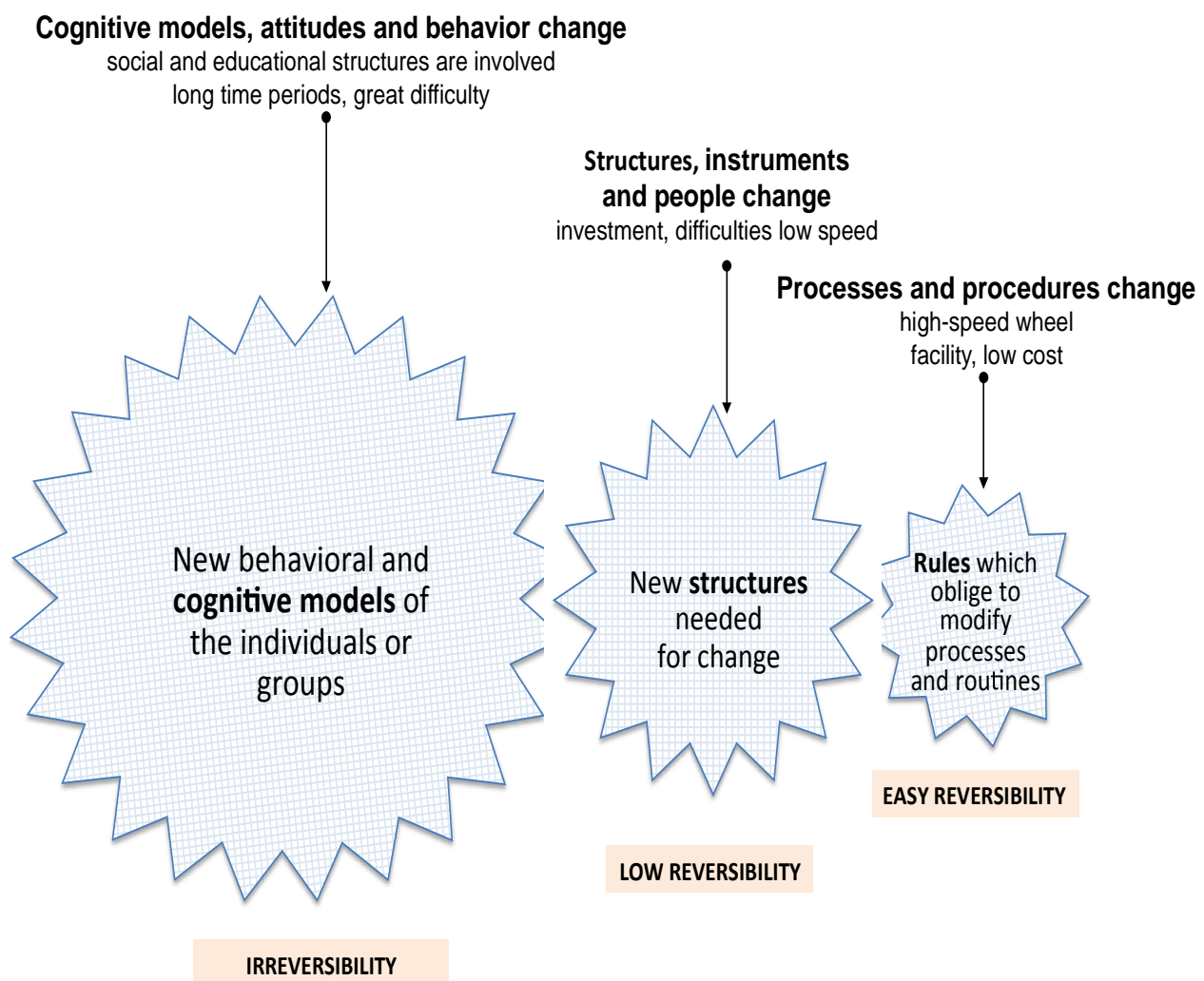

Figure 4.- The PSC model showing the wheels of change in social and economic systems

ВПЛИВ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ НА ЯКІСТЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Г. І. РИБАК, асистент
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М.Бекетова
61002, Україна, м. Харків, вул Революції, 12
rybakai@ukr.net*

На сучасному етапі економіка країни потерпає від впливу світової економічної кризи, внутрішніх проблем та військових дій на сході. Все це стримує повноцінний економічний рух вітчизняного суспільства в необхідному ринковому напрямку, що характеризується високим рівнем якості життя населення. Однією з головних складових якості життя населення є показник доходу населення. Останнім часом в Україні виникає таке явище, як масова бідність, близько 80% загальної чисельності населення, що свідчить про надто низькі доходи населення. За стандартами ООН межа бідності складає 150 доларів на місяць, а це на сьогоднішній день за курсом Національного банку України близько 3750 грн., а середня заробітна плата українця на січень 2015 року склала 3455 грн. Ще близько 9% населення країни знаходиться за межею крайньої бідності, тобто мають доходи нижче прожитковий мінімуму, який на січень 2015 року зафіксований на рівні 1218 грн.

Поглиблення бідності та зростання диференціації доходів, різко позначається на нелегальній і нетрудовій основі майнового і соціального розшарування, слабнуть стимули до творчої праці та розвитку. До того ж програма, щодо подолання та попередження бідності, яка діяла з 2010 року у 2014 втратила свою силу, а інша відсутня. Проблему низьких доходів значно посилюють і нові реформи податкової системи, що суттєво змінюють порядок та ставки оподаткування фізичних доходів населення, і дотепер залишаються соціально несправедливими.

Розмір доходів населення України в більшій мірі залежить від рівня заробітної плати, яка складає 48% доходів населення, тому важливим моментом є не лише її нарахування, а й методи оподаткування. Заробітна плата та й інші доходи громадян оподатковуються виходячи з особистих доходів, що є в основі не вірним. Необхідним є врахування того, що не всім розміром заробітної плати може скористатися індивід, оскільки у його розпорядження для споживання і накопичення надходить лише сума, яка залишається після сплати податків. В першу чергу до таких податків належать соціальні сплати (утримання з заробітної плати), а також податок на доходи фізичних осіб. Але даний податок нараховується на весь отриманий дохід даної фізичної особи, і взагалі не враховує того моменту, що його необхідно розподіляти на одного члена родини. Сума такого розподіленого доходу досить часто є значно нижчою і не перевищує необхідного прожиткового мінімуму, що за світовими стандартами є крайньою межею бідності. Якщо розглянути статистику доходів домогосподарств, що мають в своєму складі різну кількість працездатних

осіб, та розподілити увесь їх дохід між членами сім'ї, то чітко простежується значна диференціація «розподіленого доходу» між цими домогосподарствами. З вирахуванням податку сума розподіленого доходу стає ще нижчою.

Виходячи з вище зазначеного податок на доходи фізичних осіб повинен розраховуватися виходячи не з доходу отриманого фізичною особою, а середнім доходом на одну особу у домогосподарстві, тобто «розподіленим доходом у розпорядженні». Також для вирішення існуючої проблеми уряд має затвердити поняття «межа бідності» за світовими стандартами, тобто встановити поріг податкового обтяження на рівні 5 доларів в день (3750 грн.) на кожного члена родини. Це має стати основою формування державного бюджету країни.

РОЗРОБКА НАПРЯМКІВ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СКП «ХАРКІВЗЕЛЕНБУД»

О. М.БУРАК, канд. екон. наук, доцент
С. Г. АРСЕНАДЗЕ студентка факультету ЕіП
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М.Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
ledanext@mail.ru
sofiko.sweetty@gmail.com*

Еколого-економічна діяльність підприємства сфери озеленення важлива для гармонійного розвитку населеного пункту. Для забезпечення стабільної діяльності підприємств сфери озеленення необхідно підвищити їх інвестиційну привабливість.

Інвестиційна привабливість – це економічна категорія, що характеризується комплексом фінансово-економічних, соціальних, інформаційних, техніко-організаційних та інших показників, на основі яких можна прийняти об'єктивне рішення про доцільність вкладення коштів у певне підприємство (інвестиційний об'єкт).

Основними методами оцінки інвестиційної привабливості виступають: факторний, інтегральний, рейтинговий, ризиковий.

Формування інвестиційної привабливості підприємства необхідно для: забезпечення конкурентоспроможності продукції та підвищення її якості; створення необхідної сировинної бази для ефективного функціонування підприємств; інвестиції необхідні для забезпечення ефективного функціонування підприємств, їх стабільного стану та, у зв'язку із цим, вони використовуються для досягнення подальшого розширення та розвитку виробництва; відновлення основних виробничих фондів тощо.

Інвестиційна привабливість підприємства містить велику кількість показників, які сприяють позитивному рішенню інвестора щодо вкладення коштів. Тому керівники підприємства з озеленення і органи місцевого

самоврядування повинні звертати особливу увагу на покращення показників, які відповідають за інвестиційну привабливість, а саме: оцінка майнового становища підприємства; оцінка фінансових результатів діяльності підприємства; оцінка ліквідності підприємства; аналіз ділової активності; аналіз фінансової стійкості; аналіз рентабельності.

Крім того, серед переліку даних показників мають показники, що забезпечують екологічний аспект вигод інвестора.

За останні роки своєї діяльності СКП «Харківзеленбуд» отримує наступний фінансовий результат діяльності: у 2012 р. – збиток 1985 тис. грн.; 2013 р. – прибуток 489 тис. грн.; 2014 рік – збиток 43 тис. грн. Прибуток, отриманий у 2013 році, підприємство спрямувало на переоснащення та модернізацію основних фондів на підприємстві та створення виробничого запасу продукції зеленого будівництва. Підприємство не може розраховувати лише на кошти міського бюджету, тобто підвищення інвестиційної привабливості СКП «Харківзеленбуд» дозволить вийти з зони нестабільної фінансово-господарської діяльності.

Звертаючи увагу на специфіку діяльності СКП «Харківзеленбуд», воно є потенційно інвестиційно-привабливим, але для підвищення інвестиційної привабливості необхідно:

- розробляти міські та регіональні проекти по зеленому будівництву, при участі міських органів влади та інвесторів;
- застосування сучасних технологій у створенні об'єктів благоустрою і озеленення;
- підприємство має виконувати замовлення з вертикального і контейнерного озеленення від приватних замовників;
- оптимізувати структуру основних засобів на підприємстві.

Отже, беручи до уваги вище наведені пропозиції щодо підвищення інвестиційної привабливості, СКП «Харківзеленбуд» за допомогою диверсифікації діяльності має всі шанси на залучення інвесторів та їх коштів.

ПРОБЛЕМА УСТОЙЧИВОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ЭКОНОМИКИ И ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ

Н. В. БИБИК, канд. экон. наук, доцент
К. Ю. БОНДАРЕНКО, студентка факультета ЭиП
*Харьковский национальный университет
городского хозяйства имени А.Н. Бекетова
61002 Украина, г. Харьков, ул. Революции, 12
kristi-bond@mail.ua*

Проблема взаимодействия человеческой деятельности и окружающей природной среды с разной степенью влияния существовала на всем протяжении жизни человечества. Ее решение должно состоять в поиске компромисса между экономикой и экологией, стремлении направить это взаимодействие в

определенные рамки, позволяющие, с одной стороны, обеспечивать экономическое развитие страны, и с другой - сохранять окружающую среду.

В результате экономической деятельности образуются отходы природных ресурсов, и только незначительная их часть возвращается в производство, остальные поступают в окружающую среду. Наличие у природной среды ассимиляционного потенциала, формирующегося за счет способности экосистем к самовосстановлению и саморегуляции, позволяет им сохранять свое состояние в равновесном состоянии, удерживая тем самым величину экологического ущерба (возникающего в процессе негативного природно-техногенного воздействия) ниже предельных значений. Данное обстоятельство дает возможность обществу и природопользователю частично экономить на природоохранных финансовых расходах. Если объем отходов превышает способность природной среды ассимилировать загрязняющие вещества и отходы, ухудшается качество окружающей среды и ее способность обеспечивать ресурсами производство и общественное потребление.

Природная среда представляет собой лишь естественную основу производственной деятельности человека, естественную предпосылку материального производства. Она не может определять ту или иную социально-экономическую систему, она лишь представляет те условия, в которых развивается общество. И как таковая природная среда может оказывать то или иное влияние на развитие производства, способствовать развитию или усложнять его, требуя больших (или дополнительных) затрат.

Для эффективного потребления природных ресурсов необходимо их рациональное использование. Что предусматривает соблюдение принципа многоцелевой эксплуатации природных ресурсов, максимально полное использование природных благ с минимальным изъятием новых порций естественных ресурсов из природы и наивысшей экономической отдачей в рамках сохранения целесообразного экологического равновесия, обеспечивающего длительный эколого-социально-экономический баланс между динамической системой хозяйства и необходимыми ему естественными ресурсами. При этом на равных началах целями первого ранга признаются и максимизация экономических выгод, и сохранение экологического равновесия.

Одним из наиболее эффективных способов повышения экологической устойчивости экономической системы является взаимодействие таких процессов в экономике как:

- рост экономических показателей за счет внедрения малоотходного и ресурсосберегающего производства;
- минимизация использования природных ресурсов, уменьшение отходов производства и повторное использование ресурсов.

Такой подход направлен на сохранение запасов природных ресурсов, что позволит продлить их использование и обеспечить благосостояние страны в будущем.

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КОМУНАЛЬНОЇ ТЕПЛОЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ

Н. О. ВОЛГІНА, ст. викладач
А. К. КРАВЧЕНКО, студентка 5 курсу факультету ЕіП
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
nvolgina30.06@gmail.com
kravanastasia@mail.ru*

Теплоенергетична галузь належить до сфер економіки, рівень розвитку і якість надання послуг якою, значною мірою, визначають якість життя населення та впливає на економіку окремих регіонів та країни в цілому. Тому завдання забезпечення ефективного функціонування та розвитку віднесено до пріоритетних завдань реформування галузі.

Стан комунальної теплоенергетики оцінюється як кризовий, використання застарілих технологій та технологічного обладнання, що вичерпало експлуатаційний ресурс, призводить до неефективного використання первинних енергетичних ресурсів та спричиняє негативний вплив на природне середовище. З огляду на це, перехід до моделі інноваційного розвитку розглядається як необхідна умова сталого функціонування теплоенергетичної галузі, а впровадження організаційних, управлінських, технічних та технологічних нововведень - як чинник забезпечення поточної і майбутньої ефективності господарювання.

Інноваційний розвиток комунального господарства є одним із головних пріоритетів розвитку України і інших країн світу. Особливість інноваційного розвитку сфери тепlopостачання як складової комунального господарства полягає в тому, що впровадження інновацій повинно забезпечувати не тільки економічну, але і екологічну і соціальну ефективність. Причому перехід до економіки соціально орієнтованого типу зміщує пріоритети в сфері забезпечення тепловою енергією в бік екологічності та соціальної ефективності. Екологічні обмеження (особливо після ратифікації Кіотського протоколу) обумовлюють необхідність розробки та впровадження нових енергетично ефективних та екологічно чистих технологій в комунальній теплоенергетиці.

Основним пріоритетом державної підтримки розвитку малої енергетики є економія палива та покращення екології довкілля, в світі чого пріоритетним напрямком інноваційного розвитку комунальної теплоенергетики є реалізація заходів енергозбереження. Передбачається переведення комунальної теплоенергетики з енерговитратного шляху на енергозберігаючий на основі втілення нової стратегії державної політики енергозбереження та забезпечення умов для інноваційного розвитку.

Перспективніших напрямком енергозбереження в комунальних системах тепlopостачання є використання нетрадиційних відновлювальних джерел енергії (НВДЕ). Технології НВДЕ роблять системи централізованого тепlopостачання конкурентоспроможними, а їх використання дає зменшення

викидів CO₂ в навколишнє середовище. Інноваційні проекти з використання НВДЕ можуть отримати статус спільного впровадження.

Національним планом дій з відновлювальної енергетики на період до 2020р. передбачено забезпечення 11% виробництва енергії за рахунок НВДЕ. Стимули впровадження НВДЕ в комунальній теплоенергетиці передбачені заходами інвестиційно стимулюючого тарифоутворення, пільгового кредитування, податковими преференціями. Джерелами отримання екологічного ефекту буде зменшення витрат на енергоносії та витрат, пов'язаних із забрудненням навколишнього середовища. Кошти, отримані в результаті енергозбереження, створять інвестиційну складову для модернізації та розвитку систем теплозабезпечення.

БЛАГОУСТРІЙ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

В. О. ЄСІНА, канд.екон.наук, доцент
А. І. ОЛІЙНИКОВА, студентка 5 курсу факультету ЕіП
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002, м. Харків, вул. Революції, 12
vayesina@gmail.com*

Розглядаючи теорію сталого розвитку у контексті розбудови та розвитку міст необхідно зазначити, що благоустрій населених пунктів є важливим напрямком публічної політики. Для чіткого та ґрунтовного розуміння шляхів розвитку галузі благоустрою необхідне ознайомлення та проведення аналізу форм, видів та тенденцій удосконалення та впровадження новітніх систем благоустрою населених пунктів у різних країнах світу.

Останнім часом в європейських країнах сфера благоустрою, у тому числі благоустрою населених пунктів, набуває значної актуальності щодо питання сталого розвитку територій. Зарубіжний досвід озеленення благоустрою міст має яскравий приклад реалізації містобудівних проблем у столиці Казахстану. У «Концепції озеленення Астани на 2007-2030 роки» було запропоновано розвинути існуючу систему озеленення шляхом створення великих зелених масивів, що сприяють розвитку екології та формуванню комфортного міського й заміського середовища. Заплановано створення ефекту потопаючої столиці в зелені, тобто навколишні її зелені насадження повинні плавно переходити в озеленення уздовж трас, які в свою чергу будуть поступово зливатися з доглянутими міськими скверами і парками.

У практиці озеленення міст прогресивним методом збільшення озеленення міської території є створення садів на плоских дахах житлових і громадських будівель. Сади влаштовують на дахах комерційних і житлових будівель. Зелені дахи вже можна побачити в таких сучасних мегаполісах, як Сан-Франциско, Торонто, Цюрих, Бордо, Лондон, Ліон, Мадрид, Токіо та інших містах світу.

На сьогоднішній день найбільший сад на даху розбитий у верхній точці готелю Marina Bay Sands в Сінгапурі, де величезний пальмовий гай переходить в басейн біля самого краю двохсотметрового обриву. У Лондоні на даху 23-поверхової будівлі росте близько 100 видів квітів і чагарників, що є єдиним прикладом вирощування рослин на такій висоті. У Копенгагені сад площею 7000 квадратних метрів розташувався на даху одного з госпіталів. У Берні закладені сади на даху Малого міського управління, на терасах Великого міського управління; озеленені та впорядковані тераси двох парламентських будівель Швейцарської конфедерації, дах казино.

Не менш популярне у світі вертикальне озеленення. Це вирощування декоративних рослин на різних конструкціях у вертикальному напрямку. Таке озеленення служить прикрасою стін, огорож, фасадів будівель в Північній Америці і західної Європі.

Використання вертикального озеленення фасадів допомагає регулювати тепловий режим внутрішніх приміщень будівель, дає можливість замаскувати зовні непривабливі споруди і створити оптимальні мікрокліматичні умови - знизити рівень шуму, силу вітру, підвищити вологість, створити тінь, збагатити повітря киснем, поглинути шкідливі гази і пил.

Останнім часом вертикальне озеленення фасадів все частіше застосовують у великих містах. Де будівлі зі скла, бетону, пластику та каменю займають більшу частину міської забудови, і місць для зон екологічного комфорту практично не залишається.

Таким чином, закордонна практика останніх десятиліть продемонструвала перехід до оптимального структурування міських просторів і раціонального використання ландшафтного ресурсу, що в кінцевому результаті призводить до стійкості середовища і високої організації комфортного проживання в містах. Як показує світовий досвід, не існує ідеальної моделі благоустрою населених пунктів, придатної для всіх країн.

ВИЯВЛЕННЯ ДИСПРОПОРЦІЙ У ФОРМУВАННІ ЗЕЛЕНИХ ЗОН РАЙОНІВ МІСТА ХАРКОВА

О. М. БУРАК, канд. екон. наук, доцент
О. О. МИРОШНИЧЕНКО магістрант факультету ЕіП
*Харківський національний університет міського
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
господарства імені О.М. Бекетова
ledanext@mail.ru
len9902@yandex.ru*

В сучасних умовах міста, для якого характерне значне ущільнення міської забудови, озеленення розглядається як головний фактор регулювання процесів господарювання. Крім того, зелені насадження існують в несприятливому та агресивному середовищі, через підвищений рівень загазованості, задимленості, та запиленості повітря, що призводить до швидкого старіння та знищення

зелених насаджень. Значне зростання долі пересувних джерел викидів також обумовлює необхідність в додатковому озелененні міст.

Тому сьогодні для м. Харкова актуальним стає питання щодо відновлення екологічної рівноваги, за допомогою рівномірного розміщення зелених насаджень в окремих районах міста. Крім того, розгляд даного питання, дає можливість комплексно оцінити сучасну організацію функціонального зонування районів міста. Даний аналіз може бути використаний для потреб забезпечення сталого розвитку території м. Харкова.

Зелені насадження являють собою необхідний елемент сучасного міського середовища.

Згідно статистичних даних, загальна площа існуючих зелених насаджень м. Харкова становить близько 15,4 га, тобто 44 % від загальної площі міської території (що складає 35,0 га). Але майже половина всіх зелених насаджень мають значний віковий поріг. Іншими словами, рівень озеленення Харкова становить не більше 25% - 30% при нормативному значенні 45 %.

В даний час на території міста налічується близько 40 тис. дерев, що підлягають знесенню та обрізці, до яких відносяться сухостійні, аварійні дерева, пухоносні тополі та дерева, що уражені омелою.

Для представлення динаміки розвитку сфери озеленення м. Харкова, наведемо інформацію щодо показників видалення старих та посадки нових дерев СКП «Харківзеленбуд» ХМР за період 2010-2014 рр. у таблиці 10.

Таблиця 10 – Характеристика знесених та посаджених дерев, шт.

Показники	2010 р.	2011р.	2012р.	2013р.	2014р.	Разом
Знесено дерев	1735	4271	4099	2890	2432	15427
Посаджено дерев	1899	2875	1949	2968	2567	12258

Як видно з табл.10, всього було знесено майже 15,5 тис. дерев, а обсяги посадки склали майже 12,3 тис. дерев. Тобто, прослідковується динаміка зменшення обсягів видалення дерев, але все ж таки цей показник залишається більшим за обсяги посадки дерев.

Відповідно аналізу функціонального зонування територій м. Харкова необхідно зазначити, що найбільші площі ландшафтно-рекреаційної зони знаходяться в західній та північній частині міста, а саме у Дзержинському районі, який є провідним за абсолютною площею зелених насаджень (147,5 га). Недостатньо зелених зон на північному сході, сході і південному сході міста, де переважно розташовані промислові зони. Така ситуація негативно позначається на санітарно-екологічному стані Ордонікідзевського, Фрунзенського, Комінтернівського, Червонозаводського районів.

Таким чином, для розвитку зелених насаджень в межах сучасних міст (в т.ч. м. Харкова) органи державної і місцевої влади мають зосередити свою увагу на:

- розробці програм збереження і розвитку зелених зон міста;

- формуванні нормативної та техніко-економічної основи ведення зеленого господарства, промислового та декоративного садівництва;
- розробці нових методів та прийомів агротехніки, застосовуючи нові екологічно ефективні матеріали;
- застосуванні альтернативних методів озеленення, використовуючи вертикальне, контейнерне і дахове озеленення, будівництво екологічних парковок та газонних решіток;
- розробці певних напрямків та механізмів щодо регулювання взаємовідносин між балансоутримувачами зелених насаджень і службами зеленого господарства та ін.

Успішна реалізація певних планувальних та стратегічних дій можлива за рахунок послідовних і системних удосконалень територіально-функціональної організації міста з оглядом на потреби суспільства, що є пріоритетним вектором розвитку в умовах зростання урбанізації територій.

ПРОБЛЕМА ВЗАЄМОДІЇ ЕКОНОМІКИ І ЕКОЛОГІЇ ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ

О. Ю. ЄГОРОВА, канд. екон. наук, доцент
Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
ms.olga.egorova@mail.ru

Ю. В. ЄГОРОВА, канд. екон. наук, доцент
Харківський національний університет
будівництва та архітектури
61002 Україна, м. Харків, вул. Сумська, 40
yuli-egorova@mail.ru

В сучасних умовах забезпечення сталого економічного зростання в країні тісно пов'язане з вирішенням протиріччя між економічними процесами та навколишнім середовищем.

За даними багатьох досліджень показники забруднення навколишнього середовища в Україні в кілька разів перевищують середньосвітові, зокрема кількість накопичених шкідливих відходів складає майже 30 млрд.т.

Відсутність дієвої державної системи регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища та ефективної політики модернізації технологічних процесів в національній економіці призводять до збільшення рівня забруднення та зумовлюють збереження старих, неефективних підходів до використання енергетичних і природних ресурсів.

Вирішення проблем у сфері узгодження економічних процесів і екології потребує удосконалення комплексної системи державного регулювання, нових методів управління, організаційних форм і заходів із контролю за якістю навколишнього середовища, заснованих на: наукових природоохоронних

дослідженнях; ефективному використанні природних ресурсів; поширенні маловідходних і безвідходних технологій, широкому впровадженні біотехнологій; поступовому переході від енергетики органічного палива до альтернативної енергетики.

Основними завданнями системи державного регулювання повинні стати: зниження рівня техногенного навантаження на навколишнє середовище через впровадження новітніх екологічно безпечних технологій, створення екологічних передумов для випуску конкурентоспроможної продукції, розробку, вдосконалення та впровадження ринкових механізмів регулювання екологічних наслідків господарювання тощо.

Таким чином, сучасна система державного регулювання, яка спрямована на вирішення екологічних проблем, має включати наступні заходи:

- введення і поширення практики платного природокористування;
- надання податкових пільг чи субсидій підприємствам, які виготовляють природоохоронне обладнання або екологічно чисті матеріали;
- підвищення податкових ставок на виробництво екологічно небезпечної продукції: енергоємної техніки, хімічних речовин, мінеральних добрив, пестицидів;
- систему економічного стимулювання природоохоронної діяльності;
- встановлення плати за забруднення навколишнього середовища;
- збалансований розвиток ринку природних ресурсів;
- вдосконалення ціноутворення з урахуванням екологічної доцільності продукції та її природоємності;
- створення екологічних фондів й реалізацію екологічних програм;
- впровадження системи екологічного страхування;
- вдосконалення системи субсидій.

Забезпечення сталого економічного зростання в Україні потребує вирішення протиріччя між економічними процесами та навколишнім середовищем з метою запобігання негативних наслідків для останнього.

ДОСЛІДЖЕННЯ НАПРЯМКІВ УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА СКП «ХАРКІВЗЕЛЕНБУД»

О. М. БУРАК, канд. екон. наук, доцент
Ю. О. ОВЧАРОВА, студентка факультету ЕіП
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
ledanext@mail.ru
ovcharovaju@mail.ru*

Зелені насадження в місті є важливою складовою його функціонування. Вони покращують мікроклімат міської території, створюють умови для відпочинку на відкритому повітрі, знижують ризик надмірного перегрівання ґрунту, стін будинків і тротуарів. Озеленення вулиць завжди визначалося їх

призначенням і характером навколишньої забудови. Насадження є важливою і невід'ємною частиною планування вулиць і природно-екологічного каркасу, а також вони активно створюють естетичний образ міста.

Проте діяльність підприємств озеленення в сучасних умовах господарювання не завжди відповідає потребам територіальної громади і екологічним вимогам. Створення комфорту та відповідність виконаної роботи стану та розвитку міста – основне завдання підприємств озеленення, з яким більшість з них не справляється. Саме тому, існує необхідність у стратегічному управлінні на підприємствах сфери.

Метою роботи є дослідження напрямків удосконалення стратегічного управління на СКП «Харківзеленбуд» з урахуванням аналізу його фінансово-господарського стану та стратегічного потенціалу, який повинен включати в себе аналіз еколого-економічних показників.

Система стратегічного управління на СКП «Харківзеленбуд» має бути представлена розробкою поетапного плану впровадження змін, пакету необхідних стратегічних документів, в складі яких екологічна стратегія, а також формуванням відповідної управлінської структури.

Для СКП «Харківзеленбуд» необхідна нова місія, детальніша конкретизація та розробка цілей, більш оптимальна та проста, а значить і економічна організаційна структура, а також, за допомогою залучення експертів, необхідно розробити поетапний план впровадження змін на підприємстві.

У роботі проведено стратегічний аналіз рівня розвитку внутрішніх ресурсів підприємства на основі відповідних груп економічних коефіцієнтів (потенціалів): техніко-технологічні ресурси, кадрові, фінансового стану та фінансової стійкості.

Отже, на СКП «Харківзеленбуд» виявлено тенденцію до збільшення ефективності використання стратегічного потенціалу. Але необхідно внести корективи в методику розрахунку стратегічного потенціалу, потрібно обов'язково враховувати еколого-економічні показники розвитку.

Стратегічне управління на СКП «Харківзеленбуд» має забезпечувати сталий розвиток території м. Харкова.

ПРОБЛЕМИ ВПЛИВУ ПРОЦЕСІВ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ ВОДОПРОВІДНО-КАНАЛІЗАЦІЙНОГО ГОСПОДАРСТВА НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

I. В. ПОКУЦА, асистент
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
pokutsa@ukr.net*

Існує безпосередній зв'язок між економічними процесами відтворення на підприємствах ВКГ і станом навколишнього середовища. Процеси відтворення основних виробничих засобів ВКГ підприємств, у разі їх нормального забезпечення та протікання, здатні одночасно поліпшувати і технічний стан інфраструктури, і, відповідно, якість послуг, а також екологічний стан водних екосистем. Окрім законодавчого впливу на діяльність підприємств ВКГ: природоохоронного законодавства, нормативних актів та спеціальних державних програм, щодо поліпшення якості води - існує потреба у розробці дієвих економічних механізмів на державному рівні для самих підприємств щодо стимулювання поліпшення стану водних екосистем і їх раціонального використання. Підприємство ВКГ м. Харкова КП «Харківводоканал», є природоохоронним підприємством, основна функція якого – забезпечення надійного екологічного стану міста та всього регіону. Згідно з чинним законодавством, підприємства ВКГ зобов'язані платити екологічний податок, так, сума нарахувань означеного податку для КП «Харківводоканал» в 2013 р. склала 7,8 млн. грн., а за 2014 р. вже 8,9 млн грн.

Основними проблемами впливу процесів відтворення основних засобів ВКГ м. Харкова на навколишнє середовище є: незадовільний екологічний стан поверхневих джерел питного водопостачання р. Сіверський Донець і Краснопавлівського водосховища, особливо недотримання режиму експлуатації Краснопавлівського водосховища, який передбачає дворазовий водообмін протягом року; передбачена проектом 60-70хх років минулого століття існуюча технологія утилізації осаду стічних вод, що негативно впливає на екологічний стан вод в Харківському регіоні та викликає повторне забруднення басейну р. Сіверський Донець, сприяючи розвитку «парникового ефекту»; необхідність фінансування інвестиційних проектів з водовідведення, які в основі мають екологічний напрямок за рахунок бюджетних коштів (у зв'язку з недостатньою їх привабливістю для потенційних інвесторів) та інші численні проблеми.

Для вирішення вищезазначених проблем, підприємству КП «Харківводоканал» доцільно сконцентрувати фінансові та матеріальні ресурси на вирішенні наступних завдань: розробки і впровадження гідравлічної моделі роботи системи водовідведення та здійснення заходів, спрямованих на поліпшення екологічного стану міста і регіону, будівництва та реконструкції додаткових ділянок напірних і самопливних каналізаційних колекторів з використанням сучасних методів санації трубопроводів і горизонтально-

спрямованого буріння, реконструкції Диканівської і Безлюдівської станцій аерації із застосуванням сучасних технологій і обладнання, модернізації хіміко-бактеріологічної лабораторій (придбання обладнання та приладів), обладнання каналізаційних насосних станцій, очисних споруд витратомірами для обліку кількості стоків, що поступають, підвищення привабливості інвестиційних проектів з водопостачання та водовідведення, які в основі мають екологічний напрямок, пошук зацікавлених інвесторів та впровадження інвестиційно-екологічних програм розвитку спільно з міжнародними природо- та водоохоронними фондами і організаціями.

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОГО ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ

Н. В. ВОДКА , асистент

Н. М. МАТВЄЄВА, канд.екон.наук, доцент

Р. І. ЧОРНОБАЙ, студентка 5 курсу факультету ЕіП

Харківський національний університет

міського господарства імені О.М. Бекетова

61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12

manana_79@inbox.ru

Забезпечення економіки і населення країни тепловою енергією є однією із важливих складових діяльності як центральної, так і місцевої влади, одним із головних завдань забезпечення гідної якості життя людини та екологічної стабільності суспільства. Разом з тим, тепла енергетика та сфера споживання теплової енергії України сьогодні перебувають в кризовому стані, що негативно впливає на рівень енергетичної і національної безпеки країни.

Серед головних факторів, які суттєво впливають на ситуацію що склалася: незадовільний технічний стан об'єктів теплової енергетики, застарілий житловий фонд, які спричиняють надмірні втрати тепла при виробництві, транспортуванні і споживанні. Недосконале законодавство та система ціноутворення не стимулюють широкого впровадження заходів щодо підвищення енергоефективності. Відсутність необхідних інвестиційних коштів для модернізації основних фондів теплової енергетики та житлового фонду не дозволяє реалізувати сучасні технології в цій сфері. В результаті якість забезпечення населення і промисловості тепловою енергією є наднизькою, спостерігаються постійні відключення споживачів від гарячого водопостачання, температура в будівлях знижується нижче припустимих норм, в окремих містах відбуваються навіть системні кризи, які призводять до порушення роботи системи життєдіяльності населення.

Враховуючи, що державна політика у сфері теплозабезпечення є одним із важливих елементів загальної економічної політики держави та тісно пов'язана з багатьма іншими складовими політики, в першу чергу, соціальною політикою, екологічною та житловою політикою, політикою енергоощадження, тощо, а також державною політикою в інших галузях паливно-енергетичного комплексу, завдання реформування галузі є стратегічним та повинно

вирішуватися комплексно, скоординовано та взаємопов'язано з розвитком вищевизначених суміжних сфер.

Першим визначальним кроком на шляху вирішення завдань комплексного реформування галузі можна вважати розробку Енергетичної стратегії України на період до 2030 року (ЕС-2030)²⁵

Як визначено в ЕС-2030: «...стратегічними цілями розвитку систем теплозабезпечення є надійне, якісне та безпечне постачання теплової енергії галузям економіки і соціальній сфері країни на основі їх технологічної перебудови з переважним використанням комбінованого виробництва теплової та електричної енергії на базі твердих палив, теплових насосів, інших досягнень науково-технічного прогресу, підвищення енергетичної й економічної ефективності та забезпечення екологічних вимог».

Для вирішення поставлених цілей передбачена реалізація можливостей науково-технічного прогресу в системах тепlopостачання, що має забезпечити вирішення таких проблем їх технологічного розвитку, як:

- подальший розвиток виробництва, передача та розподіл теплової енергії на базі ефективного використання паливних ресурсів і можливостей вітчизняного енергомашинобудування;
- впровадження теплоенергетичного і електротехнічного обладнання, яке відповідає вимогам надійності, ефективності та екологічності;
- забезпечення комплексної автоматизації технологічних процесів виробництва, транспортування і розподілу теплової енергії;
- створення інформаційно-керуючих систем тепlopостачання.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ГИПОХЛОРИТА НАТРИЯ ДЛЯ ОБЕЗЗАРАЖИВАНИЯ ВОДЫ

Е. И. СЛАВУТА, ст. преподаватель
Е. Ю. ЗНОВЕНКОВА, студентка 5 курса факультета ЭиП
*Харьковский национальный университет
городского хозяйства имени А.Н.Бекетова
61002 Украина, г. Харьков, ул. Революции, 12
ekaternia@inbox.ru*

В сложном процессе подготовки питьевой воды технология обеззараживания играет ключевую роль. Принимая во внимание серьезную угрозу кишечных инфекций, большой износ водопроводных труб, множество ежедневных прорывов и способность инфекции распространяться через систему централизованного водоснабжения, бактериологической безопасности питьевой воды на предприятиях, горводоканалах уделяется главное внимание.

В настоящее время на водопроводных станциях для обеззараживания питьевой воды в основном применяется жидкий хлор, являющийся высокоопасным токсичным веществом. Улучшение качества воды в централизованных системах водоснабжения наиболее целесообразно (как в

экономическом, так и экологическом отношении) осуществлять на основе принципа: совершенствование технологии очистки должно и далее для городов оставаться гарантированно безопасным водоснабжением в санитарно-эпидемиологическом отношении.

Одним из путей решения этой задачи является замена жидкого хлора на другой хлорсодержащий реагент – гипохлорит натрия (ГПХН). Сохраняя все достоинства хлорирования, метод обеззараживания с помощью водного раствора ГПХН позволяет избежать основной трудности – работы с высокотоксичным газом. Он безопасен при хранении и использовании, эффективен против большинства болезнетворных микроорганизмов, окисляет железо и марганец, обладает способностью консервировать обеззараживающий эффект на протяжении длительного времени транспортирования воды по трубам. Хлораторные установки, переоборудованные на гипохлорит натрия, не подлежат контролю со стороны инспектирующих органов.

Гипохлорит натрия, необходимый для дезинфекции воды, выпускается в ОАО «ДнепрАЗОТ», г. Днепродзержинск Днепропетровской обл. Имеет все сертификаты качества и разрешения Минздрава Украины. На предприятии выпущена инструкция по использованию ГПХН и учебное пособие по его применению.

В Украине ГПХН успешно используется для обеззараживания питьевой воды в гг. Ивано-Франковск, Желтые Воды, Ровно, Марганец, Бердянск и др. Примечательно, что технология обеззараживания воды ГПХН на сегодняшний день является самой недорогой по сравнению с другими известными технологиями – затраты на проектирование, ведение строительно-монтажных работ, закупку оборудования и эксплуатацию гораздо ниже, чем при использовании хлора и диоксида хлора. Технологическая схема проста и безопасна в обслуживании, что подтверждают сотрудники в ГКП «Бердянский водоканал». Персонал водоканалов, как никто другой, знает не понаслышке об угрозах, которые несет ядовитый взрывоопасный хлор и понимает, что на приведение хлорного хозяйства к соответствию Правилам ДНАОП 0.00-1.24-93 требуются огромные ресурсы.

Перевод систем водоснабжения городов Украины на использование ГПХН позволяет обеспечить отвечающий современным требованиям уровень безопасности водопроводных станций путем исключения из технологического процесса подготовки питьевой воды сильнодействующего ядовитого вещества – хлора.

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ

О. І. СЛАВУТА, ст. викладач

К. Г. ЛЕВОЩЕНКО студентка

*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М.Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
ekaterinalevoshchenko@mail.ru*

Ефективне управління у водному господарстві можливе при умові об'єктивної економічної оцінки водних ресурсів, використання сучасних підходів, відпрацьованої системи водообліку та якщо орган, який займається раціоналізацією природокористування і охороною водних ресурсів як виробничою діяльністю, буде нести відповідальність за управління водними ресурсами, які задовольняють соціальні, екологічні й економічні потреби суспільства та їх стан. Реалізація стратегії сталого розвитку водного господарства дозволить забезпечити ефективне управління у даній галузі, оскільки ця стратегія враховує питання екологічної, економічної і соціальної політики.

З метою поліпшення екологічного стану потрібно здійснювати невідкладні заходи, а саме:

- розробляти пріоритетні програми з екологічно-ефективних заходів, спрямованих на розв'язання проблем басейну;
- упроваджувати систему басейнового управління, що з одного боку, нести повну відповідальність за стан вод басейну, а з іншого — матиме в своєму розпорядженні всі необхідні важелі регулювання, насамперед, фінансові;
- розвивати регіональну систему екологічно безпечного і сталого управління водними ресурсами басейну;
- розробляти потрібні організаційні та юридичні механізми оцінювання, контролю і запобігання забрудненню водних ресурсів басейну;
- налагодити робочі зв'язки з усіма державними, науковими і громадськими організаціями та установами шляхом створення комплексного управління природоохоронною діяльністю.

Базовими елементами нинішнього економічного механізму природокористування та природоохоронної діяльності, зокрема у водному господарстві, є збори за використання природних ресурсів і забруднення довкілля, деякі податкові пільги, система фінансування природоохоронних заходів, механізм відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення відповідного законодавства. В існуючій системі механізму екологічного менеджменту фактично не функціонують механізми кредитування природоохоронних заходів, пільгового оподаткування та цінового заохочення екологоконструктивної діяльності.

Звичайною є практика, коли фактичні обсяги фінансування значно нижчі за передбачені в державному бюджеті. А кошти, які виділяються з бюджету на

природоохоронні цілі, не дають можливості в повному обсягу реалізувати екологічні проекти.

Слід звернути увагу на оплату за використання води, яка повинна відповідати фактичній вартості води і, відповідно, бути диференційована, в залежності від природних умов. Незважаючи на принципову різницю між платежами за використання природних ресурсів, зборами за забруднення та екологічними податками з точки зору економічної сутності й джерел фінансування природоохоронних заходів, нівелюються в податкові надходження і фактично є способами збільшення прибуткової частини державного бюджету. Суто фіскальна спрямованість механізму збирання коштів від природокористування ігнорує регулюючу, обмежувальну й стимулюючу функції і не сприяє ефективному використанню водних ресурсів.

ЕКОЛОГІЧНЕ БУДІВНИЦТВО – НОВИЙ РІВЕНЬ ЕВОЛЮЦІЇ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

О. І. СЛАВУТА, ст. викладач
Д. О. САВІНА, студентка 4 курсу факультету ЕіП
*Харківський національний університет міського
господарства імені О.М.Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
darisavina@mail.ru*

Екологія все більш стає важливою складовою у багатьох галузях промисловості. Будівництво тут не виключення. Будівельні компанії охоче йдуть назустріч сучасним вимогам і використовують технології, які максимально знижують шкідливий вплив на природу в процесі будівництва та експлуатації об'єктів. Відомо, що велику увагу питанням екології будівництва приділяють в європейських країнах і США, однак і в Україні ці тенденції стали себе проявляти досить явно.

Екологічне будівництво володіє декількома перевагами в забезпеченні тривалості розвитку. Воно означає створення такого середовища проживання, яке здатне задовольнити сучасні вимоги споживачів з урахуванням потреб наступних поколінь. Створюючи якісне, дружнє до природи та здоров'я середовище проживання, підвищується тривалість існування як з точки зору екології, так і економіки та соціальної сфери. Якщо простіше – екологічне будівництво є способом жити природніше, не відмовляючись від звичних зручностей і стандартів якості.

Принципи екологічного будівництва:

- оптимальний вибір місця, включення будови в загальний пейзаж, загальну інфраструктуру середовища та транспорту;
- орієнтування вікон на південь для максимального використання сонячної енергії та денного світла;

- мінімальні витрати енергії, підвищена енергоефективність, альтернативні джерела енергії;
- покращена теплоізоляція, нешкідливе використання теплоізоляційних матеріалів;
- вентиляція з поверненням тепла (повернення тепла повітря в опалювальну систему);
- використання нешкідливих, відновлюваних і тих, що переробляються, будматеріалів;
- переважне використання насамперед місцевих матеріалів;
- нешкідливі, автоматизовані опалювальні системи;
- ефективне споживання води, можливість повторного використання води;
- покращена якість повітря в приміщеннях;
- сприятливий вплив на здоров'я і самопочуття людини;
- зручне утримання будівель;
- сприяння довгострокового розвитку, в тому числі екологічний, економічний та соціальний розвиток.

В Україні розвитку екобудівництва заважають кілька речей: низька інформованість і недостатнє розуміння сутності «зелених» підходів навіть фахівцями; менталітет - укорінена звичка безладного користування практично дешевими ресурсами; націленість бізнесу на максимальне і швидке отримання прибутку; відсутність зацікавленості чиновників в нововведеннях. Втім, часи змінюються, і для розвитку екологічного будівництва є явні передумови на всіх трьох рівнях тріади «уряд - бізнес - суспільство».

СТВОРЕННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ ВИРОБНИЦТВА І СПОЖИВАННЯ

О. В. БОНДАРЕНКО, асистент
Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
alexisbond@ukr.net

Однією з важливих економічних й екологічних проблем є утилізація відходів виробництва і споживання. Під відходами виробництва розуміються залишки сировини, матеріалів і напівфабрикатів, що утворилися при виробництві продукції або виконання робіт і втративши повністю або частково вихідні споживчі властивості. Відходи споживання – це вироби і матеріали, що втратили свої споживчі властивості в результаті фізичного й морального зношування. Проведені дослідження показали, що в Україні відходи виробництва і споживання утилізуються лише на 7% від рівня їхнього утворення. Інші 93% разом із вторинними матеріальними ресурсами (ВМР) захороняють на полігонах, звалищах, у т.ч. несанкціонованих. Це веде до

нераціонального використання земельних і водних ресурсів, і забруднює навколишнє середовище.

Як показали дослідження, утворення й нагромадження відходів виробництва і споживання відбулося від відсутності в Україні оптимальної інфраструктури.

Для підвищення рівня утилізації відходів в Україні необхідно здійснити наступні заходи:

- визначити перелік відходів виробництва і споживання, які сьогодні можливо переробити й одержати необхідні ВМР;
- завершити організацію селективного збору відходів на підприємствах і житлово-експлуатаційних ділянках. Для цього забезпечити домогосподарства контейнерами для кожного виду відходів;
- створити оптимальну інфраструктуру поводження з відходами. Для цього забезпечити її фінансування;
- створити в місцях утворення відходів структури, які роздільно збирали б відходи, пресували, упаковували й повертали у виробництво. Для цього необхідно створити ринок вторинної сировини;
- передбачити при формуванні інфраструктури поводження з відходами розподіл території області на декілька округів, у кожному з яких здійснюється централізований збір, сортування, пресування, упаковання і споживання ВМР;
- розробити систему формування інфраструктури поводження з відходами, а саме:
 - розвиток мережі приймальних пунктів і розширення асортименту матеріалів, прийнятих для переробки;
 - утворення в населених пунктах контейнерних майданчиків для збору та тимчасового нагромадження відходів споживання;
 - придбання контейнерно-бункерного господарства і спеціалізованої техніки для вивозу та переробки відходів, а також для забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя на об'єктах розміщення відходів;
 - розробка проектно-кошторисної документації на будівництво промислових полігонів і твердих побутових відходів, сміттесортувальних станцій і сміттєпереробних комплексів, підприємств по переробці токсичних, промислових і сільськогосподарських відходів і ін.;
- формування нормативно-правової і податкової бази, що сприяє становленню ринку вторинної сировини.

Таким чином, для збільшення рівня використання відходів виробництва і споживання необхідна, насамперед, оптимальна інфраструктура для сортування, переробки, створення ринку і залучення ВМР у господарський оборот.

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

В. І. ПАШКОВ, асистент
*Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
paschkov@gmail.com*

Людина давно живе не в «природі», а мешкає в середовищі, антропогенно зміненому, трансформованому під впливом своєї діяльності. В життєвому циклі людина і навколишнє середовище утворюють постійно діючу систему «людина-довкілля». Довкілля – навколишнє середовище людини, зумовлене в даний момент сукупністю факторів, здатних чинити пряму або непряму, негайну або віддалену дію на людину, її здоров'я і життя. Техносфера – це регіон біосфери в минулому, перетворений людиною за допомогою прямого або непрямого впливу технічних засобів з метою найкращої відповідності своїм матеріальним і соціально-економічним потребам.

Створюючи техносферу, людина прагнула до підвищення комфортності довкілля, до зростання комунікабельності, до забезпечення захисту від природних негативних впливів. Усе це позитивно вплинуло на умови життя і в сукупності з іншими факторами (поліпшення медичного обслуговування тощо) на тривалість життя людей.

Але створення руками і розумом людини техносфери, призначеної максимально задовольняти її потреби в комфорті і безпеці, далеко не виправдувала надії людей. Нераціональна господарська діяльність, багаторазово підсилена здобутками науково-технічного прогресу, призвела до пошкодження і вичерпання природних ресурсів, зміни регенераційних механізмів біосфери, деформації сформованого протягом багатьох мільйонів років природного кругообігу речовин та енергетичних потоків на планеті, порушення динамічної рівноваги глобальної земної соціоекосистеми.

Аварії, спричинені порушенням експлуатації технічних об'єктів, за своїми масштабами почали набувати катастрофічного характеру вже в 20-30-х роках ХХ ст. Вплив цих аварій деколи переходить кордони держав і охоплює цілі регіони. Несприятлива екологічна обстановка, викликана цими аваріями, може зберігатися від декількох днів до багатьох років.

Аналіз наслідків аварій, характеру їх впливу на навколишнє середовище зумовив розподіл їх за видами: аварії з витоком сильнодіючих отруйних речовин (аміаку, хлору, сірчаної та азотної кислот, чадного газу, сірчаного газу та інших речовин); аварії з викидом радіоактивних речовин в навколишнє середовище; пожежі та вибухи; аварії на транспорті та ін.

Матеріальне виробництво – передусім це діяльність, спрямована на освоєння навколишнього природного середовища. Воно включає в себе промисловість і сільськогосподарську діяльність. Матеріальне виробництво є основою суспільного розвитку, тому що саме воно задовольняє

найрізноманітніші людські потреби. Провідну роль у системі матеріального виробництва відіграли:

1) аграрне виробництво, що домінувало в Європі практично до початку XVIII ст.;

2) промислове виробництво, яке розпочалося з того моменту, коли пара й машина здійснили революцію в промисловості;

3) інформаційне виробництво – виробництво знань, що все більше перетворюється на визначальну форму праці. На третьому етапі виробництво ідей, знань, інформації виходить на перший план.

Людство вступає в нову еру – інформаційну. Основним видом економічної діяльності стає виробництво, збереження і розповсюдження інформації.

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ВИКОРИСТАННЯ МОСТІВ

О. М.БУРАК, канд. екон. наук, доцент
В. В.ШАПОВАЛОВА, магістрант факультету ЕіП
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
ledanext@mail.ru*

Актуальність даної теми полягає у приверненні уваги громадськості і органів місцевого врядування до питань необхідності більш ефективного і комплексного використання територій і міських споруд.

В місті Харкові велику роль відіграють штучні споруди, а саме – мости. Під поняттям міст розуміють складну технічну систему, цільового призначення, яка повинна забезпечити: безперервне, зручний і безпечний рух транспортних потоків з визначеними на перспективу характеристиками транспортних засобів та інтенсивністю руху; задані на перспективу параметри функціонування; збереження архітектурно-художнього образу; збереження навколишнього середовища.

За статистичними даними станом на 01.01.2014р. в Україні мостів загального користування - 16306 шт., їх загальна довжина 358,3 км. Із них комунальних - 4082 шт., довжина - 184,8 км; залізничних - 8059 шт., довжиною 210,4 км. Залізобетонних мостів експлуатуються - 91,5% (від загальної протяжності): металевих - 6%; кам'яні - 1,3%; дерев'яні - 1,2%.

В м. Харкові мости були безхазяйними спорудами і тільки в 2012 р. ситуація дещо змінилася, але більшість проблем залишилися невирішеними.

Найпоширені і відомі мости м. Харкова є:

- Лопанський міст - побудований в 1883 р., реконструйовано в 1958 р.
- Харківський міст - міст через річку Харків. Розташований в місті Харкові на Московському проспекті.
- Пішохідний міст Пасіонарії - пішохідний міст через узвіз Пасіонарії в центрі м. Харкова побудований в 1953 р.

- Купецький міст - побудований в 1909 р., відновлений в 1944 р.
- Нетеченський міст - побудований в 1911 р., відновлений в 1944 р.

З підвищенням щільності забудови і для врівноваження техногенного ландшафту необхідно використовувати не тільки горизонтальні площі населених пунктів, але і вертикальні. Необхідно озеленювати не тільки спеціально відведені зони, але і штучні споруди міст, використовуючи контейнери і вертикальне озеленення.

Універсальність контейнерного озеленення обумовлюється такими факторами: дозволяє використовувати для озеленення невеликі простору; багатоваріантність розміщення в просторі не тільки в площині, але і по вертикалі; величезний вибір контейнерів за формою, розміром, матеріалом, колірного рішення; можливість застосування великого асортименту рослин; відносно невеликі матеріальні і часові витрати для його створення; мобільність (є можливість у будь-який час змінити композиційне рішення).

Мости в м. Харкові можна розділити на три групи для можливості озеленення:

1. *Застосування контейнерного озеленення.* В дану групу входять такі мости як: Лопанський міст, Купецький міст, Бурсацький міст, Дмитриєвський міст, Харківський міст та Подільський міст. Це зумовлено тим, що ця група мостів призначена для руху транспортних засобів. Сезонне збільшення статичного навантаження до припустимої межі можна зробити без додаткового укріплення моста.

2. *Застосування кріплення для витких рослин (вертикальне озеленення).* В дану групу входять мости: міст Чигирини та Нетеченський міст. Для цієї групи можна застосувати кріплення для витких рослин, тому що ці мости мають обмеження по руху транспорту.

3. *Змішана форма озеленення.* До цієї групи відносяться мости: міст Пасіонарії та Новий пішохідний міст. Для цих мостів можна застосовувати два варіанти озеленення: контейнерне і вертикальне.

Мости мають стати активним елементом міської інфраструктури, якщо їх розглядати як комплексні елементи благоустрою, забезпечити мінімальне потрапляння змету і інших забруднюючих речовин до річок.

Отже, комплексний підхід полягає у тому, що мости в Харкові слід реконструювати не тільки за технічними вимогами до штучних споруд, але і як об'єкти благоустрою, а також враховуючи еколого-економічні вимоги.

СЕКЦІЯ 5

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Керівник секції – доцент Прасол В.М.
Секретар секції – Ольховська М.А.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

В. М. ПРАСОЛ, доцент
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
prasol-2011@mail.ru*

У сучасних економічних умовах ключовим питанням підвищення конкурентоспроможності організації на будь-якому етапі її життєвого циклу є ефективне управління людськими ресурсами, пошук нових форм і методів його організації. Ринковій економіці потрібний ініціативний працівник, що прагне до підвищення своєї компетентності і до інноваційної діяльності, орієнтований на максимальні досягнення в праці.

На сьогодні більшість конкуруючих організацій оснащені приблизно однаково, вони використовують схожі прийоми і методи маркетингу та організації виробництва. Конкурентна перевага будь-якої організації нині і в найближчій перспективі залежатиме від якісних характеристик персоналу і інструментарію, що буде використаний при формуванні системи управління персоналом. Тому адаптивна, гнучка і мобільна система управління персоналом є одним із головних чинників конкурентоспроможності організації в сучасних умовах.

У зв'язку з цим роботу з персоналом варто проводити з урахуванням певних особливостей:

- враховувати цінність кваліфікованих робітників, підвищити рівень застосування навчальних програм, покращити систему планування персоналу;
- підвищити роль планування кар'єри та розвитку персоналу;
- планувати кар'єру шляхом застосування безперервного ряду програм розвитку персоналу;
- застосовувати новітні технології для управління персоналом;
- підвищувати компетентність робочої сили для підтримки конкурентоспроможності підприємства.

Нові тенденції управління персоналом мають бути орієнтовані на облік соціально-економічних та соціально-психологічних факторів. Так, застосування партисипативного управління сприятиме побудові ефективної системи

мотивації працівників, що дасть змогу покращити діяльність підприємства, вчасно виявити та усунути недоліки управлінських рішень.

Партисипативне управління передбачає:

- широке залучення персоналу до процесу розробки і прийняття управлінських рішень;
- облік індивідуальних особливостей і здібностей людей;
- облік типологічних особливостей особи (психоемоційна характеристика людини).

Відмінними особливостями методу партисипативного управління є:

- працівники отримують право самостійно приймати рішення з приводу планування своєї трудової діяльності, ритму роботи, технології вирішення завдань тощо;
- керівництво залучає працівників до підготовки і ухвалення рішень щодо використання ресурсів, формі оплати праці, графіку роботи і т. п.;
- працівникам надається право контролю якості продукції і встановлення відповідальності за кінцевий результат;
- працівники беруть участь в інноваційній, підприємницькій діяльності з різними формами винагороди.

Партисипативне управління дозволяє зв'язати мотиви, стимули і потреби людей, що працюють у групах, на основі різноманітних форм самоврядування трудових колективів. Участь в управлінні мотивує людину до кращого виконання роботи, що впливає на продуктивність праці і якість. Відкриваючи працівникові доступ до ухвалення рішень з питань його діяльності в організації, партисипативне управління, по-перше, мотивує його до кращого виконання своєї роботи, а по-друге – сприяє більшій віддачі, більшому вкладу окремого працівника в життя організації. Таким чином, завдяки партисипативному управлінню повніше використовується потенціал людських ресурсів організації.

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН У ЗВ'ЯЗКУ З ХАРАКТЕРОМ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

Д. В. СОКОЛОВ, ст. викладач
*Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова
61002, м. Харків, вул. Революції, 12
dekanat.eip@mail.ru*

Домінуюча роль держави в економіці проявляється в повній регламентації соціально-трудових відносин та формує патерналістський тип соціально-трудових відносин, в якому інтереси працівників захищені на національному рівні. Домінанта особистої відповідальності формує субсидіарний тип соціально трудових відносин, на підставі особистої

відповідальності людини і його прагнення до самореалізації. Найбільш поширеним в сучасній економіці був тип соціально-трудових відносин в яких суперечності між інтересами найманих працівників і роботодавців, має вирішуватися на основі договорів. Якщо узгодження інтересів підприємців та працівників відбувається у співпраці та за участю держави, такого роду соціально-трудові відносини, називаються "Соціальне партнерство". Ця форма співробітництва переважає в умовах соціально орієнтованої ринкової економіки і була названа «трипартизм».

Патерналістському, субсидіарному і солідарному типам соціально-трудових відносин, при яких інтереси працівників і роботодавців вирішуються, протистоїть конфліктний тип соціально трудових відносин, де інтереси не вирішуються і дискримінаційний, при якому права працівників відкрито і несправедливо порушуються. Загострення протиріч визивається економічними, адміністративно-управлінськими, технологічними, соціально-психологічними факторами макро- і мікрорівня. Найбільш конфліктними елементами соціально-трудових відносин вважається звільнення, оцінка якості роботи, перешкоди для розвитку кар'єри, низький рівень оплати праці.

Виділені типи соціально-трудових відносин не існують в чистому вигляді. Реальні соціально-трудові відносини акумулюють властивості перерахованих вище типів. Природа впливу соціально-трудових відносин, насамперед, інституційне середовище яке являє собою набір формальних і неформальні інститутів, а також такі фактори, як структурні зміни економіки, науково-технічний прогрес, економічне зростання, зміни в професійності та кваліфікаційних вимогах для працівників, інфляція т. д. Все більш активними суб'єктами соціально-трудових відносин в умовах ринкової економіки є держава та соціальна політика, що впроваджується.

Починаючи з кінця 20-го століття, домінуючим фактором, що впливає на соціально-трудові відносини стала глобалізація економіки – зростання світової торгівлі та інвестицій .

Соціально-трудові відносини мають об'єктивний характер, оскільки в процесі суспільного виробництва люди неминуче взаємодіють і залежать один від одного. Але як кожна зі сторін, прагне реалізувати свої суб'єктивні інтереси, соціально-трудові відносини в той же час є суб'єктивними ,що відображається в взаємних угодах.

На наш погляд, сучасна система соціально-трудових відносин має дві сторони: реальні соціально – трудові відносини, як об'єктивні системи відносин суспільного виробництва; набір інституційних актів, що регламентують ці відносини. Реальні соціально – трудові відносини представлені суб'єктами, рівнями і типами відносин, а їх регламентація – механізмом, принципами та правилами, що регулюють ці відносини. Від трудових відносин вони відрізняються тим, що включають соціальні аспекти, наприклад, соціальний захист працівників. В трудові відносини вступають працівники і роботодавці або їх об'єднання, а в соціально-трудові відносини ще

і державні та муніципальні органи влади і управління та інші особи, зацікавлені у врегулювання цих відносин.

Відповідно до МОП стратегії для підтримки підприємств - врегулювання соціально-трудових відносин включає ефективну зайнятість, гуманізацію праці, збільшення заробітної плати та соціального захисту для працівників. Таким чином центром в системі соціально-трудових відносин є людина.

Система соціально-трудових відносин, яка характерна для ринкової економіки тільки починає розвиватися. Існуючий тип соціально-трудових відносин можна охарактеризувати як конфліктний і дискримінаційний.

Ефективне використання потенціалу людини передбачає відповідність національна система соціально-трудових відносини з вимогами міжнародних норм праці, що були сформульовані міжнародної організації праці. Основний принцип, прийнятий в національних законодавствах країн з ринковою економікою, є принцип соціальної справедливості, на основі якого інтеграція можлива тільки якщо система соціально-трудових відносин базується на основі права на працю за справедливу винагороду в здоровому середовищі на робочому місці.

Нова соціальна дійсність дозволяє нам доповнити соціально-трудові відносини поняттям «людський капітал» і визначити систему соціально-трудових відносин ринкової економіки, як комплекс відносини для розвитку та ефективного використання людського капіталу.

ПРОДУКТИВНІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАЦІ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ ЖКГ

В. В. ВЕЛИЧКО, канд. екон. наук, доцент
О. В. ДИМЧЕНКО, д-р. екон. наук, професор
В.М. ПРАСОЛ, доцент
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
nika.velni@mail.ru*

Кожне підприємство характеризується певним рівнем продуктивності праці, який може зростати або знижуватися під дією різноманітних факторів. Управління продуктивністю праці — це складне комплексне завдання, однаково важливе для організацій будь-якої сфери діяльності й будь-якого розміру, якщо вони планують досягти фінансового успіху. Реалізація цього завдання залежить від грамотної та скоординованої роботи економістів і менеджерів на всіх етапах діяльності підприємства.

Фактори зростання продуктивності праці представляють собою сукупність рушійних сил і причин, що призводять до збільшення продуктивності праці за наявності на підприємстві резервів, що визначаються як можливості її підвищення, які вже виявлені, але з різних причин поки що не

використані. Основним завданням економіста і менеджера в даному контексті є знаходження шляхів використання внутрішніх резервів та способів підвищення позитивного впливу факторів на продуктивність праці.

Пошук нових підходів управління продуктивністю праці на підприємствах житлово-комунального господарства в сучасних умовах господарювання, сприятиме формування ринкових відносин в Україні, виходу із кризи та стабілізації розвитку економіки. Для підвищення продуктивності праці на підприємствах житлово-комунального господарства можливо впровадити програмний підхід до управління продуктивністю та ефективністю праці, який формується виходячи з принципу тісного взаємозв'язку планування, організації та контролю. Це передбачає формування технології управлінських рішень, що дозволить забезпечити стабільну продуктивність, стійке зростання показників роботи підприємства.

Програми управління продуктивністю та ефективністю праці на підприємствах житлово-комунального господарства передбачають обов'язкову участь усіх зацікавлених груп персоналу, оскільки підтримка дій персоналу зі збільшення продуктивності сприяє успіху програми. При цьому створення будь-яких органів, контролюючих хід виконання програм, не потрібно за умови контролю рівня продуктивності праці необхідний, оскільки він забезпечує формування бази для винагороди працівників. Залежно від традицій підприємства і його структури контроль може здійснюватися безпосередньо на робочих місцях самими учасниками трудових процесів, майстрами ділянок, службами управління персоналом та іншими підрозділами. При цьому можуть використовуватися методи табельного обліку, статистичні та розрахункові методи, норми, нормативи і стандарти, дані атестації персоналу. В програмному підході до підвищення продуктивності праці слід використовувати відображення основних функцій менеджменту. При цьому планування передбачає визначення мети програми, організація полягає в забезпеченні узгодженості та координації дій усіх структур і підрозділів підприємства, мотивація формує способи впливу на персонал виходячи з необхідності задоволення його потреб через успішну роботу, контроль передбачає відстеження процесу динаміки продуктивності та ефективності праці для досягнення поставлених цілей. Програми управління продуктивністю та ефективністю праці на підприємствах житлово-комунального господарства формуються виходячи з принципу тісного взаємозв'язку цих функцій, вони передбачають формування технології управлінських рішень, що дозволять забезпечити стабільну продуктивність, стійке зростання виходячи з цілей підприємства.

УПРАВЛІННЯ НОРМУВАННЯМ ПРАЦІ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

М. А. ОЛЬХОВСЬКА, аспірант
Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
merulin@pochta.ru

Необхідною умовою соціально-економічного розвитку країни є підвищення ефективності економіки та посилення її соціальної спрямованості, більш повне врахування інтересів та потреб людини у всіх сферах її діяльності та, у першу чергу, у сфері праці. У якості одного із найважливіших заходів з вирішення даних задач повинно розглядатися вдосконалення управління нормуванням праці.

Нормування можна розглядати як частину організації праці, і як окрему науку.

Організація праці – це система заходів, котра забезпечує розподілення та кооперацію праці, визначення організаційно-виробничої структури та організаційно-правової форми підприємства, раціональне улаштування та обслуговування робочих місць, нормування та облік праці, визначення потреби у персоналі, визначення чисельності персоналу за категоріями, підбір кадрів, відбір персоналу на конкретні робочі місця та посади, адаптація працівників, їх навчання та перепідготовка, оплата та стимулювання праці.

Нормування праці передбачає визначення необхідних витрат праці на виробництво продукції (робіт, послуг) за конкретних організаційно-технічних умов.

Нормування праці включає витрати як живої, так і матеріалізованої праці. Витрати матеріалізованої праці виражаються у розробці норм матеріальних витрат (сировини, матеріалів, палива, води тощо).

Під нормуванням живої праці мається на увазі нормування робочого часу.

До норм праці відносять: норми часу; норми виробітку; норми обслуговування; норми часу обслуговування обладнання; норми керованості; норми чисельності; зони обслуговування (для енергетики).

Норми праці необхідні для визначення кількості робітників, розташування робітників, порівняння витрат та результатів праці, трудомісткості продукції, оплати праці.

До основних задач нормування можна віднести:

1. Вивчення трудових процесів та їх раціоналізація.
2. Покращення якості норм.
3. Облік виконання норм.
4. Зниження трудомісткості продукції.
5. Підвищення продуктивності праці.
6. Встановлення соціальної справедливості при оцінці витрат та результатів праці.

Принципова сутність нормування праці залишається незмінною для будь-якого етапу та періоду розвитку економіки.

Перехід України до ринкової економіки визначив кілька нових задач, найважливішою серед яких є максимально ефективне використання кадрового потенціалу. Людські можливості є визначальними у досягненні поставлених цілей. І саме управління нормуванням праці відіграє виключно важливу роль у реалізації цих можливостей.

Ефективне управління нормуванням праці висунулося на сучасному етапі в число практичних чинників економічного успіху. Воно покликане забезпечити умови, за яких реалізується трудовий потенціал, забезпечується впровадження ефективних систем оплати праці і підвищення її продуктивності, мінімізуються витрати на робочу силу.

У ринкових умовах організації для забезпечення попиту на продукцію, що випускається ними, мають бути зацікавлені у зниженні витрат на виробництво продукції і підвищенні її якості. Для цього потрібний облік матеріальних і трудових витрат, щоб вони не перевищували значень, за межами яких організація стає збитковою. Отже, вимірювання, нормування і регулювання витрат праці – це економічний імператив для організацій, що діють в умовах ринку.

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЖКГ

Н. О. ВОЛГІНА, ст. викладач
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
nvolgina30.06@gmail.com*

Житлово-комунальне господарство сьогодні знаходиться у стані широкомасштабних перетворень, метою яких є створення умов для ефективного функціонування галузі в сучасних економічних реаліях та забезпечення високої якості та цінової доступності послуг.

Одним з цільових завдань Програми економічних реформ України є технічна та технологічна модернізація ЖКГ. Інфраструктура галузі знаходиться в незадовільному стані, більшість об'єктів комунального господарства вичерпала свій експлуатаційний ресурс. Тому модернізація інфраструктури ЖКГ на базі передових науково-технічних досягнень, впровадження інноваційної моделі розвитку галузі визнано одним з головних пріоритетів на всіх рівнях.

Перед підприємствами галузі стоять складні стратегічні завдання, пов'язані насамперед із забезпеченням впровадження нововведень, вирішення яких потребує використання якісно нових та ефективних підходів до управління всіма складовими діяльності підприємств ЖКГ. Першим кроком до

розвитку підприємств галузі на інноваційних засадах повинно бути впровадження управлінських інновацій, адже саме стратегічна спрямованість системи управління визначає ефективність економічних перетворень.

Рішення стратегічних завдань розвитку ЖКГ потребує наявності висококваліфікованих кадрів, а використання кадрового потенціалу на пряму залежить від ефективності управління ним. Формування кадрової політики з урахуванням завдань, що стоять перед підприємствами галузі, і впровадження сучасних методів і технологій управління персоналом, спрямованих на підвищення мотивації до результативної діяльності, є суттєвим резервом підвищення внутрішньої ефективності підприємств ЖКГ, про що свідчить передовий досвід приватних компаній, які працюють в цій сфері.

Формування ефективної системи управління персоналом неможливе без використання інноваційних методів стимулювання та мотивації. Ефективна мотиваційна система виступає необхідною умовою розвитку підприємств ЖКГ на інноваційних засадах. Особливості інноваційних завдань зумовлюють необхідність впровадження комплексної системи мотивації, побудованої у відповідності до стратегічних цілей розвитку галузі та ключових показників ефективності діяльності. Система мотивації повинна забезпечувати можливості активізації творчого потенціалу персоналу та його спрямування на забезпечення інноваційного розвитку підприємств галузі.

Важливим завданням управління персоналом підприємств житлово-комунального господарства на сучасному етапі виступає створення механізмів стимулювання здійснення інноваційної діяльності. Система управління персоналом на підприємствах галузі повинна формувати сприятливу для здійснення інноваційної діяльності корпоративну культуру, заохочувати працівників до участі в інноваційних процесах, забезпечувати ефективне використання кадрів для реалізації потенціалу інноваційного розвитку. Для реалізації інноваційних проектів в галузі в організаційній структурі підприємств ЖКГ повинні з'явитися підрозділи з інноваційного розвитку, головним завданням яких має бути організація, поширення та впровадження інноваційних технологій і спрямування діяльності наукових працівників на активізацію інноваційної діяльності.

ПОКРАЩЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ЯК ШЛЯХ ДО ВИРІШЕННЯ ТРУДОВИХ КОНФЛІКТІВ

В. М. ПРАСОЛ, доцент
К. М. ГРЕБЕНЕЦЬ, студентка факультету ЕіП
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
prasol-2011@mail.ru*

Трудовий конфлікт є одним із різновидів соціального конфлікту. Він являє собою протиріччя між учасниками трудового процесу, які можуть виникнути на підставі різних інтересів відносно соціально-економічних та організаційних сфер життя, різного рівня освіти, досвіду, кваліфікації, а також обсягом відповідальності.

Трудовий конфлікт може мати певні негативні наслідки: погіршення взаєморозуміння, атмосфери в колективі, можливе зменшення мотивації до праці, зниження показників ефективності, втрата робочого часу, навмисне руйнування ділових контактів, опір діям та поглядам опонента, навіть якщо в цьому не має сенсу.

Але трудовий конфлікт має не лише негативні наслідки. Він є поштовхом до виявлення існуючих проблем та найшвидшого їх усунення, що призведе до покращення роботи підприємства. Основними позитивними наслідками трудових конфліктів є: відкриття раніше прихованої інформації, яка може бути необхідна усім; учасники конфлікту набувають навичок поведінки у стресовій ситуації та способи вирішення конфліктів; позбавлення негативних настроїв, що сприяє поліпшенню клімату у колективі; конфлікт стимулює підприємство до неминучих змін, виправлення помилок.

Трудовий конфлікт може виникати між двома працівниками підприємства, між одним працівником і групою та між групами працівників. Найбільш поширеними причинами трудових конфліктів є:

- обмеженість підприємства в ресурсах, що викликає сутички під час їх розподілу;
- взаємозалежність наслідків праці одного працівника від праці інших;
- різниця в цілях спеціалізованих підрозділів підприємства;
- різниця у досвіді, кваліфікації, поведінці, цінностях;
- неналагоджена комунікація на підприємстві може призвести до викривлення інформації, неправильне розуміння ситуації та обов'язків.

Існує багато методів управління конфліктами, і їх можна розподілити на дві групи: структурні методи та міжособистісні стилі вирішення конфліктів.

Структурні методи являють собою вплив на трудові конфлікти, викликані нерівномірним розподілом повноважень, організації праці, системи мотивації. Вони мають на увазі вирішення конфліктів завдяки чіткій постановці завдань і точному розподілу трудових обов'язків, упорядкування взаємодії працівників та інформаційних потоків, формування загальної мети виконуваної роботи, яку

намагається досягти підприємство, та мотивація працівників відносно їх вкладу у досягнення мети.

Міжособистісні стилі вирішення трудових конфліктів мають на увазі конфлікти між двома сторонами, які можуть закінчитися лише виграшем або програшем. Тобто існує лише чотири варіанти їх вирішення:

- виграш першої сторони, програш другої;
- програш першої сторони, виграш другої;
- виграш обох сторін;
- програш обох сторін.

Тому існують декілька способів вирішення даних конфліктів: ухилення(незацікавленість у вирішенні конфлікту), зм'якшення(зміна своєї позиції, через можливість ще більшого програшу), примус(спроба змусити іншу сторону поступитися своїми позиціями), компроміс(взаємні поступки опонентів), вирішення проблеми(пошук найвигідніших умов одразу для обох сторін).

Але найкращим варіантом вирішення конфлікту повинно бути намагання уникнути його або вирішити на початковій стадії, поки це не зайшло занадто далеко та не паралізувало роботу підприємства.

ЗАРОБІТНА ПЛАТА ЯК НАЙВАЖЛИВІШИЙ МЕХАНІЗМ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ

В. М. ПРАСОЛ, доцент
І. А. СКЛЯРОВА, студентка факультету ЕіП
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
prasol-2011@mail.ru*

Оплата праці – це сукупність системи зв'язків, які пов'язані із виплатою роботодавцем заробітної плати, в залежності від кількісного та якісного внеску кожного працівника згідно до встановлених нормативних актів, законів, трудових договорів та інших нормативних документів.

Заробітна плата є одним з найважливіших механізмів стимулювання працівників, це головний інструмент підвищення ефективності результатів трудової діяльності.

Проблема оплати праці – одне з ключових та головних питань в організаційних процесах підприємства. Від успішного та правильного рішення, щодо оплати праці залежать не тільки ефективність та рентабельність виробничого процесу на підприємстві, а також і соціально-психологічний клімат трудового колективу, який значною мірою впливає на діяльність підприємства.

Важливу роль в організації оплати праці займають форми та системи оплати праці. Кожне підприємство обирає та встановлює ту форму оплати

праці, яка сприяє зниженню собівартості продукції, зростанню потенціалу підприємства, покращує якість продукції, в результаті чого підвищується конкурентність підприємства та зростає його прибутковість. Для забезпечення встановлених цілей та завдань на підприємствах обирається та форма оплати праці, яка є найбільш ефективною.

В даний час використовуються дві основні і поширені форми оплати праці. Перша форма – це погодинна форма оплати праці, а друга – відрядна.

Погодинна форма – це форма, при якій оплата праці визначається годинними (денними) тарифними ставками, як правило з урахуванням відпрацьованого часу та рівня кваліфікації, обумовленого тарифним розрядом працівника. Використовують форму тоді, коли розмір заробітної плати працівника залежить від часу роботи, та коли не доцільно використовувати відрядну форму.

Відрядна форма оплати праці – прямо залежить від кількості виробленої продукції. Це оплата праці за нормами і розцінками, що встановлені на підставі розряду виконуваних робіт.

Застосовується формула, коли результати виробництва залежать від інтенсивності праці робітника і можливо визначити кількість випущеної продукції.

В залежності від форм оплати праці розрізняють системи оплати праці.

Підприємство обирає систему праці в залежності від специфіки діяльності і цей вибір повинен бути оптимальним, спрямованим на взаємозв'язок результатів праці з винагородою за нього. Вибір факторів залежить від ряду факторів, найвпливовіші з них:

1) специфіка підприємства і виробництва, особливості технологічного процесу та організації праці, вимоги до персоналу і до якості товару;

2) стратегічні і тактичні завдання підприємства;

3) кадрова політика та основні вимоги керівництва та ін.

Процес оплати праці – це складний процес, підприємство повинно правильно обирати та розпоряджатися формами та системами оплати праці, для того, щоб уникнути недоліків даного процесу. Недоліки можуть виникати в таких аспектах: зростання оплати праці не пов'язане із зростанням ефективності; діюча система не орієнтована на співпрацю, тобто діючі системи не орієнтують на колективне співробітництво, мається на увазі відома роз'єднаність працівників і, насамперед – керованих і управлінців.

ФОРМУВАННЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

В. І. ЛУК`ЯНОВ, директор
В. П. ДЯДЧЕНКО, завідувач відділом Економіки і підприємництва
*Житлово-комунальний технікум
Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
prasol-2011@mail.ru*

Нині усі підприємства знаходяться в умовах жорсткої конкуренції і ринкової ситуації, що швидко змінюється, тому вони повинні концентрувати свою увагу не лише на сфері виробництва, але і виробляти оптимальну кадрову стратегію, оскільки саме персонал є ключовим чинником, що визначає успіх діяльності будь-якого підприємства.

Для підвищення ефективності управління персоналом останнім часом отримують все більше поширення невластиві для вітчизняної практики і запозичені із зарубіжного досвіду форми роботи з персоналом, наприклад: кадрова політика, формування іміджу працедавця тощо.

Перехід до ринкових умов вносить істотні зміни як в принципи, так і в конкретний зміст кадрової політики, у співвідношення прав суб'єктів, що беруть участь у її розробці. В той же час конкретний механізм формування і втілення в життя кадрової політики в нових умовах ще не створений.

Кадрова політика, в загальному розумінні, – це певним чином офіційна цільова система заходів щодо роботи з людськими ресурсами, що реалізовується та об'єднує різні форми діяльності соціально-економічної системи, своєчасно забезпечує господарський механізм трудовими ресурсами необхідної якості і кількості, мотивує людські ресурси на високопродуктивну, ефективну працю, створюючи необхідні умови для максимальної творчої самореалізації і розвитку.

Формування кадрової політики є складним, суперечливим, багатогранним процесом, в основі якого – здійснення науково-дослідної; організаційно-управлінської і нормативної діяльності.

Основним суб'єктом формування іміджу працедавця є служба управління персоналом, а також служба з інформаційної політики та зв'язкам з громадськістю (при її наявності). Завдання суб'єкта формування іміджу працедавця зробити процес керованим і цілеспрямованим відповідно до обраної моделі іміджу працедавця з використанням специфічних методик, методів і інструментарію.

На формування кадрової політики і іміджу працедавця здійснюють значний вплив зовнішнє середовище (співвідношення державного і ринкового регулювання, особливості структури основних фондів і виробничого процесу, державна форма власності, особливості формування ціни послуг і доходів, недосконалість законодавчої бази) і внутрішнє середовище (статевий і кваліфікаційний склад персоналу, величина заробітної плати, наявність

колективного договору, наявність в структурі апарату управління підрозділів, відповідальних за інформаційну політику).

Загальні вимоги до кадрової політики в сучасних умовах:

1. Кадрова політика має бути тісно пов'язана зі стратегією підприємства. В цьому відношенні вона становить собою кадрове забезпечення реалізації цієї стратегії.
2. Кадрова політика має бути гнучкою. Це значить, що вона повинна бути, з одного боку стабільною, оскільки саме зі стабільністю пов'язані певні очікування робітника, а з другої – динамічною, тобто коректуватися у відповідності зі змінами тактики підприємства, виробничої та економічної ситуації. Стабільними мають бути ті її сторони, котрі зорієнтовані на облік інтересів персоналу та мають відношення до організаційної культури підприємства.
3. Оскільки формування кваліфікованої робочої сили пов'язано з певними витратами для підприємства, кадрова політика має бути економічно обґрунтованою, тобто враховувати реальні фінансові можливості.
4. Кадрова політика має забезпечити індивідуальний підхід до своїх робітників.

Таким чином, кадрова політика повинна бути спрямована на формування такої системи роботи з кадрами, яка б орієнтувалась на отримання не тільки економічного, а і соціального ефекту за умови дотримання нормативних актів та діючого законодавства.

ВИВЧЕННЯ ВИТРАТ РОБОЧОГО ЧАСУ МЕТОДОМ МОМЕНТНИХ СПОСТЕРЕЖЕНЬ

М. А. ОЛЬХОВСЬКА, аспірант
Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
merulin@pochta.ru

Вивчення витрат робочого часу та часу використання обладнання здійснюють двома методами: методом безпосередніх замірів та методом моментних спостережень.

Витрати робочого часу та їх структура визначаються на основі моментних спостережень за станом обладнання та виконавця. Величина витраченого часу розраховується шляхом підбору часу спостереження (протягом зміни) пропорційно кількості моментів, коли фіксується той чи інший стан об'єктів спостереження.

Фіксація стану робочого місця може здійснюватися двома способами:

1. Через рівні проміжки часу.
2. Через випадково обрані проміжки часу.

Перший спосіб доцільно використовувати, коли кількість об'єктів спостереження незначна, а другий – якщо кількість об'єктів спостереження перевищує 10.

До особливостей методу моментних спостережень можна віднести:

- можливість аналізу структури робочого часу практично будь-якої кількості об'єктів спостереження;
- метод забезпечує значно більшу достовірність структури витрат часу;
- результати спостереження можуть бути перервані на деякий час та можуть бути продовжені через декілька годин або змін;
- при моментних спостереженнях витрати часу спостерігачами у 5 – 10 разів менші, ніж при безпосередніх замірах.

Алгоритм організації дослідження складається з п'яти наступних кроків.

Крок перший: постановка цілей – визначення структури витрат робочого часу як групою співробітників, так і окремо кожним з них, а також виявлення відносного об'єму втрат робочого часу (простою, несанкціонованих перерв і ін.).

Крок другий: визначення тривалості дослідження, кількості спостережень і вибірки працівників. Для отримання достовірних даних кількість спостережень має бути досить великою. Варто враховувати, що чим більша кількість спостережень, тим вищі витрати підприємства на проведення дослідження, тому тривалість спостережень має бути економічно доцільною.

Крок третій: підготовка бланків моментних спостережень. Спостерігач вказує у відповідній графі час початку руху за маршрутом, обходить усі робочі місця, відмічаючи в графі код роботи, що виконується кожним працівником у момент спостереження. Спостерігач може обходити усі робочі місця підряд або намітити декілька маршрутів і чергувати їх у випадковому порядку.

Крок четвертий: інструктаж спостерігачів. Необхідно завчасно ознайомити спостерігача з діяльністю досліджуваної групи працівників, він повинен мати уявлення про ті або інші види робіт, які відзначатимуться відповідними кодами. Спостереження слід починати у момент початку робочого дня (робочої зміни) і завершувати у момент його офіційного закінчення (або фактичного, якщо працівники затримуються після закінчення робочого дня). Результат кожного спостереження заноситься в таблицю з привласненням відповідного коду. Якщо спостережувану діяльність неможливо віднести до того або іншого виду, якому присвоєний код, спостерігач привласнює їй наступний за порядком код і записує його на бланку (для цього доцільно залишити в таблиці декілька порожніх рядків).

Крок п'ятий: обробка результатів. Обробка отриманих в ході дослідження даних розпочинається з підрахунку кількості моментів спостережень за кожною категорією витрат робочого часу. Результати можуть бути представлені як за кожним працівником окремо (якщо метою дослідження є, наприклад, порівняння найбільш і найменш успішних працівників), так і за підрозділами або групами працівників.

Щоб отримати дані про структуру витрат робочого часу, кількість спостережень за кожним видом діяльності необхідно поділити на загальне число спостережень.

За підсумками аналізу можна спроектувати раціональний баланс робочого часу і відповідно до нього розробити рекомендації щодо вдосконалення організаційної структури і трудових процесів підрозділу.

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ У СФЕРІ ЖКГ ЯК ШЛЯХ ДО ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ

О. Ю. ПРИЖКОВА, асистент
Б. Д. КАЛІНЕНКО, студент факультету ЕіП
*Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова
61002, Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
prizhkovaolga@mail.ru*

В процесі реформи ЖКГ, набуває актуальності питання взаємозв'язку рівня заробітної плати працівників та якості наданих послуг. Між оплатою праці та її якістю існує прямий економічний зв'язок, чим вища заробітна платня, тим вище повинен буди показник продуктивності праці, тим міцніше розвиток соціально трудового партнерства. Станом на цей час визріла актуальна проблема перегляду форми та структури оплати праці в сфері ЖКГ, щоб вона і надалі виконувала свої функції, та зменшити її роль як соціального регулятора. Розмір заробітної плати у сфері ЖКГ регулюється Галузевою угодою, підписаною Міністерством ЖКГ та Центральним комітетом профспілки працівників ЖКГ на 2013-2015 роки, а також постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2011 № 869 «Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги». Згідно Галузевої угоди, заробітна плата формується за тарифною системою і не є чітко регламентованою система оцінки якості та ефективності роботи.

Щоб чітко окреслити радіус проблеми, треба проаналізувати продуктивність праці в галузях ЖКГ. Найменш енергоємною підгалуззю житлово-комунальної сфери є надання послуг з утримання будинків та прибудинкових територій. Енергоносії в структурі цієї послуги займають в загальному по Україні близько 5%, 95% – витрати на оплату праці робітників ЖКГ, які в середньому по Україні за результатами 9 місяців 2011 року сягнули 39,3%. Причому цей показник в межах регіонів коливається від 49,7% (Житомирська обл.) до 11,9% у Харківській області. Варто зауважити, що менше 40 % витрат на оплату праці робітникам ЖКГ в 1 кв. м досягли лише у декількох регіонах: Донецька обл. (36,4%), Полтавська обл. (32,5%), Херсонська обл. (39,2%) та м. Київ (37,7%). Але питома вага заробітної плати у тарифах не є гарантією якості та ефективності наданих послуг.

Яскравим показником ефективності трудової діяльності в підгалузях є продуктивність праці. Найнижчою вона є там, де виплати на оплату праці займають найбільший відсоток – тобто в квартплаті. Якщо проаналізувати показники в кв. м, то в кожному регіоні, кожен працівник ЖЕКу здійснив обслуговування абсолютно різної кількості цих кв. м. Найнижчі показники в Одеській області – 291,97 кв. м/чол. та в м. Київ – 301,32 кв. м/чол. Для порівняння – в Полтавській області продуктивність праці в натуральних показниках сягає 667,03 кв. м/чол., а в Закарпатській – 509,06 кв. м/чол.

Тому стає все більш актуальним встановлення рівня оплати згідно індивідуальних результатів праці, та навіть часткове використання безтарифної системи оплати праці, зокрема розрахунком коефіцієнта трудової участі. Звідси постає питання розробки моделі оцінки якості виконаних робіт.

Сама технологія оцінки передбачає вирішення двох завдань, без яких неможливе застосування її на практиці: розробку процедури оцінювання і тієї документальної основи, на якій базуються формування параметрів моделі та отримання показника оцінки як підсумку розрахунку моделі. При розробці процедури оцінки використана принципова лінія на всебічну демократизацію даного процесу через залучення до нього самих оцінюваних. При цьому очікується отримати подвійний ефект: забезпечити об'єктивізації моделі оцінки протягом формуючого експерименту і викликати серйозну довіру до оцінки з боку тих, хто буде оцінюватися. В іншому випадку можна з повною впевненістю стверджувати, що отримана оцінка навряд чи стане справжньою пружиною механізму мотивації високоефективного праці в організаціях.

При розробці документальної основи оцінки результатів праці закладається принцип послідовного вдосконалення первинного документа в міру продовження експерименту. Тільки після його завершення виробляється документальна основа остаточного вигляду, яка використовується потім регулярно.

Тобто затверджується система застосування всієї кваліметричної оцінки праці (починаючи з оцінки його результатів) через експеримент, коли в процес оцінювання може спочатку включитися одне або два підрозділи організації з поступовим підключенням інших. Базується така система на самообліку праці, який ведуть працівники в спеціальних оціночних листах.

ПЛАНУВАННЯ КАР'ЄРИ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Е. Ю. ШЕВЧЕНКО, канд.екон.наук, доцент
Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
khorosheva.elena21@yandex.ua

Планування кар'єри являє собою визначення трудового потенціалу майбутнього працівника й шляхів руху до нього. З погляду працівника, кар'єра – це його просування в деякій сфері діяльності, що виражається в наступних процесах:

- зміна характеристик самого працівника;
- трансформація трудової діяльності і її результатів;
- зміцнення позицій в організаціях різних типів;
- зростання винагороди й інших форм оцінки праці.

Аналогічно кар'єра може бути розглянута з погляду підприємства. Відмінністю є лише те, що дані характеристики прямо співвідносяться з напрямками розвитку (реструктуризації) підприємства.

У процесі планування кар'єри враховуються всі параметри праці і її результатів. Тому планування кар'єри є основою визначення характеристик трудової поведінки протягом всього трудового життя. Довгострокове планування кар'єри тотожне поняттю «стратегія кар'єри». При розгляді короткострокової перспективи іноді використовують вираження «тактика кар'єри».

При більш детальному розгляді кар'єра може бути підрозділена на внутрішньоорганізаційну й професійну.

Внутрішньоорганізаційна кар'єра полягає в послідовній зміні положення працівника в рамках однієї організації. Оцінкою цього процесу й вичерпується традиційне розуміння кар'єри.

Професійна кар'єра полягає в проходженні працівником у процесі своєї трудової діяльності різних стадій розвитку. Серед них можна виділити: навчання; прийняття на роботу; первісне практичне формування професійних здібностей; професійний ріст; передача професійних знань; звуження сфери й припинення професійної діяльності. Ці стадії можуть бути пройдені різним чином:

- в одній організації;
- послідовно в різних організаціях;
- у ході паралельної трудової діяльності в декількох організаціях одночасно;
- за допомогою здійснення самотійної трудової діяльності (у тому числі підприємницької).

Планування внутрішньоорганізаційної кар'єри традиційно здійснюється в ході взаємодії працівника й роботодавця при вирішальній ролі останнього. Цей процес є складовою частиною планування забезпечення інноваційної організації кадрами.

Процес кар'єри в багатьох сучасних сферах діяльності останнім часом пройшов істотні зміни, зокрема відбулася:

1. Зміна співвідношення між внутрішньоорганізаційною й професійною кар'єрою на користь останньої.
2. Збільшення числа суб'єктів планування кар'єри.
3. Зменшення значення формального утворення в ході планування кар'єри.
4. Посилення індивідуального характеру планування кар'єри на противагу колективному..
5. Різке зростання варіантності планування кар'єри.

Головним завданням стратегії кар'єри є забезпечення взаємодії професійної й внутрішньоорганізаційної кар'єри. Ця взаємодія припускає: досягнення взаємозв'язку цілей організації й окремого співробітника; забезпечення індивідуальної розробки стратегії кар'єри співробітників з метою обліку їхніх специфічних потреб і положення; усунення «кар'єрних тупиків», що ставлять бар'єр на шляху подальшого просування співробітників; підвищення якості процесу планування кар'єри; формування чітких, однозначно сприйманих критеріїв службового росту, що застосовуються для прийняття конкретних кар'єрних рішень; вивчення кар'єрного потенціалу співробітників з метою його обґрунтованої оцінки й усунення нереалістичних очікувань; визначення шляхів посадового росту, використання яких дозволить задовольнити перспективні потреби в персоналі.

Також для керування кар'єрою необхідно проводити аналіз специфікацій роботи та особистісних специфікацій.

Таким чином, сучасний рівень управління персоналом вимагає планування кар'єри кожного працівника. Практика планування кар'єри сприяє підвищенню рівня компетенції співробітників та виступає потужним стимулюючим чинником.

СНИЖЕНИЕ РАСХОДОВ ПРЕДПРИЯТИЯ НА ОПЛАТУ ЕДИНОГО СОЦИАЛЬНОГО ВЗНОСА

Е. И. СЛАВУТА, ст. викладач
А. П. МЕЛЬНИК, студентка факультета ЭиП
*Харьковский национальный университет
городского хозяйства имени А.Н.Бекетова
61002 Украина, г. Харьков, ул. Революции, 12
jungyonghwa19@mail.ru*

Расходы по оплате труда занимают значительный удельный вес в структуре затрат предприятий ЖКХ и составляют 30-40% в зависимости от отрасли. Оптимизация этих затрат без снижения качества работы и среднемесячной заработной платы возможна в случае более широкого использования в практике предприятий трудовых соглашений, а также применения понижающего коэффициента к ставке ЕСВ.

Согласно Закону Украины «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно реформирования общеобязательного государственного социального страхования» с 2015 г. возможно применение понижающего коэффициента 0,4 к ставке ЕСВ при соблюдении таких критериев:

- 1) Общая база начисления ЕСВ минимум в 2,5 раза превышает общую базу начисления ЕСВ в 2014г.;
- 2) Средняя заработная плата по предприятию увеличилась минимум на 30% по сравнению со средней заработной платой в 2014г.;
- 3) Средний платеж на одно застрахованное лицо после применения коэффициента составит не менее 700 грн.;
- 4) Средняя заработная плата по предприятию составит не менее трех минимальных заработных плат.

В таких условиях использование понижающего коэффициента ЕСВ возможно на предприятиях энергетики и строительства, где средняя зарплата превышает 3654 грн. На предприятиях коммунальной сферы и жилищного хозяйства средняя заработная плата значительно меньше трех минимальных зарплат.

С марта 2015 года внесены изменения - размер ЕСВ с ФОТ рассчитывается от суммы начисленного дохода каждому работнику отдельно и в зависимости от признака места работы (основная, совместительство).

Первое. Законодательство установило, что сумма ЕСВ не может быть менее минимального страхового платежа независимо от размера начисленного дохода. В случае, если предприятие выплачивает в силу ряда причин зарплату и прочие доходы в размере меньшем установленной минзарплаты - размер ЕСВ от ФОТ составит сумму минимального страхового платежа, который рассчитывается от суммы минимальной зарплаты в Украине умноженной на общую ставку ЕСВ.

Второе. Внедрена специальная ставка, т.е. ставка ЕСВ с применением коэффициента.

Размер специальной ставки рассчитывается как общая ставка умноженную на коэффициент не более 0,4 при одновременном соблюдении таких критериев:

- 1) общая база начисления единого взноса за месяц, за который начисляется заработная плата на 20% (или более) превышает общую среднемесячную базу начисления единого взноса плательщика за 2014 год;
- 2) средний платеж на одно застрахованное лицо после применения коэффициента составит сумму не менее среднемесячного платежа за 2014 год;
- 3) количество работников предприятия увеличилось не более чем в 2 раза от среднемесячного количества за 2014 год.

Внесенные в законодательство изменения позволят воспользоваться понижающим коэффициентом и на предприятиях ЖКХ, снизить расходы по оплате труда и себестоимости коммунальной продукции.

УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

С. С. СЛАВА, канд.екон.наук

В. ГОРБОКОНЬ, аспірант

С. О. СЛАВА, магістрант

Ужгородський національний університет,

м. Ужгород, вул. Університетська, 14а

svitlanaslv@gmail.ru

В сьогоденних умовах господарювання все більшої актуальності набуває питання управління трудовим потенціалом підприємства. Це пов'язане з тим, що трудовий потенціал підприємства є найбільш динамічною, а відтак і мінливою, його складовою. Тому у сучасних реаліях досягнення вищої ефективності в управлінні трудовими потенціалом вимагає більших зусиль.

Трудовий потенціал як економічна категорія - це сукупна суспільна здібність до праці, потенційна дієздатність суспільства, його ресурси праці.

В контексті підприємства трудовий потенціал – це гранична величина можливості участі працівників у виробництві з урахуванням їх психофізіологічних особливостей, рівня професійних знань, накопиченого досвіду за наявності необхідних організаційно-технічних умов. Він завжди більший за суму індивідуальних потенціалів окремих працівників.

Трудовий потенціал є складним багатоаспектним утворенням, щодо структури якого тривають дискусії. На думку авторів, заслуговує уваги комплексне бачення структури трудового потенціалу, запропоноване авторами В.П. Круш та О.І. Сімчера, які до складу трудового потенціалу відносять інтелектуальну, демографічну, економічну, соціально-біологічну, професійну, історико-культурну, мотиваційну, організаційну компоненти. Графічно описана конфігурація зображена на рисунку 5.

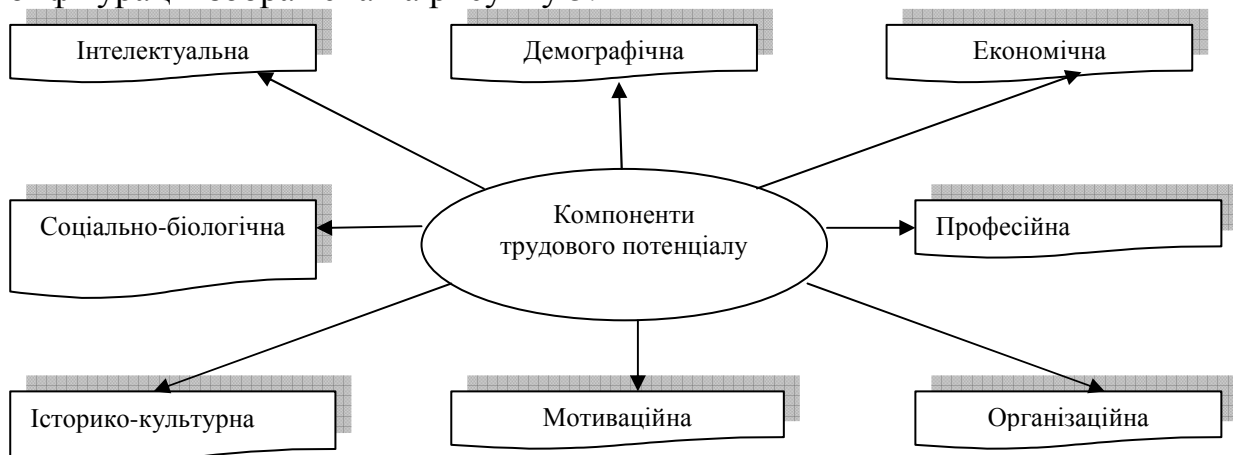

Рисунок 5 - Компонентна структура трудового потенціалу підприємства
(редакція В.П. Круш, О.І. Сімчера)

Інтелектуальна складова трудового потенціалу є однією з основних, так як за допомогою неї відбувається інноваційний розвиток підприємства. Інтелектуальна складова трудового потенціалу визначається як сукупність професійних знань, вмінь та навичок, набутих в процесі виконання завдань,

розвинутих здібностей, об'єктів інтелектуальної власності, які мають місце в процесі праці та стають джерелом додаткових надходжень таких як: інтелектуальна рента, роялті, паушальні платежі, забезпечуючи при цьому конкурентні перспективи як персоналу, так і підприємству.

Демографічна складова пов'язана з історико-культурною складовою. Вона тісно пов'язана з соціально-поселенською, етнічною, історичною, класовою, національною підскладовими, які мають вплив на функціонування підприємства.

Економічна складова визначає ефективність трудового потенціалу підприємства, яка має базуватися на основі економічного визначення здібностей працівників, колективу та приносити певний прибуток. Економічна складова прямо пов'язана з мотиваційною складовою.

Мотиваційна складова проявляється у комбінуванні грошової та негрошової форм мотиваційного впливу. До останньої належить задоволення потреб у самоповазі, особистих досягненнях, компетентності, повазі з боку оточуючих, самовираженні, самореалізації.

Професійна складова трудового потенціалу виражається у професійній освіті, ступені освоєння знаннями, навичками у межах професії та вузької спеціальності.

Організаційна складова трудового потенціалу визначається сукупністю різних просторових та часових об'єктивних і суб'єктивних факторів, які спрямовані на реалізацію цілей та завдань. До її складу входять джерела, можливості та засоби, які використовуються для вирішення певних завдань чи для досягнення конкретної мети.

Соціально-біологічна складова включає в себе психофізіологічні та соціально-комунікативні характеристики персоналу підприємства.

Управління трудовим потенціалом – це система взаємозалежних заходів, що забезпечують направляючий, координуючий і стимулюючий вплив менеджменту на працівників, і орієнтованих на інтенсивні фактори використання робочої сили.

Сутність управління трудовим потенціалом полягає в тому, що працівники розглядаються як механізм забезпечення конкурентоспроможності, яку необхідно розміщувати, розвивати, мотивувати разом з іншими ресурсами, щоб досягти стратегічним цілям. Система управління трудовим потенціалом, в основі якої лежить стратегічне планування, передбачає наявність механізму узгодження поточних і стратегічних рішень і забезпечує контроль за реалізацією цих рішень та можливістю їхнього своєчасного коригування.

СЕКЦІЯ 6

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ГАЛУЗІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Керівник секції - канд.юрид.наук, доцент Килимник І.І.
Секретар секції - канд.юрид.наук, доцент Міхно О.І.

НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ МЕХАНИЗМА ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАИНЕ

И. И. КИЛИМНИК, канд. юрид. наук, доцент
*Харковский национальный университет
городского хозяйства имени А.Н. Бекетова
61002 Украина, г. Харьков, ул. Революции, 12
pravo_309@mail.ru*

Государственно частное партнерство (далее - ГЧП) является достаточно новым механизмом взаимодействия государства с частными субъектами в сфере экономики. Он появился в середине 80-х годов прошлого века, когда правительство консерваторов в связи с невозможностью финансирования крупных инфраструктурных проектов из государственного бюджета было вынуждено привлекать к участию в таких проектах частные компании. В 1992 году Великобритания официально утвердила программу Частной Финансовой Инициативы (Private Financial Initiative), согласно которой частные компании в обмен на финансирование объектов социальной инфраструктуры получали право на частичную приватизацию таких объектов, их эксплуатацию и обслуживание. Сейчас в этой стране ежегодно заключается до 80 новых соглашений. По данным британского правительства такие проекты обеспечивают 17% экономии для бюджета страны. Мировыми лидерами в области ГЧП признаны США, Великобритания, Франция, Германия.

Какой же опыт в этой сфере имеет Украина? В 2010 году, когда в странах ЕС количество проектов государственно-частного партнерства превышала 1400, а их общая сумма составляла 260 млрд. евро, у нас только был принят Закон Украины «О государственно-частном партнерстве» (далее - Закон о ГЧП). Он собственно определил понятие ГЧП, его основные принципы, правовые формы, и, что особенно важно, специальную процедуру заключения договоров с государством в рамках ГЧП.

К моменту появления понятия ГЧП и специального законодательства о нем в Украине уже существовал устоявшийся сегмент украинского законодательства, регулирующего условия и порядок заключения отдельных договоров об использовании государственного имущества. Так, первым

нормативним актом, положившим начало регулюванню отношений аренды государственного и коммунального имущества, были Основы законодательства Союза ССР и союзных республик об аренде, которые вступили в действие с 01 января 1990 года, то есть за двадцать лет до Закона о ГЧП. В дальнейшем, в независимой Украине были приняты Законы «Об аренде государственного и коммунального имущества» (1992г.), «О концессиях» (1999г.), «О соглашениях о разделе продукции» (1999г.), «О концессиях на строительство и эксплуатацию автомобильных дорог» (1999г.), «Об особенностях передачи в аренду или концессию объектов централизованного водо-, теплоснабжения и водоотвода, находящихся в коммунальной собственности » (2010г.) и другие.

Однако, хотя с момента вступления в силу этого закона прошло более трех лет, и разработаны все подзаконные нормативные акты, призванные обеспечить заключение договоров ГЧП, в отличие от развитых стран мира у нас ГЧП не стало эффективным инструментом экономического и социального развития, фактически примеров успешных инвестиционных проектов на принципах ГЧП Украина пока не имеет.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ЗА ДОПОМОГОЮ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

О. І. МІХНО, канд. юрид. наук, доцент
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002, м. Харків, вул. Революції, 12
pravo_309@mail.ru*

Для модернізації житлово-комунального господарства на підставі механізмів державно-приватного партнерства потрібно визначити та реалізувати чіткі завдання: по-перше, необхідно вдосконалити законодавчі акти, які будуть регулювати правовідносини в житлово-комунальному секторі економіки з допомогою правового інституту – державно-приватного партнерства та які будуть сприяти його впровадженню; по-друге, потрібна підтримка діяльності центрального органу державної влади, уповноваженого приймати рішення щодо державно-приватного партнерства, у наданні допомоги органам місцевої влади та органам державної влади, які прагнуть підвищити ефективність та якість надання житлово-комунальних послуг і покращити інфраструктуру через залучення приватного партнера; по-третє, впровадження пілотних проектів в галузі житлово-комунального господарства через надання пілотним містам на всіх етапах підготовки проекту: від концепції до представлення пілотних проектів на ринку через прозорий та конкурентний конкурс.

Залучення державно-приватного партнерства до процесів реформування житлово-комунального господарства є одним із механізмів залучення

інвестицій для технічного переоснащення об'єктів шляхом передачі підприємств в концесію, що свою чергу надасть можливість покращити якість послуг, що надаються.

Основними перевагами державно-приватного партнерства в галузі житлово-комунального господарства для держави є: скорочення бюджетних витрат на надання послуг, економія бюджетних державних коштів, активізація інвестиційної діяльності, ефективне управління державним майном, використання практичного досвіду приватних осіб, оптимізація розподілу ризиків між державою та приватними особами, підвищення ефективності інфраструктури, збереження та створення нових робочих місць, тощо. Основними перевагами державно-приватного партнерства в галузі житлово-комунального господарства для приватних осіб є: залучення бюджетних коштів до проекту, доступ до раніше закритих сфер житлово-комунального господарства, розширення можливостей отримання пільгових кредитів під державні гарантії від міжнародних та вітчизняних фінансових установ на довгий термін, тощо.

Механізм державно-приватного партнерства може розглядатись як альтернатива приватизації, оскільки об'єкти державно-приватного партнерства не передаються у власність приватному партнеру, існує розподіл ризиків між приватним партнером і державою стосовно функціонування відповідного об'єкта інфраструктури та послуг, що надаються, при цьому досягається суттєве покращення об'єкта за рахунок залучення приватних інвестицій і спільного (за участю державного та приватного партнерів) управління.

Передача об'єктів, що перебувають у державній або комунальній власності, приватному партнеру для виконання умов договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, не зумовлює перехід права власності на ці об'єкти до приватного партнера. Такі об'єкти підлягають поверненню державному партнеру після припинення дії договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства. Право власності на об'єкти, що добудовані, перебудовані, реконструйовані в рамках державно-приватного партнерства, належить державному партнеру. При цьому умовами договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, може бути передбачене набуття приватним партнером права на новозбудовані об'єкти. Таким чином, ефективно впровадження механізмів державно-приватного партнерства в сфері ЖКГ буде сприяти розвитку ЖКГ.

ПРАВОВІ ФОРМИ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

А. В. ДОМБРОВСЬКА, канд. юрид. наук, доцент
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
allanaum@bk.ru*

Партнерство – це така організація господарської діяльності, коли двоє або більше осіб об'єднують своє майно, стають співвласниками створеного підприємства, спільно управляють виробництвом і власністю, розподіляють прибуток та несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями.

Партнерство як вид правових відносин існує в Україні в двох формах: договірній і корпоративній. Різновидом договірної форми партнерських відносин є державно-приватне партнерство, яке визначається як співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами - підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами.

Договорами, які опосередковують партнерські відносини є договір про спільну діяльність (у тому числі договір простого товариства) та договір концесії.

Відповідно до статті 1130 Цивільного кодексу України за договором про спільну діяльність сторони (учасники) зобов'язуються спільно діяти без створення юридичної особи для досягнення певної мети, що не суперечить законові. Спільна діяльність може здійснюватися на основі об'єднання вкладів учасників (просте товариство) або без об'єднання вкладів учасників. Умови договору про спільну діяльність, у тому числі координація спільних дій учасників або ведення їхніх спільних справ, правовий статус виділеного для спільної діяльності майна, покриття витрат та збитків учасників, їх участь у результатах спільних дій та інші умови визначаються за домовленістю сторін, якщо інше не встановлено законом про окремі види спільної діяльності.

Концесія, відповідно до ч. 1 ст. 406 Господарського кодексу України – це надання з метою задоволення суспільних потреб уповноваженим органом державної влади чи органом місцевого самоврядування на підставі концесійного договору на платній та строковій основі вітчизняним або іноземним суб'єктам господарювання (концесіонерам) права на створення (будівництво) та/або управління (експлуатацію) об'єктом концесії за умови взяття концесіонером на себе відповідних зобов'язань, майнової відповідальності і підприємницького ризику.

Згідно ст. 1 Закону України «Про концесії» відповідно до договору концесії уповноважений орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування (концесієдавець) надає на платній та строковій

основі суб'єкту підприємницької діяльності (концесіонеру) право створити (побудувати) об'єкт концесії чи суттєво його поліпшити та (або) здійснювати його управління (експлуатацію) з метою задоволення громадських потреб.

Концесійні договори укладаються відповідно до законодавства України з концесіонерами, в тому числі іноземними інвесторами, Кабінетом Міністрів України або уповноваженим ним органом виконавчої влади, або визначеними законом органами місцевого самоврядування. Строк дії концесійного договору встановлюється сторонами договору залежно від характеру та умов концесії. Цей строк не може бути меншим десяти років та більшим п'ятдесяти років.

Корпоративною формою партнерства в його класичному вигляді є господарські товариства, правовий статус яких визначається Законом України «Про господарські товариства».

ПРЕИМУЩЕСТВА ТОВАРИЩЕСТВ СОБСТВЕННИКОВ ЖИЛЬЯ КАК ФОРМЫ УПРАВЛЕНИЯ МНОГОКВАРТИРНЫМИ ДОМАМИ

Н. В.ИВАСИШИНА, канд. юрид. наук, доцент
Р. И.ЧЕРНОБАЙ студентка 5 курсу факультету ЭиП
*Харьковский национальный университет
городского хозяйства имени А. М. Бекетова
61002 Украина, г. Харьков, ул. Революции, 12
nataliya.ivasishina@mail.ru*

Товарищество собственников жилья - некоммерческая организация, создаваемая по инициативе собственников для управления многоквартирным домом.

Основная цель создания товарищества собственников жилья (ТСЖ) — совместное управление комплексом недвижимого имущества в многоквартирном доме, которое предусматривает самостоятельное управление либо управление с привлечением профессиональной организации.

Основные преимущества товариществ собственников жилья:

- собственники помещений самостоятельно решают, как управлять своим домом: собственными силами или с привлечением специалистов-профессионалов;
- вправе расторгнуть договор и пригласить для выполнения работ других, более квалифицированных специалистов, при несоответствии качества работ требованиям жителей;
- самостоятельно формирует свой бюджет;
- самостоятельно планирует работы по содержанию и ремонту своего дома, определяет их очередность, контролирует их качественное исполнение;
- может иметь дополнительные доходы от сдачи в аренду нежилых помещений, находящейся в общедолевого собственности, рационально

использовать конструктивные элементы здания и земельный участок для предоставления рекламных площадей;

- ТСЖ отличается прозрачностью финансовых потоков — любой член ТСЖ имеет возможность участвовать в формировании бюджета и контролировать его исполнение через ревизионные комиссии или лично;

- ТСЖ вправе заниматься хозяйственной деятельностью для достижения целей, предусмотренных Уставом:

- обслуживание, эксплуатация и ремонт недвижимого имущества в многоквартирном доме;

- строительство дополнительных помещений и объектов общего имущества в многоквартирном доме.

С правовой точки зрения, товарищество собственников жилья понимается как объединение собственников помещений в многоквартирном доме для совместного управления комплексом недвижимого имущества в многоквартирном доме, обеспечения эксплуатации этого комплекса, владения, пользования и распоряжения общим имуществом в многоквартирном доме.

Главная задача ТСЖ - обеспечить достойный уровень эксплуатации здания.

Способ управления многоквартирным домом выбирается на общем собрании собственников помещений и на основании его решения в любое время может быть изменен. Решение общего собрания о выборе способа управления является обязательным для всех собственников помещений в МКД, даже если собственники не принимали участия в общем собрании собственников. Общее собрание может быть проведено как в форме собрания (совместное присутствие) так и в форме заочного голосования.

Учитывая, что управление МКД требует определенных знаний, навыков, технического состояния многоквартирного дома, уровня социальной обеспеченности собственников помещений предпочтительней передать функции по управлению домом профессионалам, т.е. управляющей организации, или принимать решение о создании товарищества собственников жилья из активных жителей, наиболее заинтересованных в проживании в более комфортных условиях. При непосредственном управлении МКД собственники помещений в нем сами решают все общие вопросы управления, на что необходимо еще и наличие свободного времени.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄДНАНЬ

Н. В.ІВАСШИНА, канд. юрид. наук, доцент
*Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, г. Харків, ул. Революції, 12
nataliya.ivasishina@mail.ru*

Для повного і правильного розуміння принципів створення та діяльності об'єднання співвласників багатоквартирного будинку передусім потрібно сформулювати уявлення про матеріальну основу такого процесу. Відповідно до Цивільного кодексу України, власник будь-якого майна має право ним володіти, користуватися і розпоряджатися. Тобто будь-який громадянин може мати, використовувати на власний розсуд і відчужувати майно. Звичайно, такі дії власник може вчиняти тільки на умовах та за порядком, визначеними у законі, не завдаючи шкоди іншим власникам. Власник має утримувати належне йому майно, тобто нести тягар утримання об'єкту власності. Окремо варто зупинитися на визначенні спільної сумісної власності і з'ясувати, як вона стосується до ОСББ. Виявляється, безпосередньо. Майно, що є у власності двох або більшого числа осіб (співвласників), належить їм на праві спільної власності (спільне майно). А спільна власність двох або більшого числа осіб без визначення часток кожної з них у праві власності є спільною сумісною власністю. Суб'єктами права спільної сумісної власності можуть бути фізичні особи, юридичні особи, а також держава, територіальні громади, якщо в законі не встановлено інших норм. За законом «Про приватизацію державного житлового фонду», «власники квартир багатоквартирних будинків є співвласниками допоміжних приміщень будинку, технічного обладнання, елементів зовнішнього благоустрою і зобов'язані брати участь у загальних витратах, пов'язаних з утриманням будинку і прибудинкової території відповідно до своєї частки у майні будинку».

Особливістю права спільної сумісної власності є те, що співвласники майна, яке є у спільній сумісній власності, володіють і користуються ним спільно, якщо вони не досягли інших домовленостей між собою, укладених у належній формі. Розпорядження таким майном здійснюють тільки за згодою всіх співвласників.

Однак у процесі своєї діяльності об'єднання може купувати інше майно завдяки внескам на утримання будинку членів ОСББ, платежам мешканців, які не є його членами, іншим надходженням.

З одного боку, це майно нібито є власністю об'єднання співвласників як юридичної особи, а з іншого, виходячи з майнового принципу створення ОСББ, — належить усім його членам і тим співвласникам, котрі не входять до об'єднання. Тож, придбане у процесі діяльності ОСББ майно, також є у спільній сумісній власності членів об'єднання та осіб, які до нього не входять. Порядок придбання та використання такого майна в господарській діяльності потрібно визначити у статуті об'єднання.

Отже, приватизувавши квартири в багатоквартирному будинку, громадяни України стали співвласниками приміщень та систем будинку, які є у їхньому спільному користуванні. Одночасно громадяни набули статусу і власників житлових приміщень, і співвласників спільного майна.

Особливість спільного майна у багатоквартирних будинках полягає в тому, що це спільна сумісна власність. Її об'єкти не можна подрібнити на частки, а ці частки — виділити в натурі. Тому всі власники житлових та нежитлових приміщень у багатоквартирному будинку «приречені» бути співвласниками так довго, як довго вони матимуть статус власника житлового чи нежитлового приміщення в цьому будинку.

Всі співвласники мусять визначити і домовитися, чи вони володітимуть і користуватимуться спільним сумісним майном, чи доручать управління майном стороннім особам. А домовитися можна тільки так: або укласти багатосторонній договір, сторонами якого будуть усі співвласники; або створити об'єднання співвласників, у якому через статут буде визначений порядок володіння і користування спільним майном.

Співвласники мають обов'язок спільно здійснювати заходи щодо збереження та утримання спільного майна, тобто нести тягар його утримання. Без відповідних коштів така діяльність не можлива, тому співвласники мають домовитися не лише про те, в який спосіб вони це робитимуть, а й про те, за які кошти.

Зі співвласника, який не виявив бажання стати членом ОСББ (а чинне українське законодавство зберігає за ним таке право), закон не знімає обов'язку спільного володіння і користування об'єктами. Не може бути звільнена така особа і від обов'язку брати участь у фінансуванні заходів для збереження та утримання спільного майна. Якщо співвласник відмовиться виконувати свій обов'язок, об'єднання або будь-який його член може примусити його це зробити через суд.

ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ РЕФОРМИРОВАНИЯ УПРАВЛЕНИЯ В ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНОМ ХОЗЯЙСТВЕ

А. М. БРОВДИЙ, ст. преподаватель
А. И. КОНОНЕНКО, студентка факультета ЭиП
*Харьковский национальный университет
городского хозяйства имени А.Н. Бекетова
61002 Украина, г. Харьков, ул. Революции, 12
muhajlivna@mail.ru*

Современный этап экономического развития общества требует приведения в соответствие к сегодняшним потребностям концепции эффективного управления ЖКХ, поскольку хозяйственный потенциал этой отрасли используется до сих пор в очень малой степени. Сегодня возникла острая потребность найти такую модель управления, которая позволила бы не только вывести ЖКХ из кризиса, но и обеспечила интенсивный тип роста.

Одним из условий развития данной сферы является партнерство государства и частного сектора, то есть совокупность форм, средне- и долгосрочного взаимодействия государства и бизнеса для решения общественно значимых задач на взаимовыгодных условиях.

Механизм применения государственно-частного партнерства способен обеспечить, прежде всего, возможность осуществления общественно-значимых проектов в наиболее короткие сроки, малопривлекательных для традиционных форм частного финансирования, а во-вторых, повысить эффективность проектов за счет участия в них частного бизнеса, как правило, более эффективного на рынке, чем государственные институты. При этом обеспечивается снижение нагрузки на бюджет за счет привлечения частных средств и переложения части затрат на пользователей, возможность привлечения лучших управленческих кадров, техники и технологий, повышение качества обслуживания конечных пользователей. Наконец, появляется возможность сконцентрировать внимание государственных органов на наиболее присущие им административные функции и сократить государственные риски за счет распределения их между частным партнером и властью. Со своей стороны государство обеспечивает правомочия собственника, возможность предоставления налоговых и других льгот, гарантий, а также материальных и финансовых ресурсов. Другими словами, партнерство государства и бизнеса направлено на достижение социальных и экономических целей по созданию необходимых условий для функционирования сферы ЖКХ и обслуживания потребностей населения.

В Украине достаточно большой потенциал для использования такого вида партнерства и сегодня активно развивается нормативно-правовое обеспечение государственно-частного партнерства. В течение длительного времени формируются правовые основы для развития его отдельных форм. Сейчас законодательную базу развития государственно-частного партнерства составляют: Конституция Украины, Гражданский кодекс Украины, Хозяйственный кодекс Украины, Законы Украины «Об объединении собственников многоквартирного дома», «О концессиях», «Об управлении объектами государственной собственности», «Об особенностях передачи в аренду или концессию объектов централизованного водоснабжения и водоотведения, которые находятся в коммунальной собственности» и др.

В октябре 2010 года вступил в силу Закон Украины «О государственно-частном партнёрстве», отразивший точку зрения украинского государства по поводу принципов, форм и условий взаимодействия бизнеса и государства. Новый закон фактически воспроизводит картину государственно-частного партнёрства, существующую на практике. Термин «государственно-частное партнёрство», с точки зрения науки введён как политико-управленческая, а не юридическая категория. Он определён как сотрудничество между государством в лице его органов и субъектами хозяйствования, основанное на договоре. Важно отметить, что правовая основа государственно-частных правоотношений в сфере ЖКХ пребывает в состоянии формирования, и требует особого подхода

со стороны государства для создания действенной системы управления в этой сфере.

Реформирование системы управления жилищно-коммунальным хозяйством сегодня является одним из приоритетных направлений деятельности государства, что определено в программах развития экономики на ближайшее время, а эффективное правовое регулирование является первым шагом к преодолению существующих проблем.

ПРОБЛЕМА КОНЦЕСІЙНИХ ВІДНОСИН У РІШЕННЯХ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ: ПРАВОВА РЕТРОСПЕКТИВА

Т. А. КОЛЯДА, канд. юрид. наук, доцент

Харківський національний університет міського господарства імені О.М.Бекетова

61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12

І. В. КОЛЯДА, студент 5 курсу факультету

Підготовки кадрів для Державної пенітенціарної служби України

Національний університет імені Ярослава Мудрого

61024, Україна, м. Харків, вул. Пушкінська, 77

takolyada@mail.ru

Концесія як апробована ефективна форма партнерства держави і бізнесу в багатьох країнах світу досить часто застосовується у контексті пошуку шляхів модернізації і розвитку об'єктів комунальної власності. Особливого значення концесія набуває для територіальних громад, які через нестачу бюджетних коштів неспроможні вирішувати основоположні проблеми забезпечення життєдіяльності.

Упродовж останнього часу в Україні було створено розгалужену нормативно-правову базу, що регулює концесійні відносини. Загальні правові засади здійснення концесійної діяльності визначено Цивільним і Господарськими кодексами України., Законом України «Про концесії» від 16 липня 1999 року. Натомість будівництво та експлуатація автомобільних доріг загального користування на умовах концесії регулюється нормами Закону України «Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг» від 14 грудня 1999 року. Законом України «Про особливості передачі в оренду чи концесію об'єктів у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення, що перебувають у комунальній власності» від 21 жовтня 2010 року врегульовано передачу вищезгаданих об'єктів в концесію.

Суттєве значення мають також підзаконні нормативно-правові акти. Так, облік концесійних договорів здійснюється відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 18.01.2000 № 72 «Про реєстр концесійних договорів», а розрахунок концесійних платежів ґрунтується на Методиці розрахунку концесійних платежів, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 12.04.2000 № 639. Порядок підготовки та проведення концесійного конкурсу, визначення переможця концесійного конкурсу та укладення концесійних договорів на об'єкти права державної та комунальної власності,

які можуть надаватись у концесію згідно з переліками, затвердженими відповідно Кабінетом Міністрів України та органами місцевого самоврядування, визначено постановою Кабінету Міністрів України від 12.04.2000 № 642 «Про затвердження Положення про проведення концесійного конкурсу та укладення концесійних договорів на об'єкти права державної і комунальної власності, які надаються в концесію». Зміст концесійного договору має відповідати вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 12.04.2000 № 643 «Про затвердження Типового концесійного договору».

Відповідно до п. 30 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» до виключних повноважень сільських, селищних та міських рад належать прийняття рішень про надання у концесію об'єктів права комунальної власності. Перелік об'єктів, які можуть надаватися у концесію, визначено ст. 3 Закону України «Про концесії». Зазначимо, що ця норма також закріплює можливість місцевих рад на пленарних засіданнях приймати рішення щодо додаткового переліку сфер господарської діяльності, в яких об'єкти права комунальної власності можуть надаватися у концесію.

Зважаючи на законодавчу передбачену можливість прийняття рішень про надання у концесію об'єктів права комунальної власності за умов обмеженого бюджетного фінансування, Харківська міська рада упродовж останнього часу неодноразово розглядала питання концесії. Так, у 2003 році Харківською міською радою було прийнято рішення щодо доповнення переліку об'єктів, які можуть надаватися у концесію, сферою господарської діяльності «розміщення атракціонів, луна-парків і проведення культурно-масових заходів на території парків» (рішення Харківської міської ради від 19.11.2003 № 240/03). У 2004 році до зазначеного переліку також було включено сферу господарської діяльності «створення об'єктів соціально-культурного значення». (рішення Харківської міської ради від 24.11.2004 № 204/04). До переліку об'єктів права комунальної власності територіальної громади міста, які можуть передаватися у концесію, було віднесено майно комунальних підприємств «Парк культури та відпочинку «Зелений гай», «Парк культури та відпочинку «Юність», «Центральний парк культури та відпочинку імені Горького».

Відповідно до рішення Харківської міської ради від 22.02.2005 № 48/04 було створено конкурсну комісію, затверджено умови конкурсу, конкурсну документацію та проект інформаційної об'яви про проведення конкурсу. До конкурсної комісії надійшли заявки від Харківської обласної ради ветеранів Афганістану та «Інвестиційної групи «СІТІ-М». Першому заявникові було відмовлено, оскільки Законом України «Про концесії» передача об'єктів у концесію громадським організаціям не передбачена.

У контексті вжиття відповідних організаційних заходів Харківським міським головою було ініційовано проведення громадських слухань з метою з'ясування консолідованої позиції територіальної громади щодо проведення концесійних конкурсів (розпорядження Харківського міського голови від 28.04.2005 № 1007). Громадські слухання виявили відсутність масової підтримки громадою ініціатив міської влади щодо передачі окремих об'єктів

комунальної власності у концесію. Зважаючи на «неоднозначну громадську думку», Харківська міська рада зупинила проведення концесійних конкурсів (рішення Харківської міської ради від 15.06.2005).

Невдовзі проблема державно-приватного партнерства була актуалізована. Згідно з рішенням Харківської міської ради від 21.02.2007 № 26/07 було затверджено новий перелік «об'єктів права комунальної власності територіальної громади міста Харкова, які можуть надаватися у концесію». До нового переліку було включено майно низки стратегічних комунальних підприємств, а саме: КП «Харківкомуночиствод»; КП «Виробничо-технологічне підприємство «Вода»; КП «Харківські теплові мережі»; авіаційного КП «Міжнародний аеропорт Харків»; Харківського КП «Міськелектротранс». Аналізоване рішення мало програмний, декларативний характер.

Підсумовуючи, зазначимо, що органи місцевого самоврядування наділені легітимними повноваженнями щодо залучення приватних інвестицій для збереження і розвитку інфраструктури населених пунктів на засадах державно-приватного партнерства. Протягом останнього часу Харківська міська рада ухвалила окремі рішення загального характеру щодо розвитку концесійних відносин. Така зважена позиція видається цілком обґрунтованою, оскільки апріорна суспільна резонансність проблем, пов'язаних з передачею окремих стратегічних об'єктів комунальної власності, об'єктивно зумовлює соціальну акцептованість відповідних рішень.

INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT THROUGH PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES FOR UKRAINE

Olena Panova, Senior Lecturer
O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv
12, Revolutsii St., Kharkiv, 61002 Ukraine,
panova_biz@ukr.net

Olena Slavuta, Senior Lecturer
O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv
12, Revolutsii St., Kharkiv, 61002 Ukraine,
boderad@ukr.net

Ukraine is facing substantial political, economic and social issues hindering economic development in the conditions, under which neither the state nor local authorities are capable of independent financing and taking the required measures to restore, modernize and develop the necessary infrastructure to meet the contemporary public needs. The expanding infrastructure gap addresses the issue of the lack of investment to pursue the vector of economic stabilization and successive growth.

Infrastructure is the key to economic growth because its existence is connected with the condition of productive forces and the territorial division of labor as well as with efficient functioning of material production. On the one hand, infrastructure

improvement of the economy depends on the pace of modernization, and on the other hand, it serves as a catalyst of economic growth. However, the limitations of state and local budgets, increasing social responsibilities of public authorities result in low growth, and in some cases even reduction of spending on infrastructure needs.

Thereby, the priority is to be shifted to the principles of New Public Management (NPM) based on private sector managerialism and aimed at the reduction of public expenditure on the provision of public services. As the major dimension of NPM rationale, public private partnership (PPP) serves an efficient mechanism for the creation of drivers of local and regional development by overcoming budgetary and capacity constraints in public service delivery and infrastructure development. PPP is a long-term contractual arrangement between public and private partners on providing a public asset or service, in which the private party bears significant risk and management responsibility.

The EU represents the biggest region in the world in terms of PPP deals: despite the recent decline of the active pipeline of PPP projects in Europe due to the general fall-off of infrastructure investment in terms of global financial crisis, in 2013 the aggregate value of PPP transactions which reached financial close in the European market totalled €16.3 billion, a 27% increase on 2012. In terms of sectors where PPP models have been implemented, transport takes the lead, accounting for €9.6 billion, which is more than half the total value. Health care is rising in importance with an aggregate value of €1.5 billion, a fourfold increase on 2012, while projects in social infrastructure are most important in terms of numbers but not in value. The UK is the leader of PPP deals in Europe in terms of both value and number of projects: in 2013, 31 transactions were closed (compared to 26 in 2012) with a value of about €6 billion (€5.6 billion in 2012).

The main factor hindering the implementation of PPP principles in Ukraine is the general lack of legal regulation, which would meet the contemporary economic realities. One of the signals of low efficiency of the PPP legal model Ukraine adopted in the Law of Ukraine “On Public Private Partnership” is the absence of successfully implemented PPP projects in accordance to its mechanism but not to its separate types such as concession which is regulated by the special legislation in Ukraine. As such, the major directions on PPP development in Ukraine involve systemic improvement of the legal PPP regulation, development of the unified PPP concept in the long term prospect, institutional provision at the national and regional level on initiating and managing PPP projects, staff training in public and private sector on PPP project development, public information on the potential of PPP influence on the social and economic development.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ЯК МЕХАНІЗМУ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Т. А. КОЛЯДА, канд.юрид.наук, доцент

*Харківський національний університет міського господарства імені О.М.Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул.Револуції, 12*

А. Ю.ГЕРАСИМЕНКО

студентка 5 курсу факультету

Підготовки кадрів для Державної пенітенціарної служби України

Національний університет імені Ярослава Мудрого

61024, Україна, м. Харків, вул. Пушкінська, 77

takolyada@mail.ru

Державно-приватне партнерство є рівноправним і взаємовигідним співробітництвом територіальних громад з приватними інвесторами. Зацікавленість територіальних громад у розвитку державно-приватного партнерства об'єктивно зумовлене прагненням забезпечити поступальний розвиток інфраструктури за обмежених бюджетних можливостей. Поява приватного інвестора зазвичай підвищує якість надаваних населенню послуг та підвищення дохідності об'єктів.

В Україні застосування державно-приватного партнерства ґрунтується на положеннях Закону України «Про державно-приватне партнерство» від 1 липня 2010 року, базові положення якого ґрунтуються на сучасних європейських правових стандартах. Закон визначає, що проекти державно-приватного партнерства повинні відповідати таким основним критеріям: мати довготривалий характер (понад 5 років); передбачити передачу приватному партнеру частини ризиків у процесі реалізації проектів; мати вищі техніко-економічні показники ефективності, ніж у разі реалізації без участі приватного партнера.

Водночас зазначений закон має й певні недоліки. Так, не визначено мінімальну частку участі у проекті партнера. Зокрема, у країнах які активно реалізують державно-приватне партнерство мінімальна частка приватного фінансування становить 25 %.

На нашу думку, Закон «Про державно-приватне партнерство» також має визначати чіткі механізми практичної реалізації проектів державно-приватного партнерства. Так, наприклад, необхідно визначити стадії реалізації проектів, створити мотивації для іноземних інвесторів.

З метою активізації державно-приватного партнерства як механізму вирішення проблем забезпечення життєдіяльності територіальних громад необхідно вжити таких заходів:

- провести громадські обговорення з метою визначення соціально значущих проблем, вирішення яких можливе лише шляхом залучення приватного інвестора;

- залучити до розробки відповідних проектів громадські організації, профільні наукові установи, представників засобів масової інформації та громадянського суспільства;
- провести цілеспрямовані інформаційні кампанії з метою підвищення інвестиційної привабливості проектів що реалізуються на засадах державно-приватного партнерства, та формування позитивного іміджу органів місцевого самоврядування як відповідального партнера;
- забезпечити підвищення кваліфікації та мотивування працівників органів місцевого самоврядування, що займаються реалізацією проектів державно - приватного партнерства;
- опрацювати питання щодо можливості надання приватному партнеру пільг у випадках укладення стратегічно важливого договору і посилення санкцій за невиконання зобов'язань;
- зменшити кількість погоджувальних процедур при укладенні договорів;
- запровадити механізм компенсації збитків, завданих внаслідок одностороннього розірвання договору.

Підсумовуючи зазначимо, що позитивний потенціал державно-приватного партнерства полягає у залученні додаткових ресурсів для проведення модернізації інфраструктури стратегічних галузей економіки, зниженні навантаження на видаткову частину місцевих бюджетів, перерозподілі ризиків і посиленні відповідальності партнерів.

СХЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СФЕРІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

О. І. МІХНО, канд. юрид. наук, доцент
 В. Р. МГЕБРОВА студентка
*Харківський національний університет
 міського господарства імені О.М. Бекетова
 61002, м. Харків, вул. Революції, 12
 pravo_309@mail.ru*

Державно-приватне партнерство здійснюється на підставі договору. В рамках державно-приватного партнерства можуть укладатись договори про концесію, спільну діяльність, розподіл продукції, інші договори. Істотні умови договорів, що укладаються в рамках здійснення державно-приватного партнерства, мають відповідати вимогам, встановленим чинним законодавством України.

Схема реалізації проекту на умовах державно-приватного партнерства, наприклад, в сфері житлово-комунального господарства, має зводитися до наступного:

Органу державної влади в сфері житлово-комунального господарства слід провести аналіз ефективності здійснення державно-приватного партнерства та

виявити можливі ризики, пов'язані з його реалізацією та за результатами такого аналізу підготувати висновок, який повинен містити: загальну характеристику здійснення державно-приватного партнерства (інформацію про об'єкт партнерства, мету та результати державно-приватного партнерства, способи їх досягнення, учасники державно-приватного партнерства, форми здійснення державно-приватного партнерства); результати проведеного аналізу ринку (кількісні характеристики попиту та пропозиції, у тому числі інформацію про рівень забезпечення, тенденції попиту, вплив здійснення державно-приватного партнерства на конкурентне середовище); план здійснення державно-приватного партнерства (етапи та графіки робіт); фінансовий розділ (джерела і графіки фінансування, аналіз фінансово-економічної ефективності, обґрунтування необхідності державної підтримки); соціально-економічний розділ (вплив здійснення державно-приватного партнерства на суміжні галузі; можливі негативні соціальні наслідки або переваги здійснення державно-приватного партнерства); звіт про можливі ризики здійснення державно-приватного партнерства та управління ними; розділ про істотні умови договору.

Підготовлений висновок про результати аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства потрібно надіслати: Міністерству економічного розвитку і торгівлі України – на погодження; Міністерству фінансів України – для подання пропозицій стосовно можливих фінансових ризиків та доцільності надання державної підтримки, передбаченої пропозицією щодо здійснення державно-приватного партнерства.

Рішення про проведення конкурсу повинно прийматися на підставі позитивного висновку Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. Для проведення конкурсу слід утворити комісію. До складу комісії необхідно включити представників органу управління (галузевого міністерства), Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України та Державного агентства земельних ресурсів України. Укладення договору в рамках державно-приватного партнерства здійснюється Кабінетом Міністрів України або галузевим міністерством.

Отже, успіх реалізації проекту у формі державно-приватного партнерства в сфері житлово-комунального господарству безпосередньо залежить від прозорості проведеного конкурсу, стабільності та повноти фінансування такого проекту, оскільки тільки такий спосіб забезпечує вибір найбільш економічно вигідного проекту та надійного партнерства.

ЗМІСТ

Секція 1

Проблеми, стан та перспективи розвитку підприємств житлово-комунального господарства та будівництва

Бабаєв В.М. Якісний розвиток системи ЖКГ: системний підхід.....	3
Бабаєв В.М., Торкатюк В.І., Яковлєв Є.А. Управління витратами житлово-комунального комплексу як з одних напрямів підвищення ефективності його функціонування.....	4
Стадник Г.В. Формування ефективного власника житла у контексті збереження житлового фонду країни.....	7
Олійник Н.І. Сучасний стан та перспективи управління багатоквартирним житловим фондом.....	8
Алексєєв І.В. Проблеми функціонування ситеми управління житловим фондом.....	10
Прохорова Є.В. Управління процесом упровадження стратегічних змін на підприємствах житлово-комунального господарства.....	11
Сухонос М.К. Особливості управління якості на підприємствах ЖКГ.....	13
Димченко О.В. Особливості інноваційного потенціалу підприємств ЖКГ.....	14
Димченко О.В., Шаповаленко Д.О., Свиридова І.О. Монополізм в ЖКГ: особливості функціонування.....	16
Димченко О.В., Торкатюк В.І., Шутенко Л.М., Стадник Г.В., Обґрунтування концептуального підходу до управління розвитком житлово-комунального комплексу.....	17
Кайданнік О.Б. Димченко О.В. Методи оцінки інвестиційної привабливості комунальних підприємств контексті державно-приватного партнерства.....	20
Золочевська А.В., Димченко О.В. Проблеми залучення інвестицій у сферу ЖКГ та сучасна тарифна політика енергетичних підприємств.....	22
Жихор О.Б., Українцева Д.І. Проблема формування ефективної інноваційної політики розвитку регіонів.....	24
Староконь Т.В., Жихор О.Б. Оборотний капітал підприємства: теоретичні основи аналізу і структура.....	25
Українцева Д.І. Жихор О.Б. Шляхи підвищення конкурентоспроможності будівельних підприємств.....	27
Телятник С.В., Гайденко С.М., Княжеченко В.В. Дослідження техніко-економічних показників функціонування підприємств міського електричного транспорту.....	29
Торкатюк В.І., Кухтин Е.В., Парамонова О.В. Вышетравская А.С., Кулик В.Т., Повышение конкурентоспособности жилищно-коммунальных комплексов в современных экономических условиях.....	31

Торкатюк В.І., Мотот Т.В., Грицаненко М.В., Вороновська Л.П., Клуцько Н.С., Александрова О.Ю., Організаційно-економічний механізм забезпечення довгострокової економічної стійкості підприємств житлово-комунального комплексу.....	33
Торкатюк В.І., Олейникова Н.А., Мураєв Е.В., Игнатова Н.И., Бутенко Т.Е. Теоретические аспекты управления инновационной деятельностью современных предприятий жилищно-коммунального комплекса.....	36
Торкатюк В.І., Пан Н.П., Дриль Н.В., Железнякова И.Л., Прыжкова О.Ю. Методические основы оценки эффективности управления жилищно-коммунальным комплексом.....	38
Торкатюк В.І. Світлична Т.І. Русланова Н.Г. Сосонна В.В., Бутнік Ю.Ю. Синельник Л.В. Базові засади стратегічного аналізу інвестиційної стратегії житлово-комунального комплексу.....	41
Торкатюк В.І. Черкасов А.Е. Рябев А.А. Бораковский А.В. Анализ факторов и условий эффективности инновационной стратегии развития жилищно-коммунальных комплексов.....	43
Торкатюк В.І. Шило А.С. Бутник Д.В. Діагностування виробничого потенціалу житлово-комунального комплексу.....	45
Торкатюк В.І. Шумаков Ф.Т. Вайнберг О.І. Бутнік С.В. Механізм забезпечення економічної стабільності функціонування житлово-комунального комплексів.....	47
Торкатюк В.І., Фархад Нікбін, Салтанова О.С., Мельник О.О., Курилко Л.В. Інноваційно-інвестиційна стратегія як інструмент формування конкурентних переваг житлово-комунального комплексу.....	50
Биби́к Н.В., Ефименко Д.А. Проблемы, состояние и перспективы развития предприятий жилищно-коммунального хозяйства.....	52
Євдокімова А.В., Величко В.В. Тарифоутворення як основа фінансової стабільності підприємства міського пасажирського транспорту.....	54
Величко В.В., Кабанкін Д.С. Бюджетування як стимулюючий елемент розвитку підприємства.....	55
Негуляєва О.І., Величко В.В. Система збалансованих показників як інструмент формування стратегії підприємства.....	56
Вороніна О.С., Марутіна Т.О. Управління виробничими запасами на підприємстві.....	58
Поспєлов О.В. Менеджмент будівництва і енергозабезпечення – основа сталого розвитку міста.....	59
Славу́та О.І. Перспективи використання концесії для розвитку автомобільних доріг в Україні.....	60
Славу́та О.І. Попова Д.І. Перспективи залучення іноземних інвестицій у модернізацію інфраструктури ВКГ України.....	62
Тараруєв Ю.О. Особливості застосування бізнес-процесів у стратегічному управлінні підприємством.....	63

Тітяєв В.В., Довбій В.В. Умови модернізації економічної політики держави в сфері житлово-комунального господарства.....	65
Тітяєв В.В., Моря А.О. Хмарні технології – ключова стратегія інноваційного розвитку підприємств міського господарства.....	66
Шевчук В.В., Байстрюченко Д.П. Модернізація основних фондів підприємств комунального господарства.....	68
Юр'єва С.Ю., Кухтін К.В. Конкурентне середовище як системний елемент розвитку ринкових відносин в ЖКГ.....	69
Сидоренко Ю.В. Перспективи розвитку міського електротранспорту в кризових умовах.....	71
Владимирова М.С., Бугайов М.О. Дослідження сучасних тенденцій переходу до альтернативного виду опалення як шлях до енергоефективності.....	72
Воронина О.С., Кулешова Е.С. Інновації в строительстве.....	73
Іл'яшенко Ю.Г. До питання про необхідність розробки законодавчих актів з врегулювання інвестиційної діяльності в галузі.....	75
Княжеченко В.В., Телятник С.В. Необхідність систематизації підходів до оплати послуг підприємств комунального господарства в умовах стрімкого зростання тарифів.....	76
Сидоренко Ю.В. Вдосконалення економічного механізму енергозбереження ЖКГ.....	77
Гавриличенко Є.В. До питання інтересів виробників житлово-комунального господарства	79
Железнякова І.Л. Оцінка основних терцій розвитку житлової сфери.....	80
Лісічкін Є.С. Проблеми тарифної політики та пропозиції їх вирішення в галузі централізованого водопостачання та водовідведення (на прикладі КП «Харківводоканал»).....	82
Кононенко А.І., Дріль Н.В. Сучасний стан та проблеми функціонування підприємств малого бізнесу.....	84
Дріль Н.В., Іванів Х.І. Сучасний стан та перспективи розвитку житлового будівництва в Україні.....	86

Секція 2

Регіональна стратегія розвитку господарського комплексу

Решетило В.П. Необхідність та напрями модернізації регіональної політики в Україні.....	88
Владимирова М.С. Особливості управління ресурсозбереженням на регіональному рівні.....	89
Соболева Г.Г. Моніторинг ефективності організаційного забезпечення регіонального розвитку.....	91
Бубенко П.Т., Решетило А.О. Готельне господарство в умовах ринкової економіки.....	92

Таукешєва Т.Д. Інновації підходи фінансування житлово-комунального господарства в умовах бюджетної децентралізації	94
Васильєв О.В. Проблемні фактори впливу на здійснення інновації в регіонах України	95
Соболева Г.Г., Іванова Ю.Г., Чухлата Н.В. Регіональне управління економічними процесами	97
Драпеза Я.В. Особливості формування механізму управління реформаційним процесом ЖКГ та критеріїв вибору проектів для проведення реформ	98
Водка Н.В., Романовська О.В., Собко А.Р. Розвиток Харківського регіону в сучасних умовах	100
Жовтяк Г.А. Стратегічні пріоритети розвитку транспортного комплексу регіонів України	101
Бубенко П.Т., Пасєка Т.А. Інформаційна складова інноваційного розвитку підприємств водоканалізаційного господарства	102
Іванов Ю.Б., Чечетова-Терашвілі Т.М. Проблеми децентралізації політики дерегулювання економіки	105
Бубенко П.Т., Владимірова М.С. Складові розвитку інноваційної системи України	106
Торкатюк В.И., Кадничанский Н.В., Бутник Ю.Ю., Кравцова С.В., Стимулювання інноваційного розвитку економіки України	108
Бубенко П.Т., Кашпур А.Д., Касьяненко В.О. Управління розвитком інноваційного потенціалу регіонів України	110
Торкатюк В.І., Штерн Г.Ю, Писаревський М.І., Шахова О.В. стратегічні напрями інноваційного розвитку підприємств регіонів України	112
Жван В.В. Зміна показників будівельної галузі на території Харківської області	113
Торкатюк В.И., Коненко В.В., Полчанинова И.Л., Безценный А.А., Соколов Д.В. Інноваційне розвиток економіки регіону на основі активізації інвестиційного житлово-комунального комплексу	115
Рекун Г.П. Проблеми організації житлового середовища для студентства у Харківському регіоні	117
Соловєєв В.П. К проблеме реализации успешных регуляторных механизмов трансфера технологий	118

Секція 3

Математичне моделювання економічних процесів на різних рівнях господарювання

Княжеченко В.В., Єсіна В.О. Математичне моделювання складних економічних систем	122
Бурак О.М. Застосування інструментів бізнес-аналітики в регіональному аналізі	123

Гайденко С.М., Тюріна В.М. Сучасні проблеми математичного моделювання імітаційних моделей розвитку країни.....	125
Єсіна В.О., Кононова В.В. Математичне моделювання як елемент забезпечення якості управління економічною системою.....	126
Костюк В.О. Моделювання і факторний аналіз доходу підприємств міського електричного транспорту.....	128
Мізік Ю.І., Ярошенко А.Н. Можливості застосування методу таксономії в оцінці рівня еколого-економічної безпеки підприємств електроенергетики регіону.....	129
Мельман В.О. Використання факторно-критеріальної моделі для оцінки рівня мотивації професійної діяльності персоналу.....	130
Островський І.А. Фінансове моделювання публічно-приватного партнерства як чинник модернізації ЖКГ України.....	133
Рудаченко О.О. Адаптивні моделі прогнозування фінансової діяльності підприємств житлово-комунального господарства.....	134
Славута Е.И. Определение экономической целесообразности использования аут стаффинга.....	135
Телятник С.В. Застосування аналітико-статистичного методу «Ряди динаміки» в аналізі економічних показників підприємств міського електричного транспорту.....	137
Федотова Ю.В. Застосування математичних моделей в оцінці інтеграційних структур на прикладі кластерів.....	138
Величко В.В., Гайденко С.М. Моделювання стратегії розвитку підприємств житлово-комунального господарства	140
Водка Н.В., Матвєєва Н.М., Лещенко А.Р. Управління активністю персоналу підприємства.....	141
Костюк В.О. Моделювання і факторний аналіз ефекту та рівня ефективності економічного розвитку виробництва.....	143
Покуца І.В. Моделювання процесів відмов обладнання підприємств ВКГ та визначення коефіцієнту старіння.....	145

Секція 4

Економічні процеси і навколишнє середовище: вплив та взаємодія

Телятник С.В., Гайденко С.М. Питання власності як сучасна основа процесу використання природних ресурсів.....	147
Gazzola P. Rethinking natural capital for sustainable development.....	148
Mella P. Gazzola P. In problematic situations, “Manage change or it will manage you”	150
Рибак Г.І. Вплив оподаткування доходів на якість життя населення України.....	152
Бурак О.М., Арсенадзе С.Г. Розробка напрямків підвищення інвестиційної привабливості СКП «Харківзеленбуд».....	153

Бибик Н.В., Бондаренко К.Ю. Проблема устойчивого взаимодействия экономики и окружающей среды.....	154
Волгіна Н.О., Кравченко А.К. Еколого-економічні аспекти інноваційного розвитку комунальної теплоенергетики України.....	156
Єсіна В.О., Олійникова А.І. Благоустрій населених пунктів: міжнародний досвід.....	157
Бурак О.М., Мирошниченко О.О. Виявлення диспропорцій у формування зелених зон районів міста Харкова.....	158
Єгорова О.Ю., Єгорова Ю.В. Проблеми взаємодії економіки і екології та можливі шляхи її вирішення.....	160
Бурак О.М., Овчарова Ю.О. Дослідження напрямків удосконалення стратегічного управління на СКП «Харківзеленбуд».....	161
Покуца І.В. Проблеми впливу процесів відтворення основних засобів підприємств водопровідно-каналізаційного господарства на навколишнє середовище.....	163
Матвєєва Н.М., Водка Н.В. Екологічні аспекти ефективного теплопостачання.....	164
Славута Е.И., Знобенкова К.В. Использование гипохлорида натрия для обеззараживания воды.....	165
Славута О.І., Леоценко К.Г. Еколого-економічні аспекти управління водними ресурсами.....	167
Славута О.І., Савіна Д.О. Екологічне будівництво – новий рівень еволюції будівельної галузі.....	168
Бондаренко О.В. Створення оптимальної інфраструктури поводження з відходами виробництва і споживання.....	169
Пашков В.І. Вплив економічних процесів на навколишнє середовище.....	171
Бурак О.М., Шаповалова В.В. Комплексний підхід до використання мостів.....	172

Секція 5

Особливості управління персоналом на підприємствах житлово-комунального господарства

Прасол В.М. Особливості управління персоналом в умовах ринкової економіки.....	174
Соколов Д.В. Особливості регулювання соціально-трудових відносин у зв'язку з характером інституціонального середовища.....	175
Величко В.В., Димченко О.В., Прасол В.М. Продуктивність та ефективність праці в управлінні персоналом підприємств ЖКГ.....	177
Ольховська М.А. Управління нормуванням праці в умовах ринкової економіки.....	179
Волгіна Н.О. Управління персоналом в контексті забезпечення інноваційного розвитку підприємств ЖКГ.....	180

Прасол В.М., Гребенець К.М. Покращення соціально-економічних відносин як шлях вирішення трудових конфліктів.....	182
Прасол В.М., Склярів І.А. Заробітна плата як найважливіший механізм стимулювання працівників.....	183
Лук'янов В.І. Дядченко В.П. Формування кадрової політики підприємства.....	185
Ольховська М.А. Вивчення витрат робочого часу методом моментних спостережень.....	186
Прижкова О.Ю., Каліненко Б.Д. Реформування системи заробітної плати у сфері ЖКГ як шлях до підвищення продуктивності праці.....	188
Шевченко Е.Ю. Планування кар'єри як складова частина управління персоналом на підприємстві	190
Славутич Е.І., Мельник А.П. Снижение расходов предприятия на оплату единого социального взноса.....	191
Слава С.С., Горбоконь В., Слава С.О. Управління трудовим потенціалом підприємства.....	193

Секція 6

Правові аспекти державно-приватного партнерства в галузі житлово-комунального господарства

Килимник І.І. Некоторые проблемы реализации механизма государственно-частного партнерства в Украине.....	195
Михно О.І. Модернізація жилищно-комунального господарства з допомогою механізмів державно-приватного партнерства.....	196
Домбровська А.В. Правові форми партнерських відносин в Україні.....	198
Івасишина Н.В., Чернобай Р.І. Преимущества товариществ собственников жилья как формы управления многоквартирными домами..	199
Івасишина Н.В. Аспекти створення та діяльності об'єднань	201
Бровдий А.М., Кононенко А.І. Правовые аспекты реформирования управления в жилищно-коммунальном хозяйстве.....	202
Коляда Т.А., Коляда І.В. Проблеми консенсусних відносин у рішеннях Харківської міської ради: правова ретроспектива.....	204
Панова О.Д., Славутич О.І. Infrastructure development through public-private partnership: opportunities and challenges for Ukraine.....	206
Коляда Т.А., Герасименко А.Ю. Особливості застосування державно-приватного партнерства як механізму вирішення проблем забезпечення життєдіяльності територіальних громад.....	208
Михно О.І., Мгебров В.Р. Сфера реализации государственно-частного партнерства в сфере жилищно-коммунального хозяйства.....	209

Наукове видання

**ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО
ГОСПОДАРСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ**

МАТЕРІАЛИ

IV Міжнародної науково-практичної конференції

Травень 2015

Відповідальний за випуск *О. В. Димченко*

Технічні редактори *О. М. Бурак, І. В. Покуца*

Підп. до друку 20.05.2015 р.
Друк на ризографі
Тираж 140 пр.

Формат 60*84 1/16
Ум. друк. арк. 13,3
Зам №

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 4705 від 28.03.2014